

JACOB NEGRUZZI

SCRIERI COMPLETE

VOLUMUL V.

PE MALUL MĂRII. — DIN CARPAȚI

TRADUCERI DIN SCHILLER :

HOTII. — CONJURAȚIA LUI FIESCO LA GENOVA

BUCUREȘTI

Editura LIBRĂRIEI SOCECŪ & Comp.

21, CALEA VICTORIEI, 21.

1896.

Prețul 5 lei.

BIBLIOTECA CENTRALA
A
UNIVERSITAȚII
DIN
BUCUREȘTI

No. Curent 4956 Format.....

No. Inventar 7676 Anul.....

Secția..... Raftul.....

SCRIERI COMPLETE

Stabilimentul grafic I. V. Soceacă.

59, Strada Berzii, 59.

(46300).

(N° 560/P.F.) / I / 1896) *Jan. 21 1964*

JACOB NEGRUZZI

SCRIERI COMPLETE

VOLUMUL V.

PE MALUL MĂRII.—DIN CARPAȚI 28139

TRADUCERI DIN SCHILLER:

HOTII.—CONJURAȚIA LUI FIËSCO LA GENOVA

BUCUREȘTI

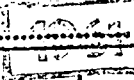
Editura LIBRĂRIEI SOCECŪ & Comp.

21, CALEA VICTORIEI, 21.

1896.

7676

BIBLIOTECA CENTRALĂ UNIVERSITĂȚII
BUCUREȘTI
COTA 4958

L

RCS1/04

R 43

CONTROL 191

B.C.U. Bucuresti

C7676

PE MALUL MĂRII

I.

Inspre-a mării nalte maluri
Me impinge al meu gând
Unde sgomotoase valuri
Se aruncă spumegând,

Unde pasărea de mare
Intre apă și 'ntre nor
Spre albastra depărtare
Iși intinde lungul sbor,

Unde es de printre spume
Pești cu chipul monstruos
Să ne spuie de-altă lume
Jos din fondul misterios.

Ah! Cu-a păserii de mare
Lung, nemăsuratul sbor
A mea lungă aspirare
Acolo voiu s'o măsor.

Cu figura monstruoasă
Ce s'arată jos din fund
In cea lume misterioasă
Voiu cu dinsa să m'afund.

Și cu undele pornite
Când de stincă se sdrobesc
Așteptările-mi sdrobite
Să aseamăn eu voesc;

Ear când valurile line
Adormi-vor nemișcat
Melancolic să suspine
Al meu piept induioșat.

Inspre mare!

.....
.....
.....

— Ear plângi, Leontină?

La această întrebare nu se răspunde nimic.

— Câtă vreme or să ție tânguirile tale?
N'ai să înțelegi insfirșit că nu se poate alt-
fel; că dacă m'aș pleca dorințelor tale, n'aș
fi mamă bună? Durerea ta va trece și mai
târziu vei vedea singură că eu am avut
dreptate și-mi vei fi recunoscătoare.

„Aceasta mi-o spui neincetat — răspunde
un glas slab. — Mă mângâi cu viitorul de
chinul meu de astăzi când aș putea fi acum
atât de fericită!

— Leontină, privești lumea cu ochi de
copilă, vei vedea, vei vedea!

Leontina nu răspunde, însă se auzire sus-
pinuri dese.

Această convorbire avea loc la Nr. 21 al otelului; eu ocupam Nr. 20. Era sara târziu. O ușă incuiată despărția apartamentul acestor dame de al meu, așa încât în tăcerea serei puteam auzi fiecare cuvânt. Fiindcă nu aveam alt nimic de gândit, am început a mă 'ntreba pentru ce plânge Leontina. Pentru a mă opri la o presupunere mai probabilă, mi-am zis c'aș trebui să știu cine e Leontina; este tână, este frumoasă? Fiindcă nime nu mă vedea, mă hotărîi să mă uit prin gaura cheii de la ușă. Aceasta nu șade bine, ziceți? Dar curiozitatea! Curiozitatea! Apoi să ne-o spunem cu francheță, nu șade bine când te vede cineva, dar când nu te vede nime, când nime nu știe... Din nenorocire cheea era în broască și nu puteam vedea nimic.

Nu știu ce fel sunt ceilalți oameni, dar eu unul atunci sunt mai pornit când dau de o împiedecare. Ideea la care am visat mai mult, de la a. cării împlinire fac să atîrnie o parte a fericirii mele, își pierde pentru mine toată plăcerea când o pot realiza fără greutate și cele mai multe ori o părăsesc. Din contra, ideea cea mai neînsemnată când nu o pot ajunge cu ușurință, devine pentru mine o dorință puternică și cu cât se așază înaintea mea mai

multe piedici, cu atâta crește și dorința și nu mai am repaos până ce nu o implinesc. Așa și astă dată: cheea era în ușă, prin urmare un zid neștrăbătut mă impiedica să văd pe Leontina. Acum *trebuie* s'o văd numai decât, mi-am spus, și—am sunat clopoțelul.

— Adă-mi o sulă, zisei servitorului ce intrase.

Ce lucru? răspuse el, uitându-se cu ochi mari la mine.

— O sulă, nu auzi?

Servitorul se uită încă odată la mine, și apoi eși. Peste câteva momente intră ear în apartamentul meu.

„N'am găsit o sulă în toată casa.

Eram disperat! O! Aș fi dat o împărăție pentru o sulă. N'aveți o sulă în toată casa? Unde se poate cumpăra?

„Sara-i înaintată; prăvăliile sunt închise.

— Adă-mi ceva, ce va fi, un fer ascuțit, un instrument oarecare.

Servitorul imi aduse un rac de dopuri.

— Bine; du-te!

Mă apropiai de ușă ca să vîr instrumentul în lemn. Cu cât mă apropiai mai tare simteam o mai mare emoțiune. Eram îngrozitor de privit. Luna plină bătea în odaea mea;

prin fereastra deschisă se vedea marea, și eu stam palid în mijlocul odăiei cu mâna dreaptă ridicată, ținând instrumentul cel grozav. Muștrări de cuget mă impresurară, ar fi fost încă vreme să mă opresc... aveam încă doi pași... deodată mi se întunecă înaintea ochilor, imi perdui cunoștința și când o redobândii mă văzui sfredelind ușa cu furie.

— A! se auzi deodată în camera vecină.

„Sunt descoperit! am exclamat încet.

Nu! Era un nou suspin.

Apropiară ochiul de gaură... lumina lunei bătea în odaie și imi părură că văd ceva. Să fie ea, să fie Leontina? Acest ceva era alb și ședea pe un scaun lângă fereastră. Eată se mișcă acel ceva alb: este o rochie. Eată și un braț... și altul... și un gât... O! ce alb era acela!... eată și păr, păr mult, blond, care se coboria pe umere, dar fața, fața!— Ah! era ascunsă în mâni!

O altă figură se apropiă acum de dînsa. Pe aceasta o puteam vedea bine. Era o doamnă bătrână care privea cu multă blîndeță la cea cu fața ascunsă în mâni.

— Leontină, zise ea, puindu-i mâna pe umărul cel alb, e târziu, e timp să ne culcăm.

„Nu voiu să mă culc.

— Lasă luna; destul te-ai uitat la dînsa.

„Dar dacă vreau să mă uit la lună? dar

dacă vreau să plâng? Nu-i destul că te-ascult în toate, că mă plec voinței tale, zdrobindu-mi fericirea vieții, acum nu vrei să mă lași nici să plâng, nici să simțesc?

Spuind aceste cuvinte, Leontina ridicase capul. Fața sa era palidă, ochii săi albaștri erau plini de lacrimi: două viorele udate de rouă. Ce frumoasă era!

„Leontină, plângi dacă vrei, nu te opresc. Lacrimile vor trece și-mi vei fi recunoscătoare.— Un cântăreț, un om ce trăește din cântece! Ce viață te-ar aștepta cu dînsul!

— Dacă-l iubesc!

„Il iubești—îți va trece. Amorul e poezie, căsătoria e prosă. Un altul cu o mai bună pozițiune se va prezenta. În viață nu se cântă. Aceste sunt bune câteodată... pentru petrecere... vei vedea, vei vedea!

— O! cât sunt de nenorocită! suspină Leontina.

Atunci nu m'am mai putut ținea și furios am apostrofat pe mumă cu cuvintele următoare:

„Mumă crudă! Cum poți să privești cu astă nepăsare suferința fiicei tale? Tu îi zdrobești inima fiindcă iubitul ei nu e bogat și crezi că va mai fi fericită? Dar știi tu ce este durerea? Aceasta nu o știi, sau de ai știut-o vre-odată, mulți ani tre-

bue să fi trecut deatunci de ai putut-o uita astfel! Consimte nenorocito la fericirea ce inima și-a ales! De-ar aștepta-o chiar o viață de lipse, lipsele vieții întregi, nu pot trage în cumpănă cât trage durere de câțiva ani, de acești ani cei mai frumoși ai vieții! Dacă nu știi ce este această durere, întreabă-mă pe mine, pe mine care... și nu nenoroci mai mult pe fica ta!“

Discursul meu nu produse nici un efect; dar nici nu putea produce, căci aceste toate nu le spusese, ci le gândisese numai.— Atunci m'am culcat.

II.

Cea întâi rază a soarelui mă trezi a doua zi dimineața. Prin fereastra deschisă priviam marea cum se frământa neliniștită. Acufundat în acest tablou uitai tot din jurul meu. Gândurile mele sburau, sburau departe peste valuri spre o lume nevăzută.— O lume nevăzută? Cine nu a văzut-o? Cine n'a trăit în ea? O! lume frumoasă a inchipuirii, frumoasă și jalnică, sunt oameni care nu au trăit niciodată în tine? Ești tu necunoscută la cei mai mulți din oameni? Ești tu lăsată ca patrimoniu numai la câțiva pentru a-i

despăgubi de bunurile lumii acesteia? Este oare drept că ori și cine are numai alternativa de a trăi sau în una, sau în alta din cele două lumi și că a alege pe una, înseamnă a se lepăda de cealaltă? Eu dori-am odată să trăiesc în amândouă, căci în gândul meu le împreunam; cea de peste valuri o transportam dincoace și cea de-aice o prefăceam în cea de dincolo. Dar într'o zi un glas îmi zise: „Te amăgești! Nu este una singură; sunt două, două bine deosebite. Nimărui nu au fost date bunurile amândurora, alege!“ — Ah! Dureroasă este alegerea, lasă-mă să mă bucur și de una și de alta. — „Alege!“ îmi strigă glasul. — Atunci mă perdui în gânduri și gândii și gândii și eată că fără de veste gândirile mele se depărtau de-aice și sburau dincolo de valuri. — Și în acest moment trăiam acolo și oarele treceau; și acum nici valurile nu le mai vedeam; aceea ce vedeam era s'o însemnez pe hârtie. Ah! Ear versuri, ear jale!

Atunci însă cineva bătù la ușă și mi se aduse o scrisoare.

Cine mă supără în aceste momente? Dacă v'am lăsat, lăsați-mă și voi cu miseriile voastre! — Dar ei sunt fără milă și nu te lasă. Cine ce vrea de la mine?

Cine este acest Edmund care a scris această epistolă? Ce vrea acesta? Nu-l cunosc!

„*Domnul meu!*”

„Deși nu vă cunosc, imi iau libertatea de a vă adresa aceste rânduri. Pentru Dumnezeu! Dacă ați iubit odată și știți ce vrea să zică amorul și durerea, veniți-mi în ajutor. Sunteți vecin cu Nr. 20. Acolo locuște *Ea*. Faceți toate chipurile și dați-i hârtia alăturată. Puteți fi sigur de eterna mea recunoștință.

Edmund”.

Eram foarte nemulțumit. — Mă supără, pentru a-mi cere serviciuri, și încă serviciuri de o ciudată natură. Știu eu cine-i Edmund, știu eu cine sunt vecinele mele... Eternă recunoștință! Cum se aruncă asemenea cuvinte în momentele de nevoie! Câte recunoștințe eterne... ș'apoi ce am să fac eu cu recunoștința ta! Poate ea să-mi ajute în ceea ce doresc eu? Nu poate nici a ta, nici a nimărui. Dar ce să fac?

Cum stam gândind, mi se aduse o a doua scrisoare. Aceasta ce mai este? Cine-i scris? *Curico*. — Curico? Nici pe acesta nu-l cunosc. Ce cântă el?

„Domnul meu!

„Ați primit adinioarea o scrisoare subsemnată „Edmund“, în care acest domn vă roagă să dați o hârtie vecinei d-voastre de la Nr. 21. Vă rog să nu împliniți cererea sa. Împlinirea ar putea avea urmările cele mai nenorocite pentru dînsul și pentru alții.

Curico.“

Mai cetii odată această scrisoare, apoi mai cetii odată pe cea întâi. Mai stătui pe gânduri cîtva timp, apoi le boții pe amîndouă și aruncându-le pe fereastră luai din nou hârtia pe care începusem a scrie. În zadar! Unde erau acum ideile mele? Mă coborii pe malul mării.

Marea se retrăsese departe și în locurile unde se sbuciumase valurile acum era năsip strălucitor. Pe năsip erau o mulțime de copii care se jucau. Într'un loc ridicase o movilă de năsip mai mare și împrejurul ei în o mică depărtare alte movile mai mici. Cea mai mare era ocupată de mulți copii înarmați cu sape și bastoane; lângă cele mai mici stăteau câte doi sau trei tot înarmați, însă din copiii cei mai mari. Unul din ei îmi explică că grămada cea mare de năsip reprezintă orașul locuit de orășeni liberi, că gră-

mezile cele mici sunt casteluri de cavaleri și că între cavaleri și orășeni era declarat războiu. Din cetate eșiră vr'o doi ducând marfă spre mare, însă un cavaler tăindu-le drumul, îi provocă să le dea marfa lor, căci el ar fi cavaler și ei numai niște orășeni și el ar fi mai tare. Ei se opuseră, spunând că sunt oameni liberi și că nu ar avea drept cavalerul să se folosească de averea lor. Cavalerul nu avea alt argument decât că el ar fi mai tare și-i atacă cu putere; locuitorii orașului prinseră de veste și veniră în ajutorul concetățenilor; cavalerul însă trimise grabnic un sol pe la ceilalți nobili care acum veniră și ei să războiască orașul. Lupta începuse și deveni crâncenă. Vai de voi! orășeni liberi, ce vă folosește drepturile voastre? Voi sunteți deprinși a neguțitori și nu vă pricepeți la războaie; aveți să fiți bătuteți; averile voastre au să le iee cavalerii; orașul are să plătească un tribut! Eată și comandantul vostru, cel cu ochii negri și chipul isteț este prins, făcut captiv și condus într'un castel; faceți pace!—Dar orășenii tot se țin încă; ei se luptă pentru vetrele lor și au pentru dinșii bunul drept. Acum toți luptătorii sunt osteniți și se propune un armisticiu de zece minute. Propunerea se primește și ambele armate se despărțesc.

Orăşenii propun să se preschimbe captivii. Cavalerii stau la indoială, căci au în mână lor pe comandantul duşmanilor. Acesta sta trist în castel şi privea cu jale la trupele lui pe care nu le mai putea comanda. Din toţi numai el are un ornic şi poate şti când se trec cele zece minute; de nu-l daţi, n'are să spună câte oare sunt—aşa ameninţă orăşenii. Cavalerii îl preschimbă iute contra unui aliat de-al lor ce era captiv. Comandantul orăşenilor imi spuse că se numeşte *Mimi* şi are un plan de războiu foarte ghi-baciu pentru a învinge pe cavaleri, plan pe care au să-l realizeze acum. Ei săpase nă-sipul în mai multe locuri adânc; bortele le acoperise cu hârtie peste care presurase ea-răş năsip. Bătălia trebuia adusă pe lângă acele locuri şi cavalerii care nu ştiau despre aceasta, trebuiau să se împiedice şi să cadă. Atunci orăşenii s'ar fi aruncat peste dinşii, şi biruinţa ar fi fost a lor.

Cele zece minute se trec şi lupta se începe. Orăşenii manoperează cu multă dibăcie. Ei transportează câmpul luptei prin locurile cele fatale. Un cavaler cade, eată şi altul... orăşenii s'arunca deasupra... cavalerii sunt bătuţi. Victorie! Victorie! Puterea a fost învinsă de viclenie.—Dar ce ved? orăşenii nu se mulţumesc cu atâta; acum ei

s'aruncă asupra castelurilor; ei le dărâma, vor să le prefacă în năsip. Lăsați aceste locașuri, testimoniuri ale mării căzute! Pentru ce le dărâmați? Dar planul lor de a dărâma castelurile nu se realizează, timpul le lipsește, căci venea marea! Toți fug, cavaleri și orășeni. Marea vine sgomotoasă și acopere cu valurile sale castelurile frumoase și înfloritorul oraș.

În vreme ce priviam aceasta și făceam reflecțiunile mele, vėjui doi bărbați apropiindu-se de mine. Ei făceau câțiva pași și se opriau; ș'apoi făceau iar câțiva pași. Imi păru că ar voi să-mi vorbiască, dar că ar sta la indoeală. Unul era mare și bine făcut, avea ochi negri, barbă plină, neagră, era cam pleșuv și avea fruntea naltă. Imbrăcămintea lui era neagră și purta haina imbumbietă până la gât. Celălalt era tocmai contrariul. Avea păr lung castaniu, buclat; n'avea nici barbă nici mustețe și hainele îi erau deschise. Amândoi țineau pălăriile în mână, făcându-și vânt cu ele, fiind zioa caldă. Acum s'apropie și cel în negru, făcând un pas spre mine:

— Domnul meu, eu mă numesc *Curico*.

„Și domnialui *Edmund*“, am răspuns eu.

— Da. Ați primit astăzi două scrisori de la noi și aș voi să vă explic cum s'a întâm-

plat să luăm îndrăzneala de a vă scrie, fără a vă cunoaște. Dar înainte de a explica, vă rog să-mi răspundeți la câteva întrebări. Sunteți însurat?

„Eu? Nu. Dar ce are a face?...”

— Ați văzut pe vecinele d-voastre de la Nr. 21?

„Le-am văzut, însă...”

— Gândiți a vă oprî multă vreme aici?

„Cat imi va plăcè, dar nu 'nțeleg, domnule, cu ce drept mă supui la un interogatoriu, când nici nu te cunosc.

— Atâta am voit să știu. Acum vă rog să binevoiți a asculta explicațiile noastre:

Și Curico imi vorbi în chipul următor:

III.

Amicul meu d. Edmund (aici Edmund se închină cătră mine), care este artist dramatic și compozitor, tînăr plin de talent, impondibil de natură cu o voce de tenor frumoasă, e inamorat de o domnișoară numită Leontina, fica unui bancher. Amorul său fiind împărțășit, el a cerut mâna domnișoarei. Părinții însă au refusat, și el, în loc de a se lăsa de pasiunea sa, precum l'am sfătuit, tot o iubește încă și a urmat-o aici la băi

de mare. De teamă să nu facă vre-o imprudență, l'am intovărășit. Nu știu ce planuri de isbutire are, atât știu că i-a scris și că, neavând alt chip de a face ca scrisoarea să ajungă la adresa ei, v'a trimis-o d-voastre cu rugămintea de a o da domnișoarei. Din norocire am aflat aceasta și sperez că rândurile mele au ajuns la vreme pentru a vă împiedeca de a transmite epistola amoroasă.

— Au ajuns, dar chiar de n'ar fi ajuns vă încredințez...

Mă bucur foarte mult de aceasta căci scopul scrisorii era, după cum presupun...

— Curico!... il intrerupse amicul său.

„Oricare ar fi scopul, urmă Curico, urmările ar fi fatale. Acum il indemn să plece de aici și el nu vrea. E o mare nenorocire pentru dînsul pasiunea aceasta. De când cu amorul, el a respins angajamente foarte favorabile și, ce e mai rău, bag de seamă că glasul său devine cam tremurător și cred că d-voastră, dacă sunteți amator de musică, trebuie să urîți nenorocitul *tremolo* care strică glasurile, cele mai frumoase. I-am spus de o mie de ori că amorul nu-i lucru principal in viață. El e ca focurile cele înșălătoare care de departe arată minunate și când te apropii dai într'o baltă. Singurul lucru frumos pe lume este arta, căci numai ea ne face să

uităm ticăloșiile vieții noastre. Din toate cele arta singură rămâne totdeauna frumoasă: tinereța trece, primăvara e câteodată prea caldă sau ploioasă, petrecerile îți se uresc, oamenii te aduc la desperare, familia îți aduce grije și necazuri nesfirșite; chiar luna crește și scade—arta numai, arta singură...

— Ear incepi asemnările și maximele tale, fi strigă amicul seu, ear mă ucizi cu principii generale și cu frase sentențioase!

// „Acel care n'are principii, e ca un orb care se tirie pipăind și nu-și cunoaște calea. Maximele sunt însă ca stelele ce slujeau pilotului de busolă. Trebuie să le avem totdeauna inaintea ochilor de voim a nu perde drumul. Fiecare faptă a noastră trebuie să fie o verigă din lanțul ce numim principiu.

— Sfirșește cu sentențele, pentru Dumnezeu! strigă Edmund. Nu este om pe lume, adăogî el cătră mine, care să-și iscodească mai multe teorii despre viață. El care imi tot vorbește de viitor trăește însuș fără scop și fără ocupație. A fi filosof ca tine e ușor!

„Dacă e ușor, pentru ce nu faci tot astfel?

— Pentru că eu am un scop pe astă lume și nu mă las impins de vântul întâmplărilor.

„Ba că chiar! — Domnul meu, urmă Curico cătră mine, fiindcă împrejurările au voit să ne cunoaștem și să trăim câtva timp aici împreună, fiți bun de ne observați pe unul și pe altul și judecați care din noi știe să trăiască mai bine. El cu amoruri și cu scopuri definite, ori eu fără alt scop decât a urma regulele generale cele mai aspre despre viață și a lăsa altfel un liber curs evenimentelor. Când eram de douăzeci de ani și eu visam asemenea visuri de sta-tornicie, dar m'am schimbat. Am avut și eu timpul meu de amărăciune, dar cu virsta omul trebuie să se cumintească.

Cum stam toți trei la vorbă veniră spre noi două dame: una bătrână și alta tânăra—acele pe care le văzusem în ajun în camera de lângă mine. Edmund deveni palid, ear figura lui Curico remase serioasă și rece. Toți trei salutarăm. Leontina răspunse la salutarea noastră, dar bătrâna se uită în altă parte, făcându-se că nu vede, și amândouă trecură. Edmund se mai uită câtva timp după ele, apoi își intoarse ochii spre mare și privi dealungul valurilor. Nime nu vorbea. După câtva timp Edmund își luă zioa bună de la noi și plecă.

Rămas cu Curico, ne preumblarăm incoace

și incolo pe malul mării, vorbind lucruri indifferente.

— Nu are D. Edmund nici o speranță? întrebai în sfârșit pe Curico.

Părinții copilei nu vor nici decum. El nu are altă avere decât talentul său și acesta nu se prețuește de majoritatea oamenilor. Copila cam suspină, dar ca la toate fetele dorința căsătoriei are să fie mai puternică decât simțirea. Într-o bună dimineață, tot iubindu-l pe dînsul, are să iee pe altul pe care i l'or propune părinții și astfel s'a sfârșit romanul.

— Cu toate aceste sunt și fete mai simțitoare la care amorul. . .

„Bah! În romanuri, dar nu în viața comună. Ce-i drept, simțitoare se fac ele câteodată mai târziu după ce se mărită, când s'apropie de treizeci de ani; atunci le apucă deodată simțirea, așa din senin, și nici nu știi cum se 'ntîmplă o nenorocire. Dar cât sunt încă fete, impresiunile vin și dispar ca norii în munți. Și nici nu e bine ca Edmund se se insoare. Artistul trebuie să rămăie necăsătorit, căci femeile nu știu să prețuiască arta. După ce trece cel întâiu timp mai plăcut, o să le pară rău la amândoi. El n'a să-și mai urmeze nesupărat chiă-

marea lui și ea o să se plângă că el nu se ocupă indestul de dînsa.

„Așa dar după părerea D-tale acei ce se ocupă cu știință sau artă, nu trebuie să se insoare nici de cum și ceilalți să se insoare târziu când au îmbătrânit?

— E foarte greu de hotărit. De te însori mai târziu nu ai timp să crești copii, plăcerea după cum se spune, cea mai mare a bătrâneței; de te însori tîner, trebuie să te aștepți la o mulțime de neazuri care-ți amăresc viața de bărbat; de nu te însori nici de cum, ear e rău, încât poți face cum vrei și tot nu faci bine. Causa este că viața noastră e o mare miserie și ori cum ai invérți-o tot nimic nu rămâne.

„Ai făcut se vede experiențe multe și nu prea fericite de ai ajuns a fi atât de pesimist.

— Poate că sunt pesimist. Dar n'am dreptate a fi? Observați singur: de ați avè vre o dorință oare care, vre o dorință mare, ea de sigur nu se implinește. Dar de ați avè vre o temere, vre o îngrijire despre un lucru încă nehotărit; dacă este vre un eveniment viitor de care vă e frică, el de sigur se implinește. Puteți pune rămășag o sută contra una:

„Tocmai așa nu-mi pare a fi proporția.

Ba tocmai așa și încă mai mult. Căci

nenorociri neprevăzute vin cu grămada, pe când norociri neașteptate și mari încă nu am văzut viind, nu la mine, dar la nimeni.

„Nu! Vă înșalați!

— Ei bine, să băgăm sama ce s'a întâmpla cu Edmund. Aveți să vedeți cum o să strige: *trădare* cu toate jurămintele copilei!

Pe lângă noi trecu o damă cu un copil de mână. Ea era îmbrăcată în negru și era mare și frumoasă. Ochii ei erau aspri și mândri și toată figura avea ceva maestos. Copilul era Mimi, cemandantul orășenilor în luptă cu cavalerii. Cum ne văzu, părăsi pe dama ce-l ducea și alergă către noi. Pe Curico îl sărută de mai multe ori, pe mine mă strinse de mână.

„I-am bătut, i-am bătut, strigă Mimi. Eu am dat planul bătăliei.

— Bravo Mimi, răspunse Curico, bravo! După aceasta, înaintând către damă, îi dete mâna și vorbi mai mult cu dinsa, în vreme ce eu ascultam laudele lui Mimi despre vitejiile lui și a camarazilor săi.

„Cine-i dama care te ținea de mână și vorbește acum cu Curico? întrebai pe Mimi.

— N'o cunoști? Nelly, soră mea Nelly. Așa-i că-i frumoasă? Vino de-i vorbește — și Mimi începând a strigă: „Nelly, Nelly! Eaca D-lui e amicul meu și vrea să te cu-

noască“ mă luă de mână și mă trase către dama cea frumoasă. — Vrând, nevrând, dar mai mult vrând, lăsați pe Mimi să mă ducă și Curico mă presentă.

„Cunoștința noastră, zise Curico către doamnă cea frumoasă, e abie de astăzi, dar intimă. Am făcut pân'acum o mulțime de teorii filosofice împreună.

— Vă înștiințez să vă păziți, imi zise dama cea frumoasă, zimbînd. Amicul nostru e foarte pesimist. Ascultându-l multă vreme, îți vine să te sinucizi.

IV.

Mergînd toți trei mai departe în convorbiri, întîlnirăm din nou pe Leontina cu mama ei care se întorceau. Dama cea frumoasă le strinse de mână și le vorbi. Curico și eu rămăsesem în o mică depărtare și atîta puteam observa că Leontina din cînd în cînd arunca câte o privire înspre noi și am crezut a înțelege că se miră de lipsa unei a treia persoane ce văzuse în societatea noastră. Mimi, întîlnind câțiva amici de ai sei, alergă și se jucă cu dinșii.

— Cine-i dama asta frumoasă? întrebai pe Curico.

— E o damă Engleză, văduvă. Ii zic frumoasa Elena.

— Frumoasa Elena; dar pentru ce?

„Fiindcă se numește Elena și că o găsesc frumoasă.

„In adevăr e foarte frumoasă. N'am văzut încă un tip de brunetă atât de măreț și aspru tot odată.

Dac'ați fi cunoscut-o odinioară cu vre-o zece ani in urmă, ați găsi că a pierdut încă din ceea ce eră.

— O cunoașteți de mult?

— Foarte de mult. Eram amândoi tineri, pot zice că eram copii. — E o damă foarte învățată. E de spăriat cât a cetit. Literatura antică îi este mai tot atât de familiară ca și cea modernă. A avè cu dinsa convorbiri serioase e foarte interesant. Vedeți cum vorbește limba franceza fără accent, lucru foarte rar pentru o Engleză; tot atât de bine cunoaște limba germană și mai cu samă cea italiană. Pentru Italia are o adevărată adorație și se entusiasmează când vine vorba de artiștii și poeții Italiei. — Este din o familie foarte bună și bogată.

— Unite cu atâta frumuseță aceste calități își indoesc meritul lor. Dar caracterul ei?

„Pe acela încă nu l'am putut pătrunde.

E o amestecătură de bunătate, cochetărie, seriozitate, nestatornicie, reverie poetică și maniere lumești. În sumă cred că are mult spirit și puțină inimă. Deși, precum v'am spus, a citit mult și multe, ba chiar a meditat, totuși n'a putut să se desfacă de bigoteria inglezească. E religioasă și bisericoadă ca o babă pocăită. E drept că nu trebuie mult așteptat în această privință de la o femeie, căci ori cât de mare inteligență le-ar fi dat natura totuși aceasta este îngrădită de o barieră sentimentală—superstițioasă din care nu pot eși. Vezi de exemplu pe doamna de Staël, o femeie cu un geniu atât de mare, în ce contradicții se aruncă cu religionea ei, despre care nu-și dă niciodată o samă lămurită, pe când pentru altele are o pătrundere atât de adâncă.

Când eram să răspund lui Curico asupra doamnei de Staël, vecinele mele părăsiră pe frumoasa Elenă și ne văzurăm siliți de a ne apropia earăș de dinsa și de a urma discuția începută.

— Știți, domnule Curico, că am avut de ieri incoace o mare supărare? zise frumoasa Elenă.

„Imi pare foarte rău, dar ce fel?

— S'a îmbolnăvit Bijou.

— Care Bijou? întrebă Curico increțind sprincenile.

— Cum? Vă faceți a nu-l cunoaște? Cățelușul meu cel mic, cel alb, flocos, cu care v'ați jucat de multe ori.

„A! — Mi se pare c'avem să avem o furtună, adaoase el cu o figură din ce în ce mai posomorită. Furtunile imi supără nervele; dați-mi voe să mă retrag. — Și inchinându-se la noi, se depărtă grabnic. Rămăsesem singur cu noua mea cunoștință.

„Ce idee vă faceți despre D. Curico? imi zise ea.

— Un om prea interesant, am răspuns.

„Interesant dar, însă din nenorocire nervos.

— Nervos?...

„Odinioară când era mai tînăr era mult mai plăcut. Acum e atât de capricios, încât une ori e nesuferit. Păcat că n'a știut să îndrepte spiritul său care e atât de deștept spre un scop hotărit; dar nu este știință cu care să nu se fi ocupat, și în timpul din urmă se vede mult cu metafisica, căci convorbirea lui e nesfârșit presurată cu sentențe.

— Nu și-a ales nici o specialitate?

„Nici una. Dacă s'ar fi născut serman și ar fi fost silit să muncească pentru a-și sus-

ținè viața, socot că ar fi devenit un om însemnat, dar având de a casă o avere mare, nu s'a apucat de nimic. A făcut de toate, Ancă n'am văzut un om care să fi cetit atâtea cărți.

— Il cunoașteți de mult și bine, precum v'ed.

„O! foarte de mult. Eram copilă și trăim cu tatăl meu în Germania, când l'am văzut întâia oară. După ce își sfirși studiile nu l'am văzut o lungă vreme, în care mi-a spus că a călătorit în orient. L'am întâlnit cinci ani mai târziu în Italia. De câți-va ani încoace de când sunt văduvă, ne vedem în toți anii la băi.

În vreme ce vorbiam, o dungă neagră ce întuneca valurile se v'ezu departe la orizont.

„Avea dreptate D. Curico, o furtună se pregătește. Abia vom avea timp să ne întoarcem a casă. Zicând așa, frumoasa Elena chemă pe Mimi și se duse.

Eu mai privii câtva timp la mare; dunga cea neagră s'apropiè tot mai mult cu o înțeală neașteptată. Vântul începând deodată să bată, mă grăbii și eu a me întoarce la otelul meu, care, afară de orașel, sta singur și izolat pe malul mării. În camera vecină nu se auzia nimic. Se vede că damele fuseserè surprinse în vre-o casă străină de furtună și că nu avuseserè timpul să se in-

toarcă. Mă uitai câtva timp prin gîmurile ferestrei să vîd valurile care clocotiau, însă incurînd ploaea începî a bate așa de tare, încît tot tabloul se intunecă și depărtându-mă mă pusei pe gînduri. Înțelegeam pe Edmund și pe Leontina: Doi tineri care se iubesc — el e sîrman, ea bogată — părinții nu vor să consimțescă — mândria aristocrației bănești — sunt nenorociți — toate aceste se mai vîd nu numai în cărți, dar și în realitate. Însă neînțeles îmi părea raportul între frumoasa Elena și Curico. Ea tîneră, atît de frumoasă, plină de spirit — el tîner, frumos, inteligent și învățat. Amîndoi cunoscuți vechi, amîndoi liberi, pîrînd a nu atîrna de la nime. Ce împrejurare îi depărtase unul de altul? Ea fusese măritată, prin urmare avusese altă înclinație în urma cunoștinței lui — el rămăsese neînsurat. Acum se întîlnesc regulat; sunt, după aparență, destul de intimi — ce i oprește...? Dar și ce curioase caractere și unul și altul, cînd serioase, cînd ironice. Au căutat să se studieze unul pe altul, prin urmare a fost interes — prin urmare... dar atunci... însfirșit nu-i înțelegeam.

Trebue să fi convorbit multă vreme astfel în gîndurile mele, căci furtuna se trecuse fără ca să bag de samă și zioa se

pleca spre sfirşire. Mişcarea ce auziam in apartamentul vecin, imi vesti că damele se intorsese acasă. Curiositatea mă impingea să mă uit din nou prin borticica ce făcusem in uşă, dar astă dată lupta se hotări in disfavoarea curiosităţii şi avui destulă putere de a mă opri — ah! dece n'am avut totdeauna această putere când m'am luptat intre un instinct bun şi unul rău!

Sara târziu, mă plimbam ear pe malul mării. Nu era nime afară de mine, aerul rece gonise pe toţi. Cerul era tot încă nou-rat încât razele lunei abia puteau străbate. Umezeala mă supărase şi intors acasă, urmam plimbarea prin casă fără a găsi linişte. Noaptea căzuse acum şi voiam şi eu să cerc a găsi repaos, când jos, la ferestrele mele se auzi un glas sonor de bărbat care cânta incet şi slab următorul cântec :

Neguri dese, tunebroase
Trec peste pământ,
Noapte mai intunecoasă
Zace pe-al meu gând.

Lună tu, cu blânde raze,
Lună ce aştept,
Vin' ah! vino! luminează
Noaptea mea din pept!

N'auzi vocea-mi cum șoptește
Plângeri de amor?
O! te arată, fericește
Pe-un biet cântător!

Vocea mea tânguitoare
La vederea ta
Intr'un cânt de desfătare
Dulce s'ar schimba!

Lună tu, cu blânde raze
Lună ce aștept,
Vin' ah! vino luminează
Noaptea mea din pept!

Recunoscui glasul lui Edmund. — In camera vecină auzii întâi șoapte, apoi cuvinte rostite mai tare, apoi o mică convorbire agitată. După acestea nu mai auzii nimic și se făcù tăcere. — Deschizënd fe-reastră nu vëzui pe nime. Pe ceruri norii se indesau tot încă unul peste altul.

Eram cuprins d' melancolie și fără voie tot recitam sfirșitul cântecului lui Edmund:

Lună tu cu blânde raze
Lună ce aștept!..
Vin' ah! vino luminează
Noaptea mea din pept!..

Cu cât trecea timpul, cu atâta mă fă-ceam mai melancolic.

V.

Eu sunt adese ori melancolic. Melancolia este o simțire... dar n'am nevoie să v'o mai explic fiindcă o cunoașteți. Socot că nu v'au lipsit odată aspirări spre o fericire care nu s'a putut realiza sau amintiri la care gândiți cu mulțămire dar totodată și cu părere de rău, fiindcă sunt numai amintiri, sau că realitatea lumii vă pune pe gânduri și vă interesează cu cât o cunoașteți mai bine. Deaceea nu am nevoie să dau o definiție a melancoliei. Dar pentru a spune adevărul, mărturisesc că-mi vine și greu a defini această simțire. Am să consultez pe Curico care s'a ocupat mult cu filosofia in timpul din urmă, precum mi-a spus frumoasa Elena căci el trebuie să poată da ori-ce explicație.

Pe drum spre casa lui intilnii pe Edmund care da mâna lui Mimi. Am voit să m'apropiu de dînșii, dar simțindcă apropierea mea nu-i era plăcută, trecui mai departe.

Ajuns la Curico, bătui in ușă și nu mi se respunse, camera fiind însă descuiată, intrai in lăuntru și mă hotării să-l aștept. Aruncând o privire împrejur, vėjui pe canapea și pe scaune mai multe cărți des-

chise. Intr'un colț de odaie era un violoncel răzimat de părete și lângă el pe parchet mai multe note; la o fereastră pe o mescuță mică un desemn inceput, și pe masă file de hârtii scrise. Mă uitai pretutindene. Desemnul era copia unei statui antice; cărțile erau: Plutarc, deschis la viața lui Caton tînărul; Seneca, deschis la epistola a zecea cătră Luciliu: *de solitudinis utilitate*; scrierea latină a lui Petrarca despre viața solitară; Misantropul lui Molière și Timon a lui Shakespear. Pe fila de hârtie ce nu era sfirșită sta sus „Memorie si idei, fila 337”. Vězënd așa, nu m'am uitat mai departe pe filele scrise, ci luând una din cărți m'am pus să cetesc ca să-mi treacă timpul până la intoarcerea lui Curico.

Luasem in mână pe Seneca. Deși ochii mei se primblau pe deasupra liniilor, preceptele bătrânului moralist nu-mi atrăgeau luarea aminte, căci gândul meu era aiurea. Din infătoșarea cabinetului căutam să deduc consequențe asupra persoanei: Musica, desemnul, citirea, scrisul cu care se ocupase mai tot in acea vreme, păreau a proba că gândurile lui Curico fugeau de la una la alta. Cărțile tratau mai toate despre isolare și misantropie — prin urmarea simțiri asemănate trebuie să fi fost ale lui; dar ce co-

prindeau oare filele scrise ? *Memorii și Idei !*
Eram curios, tot cetind în Seneca, să cunosc cuprinsul filelor de pe masă. Să cetesc ?
— Ba nu !

Lucru ciudat ! Venisem la mare să mă bucur de singurătate și eată-mă fără voie amestecat în trebi străine, confidentul lui Edmund, numit poate a juca un rol în desfășurarea acestor istorii și... *fără voie*. Trebuie să mărturisiți că asemenea lucruri mi sa întâmplă numai mie. N'ar fi oare mai înțelept din partea mea să mă pornesc și să-i las, căci ce-mi pasă mie ? Dar de altă parte pentru ce n'aș rămâne, căci 'earăș ce-mi pasă mie?... Apoi totul nu este fatal ? Dacă m'aș porni aș da poate peste alte persoane și împrejurări mai ciudate în cas când așa este hotărit și ar fi înzadar, sau poate m'ar urmări ei ori unde m'aș duce căci o repetez încă o dată, totul este fatal — așa cel puțin gândesc eu, poate sunteți de altă părere. Eu socot însă că teoria fatalismului are multe avantaje. Câte lucruri neplăcute nu dispar cu dînsa ! Responsabilitate morală, plângeri de nedreptatea oamenilor ș'a lumii, vină, combinații pentru viitor, părere de rău pentru trecut, îngrijire.... toate aceste și multe altele nu mai sunt. Nu mai este decât un turban pe cap, un ciubuc, hurii

frumoase care joacă și Allah! — Ai vre o căință, vre o grijă — le alungi departe, îți pui turbanul pe-o ureche și strigi: *Allah!* Ai fost lovit de trădare, ingraturitudine, necredință, îți frământă mintea vre o temere, vre o speranță — incolo toate! Turbanul și *Allah!* Minunat lucru un asemenea turban! Dacă n'am isbutit încă a-l ține totdeauna pe cap, deacum înainte n'am să-l mai părăsesc și devisa mea va fi *Allah il Allah!* Aceste idei se primblau prin mintea mea in vreme ce tot ceteam in Seneca, când Curico se intoarse a casă.

— Imi pare bine că m'ai așteptat și că n'ai venit să-mi faci o vizită de etichetă.

— Nu prea știu de-ti pare bine. Văd aici tot scrieri despre singurătate și misantropie, după care judecând, vizitele nu-ți pot face mare plăcere.

— Nu judecați după aceasta. Aceste cărți le-am deschis din intimplare. Intr'un autor antic in care cetiam am găsit o idee despre misantropie și voiam să văd dacă voi găsi și in autorii creștini o idee analogă.

„Am cetit mai dăunăzi critica scrierii unui autor contimpuran despre singurătate, ținută cam in soiul scrierii lui Zimmermann.

— Nu vreu s'o cetesc. Nu mai cetesc nimic din ceea ce apare astăzi.

„Pentru ce ?

— Invenția fatală a tipografiei a adus o mare nenorocire omenirii. Odinioară când ea nu era cunoscută încă, numai aceia scrieau care aveau în adevăr ceva de zis semenilor lor, numai acei cari aveau idei. Astăzi ori și cine scrie și tipărește. Dar ce miserie ! Nici o idee. Numai vorbe, și când găsești vre una, ea de sigur nu e nouă, ci a mai fost zisă de vre un autor al antichității și e numai repetată, afară se înțelege de științele naturale, cu care însă eu unul nu mă ocup. Odinioară nimeni nu câștiga un ban cu scrisul, ci avea numai de pierdut timpul în care ar fi putut avea vre un câștig real, deaceea scrieau numai acele inteligențe deosebite, care nu se uitau la binele lumesc și renunțau la acesta pentru mulțămirea mai mare care îți dau ocupațiile ideale. Astăzi toată lumea cetește, prin urmare trebuie să scrie mai mulți și fiindcă spirite înalte nu sunt mai multe decât la cei vechi, dacă nu cumva mai puține, apoi scrie cine apucă pentru plată. Deaceea eu, văzând că perd un timp prețios cu cetirea acestor scrieri, am făcut un jurământ să nu mai cetesc decât literatura antică.

„Poate însă să easă și astăzi vre o scriere care merită a fi citită.

„Poate, însă ar fi o intimplare atât de rară, încât poți pune rēmășag o mie contra una la fiecare nouă publicație. Deaceea, dacă scrierea are adevărată valoare va rămâne posterității. Eu am destulă treabă de a căuta să cunosc o mică parte din comorile timpului antic și nu-mi mai rămâne vreme de a risca vremea mea cu cele moderne.

„Ved că sunteți sgărcit cu timpul D-voastre. Frumoasa Elena imi spunea cu părere de rău că v'ați ocupat cu prea multe și nu v'ați ținut de ninica special.

— V'a spus aceasta? Nu cred să aibă dreptate; ea judecă ca femeie. Ele vor totdeauna să mărginească cercul activității, fiindcă se mișcă singure într'un cerc mic. Specialitate! Ar fi vrut să mă ocup mai departe cu paragrafele de legi ce învățam când am văzut'o întâi. E mult de atunci; lucrurile s'au schimbat.

„Ea încă nu era măritată?

— Nu. Era copilă și egoistă precum este și astăzi. Dacă ar fi fost soția mea, cred că aș fi fost omul cel mai nenorocit. Dar eram tēner și tinereța nu judecă, ci simțeste numai.

„Nu știu de este indiscret dar aș dori mult să cunosc întâia D-voastre intilnire.

— V'o pot spune, căci imi pare un lucru străin, atât de departe sunt acele timpuri și atât s'au schimbat persoanele. Timpul ne prefăce așa de mult, încât adeseori imi pare că au fost alte persoane și nici nu ne mai înțelegem.

„Dacă se poate, v'aș ruga să-mi vorbiți fără reflecțiuni și comentare, după impresiunile de atunci.

— Va fi foarte greu, dar cu toate aceste mă voi încerca a o face pe cât imi va fi cu putință.

VI.

„Era pe la sfârșitul verei și eu eram pe la sfârșitul studiilor mele. După mai multe zile ploioase, aveam earăș o zi senină. Când veni sara mă hotărîi a mă urca pe un munte la poalele căruia era așăzat orașul unde studiam, pentru a vedea apusul soarelui. Eram singur căci puținii cunoscuți ai mei pleaseră în vacanțe și niciodată nu mi a plăcut a avea mulți așa numiți amici. Amicii nu numai nu-ți fac viața mai plăcută, dar din contra chiar cei mai binevoitori...

— Ai făgăduit că vei lăsa reflecțiile la o parte.

— Prea bine. Pornii dar singur să mă urc

pe munte. Erau două drumuri; unul mai lung dar mai puțin răpede și o cărare mult mai scurtă dar greu de urcat. Greșii luând drumul cel mai lung căci când ajunsei în virf, soarele începuse a apune și perdui jumătate din plăcere. Inșă drept compensație intilnii acolo în virf pe o femeie intovărașită de un bătrân, o femeie atât de frumoasă — era altfel, nu cum o vedeți astăzi. Ea era îmbrăcată în alb, negru îi era numai părul și ochii căci în sufletul ei încă nu începusem a pătrunde.

Ei erau Ingleji. Bătrânul era tatăl ei, un moșneguț vesel și comunicativ, în opunere cu natura compatrioților săi. Inșă mama lui fusese franceză, soția lui tot franceză și el singur trăise mult timp în Franța în copilărie, așa încât se înțelege deosebirea lui de compatrioții săi, precum și la fiica lui amestecul de melancolie și veselie, de asprime și cochetărie. Bătrânul petrecea vara în Germania pe malurile Rinului și iarna în Italia, abie de se întorcea în patrie vre-o lună sau două pe an. De curând se așăzase pe câtva timp în orașelul universității. Pentru a nu uita nici o amănunțime, trebuie să mai adaug că aveau cu dinșii și un cățeluș pe care ea îl ținea de o șfoară. A iubit totdeauna cățelușii și chiar acum are unul

nesuferit, mic, alb și flocoș pe care-l numește Bijou. Cunoștința noastră se făcu într'un mod curios. Eu, din nebăgare de samă, am călcat pe coada cățelușului — acela se numia *Charmant* — încât dobitocul începù a chiolălăi și a se văita ca cum s'ar găsi în spasmurile morții. În cea mai mare turburare am cercat să mă scusez în tot feliul, însă ea îmi aruncă o privire atât de aspră și de mânioasă -- o! ce privire a fost aceea și din ce ochi! Am purtat-o mult timp în memorie, într'o vreme cu fericire, o vreme mai lungă cu durere. Mai târziu am gândit că scena mea de pe munte ar pute foarte bine compune un tablou: Un bătrân dă brațul unei dame tinere care ține un cățeluș ce aleargă după dinsa; un tinăr călcă cățelușul pe coadă. Ea se întoarce și-i aruncă doi ochi grozavi; ténérul stă rușinat, dar tot odată soarbe din privire veninul amorului; cățelușul țipă la pământ și bătrânul zimbește. Zimbești și d-ta, urmă Curico, și eu acum, dar atunci am rămas foarte serios și în cea mai mare turburare. Bătrânul îmi veni în ajutor adresându-mi cuvântul și intrând cu mine într'o convorbire întinsă. Cei răspundeam nu mai știu căci pentru a-mi ascunde turburarea, vorbiam foarte mult. Se vede că nu vorbiam tocmai rău, căci

peste puțin se imblăuzi și Nelly — așa o numia — și luă parte la convorbirea noastră. Timpul trecu răpede și când ne trezîrăm era întuneric. Purceserăm toți trei spre vale pe cărarea cea răpede fiind drumul mai scurt. În pădure era întuneric de tot, încât abie se zărea rochia ei alkă și cățelușul. Mergând noi unul după altul, ea întâi, apoi eu, apoi bătrânul, după câtva timp se întoarse Nelly să strige pe tatăl seu și acesta nu răspuse. O apucă grija, strigai și eu — nici un răspuns. Sau bătrânul, sau noi apucasem o cărare greșită și ne rătăcisem. Inchipuiți-vă pozițiunea mea: singur cu cea mai frumoasă din femei, în pădure, noaptea și rătăciți. Câtva timp am strigat amândoi fără a auzi vre un răspuns; de la o vreme o apucă frica și începù a plânge. Abie cu greu o putui mângâie, arătându-i că nu s'a putut intimpla nimica și că ori ce drum tot în vale spre oraș trebuie să conducă. De la un loc cărarea se mai lărgise și o luai de mână, rugând-o să se sprijine pe brațul meu; mâna ei tremura și eu eram ca sub stăpânirea unui farmec, luminat în întunecimea nopții de doi luceferi mai strălucitori decât stelele cerului. Drumul se prelungia și noi tot nu ajungeam. Astfel ne incredințarăm că cei rătăciți eram noi. Tar-

ziu abia, eșind din pădure văzurăm luminele orașului nu dedesubtul nostru, ci în lături, în depărtare. Pe drumul mare pe care eram nu mai putea fi nici o grijă și apucarăm spre oraș într'o convorbire din cele mai vii. Când ajunserăm a casă bătrânul ne aștepta la poartă plin de îngrijire.

— V'aștept de două oare, ce v'ați făcut?

„Am rătăcit drumul și am fost pe departe, dar cât e de târziu?

— Unsprezece de noapte!

„Cum a trecut timpul de răpede, — băgai de samă. Nelly privi în ochii mei și apoi la pământ.

— Poftim în casă. Sara e recoare și ciăiul vă așteaptă. Haide, haide, fără ceremonii, domnul meu; aveți un drept la recunoștința mea. Fata mea se rătăcise și d-voastră ați condus-o. Poftim sus.

„Vina este a mea. Eu trebuia să cunosc locurile și cărările. Nu știu cum s'a întâmplat...”

— Ați rătăcit drumul amândoi, adăogi bătrânul. Așa-i tinereța. Noi bătrânii visăm mai puțin și pășim mai sigur.

Dar, rătăcisem drumul amândoi și eu mai mult decât dinsa și pentru mai multă vreme. Inșă, ce incântare, ce farmec — o! frumoasă rătăcire! Așa gândiam atunci căci eram

têner și neexperimentat. Azi m'am convins că acele bucurii sunt toate deșerte, că singura fericire a omului inteligent...

„Reflecțiunile!... il intrerupsei eu.

— Ne suirăm sus și in lumina salonului, Nelly imi părù mult mai frumoasă încă. O lungă convorbire se incinse in care ea desvelli atâta spirit și atâtea cunoștințe, încât creștea tot mai mult admirația mea. Rugată de mine se puse apoi la piano și cântă un nocturno după care ne despărțirăm. Veninul amorului intrase in inima mea căci a doa zi dimineața mă trezii cu imaginea ei in gând și nu puteam aștepta momentul de a mă duce să o vëd. Găsii aceeași prevenire din partea bătrânului și mai multă amabilitate încă din partea ei. Ne mărturisirăm unul altuia nerăbdarea cu care așteptasem momentul intilnirii, făcurăm proiecte de noue plimbări și vorbirăm multe împreună despre simțire — convorbire eternă, cu teorii profunde care totdeauna s'arată a fi mincinoase in practică, căci acele teorii, când suntem tineri le culegem, fără a ști, din romanuri și poesii și inlocuim astfel realitatea lumii cu inchipuiri poetice. Pe atunci cântam mult din violoncello și ne hotărirăm a face musică împreună. In musică, plimbări frumoase și mai frumoase vorbiri tre-

ceau astfel zilele noastre. O lume nouă mi se deschise de gândiri și de simțiri și trăiam fără trecut ca și cum pentru întâia oară aș fi văzut lumina zilei. Precum în vis nu avem libertatea voinței de a ne depărta de imaginile ce ne încunjură și visam mai departe fără scop și fără conștiință, așa nu aveam nici eu vre o aspirație clară sau vre un scop hotărît—nu știam unde merg, nu-mi cunoșteam calea, atât știam că era frumoasă acea cale. O! Straniu farmec al amorului! Eu care uresc păseri, câni și orice animale, obiectul de afecție al multor oameni ce nu știu cum să scurteze timpul, acum iubiam cățelușul ei și-mi părea că și el se uită la mine cu amor. Cu privirile, cu mii de nimicuri ne mărturisisem amorul până când veni momentul să ne-l și spunem: la cea întâi simțire un moment mult mai puțin grav, decât mai târziu, căci atunci nu este legat de dînsul nici o consecvență hotărîtă, ci aceasta se impune cu vremea de la sine, pe când mai pe urmă de la acel moment mărturisitorul face să atîrne efectele cele mai serioase. Cîteva zile după aceea îmi veni o veste de-a casă că un moș al meu care-mi era tutor și-mi ținea loc de părinte se afla pe patul morții. Am trebuit să pornesc și să zic zioa bună iubi-

tei mele. Acel moment era cel întâiu de tristeță in cursul unei luni întregi. Ne asigurarem încă o dată despre amorul nostru și pactul fu confirmat prin o sărutare — a fost cea întâi și cea de pe urmă.

A casă mă așteptau multe neplăceri și neșasuri. Boala consumă incet puterile unchiului meu și se trecură doue luni până ce muri. De mic remăsesem orfan și mă deprinsesem a iubi mult pe acest unchiu, care, necăsătorit, concentrase toate afecțiunile sale asupra-mi. După moartea lui, interese de avere mă mai opriră pe loc, așa încât mai bine de trei luni trecuse până mă putui întoarce. Simțirile cele mai profunde imi frământară mintea și mă întovărășiră pe drum. Când mă dusei să-i ved, găsi aceeasi prevenire din partea bătrânului, dar mult mai puțină din partea ei. Câțelușul ei nici mă mai cunoștea și bătea la mine, ca la unul ce venise să turbure liniștea casei. Misterul mi se esplică a doua zi : puțin timp după pornirea mea venise un june Inglez și făcuse cunoștința lor. Era un bărbat blond, mare — mai mare decât mine — și frumos. Figura sa era palidă și suferitoare și in ochii sei albastri era multă melancolie. Când ne întâlneam toțitrei, preferința era pentru din-sul, nu mai remănea indoeală. Mărturisesc

pentru rușinea mea că simțeam o mare gelosie și avui neghibăcia de a-i face muștrări într'o zi. Acea zi a fost desființarea desăvirșită a vechilor noastre legături. Ea imi respunse că nu-mi dă voe a-mi aroga drepturi asupra ei și astfel ne-am despărțit. In curênd toți trei plecarê in Anglia, unde bêtânul lăsase un copil mic, astăzi mărișor, și relațiile noastre se sfirșirê pentru totdeauna. Nici o veste nu mă mai înștiință despre soarta ei și imi era ca și cum m'aș fi trezit dintr'un vis și cu deschiderea ochilor aș fi lăsat in imperiul nopții visul meu. Inșă amintirea m'a prigonit încă multă vreme, și simțiam câteodată — mai cu seamă in zile ploioase—adevêrată durere. Amorul avu inșă asupra mea o influență salutară, căci deatunci m'am pus pe studiu și am regăsit in acesta și in iubirea artelor liniște și mulțămire. Relații cu femei am mai avut multe, mai cu seamă in orient unde m'am oprit lungă vreme. Am vêzut că ele sunt capabile de adevêrată simțire, am vêzut gelosia aprinsă in gradul cel mai mare, dar eu singur n'am mai iubit niciodată. Și aceasta imi pare a fi mult mai bine, căci momentele de fericire reală sunt aceleași, și-ți lipsesc necasurile și chinurile sufletești. Ob-

servați bine pe omul simplu și natural, amorul seu este altul..

— Și când a fost reintîlnirea D-v., il întrebai eu, curmând reflecțiile sale.

„Vr'o cinci ani mai târziu in Italia unde venise cu soțul și cu fratele ei cel mai mic, căci hētrānul tatā murise.

— Cu soțul ei?

„Da, Inglezul cel blond o luase de soție. Sermanul! Era trimis acolo ca să respire aerul blānd al Italiei, căci ducea moartea in pieptul său. Vēzēnd-o pe neașteptate am avut in adevēr o adāncā emoțiune și ear ca prin minune imi trecurē deodată prin gānd toate amintirile amorului meu. Presupun că ea n'a avut aceeași simțire, căci de la cel intāiu moment imi arātā așā o amicie și așā o bucurie de a mē revedea cum s'a ratā la amici intimi și cum nu se poate manifesta in momente de emoțiune, căci o emoțiune mare ne pune in neincredere despre simțirea celuilalt și deaceea ne ascundem de a arāta propria noastră simțire. Ea perduse din frumuseța ei; fratele seu Mimi era un copilaș nebun și frumos, cățelușul murise și se inlocuise cu altul, ear soțul ei era un om blānd și simpatic. După câteva sēptēmāni ce petrecurēm impreună, soțul ei murī și avui trista sarcinā de a-l imormēnta.

Era nenorocită, sermana, și nu mă lăsa inima să o părăsesc. După câteva luni când se întoarse în Anglia, o petrecui până la mare.

Se trecuse un an deatunci, când într'o zi primii de la dînsa o scrisoare în care îmi mulțumea de îndatoririle ce-i făcusem. De atunci corespondența noastră urmează regulat și tratează despre idei de filosofie practică și de religione. De câțiva ani încoace ne întîlnim în fiecare toamnă aici la băi.

— Ei, și...

„Această întîlnire s'a făcut la noi un obicei, zise Curico.

— A iubit mult pe soțul ei?

„Așa socot, căci altfel nu l'ar fi luat.

— Multe alte împrejurări intervin la o căsătorie și nu se poate totdeauna deduce din împrejurarea că doi tineri s'au luat la aceea că s'au și iubit. Apoi au trecut cinci ani de atunci; ea este încă tîneră, frumoasă, are tot ce poate cere cineva... istoria dumitale nu are concluzie.

„Natura e altfel decât poesia. În poezie trebuie o catastrofă finală pentru armonia întregului, dar în viață catastrofele sunt foarte rare. În genere este numai cea de la urma urmelor, aceeași la toți și care în cazuri speciale poate fi în cea mai mare disarmonie cu întregul șir“.

Remăsesem uimit și înțelegeam și mai puțin ca până acuma pe acești doi oameni.

„Aveți să vă opriți încă mult timp aici, doamnă, întrebai pe frumoasa Elena întilnind-o înspre sară la primblarea de lângă mare.

— V'o lună încă, imi răspuse ea, dar d-voastră în ce parte aveți să vă îndreptați de aici?

„Nu sunt încă hoărit. Călătoresc fără a face lungi proiecte și mă las la voia împrejurărilor. Poate mă voi răpezi în Anglita unde n'am fost încă.

— Este cu putință să nu fi fost încă în Anglita, în țara cea mai liberă și mai civilizată? Trebuie numai decât să vă duceți, să o visitați și studiați. Veți găsi alte obiceiuri decât ale continentului, alți oameni, altă viață, însă tocmai pentru aceasta cu atât mai interesante. Dacă vă hotăriți însă a vă duce, stați un timp mai lung; cu Inglejii trebuie să se deprindă cineva pentru a găsi plăcere.

„Inglejii își iubesc și laudă mult patria lor, dar pe de altă parte trăesc puțin timp într'insa. Cea mai mare parte a anului persoanele avute o petrec în țări străine. Chiar d-voastră ați trăit mai mult în alte țări, în Franța, Italia și Germania.

— E drept, dar eu sunt pe jumătate Franceză de naștere, de creștere sunt Germană și de simțire mai mult Italiană. Cu toate aceste când mi-ar fi lăsat de a-mi alege o patrie, socot că tot Anglia aș alege-o.—D. Curico se vede v'a spus despre copilăria mea?

„Da, mărturisesc că am avut curiozitatea a-l întreba.

— Are obiceiul de a nu fi drept cu mine. Imi inchipuesc că m'a fi descris cu culorile cele mai intunecoase.

„Ba nu, din contra...

— Ar fi fost și o mare nedreptate. Puterea împrejurărilor e totdeauna mai mare decât cea a voinței noastre și înainte de a condamna pe cineva pentru o faptă oarecare în gândul nostru, ar trebui să studiem bine împrejurările și să nu judecăm efectele decât după ce cunoaștem cauzele. — Ce om extraordinar! O viață întreagă nu ar ajunge pentru a-l cunoaște! Sub o aparență rece, el ascunde multă bunătate și cu toate teoriile sale egoiste, el va face totdeauna sacrificii pentru un amic. În timpuri nenorocite l'am întâlnit earăș după o lungă despărțire și departe de a-mi arăta vre-o bănuială, a știut ca un adevărat amic să-mi aducă mângăere. Deaceea îi păstrez multă recunoștință și am o adevărată plăcere de

a susține cu dînsul o corespondență în care își desfășură tot spiritul și frumoasele rezultate ale unui studiu lung și activ. Din nenorocire s'a ocupat cu prea multe, a trăit în țări prea deosebite și în împrejurări prea nestatornice. Odinioară când era de douăzeci de ani avea cunoștințe mai puține și simțire mai multă. Câtă mai este el caută acum să o înădușe în mod sistematic.

„Poate că vre o simțire a tinereții respătită cu nerecunoștință l'a adus la această grozavă hotărîre.

Frumoasa Elenă tăcù, însă imi parù că vèd un suspin sburând pe nesimțite din peptul ei.

Schimbând vorba, ea chemă pe Mimi care alerga când într'o parte, când în alta.

— Te vèd fără camarazii tîi, îi zise sora lui, pentru ce nu ești cu dînșii?

„N'am vreme să mă joc.

— N'ai vreme? Dar ce trebi te grămădesc?

„Și eu am trebi serioase, nu numai d-voastre, sunt acum de unsprezece ani și nu mă pot numai juca. Zicînd aceasta, Mimi se depărtă.

Primblîndu-mă astfel în convorbire cu frumoasa Elena, întîlnirăm pe Edmund și pe Curico. Toțipatru merserăm încă împreună

până veni sara, apoi intrarăm în saloanele destinate pentru străini. Edmund era foarte tăcut, părea preocupat și se așază într'un colț ascuns. La clavier era un om mic care cânta și tot salonul era plin de domni și doamne care ascultau. Curico și frumoasa văduvă se așază în altă parte, opusă celeia unde ședea Edmund, iar eu, ascultând pianistul, observam după obiceiul meu diferitele grupuri. Acum abie băgai de seamă că și Leontina se afla acolo cu muma ei în mijlocul mai multor altor dame cu care șoptiau încet. Mimi se primbla prin sală dând mâna când unuia, când altuia din cunoscuți și se apropiere însfirșit de Leontina cu care vorbi mai mult.

De la diferitele grupuri am cules următoarele fragmente de convorbiri:

Un domn bătrân către o damă bătrână.
Azi a fost marea foarte liniștită, mai nu erau valuri.

Bătrâna. Mi s'a părut apa cam rece.

Bătrânul. Câtă vreme stați în apă?

Bătrâna. Zece minute — așa mi-a spus doctorul.

Un domn ténér către altul. Vezi pe cea cu rochie albastră? Ea este.

Celălalt. O întilnesc regulat pe la unsprezece oare. Are pěr minunat și-l primblă multă vreme despletit ca lumea să-l vadă bine. Dac'ar fi al ei...

Intăiul. Te indoești? E al ei propriu, am luat bine sama. E frumoasă de tot.

Celălalt. Până unde ai ajuns?

Intăiul. Până a fi luat in samă și privit câteodată cu coada ochiului. La balul de mâne am să-i fac cunoștința după toate formele. Atunci vom vedea. Observă bine; ear se uită pe furiș la noi.

Un domn bătrân cu aparență de vechiu militar cătră altul. La dracu cu umezeala asta! Mă dor picioarele de abia le pot duce.

Celălalt. Pe mine mă supără tusa. He! ne-a venit vremea.

Intăiul. Toate naibele să iee vremea și virsta!

Celălalt. Mai cu samă de când cu ploile, tusa mă supără tot mai tare.

Intăiul. Ce mai zice afurisitul de barometru?...

O damă cătră alta. Albastru cu lila! Așa gust!

Celălaltă. Toate costumurile ei sunt așa.

Intăia. Cine era acel care a cântat la clavir?

Cealaltă. N'am putut afla pân'acum.

Intăia. Ce rochie ai să pui mâne la bal?

Cealaltă. Cea verde cu alb. Dar dumneata?

Intăia. Eu mi se pare că nici n'am să mă pot duce. N'are cine să mă intovărășască.

Elena către Curico. El mi-a făcut observarea că o simțire a tinereții resplătită cu nemulțumire poate să prefacă cu totul caracterul unui om.

Curico. Nu cred. Natura omului este neschimbătoare. Vrista produce efectele sale, dar fondul nu se schimbă niciodată.

Elena. Nu pot crede aceasta. Am văzut oamenii cei mai simțitori, prefăcuți în oameni reci—asemenea trebuie să fi cunoscut și d-voastră.

Curico. Atunci natura lor era așa, și numai o întâmplare trecătoare i-a făcut să apară altfel.

Elena. Cu toate aceste creșterea are neapărat o influență puternică, apoi experiențele făcute, studiile, virsta...

Curico. Nu au toate nici o influență.

Elena. N'am văzut încă un om așa de absolut în ideile sale ca d-ta.

O damă către un domn. Cine este domnul cu care vorbește frumoasa Elenă?

Domnul. Nu-l cunosc in persoană. Aud că-i foarte bogat.

Dama. Totdeauna îi văd vorbind împreună. Hm! Se spune că-i văduvă.

Domnul. Da. Lumea vorbește de un lung roman între dînșii.

Dama. Spuneți-mi iute, spuneți-mi iute!

Domnul. Ar fi fost relațiuni între dînșii pe când ea era încă măritată, despre care aflând bărbatul ei, s'ar fi sinucis.

Dama. Grozăvie! Spuneți mai departe!...

Vecinul lui Edmund către acesta. Când veți ceti jurnalul vă rog îiți așa bun și mi-l treceți mie.

Edmund. Poftim.

Vecinul. Poate încă n'ati sfinșit...

Edmund. Am sfinșit.

Vecinul. Băile sunt foarte frequentate.

Edmund. Da.

Vecinul. Sunt multe dame frumoase.

Edmund. Da.

Vecinul. Eu sunt venit abia de ieri și am încă prea puține cunoștințe...

(Ne mai răspunzând Edmund, vecinul se hotărește să tacă).

O domnișoară către Leontina. Cântați ceva, vă rog cântați. Aveți un glas atât de frumos...

Mai multe altele. Toate vă rugăm.

Leontina. Dar vă incredintez că nu mi-e cu putință...

O domnișoară. Pentru ce nu ne faceți astă plăcere? O mică romanță!

Mama. Dacă toată lumea te roagă...

Leontina. Nici nu știu ce aș putea cânta.

Domnișoara. O romanță, un cântec care ar fi.

Leontina se sculă deodată grabnic întovărășită de mai multe domnișoare, se pune la clavier și cântă cu un glas frumos de sopran o arie cunoscută după următoarele cuvinte de Victor Hugo:

Dacă nu ai nimic a-mi spune
Dece te-apropii nencetat,
Cu-al tău suris, ce prin minune
Ar nebunî pe-un împărat?

Dacă nu ai nimic a-mi zice
Deco-mi stringi dulce mâna mea
In visul gingaș și fericit
Care-l visezi în calea ta?

Dacă voești să fug de tine
Dece pe-aice vii și treci?
Când te zăresc simțesc în mine
De dor și grijă fiori reci.

Sfârșind, din toate părțile se auziră aplau-

suri, damele veniră să-i facă complimente, mai mulți domni să se presente și să-i vorbiască, când Edmund care tot sta ascuns în colțul său și pe fața căruia observam un mare neastâmpăr, se sculă deodată și mergând la clavier, cântă și el o romanță improvisată după aceste cuvinte:

Ah! multe aş avea a-ți spune
De glasul tău așa iubit,
De-al tău suris ce prin minune
Al meu răpaos a răpit.

Și multe aş avea a-ți zice
De-un nesfârșit, adânc amor,
De visul gingaș și fericit,
Care-l visam adeseori.

Dar m'au silit să fug de tine,
Să te privesc ca pe-un străin,
Ah! când te ved simțesc în mine
Fiori de grijă și de chin.

Edmund compusese și cântase într'un moment de inspirație. Puternicul său glas de tenor era atât de armonios, încât publicul întreg rămase câteva secunde încântat. Deodată începură a resuna aplausuri și-l treziră și pe dinsul din farmecul ce părea a-l fi cuprins. Leontina țintise palidă ochii ei asupra lui și nu mai putea să-i depărteze,

când muma-sa îi șopti încet câteva cuvinte la ureche, ș'apoi eșiră amândouă așa de grabnic încât foarte puțini le băgară în samă. Sfirșind aplausurile, se făcù o mică tăcere, apoi auzii multe șoapte de la diferitele grupuri, între altele pe Curico zicând cătră frumoasa Elena:

— Are să se compromită și pe dînsul și pe dînsa, dar orice i-aș spune, nu are minte.

„Era ca inspirat, respuse ea, n'am auzit încă o cântare atât de expresivă cum a fost aceasta. Pentru ce s'ar compromite? Publicul nu poate găci cele ascunse.

— Ab! este un instinct fatal care face pe oamenii cei răi să pētrundă orice raport în care ar putea viri o intrigă.

Nu știi de avea dreptate Curico, dar șoaptele pe la ureche deveneau din ce în ce mai dese și în mijlocul lor părăsii sala.

VIII.

În camera vecină avea loc o convorbire foarte agitată.

„Are să mă aducă la o grozavă mânie, zicea mama. Îi lipsește orice modestie, orice respect cătră noi și chiar cătră tine. Ce-a însemnat această romanță, ce s'a pus să

cânte îndată după tine? Voeste ca toată lumea să descopere planurile sale? Voeste ca lumea să cunoască că am din nenorocire o fată care, departe de a respinge pe un asemenea sumeț, se pune de visează la dînsul și plînge și nu vrea să prindă minte?

— A gândit că nu e bine să ascundă un glas atît de frumos. A voit să facă plăcere publicului.

„Facă plăcere cât va voi. Ducă-se la teatru, căci aceasta este meseria lui, să încante publicul, dar nu facă toate chipurile de a-mi stîrni mânia.

— A făcut rău. Și eu sunt mînioasă.

„N'aș mai sta aice nici un moment dacă n'aș fi promis tatălui tîu. Inșă chiar acum am să-i scriu să vie și să ne iee. Indrăznească numai a ne mai urmări!

— N'ai nevoie să-i scrii. Și eu am să mă fac deacum înainte că nu-l cunosc. Putem sta aice; îți promit că am să fac toate chipurile pentru a-l uita. Chiar nici mai simt acum nici o simpatie pentru dînsul.

„Imi pare bine că pentru intăia oară te aud vorbind cu minte. Inșă paza e totdeauna bună. Voiu să scriu scrisoarea.

Bătrîna se puse să scrie, ear Leontina se primbla prin casă turburată.

Eu eram indignat. Aceasta este iubirea ta?

gândeam eu; aceasta e resplata pentru increderea lui Edmund? Cum, toate simțirile tale au trecut deodată? Ai uitat așa de curând lacrămile ce ai vărsat și visurile tale de fericire? Are dreptate Curico. Oamenii sunt toți netrebnici! Astfel indignația mea se întinse de la cazul special la generalitate și-mi readusei aminte de câteva sentințe ale lui Curico pe care le notez aici:

* * *

Ai visat mult cum trebuie să-ți fie mi-reasa; ai hotărît cu deamăruntul toate calitățile ce trebuie să aibă—de întâlnești în sfârșit pe una ce are tot ce ai visat—fugii!

* * *

Înțeleg ca bunătatea, frumuseța, delicatetea, grația, superstiția, ipocrisia, cruzimea, frica, răutatea, simpatia, suferința, simțirea, viclenia, să fie toate feminine, dar pentru ce *mințea* și mai cu seamă *statornicia*?

* * *

Vorbește bine despre oameni; ce-i *gândi* despre dinșii nu-i treaba lor.

* * *

Când unei femei îi place o piesă de mu-

sică sau poezie, întreabă de cunoaște pe compozitor sau pe poet.

* * *

De vrei să te însori, nu-ți alege o mireasă prea frumoasă, dar nici una prea urită; caută să nu fie prea bogată, dar nici prea săracă; vezi să știe carte, dar să nu știe prea multă; uită-te înainte de toate ce fel este ea și apoi cum sunt cei care o încunjoară, dar uită-te mai întâi cum sunt cei care o încunjoară ș'apoi cum este ea; ia una pe care o iubești, dar nu pe care o iubești din cale afară; gândește-te bine pân' a nu te hotărî dar hotărăște-te pân' a nu gândi prea mult.

* * *

Cu drept cuvânt Grecii au făcut norocul să fie o zeiță și nu un zeu, căci în orbirea ei, Fortuna fuge de cel ce o caută și aleargă după cel indiferent.

* * *

Nimic n'ar fi pe lume așa de rău ca femeile — dacă n'ar exista bărbații. . . . .

Nu! Nici voi să mai știu de vecinele mele, nici de Edmund, nici de nime. Am să mă pornesc. Dar unde? A! În Anglia. Am

să ved dacă această țară e atât de frumoasă cum mi-a spus frumoasa Elenă. Da, mă pornesc, și chiar mâne dimineață cu vaporul.

Altfel sunt un om care mă hotăresc foarte cu greu. La orice proiect nou imi trece prin gând, de îndată ce meditez la executarea lui mi se infătoșeză atâtea argumente *contra* încât, cu cât mai mult cumpănesc, cu atâta mă incurc mai mult și cele mai deseori din argumentare in argumentare mă inspăimânt de osteneala ce ar trebui să-mi dau și de consecvențele ce ar avea executarea proiectului și după o lungă luptă și o mie de schimbări, il las să cadă. Inșă câteodată, in casuri foarte rare, când imi vine o idee cu aparență atrăgătoare, mă pun îndată să o executez fără a-i da timp să mă preocupe, căci știu prea bine că dându-i un timp cât de scurt, ear am să încep a medita și ear am să mă spariu de proporțiile ce are să-i dee inchipuirea mea. In aceste casuri, cum am început a-mi executa ideea, pe loc mă și grănădește căința, inșă in zadar, căci odată pe calea executării, nimic nu mă mai poate opri și merg inainte in ciuda tuturor greutateșilor din afară și sufleteshi. Așa și astă dată: de lăsam ideilor toată libertatea, poate că aș fi rămas pe loc să ved descălcirea relațiilor cunoscușilor

mei, dar inăduşând orice raţionament m'am pus să gândesc la altele până ce am adormit. Adouazi dimineaţa, in mijlocul celor mai mari păreri de rău şi blăstemuri ce aruncam asupra mea, imi gătii lucrurile şi suindu-mă in trăsură, pornii la vapor. In vreme ce eram pe drum hotărisem a mă intoarce şi a-mi părăsi proiectul. Cu toată această hotărire nu dădui nici un ordin vizitiului şi mă pomenii pe malul mării. Tot hotărit a mă intoarce, imi luai biletul şi mă sui pe bord. Acolo spectrul boalei mării imi apărū deodată şi numaidecât mi-am zis că trebuie să mă intorc, cu toate aceste stătui pe loc păn' ce porni vaporul. Atunci abia mă părăsi căinţa şi redevenind veselimi reluai divisa: Ce a fi, a fi! *Allah! Il Allah!*

. . . . .
Vaporul porneşte . . . . marea e cam agitată . . . . oare mă va apuca boala? . . . poate că nu . . . pare că mă simt cam ameţit . . . cum, abia după o jumătate de oară? . . . nu se poate . . . să privesc marea ca să uit . . . .
Ce frumos spectacul . . . . Vai! . . . .
Nu cred încă . . . . Ce frum . . . . Vai ş'amar! . . . . Ah! cine m'a pus . . . . Vai ş'amar!

. . . . .

IX.

Fost-ați v'odată in Inglitera?

Dacă n'ați fost, nu vă duceți!— Adeseori vi s'a întâmplat să intilniți in călătorii chipuri ciudate, care se deosebesc cu totul de ceilalți oameni, atât prin figură cât și prin maniere, ființe tăcute, ințepenite, comice și comode care-și inchipuesc că lumea și oamenii sunt făcuți numai pentru dînsele, care, sau nu te onorează nici cu un cuvânt, sau când îți vorbesc, te fac să suferi supliciiuri, figure a căroră vedere te face să caști de urit, ori să te infuriezi — intr'un cuvânt: Ingleji! Inchipuiți-vă acum o țară intregă, locuită numai de asemenea ființe! Deaceea nu vă duceți in țara acestor oameni! Dacă te imping interesele, și-ți place s'auzi vîind mașinele, să resufli aburi și fum, du-te; ear dacă ești ca mine, fiul unei țări meridionale, născut sub un cer limpede și albastru, deprins, nu la vuetul mașinelor, ci la sunetul talangelor, nu te duce!

Cum ajungi la Londra spune rămas bun mulțămirii sufietești—cerul se schimbă, culoarea albastră se preface in o culoare sură-cafenie care te face să te indoești că mai

este ceva dincolo. Și dacă din întâmplare vr'un punct albastru se vede câteodată la orizont, de îndată se ridică de pe pământ vre un balaur de fum din gura unei mașine și-l astupă, ca nu cumva să se puie vre un om pe visuri și să uite a lucra la mașinele din fabrice. Peste tot locul mașine pe pământ, pe apă, pe sub pământ, pe sub apă, pe deasupra caselor... sunt atâtea mașine, încât ți se pare că și oamenii sunt fabricați în ele. De mergi în *city* din Londra te convingi că așa trebuie să fie, căci suflet nu găsești în ei. Ei se mișcă cu răpejunea mașinelor fără ca unul să-și bată capul de altul; toți fug, mii și mii, toți aleargă după trebi și interese; individul se perde cu totul în această goană grozavă. Ce dar voești să cauți acolo, tu individ? Ce voiam eu acolo, care mă interesez numai pentru tine, individule, pentru mișcările sufletului tău, a cărui adâncime mă uimește și a cărui mister nepătruns mă atrage cu atâta putere? Ce căutam eu acolo în mijloc de fabrice, de fabricanți și fabricate, unde sufletul e mut, unde simțirea e stinsă și numai mintea iscodește și brațul executază? — Dorești, o călătorule, să-ți induiozezi sufletul, ascultând o muzică frumoasă, să te inspire de obiecte de arte? — Sermane! Musica este acolo yuetul

mașinelor și artele frumoase sunt lucrările fabricelor. Cum socotești că Inglezul își va perde timpul său (căci timpul său e ban), luând dalta în mână sau penelul și lucrând luni și ani la același op? El e mai practic: peatra necioplită o pune în mașină și scoate mii de statue la minută, pânza și colorile le pune în mașină, ar pune și inusica în mașină și ar scoate simfonii dacă s'ar putea.

Chiar tu, o călătorule practic, cu fața veselă și rumenă care nu-ți bați capul cu opuri de artă, ci îți place să bei și să mănânci bine, să ai o cameră îndemânatică, să vezi câteva figuri zimbitoare în jurul tău și pentru schimbare să mergi vre odată la un spectacul—ține-te departe de Inglitera! Pe masă îți pun un vițel sau o vaca, sau o oaie întreagă și când, inspăimântat iei în mână sabia și furca ce-ți infățoșază și vrei să tai o bucată, sângele sare în sus și te stropește. Ear dacă vrei să te recorești bând un pahar, o băutură neagră și groasă, te otrăvește și ești mulțumit de scapi cu zile. Dar poate, ca să uiți acest aspect, vrei să mergi la un spectacul — atunci ie sama de n'ai uitat a lua cu tine în ladă fracul, mănuși și cravate albă, căci altfel te dau afară. Inglezii țin mult la curățenie și pe haina ce ai avut-o la masă poate au rămas pete

de sânge, deaceea trebuie să-ți pui fracul. Poate ești deprins a face o primblare și iei una din trăsurile lor, unde vizitiul îți stă pe ceafă și te îndreptă spre Hyde-Parc cu speranță de a respira acolo aer curat și miros de flori... Amăgire! Ei nu te lasă să intri, dacă n'ai adus cu tine pe corabie o trăsură cu cai, putând dovedi cu dovezi scrise în limba lor (căci ei nu pricep alta) că ești drept și neprehănit proprietar al trăsorii și al cailor. În desperarea ta, te întorci către un om al poliției și-l întrebi ce este de făcut? Atunai el îți răspunde că poți năimi o trăsură în cutare loc, care ar avea aparență de a fi proprietate privată; însă pentru a ajunge la locul indicat trebuie să mergi cu vaporul și cu drumul de fer pe sub pământ și peste case o zi și jumătate.— Dar tu, o sermane călător, cu față veselă și rumenă poate fumezi? Nenorocitul! Să nu cumva să cutezi a opri pe cineva și a-i cere foc. Nu'nțelegi că îi furi două secunde, care sunt apretuite în bani și că te espui la procese de daune-interese? Și când te judeci, știi cine îți sunt judecătorii? Niște oameni rași la față, cu haine negre și peruce albe cu coadă. Ce dreptate poți aștepta de la peruci albe—cu coadă? Insfirșit te-ai cumițit; te-ai convins că nu poți face alta decât a te

primbla pe stradă, atunci ia bine sama: ține o mână la lanțujelul ornicului și alta la punga cu bani—de ai avea o a treia, la basmaoa din buzunar, căci din momentul ce ai eșit de acasă, mii de vânători de buzunare te pândesc și cu dibăcie meșterească își apropiază aceste obiecte câteodată foarte folositoare. Atunci te hotărărești a nu ești din casă, ci vrei să stai în odăea ce plătești așa de scump. Ah! Pe un părete stă scris că nu-ți este iertat a fuma și pe masă ți-au pus biblia să cetești. Intr'insa vezi că Moisi oprește a se mânca carne de porc, fiind prea greu de mistuit, gândul ți se întoarce la vaca, oăea sau vițelul sângeros ce ți-au servit la masă și te acufunzi în tristeță.

Dar ce este, ce s'a: întâmplat, ce nenorocire a lovit orașul de pare mort, deodată? Ieri sara te-ai culcat în vuetul asurzitor al mașinelor și astăzi tăcere grozavă! Ce calamitate publică?... Nici una, te-ai culcat Sâmbătă, sara și te-ai sculat Duminecă, dimineța. Tăcerea e profundă; mașinele au încetat; trasuri nu se văd; magazinele sunt închise; nici un teatru, nici un concert, nici o petrecere, nici o trăsură, nici un om pe stradă, toată lumea se închină. De ești din casă, policemanul se uită strimb la tine, te înspăimânți de singurătatea în care te gă-

sești și te întorci grabnic a casă ca să iei biblia în mână. După ce ai cetit deajuns te uiți pe fereastră. Cerul tot e suriu, tot e posomorit, atmosfera tot e aspră și te pătunde un fel de groază.

Cine ar zice o? În această atmosferă unde n'ar trebui să trăiască decât figuri de cele mari, groase și vinjoase, se găsesc prin o contradicție a naturii și niște ființe blânde și frumoase ca nicăiere. Ce păr blond și frumos! Ce ochi albaștri! Ce fețe albe ca fildeşul peste care s'ar fi lăsat un suflu de rose! Ce gât, ce mâni! Ah! Ce căutați voi în această atmosferă? Mergeți într'o țară unde cerul e albastru, unde lacurile verzi dorm liniștite în imobilitatea naturii parfumate ce le înconjură; unde natura a dat mâna cu arta ca să te înalțe spre o altă lume mai frumoasă, acolo unde Tizian vă zugrăvia chipul și Petrarca vă cânta frumusețile.

În acea țară frumoasă v'a transportat marele vostru geniu. În orașul cel poetic, eșit ca și Venerea din valurile mării, s'a născut Desdemona; în acea atmosferă dulce a trăit Iulia. Acolo mintea se limpezește de noroiul vieții ce o turbură și inima suspină înduioșată ca și întreaga natură în liniștea ei măreață. Acolo mă găsiam odată; resu-

flam aerul cel îmbălsămit, priviam. imaginile eșite din gândurile inspirate ale marilor maistri și amintirea mea transporta de departe un alt chip tot așa de frumos . . .

Deși nimic din țara Inglejilor nu se potrivă cu natura mea, imi făceam silă să mă mai opresc pentru a visita tot ce obicnuit se arată străinului în Londra; căci sunt un om conștiincios și, precum mi se pare că v'am spus-o, odată ce am început un lucru, cu greu mă pot hotări să-l părăsesc. Așa dar am văzut o mulțime de biserici și palaturi și vestitul parlament care a servit de model lumii întregi, chiar unor țări unde asemenea institute nu se prea potrivesc. În camera lorzilor sunt mai multe tablouri care se spune că sunt foarte frumoase, dar nu se pot vedea, căci oricum ar sta soarele, ele tot la umbră se găsesc. Asemene este acolo un tron pe care șede regina și un sac de lână pe care șede lordul cancelar în față cu dinsa. În stînga tronului este încă un scăunaș, pe care șede soțul reginei, când îl ia femeea lui la adunare. Altfel nu mai sunt alte obiecte de văzut decât scaunele pe care șed lorzii din tată în fiu, din neam în neam și din spiță în spiță. Numele acestora se cetește în coridor deasupra cuilor unde își spânzură pă-

lăria și bastonul. Cele mai multe sunt nume vestite în istoria Angliei. Deaceia, fiindcă străbunii au fost odinioară oameni mari, și strănepoții lor au dreptul să stea acolo pe un scaun și să-și anine pălăria și bastonul în același cui tradițional. Am văzut și palatul de cristal care-i foarte mare, și vestitul *Tower*. Acolo ți se arată închisorile multor bărbați și femei vestite. Ici a fost închisă *Jeane Grey*, dincolo *Anna Boleyn*; în altă parte ar fi fost ucis *Enric VI*; aici a pus Ricard să ucidă pe copiii lui Eduard IV; dincolo a fost asasinat Clarence, fratele lui Eduard. Toate scenele tragediilor lui Shakespeare ți se înfățișează și groaza te pătunde. Ca să scapi de aceste impresii, alergi afară din acele ziduri întunecoase, să respiri aer liber și dai ear peste aburi și fum și peste oameni care aleargă!

În mijlocul acestor sute de mii ce gonesc și te silesc a merge cu dinșii, neputând înainta contra curentului, în mijlocul acestei mișcări generale din aer, de pe pământ și dedesupt, mă apuca un fel de disperare, intram în casă și lăsam să mă muncească dorul de țară. Când îmi aduceam aminte că în locul de unde sunt eu, nu e atâta vuet, că oamenii merg încet și liniștit, având toți vreme destulă; că pe stradă bivolițele se

primblă nesupărate de nime, că sergentul le privește cu nepăsare de pe peatra din colțul stradei unde șede melancolic; că acolo nu auzi alt vuet decât acela al unei trăsurice trece, sau a unei bivolițe ce rage cu duioșie, mă apucă un dor și o jale ce inzadar m'aș incerca a descrie. Ah! Ce-aș fi dat să mai vęd un asemenea animal, ori un sergent melancolic ce șede pe o peatră, ori s'aud o serenadă ce dă, urmat de o tarafă de lăutari, un don Juan de mahala mândrei lui de la fereastră care-l ascultă din căsuța ei, țiindu-se ascunsă in dosul unor oale cu busuioc și rosmarin! Nu! Nu mai putui sta in aceea țară, dorul era prea puternic și mă pusei in mașina care trebuia să mă conducă pe pământ până la mașina care mă va conduce pe apă earăș spre vechiul continent. Când părăsii insula, cerul incepù a se limpezi și chiar marea, vechea mea dușmană, se liniști ca să mă poarte fără sdruncinare pe spațele ei departe de țara grozavă in care fussem.

Inaintea mea cerul s'arăta tot mai albastru, pe când in urmă insula era invălită intr'un nor suriu.

„Adio, lung adio și fără revedere!”

Jur că nu mă m'oiu mai duce in tine, țară grozavă! Inzadar mă măgulești cu cân-

tecul că poporul tău e mare și glorios, și mândru,—vreu să rămân fiul unui popor mic și neglorios, și fără mândrie. În zadar ca niște fantome mi se înfățișază înaintea ochilor bărbații măreți ce ai avut; în zadar îmi străbate până în suflet ochiul marelui vostru poet... țară a aburilor, tu nu mă vei mai vedea! De mi-ai propune o baronie și un scaun în camera lorzilor, de mi-ai da cel mai frumos din palaturile tale de pe Regent Street, cea mai frumoasă trăsură cu cei mai frumoși cai din Hyde-Parc; de mi-ai da chiar avuțiile celui mai bogat lord—jur că nu mă vei mai vedea! Chiar de-mi vei da cea mai frumoasă femeie, pe aceea ce am văzut într'o sară în parc, cu ochii cei albaștri și mari melancolici, cu fața cea albă, jur... ba atunci nu jur.

X.

Cu cât mă apropiam mai mult de locul din care plecasem, cu atât impresiunile primblării în Anglia dispăreau mai mult și acele ale persoanelor care am vorbit în capitolele anterioare îmi reveniau mai viu în memorie. Ce vor fi devenit Curico și Elena, Edmund și Leontina? Oare în lipsa mea n'a fost nici

o schimbare în bine ori în rău, nici o catastrofă? Gândiam că toate trebuie să se fi sfârșit bine, căci așa suntem noi oamenii, judecăm lucrurile cele mai străine după dispozițiile noastre. Voios precum eram, îmi inchipuiam deci că toate s'or fi sfârșit bine și mă bucuram de aceasta. Intors la otelul meu, nu găsii vechea mea cameră, car era ocupată de un alt domn venit de curând și am trebuit să mă mulțumesc cu alta în adevăr mai frumoasă, dar fără oarecare calitate ce avea cealaltă. Servitorul mă înștiință că Leontina și muma ei nu se pornise încă și că venise de două zile și tatăl Leontinei.

Eșind pentru a merge la Curico, întâlui la poarta otelului pe Mimi care părea foarte preocupat.

— Unde mergi, Mimi? îl întrebai eu.

„La Leontina. N'am vreme acum, mai târziu ne-om vedea.

Copilul îmi părea schimbat. Fisionomia lui arăta așa de serioasă, încât mă prinse mirarea. Il lăsa să treacă și-mi urma drumul la casa lui Curico, pe care îl găsii earăș acufundat în cărți și manuscrite, cu figura gravă și tristă.

— Bine ai venit, îmi zise el. Te-ai pornit așa fără de veste, încât cu toții te acuzam de indiferență.

„Așa sunt eu, am răspuns. Mi se întâmplă adeseori să dispar fără zioa bună, când mă apucă dorul pornirii. Nu trebuie să se supere cineva pe mine pentru aceasta.

— Și unde ai fost?

„In Inglitera.

— Pentru întâia oară?

„Da.

— Ei bine, impresiunile?

Nu-mi vorbi. Aș voi să le uit cu totul. Nicăiri în lume nu m'am simțit atât de singur și de nenorocit.

— Pentru o scurtă vreme. Mai târziu întâmplările neplăcute iau o formă mult mai frumoasă în memoria noastră; le disbrăcăm de toate umbrele și păstrăm numai părțile luminoase, de care ne aducem aminte cu plăcere.

„Poate, domnule filosof, să fie așa mai târziu. Însă deocamdată sunt fericit c'am scăpat și nici n'aș vrea să mai vorbesc de cele întâmplate, ca să nu-mi perd buna dispoziție.

— Dacă mă consultai, ți-aș fi putut prezice impresiunile ce vei avea. Frumoasa Ellenă m'a îndemnat adeseori să merg și eu în Anglia, dar până acum m'am ferit de-a o asculta.

Cine știe cum vor veni împrejurările, am

replicat. Poate că odată Anglia îți va presenta multă atragere... când ar fi să nu călătorești singur, ci ai ave un tovarăș, un tovarăș intim... Inglez...

Figura lui Curico se lungi și deveni încă mai gravă.

Nu este o destulă sarcină, zise el, tovarășia propriei noastre persoane, cu toate slăbiciunile și capriciile ei, ce suntem siliți să suferim, mai trebuie să ne ingreuem viața și cu o alta? Când visurile juneței au trecut și viața ți se infățișază cu toată serioșitatea ei, sunt lucruri pe cari le judeci într'un mod cu totul deosebit.

„Se spune că mulțămirea bătrâneței sunt copii. Chiar legea naturei...

— Atâta ar mai trebui, răspuse Curico, să mai populăm lumea cu ființe nenorocite.

Dincontra, cea mai mare fericire ce se poate face omenirii ar fi de a o stirpi cu desăvirșire.

„Mă inflorezi, pentru Dumnezeu! cu teoriile d-tale pesimiste. Să schimbăm vorba.

— Ce face Edmund?

Nebunii. Suspină, suferă și neingrijește chiamarea lui. Se vede că judecata mea aspră nu-i convine, căci de câtva timp caută mai puțin societatea mea. Nesocotitul! Aș voi să se impliniască dorințele lui — ceea ce nu

va fi—dar aş voi să fie, numai ca să vadă el singur mai târziu cât i-au fost de deşerte visurile şi cum va deplânge vremea perdută pentru artă. Căci realitatea lumii e grozavă; îndată ce o aspiraţiune a devenit reală...

„Şi Leontina ce face?

— Nu ştiu. Desigur că plânge până ce-i va veni un alt mire, când va zimbî.

„Dar frumoasa Elenă?

— Face teorii optimiste. Se 'nţelege, cât îi rămâne cuiva speranţă de fericiri viitoare în paradisuri ce se dobândesc cu rugăciuni borborosite sara şi dimineaţa, trebuie să se mîngăie. O! nepricepută şi oarbă omenire!

„Chiar de-ar fi aşa, lasă-i orbirea şi nu-i răpi această mîngăiere. Dar nu-i aşa, cum spui, toate nu sunt aşa de negre cum le zugrăveşte mintea d-tale posomorită.

— Să discutăm!

„Ba să nu discutăm; te-am găsit într'o zi nefastă. Să eşim la primblare. Văzînd lume, ideile negre ne părăsesc.

— Pe mine mă părăsesc rar. Şi oricum, dacă mă întorn a casă mă apucă din nou. Dar eu sunt mulţămît cu dînsule şi nu vreau să-mi schimb teoriile mele; m'aş simţi nenorocit dac'aş avî idei mai bune despre oameni.

Văzând că în zioa aceasta era cu desevirşire furios asupra oamenilor, îl grăbii să eşim.

Când ajunserăm la primblarea de pe malul mării, ni se spuse că se aşteaptă o furtună pe mare. Toate corăbiile se grăbise a intra în port şi numeroşi străini, înştiinţaţi de cătră marinari se mişcau incoace şi incolu, aşteptând spectaculul prezis. Cu ochianul se vedeau în depărtare la orizont două puncte aibe: era două corăbii care veneau spre noi în pripă pentru a nu fi surprinse de orcanul ce se pregătia.

Incurând venire înspre noi Leontina întovărăşită de muma ei şi de un domn mic de stat cu musteţele rase, cu favorite sure şi cu un *pince-nez* în ochi. El purta capul ridicat în sus ca s'arate mai mare şi să dea figurei sale o espresiune de nobleţă şi mândrie pe care natura nu binevoise a i-o da. În gură avea o ţigară lungă, pe care o mirosia în momentele în care-şi depărta ochii de mare. Acesta trebuia să fie tatăl. Mai departe dădurăm de Edmund care umbla cu Mimi. Edmund slăbise în câteva săptămâni într'un chip estraordinar şi faţa lui era foarte palidă. Abia putu face o cercare de zimbire când mă vèzù, dar nu avu curiositatea de a

mă întreba, nici cum mă aflu — poate că nici nu știa de am fost absent sau nu.

— Propun să ne ducem în ospătăria cea de lângă port, zise Curico. Casa e zidită pe capătul de pământ cel mai înaintat în mare și de la rândul întâiu vom avea o priveală întinsă. Vino cu noi, Edmund!

Edmund veni cu noi fără ca pe fața lui să se manifesteze vre un interes pentru mare sau furtună. Ajungând, ocupă cel mai bun loc la fereastra din mijloc. După noi, mulți alții avură aceeași idee și încurând ospătăria se umplu cu lume.

După o scurtă așteptare, vântul începuse a bate și lumina se întunecă.

Valurile se aruncau în sus și cădeau îndărăt cu un șgomot grozav; în depărtare marea și cu cerul se confundă așa, încât nu se mai putea cunoaște unde sfârșește una și începe altul. Cele două corăbii se apropiară de port și cercău să intre dar fără a putea isbuti. Pânzele se coborîse și corăbiile păreau o jucărie a valurilor, contra cărora toată dibacia cărmașului părea a fi zadarnică. Vântul mării și al tunetelor făceau spectacolul și mai îngrozitor; valurile se aruncau peste locul primblării până la casele din apropiere. Corăbiile, ajunsese până la port dar nu puteau intra, valurile le arun-

cau una contra alteia, cărmele erau sdrobite și corăbiile nu păreau a mai avea nici un chip de scăpare, căci acum se isbeau de zidurile esteroare ale portului și puteau fi sfărmate și spulberate. Atunci mulți marinari curagioși coborîră luntrelele lor de pe mal și le veniră în ajutor. După lungi lupte a micelor lor luntre contra puterii valurilor, ele isbutiră însfirșit a eși din port și a ajunge până la corăbii, a lua pe rând pe toți oamenii ce se aflau pe bord și a scăpa chiar toate mărfurile încărcate. Numai corăbiile rămăseră prada elementului infuriat.

Toți privitorii se uitau cu spaimă la această scenă. Câte bătăi de inimă urmau cele mai mici mișcări ale luntrilor până când cel de pe urmă om fû scăpat. Din toți, Edmund nici nu privise la mare; el ascunsese fruntea pe brațe și nu ridicase capul toată vremea. Mimi însă privia cu adâncă emoțiune și esclama în fiecare moment: Eaca ajung... îi acopere valul... es eară... au ajuns... îi scapă... și bătea în mâni de bucurie când vedea că a scăpat o parte din corăbieri. Curico nu-și deslipise ochii de la mare și pe fața lui se observa profund mișcările sufletesti. După ce momentele cele mai grele se trecuse și furtuna scăzû, diferiții privitori resuflând, începură a convorbi

între dinșii despre ceea ce văzuse. Ear Curico se adresă cătră mine și arătându-mi pe Edmund :

— O! nesfirșit egoism al amorului! zise el, nimica nu-l mișcă, lumea poate să peară el se vaetă pentru durerile lui. O! simțire nedemnă !

Pe mine însă, când furtuna trecuse și tablourile grozave ale naturei imi părăsiră inchipuirea, puternica simțire a lui Edmund mă puse din nou pe gânduri și imi desvêli tablouri tot atât de mărețe.

XI.

Nu era încă bine zioă, când mă deșteptă un vuet mare din somn. Auziam strigăte prin coridor, oameni mulți alergau prin toate părțile, urcându-se și coborindu se pe scări. Intăia idee ce-mi veni a fost că arde casa, căci am mare frică de foc, de când mi s'a intimplat odată la un incendiu o istorie — pe care o voiu spune o altădată, nevrënd să intrerup șirul acesteia. A doa idee a fost că vine marea, lucru care nu-mi părea extraordinar, avënd in minte furtuna ce văzusem cu o zi inainte. Dar și aceasta dispărù cu reflecțiunea și făcù loc altora care se urmarë cu aceeași grabă. In vreme ce mă

imbrăcam repede pentru a putea eși din casă imi veniră astfel o mulțime de idei despre cauza vuetului — numai cea adevărată nu. Ce se 'ntimplase?

Intăia persoană ce intilnii in coridor era un servitor care alerga.

— Ce este, ce alergi așa?

„Vine indata“.

— Cine vine?

„Poliția“ — și gonì in sus.

Poliția? Așa dar talhari! Intrai iute in casă să vėz dacă nu mi-a fost deschis scri-nul cu sila. Incredințându-mă că nime nu se atinsese de dinsul, eșii ear afară și vėzui alți servitori și servitoare, alergând in jos.

— Nu i-a găsit? intrebai pe una din femei.

„Nu. Am prins de veste prea târziu, tre-bue să se fi intimplat încă de cu noapte.

— Perderea e mare?

„Cred și eu. Amēndoi sunt desperați. Mai cu seamă Ea plange de ți-e mai mare milă.

— Dar ce fel s'a putut face?

„Pe fereastră. Fereastra s'a gasit deschisă pe jumătate.

— Și alții n'au fost prădați?

„Care alții? Ce prădare? Doar nu-i crede că au fost tálhari.

— Cum, cine să fie, dacă nu talhari?

„Dracul! respunse servitoarea zimbînd și fugi.

Remăsei câteva secunde în deplină neîndumerire. Deodată se coborî pe scări tatăl Leotinei cu figura turburată, în halat, ținînd cu o mână ochelarii de pe nas ce tot lunecau în jos și cu cealaltă gesticulînd mereu.

— Hoțul! Tâlharul! Banditul! Răpitorul! strigă el. Unde i? L'a prins? Fugiți, la poliție, la telegraf, dați de știre în toate părțile. Nelegiuitul!

„Ce este, domnule? îi strigai eu. Ce vuet faci? Ce ai pățit?

— Ah! sermana, sermana—respunse banchêrul—cu silă, cu putere mi-a răpit-o. Nu pot crede că s'a dus de bună voie, mă iubia așa de mult. Draga copilă, sermana!

— Ce-i cu copila dumitale?

„A furat-o nelegiuitul, cu silă, cu putere. A intrat pe fereastră noaptea. Ah! Ah!—Venind și mama cu ochii plânși, începù și ea a se tînguî:

„Ah! Ce nenorocire! Ce nenorocire! Nici măcar o manteluță mai groasă n'a luat. A să se recească pe umezeala asta și noaptea...

— Ce poliție rea, strigă ear bătrînul, la noi i-ar fi găsit la moment, ce poliție! Trebuia să-l prindă, să-l spînzure cu cîntecele lui cu tot. O! de mi-ar cădea în mînă!

Nu vă supărați — căutai atunci a-i mângâie înțelegând ce se intimplase — peste câteva zile i-or găsi desigur.

— Poliție-i asta! strigă bancherul.

„Peste câteva zile! suspină mama, uitându-se în jos.

— Sermana copilă! strigă bancherul.

„Peste câteva zile! tot suspină mama, neridicând ochii.

Eu unul simțiam o mare dorință de a ride, nu știu pentru ce, căci altfel nu sunt om rău care mă bucur de necazurile altora. Neputându-mă opri mai mult, îi lăsai să gândiască singuri la supărarea lor.

Dispărțindu-mă de dinșii, cugetai la purtarea Leontinei, în timpul din urmă ce o văzusem. Indiferența aparentă, mânia ce simula contra lui Edmund era deci numai o mască pentru a amăgi mai bine pe părinții ei ca să nu aibă nici un prepus. Așa dar ea era înțeleasă cu dînsul și nu aștepta de cât ocasiunea favorabilă. Ce bine se prefăcea! E greu de a străbate ideile ce s'ascund sub fisionomia ce luăm. Acum înțelegeam și pe Edmund, preocuparea vecinică ce se vedea în fața lui schimbată, distracția lui, indiferența pentru toate dimprejur, pentru persoane ca și pentru fenomenele naturei.

Ideea ce-l preocupa era prea puternică pentru a mai lăsa loc și altor impresiuni.

Mărturisesc că eram mulțămît că istoria lor avusese acest sfârșit. Altfel eu sunt pentru legalitate, însă când aceasta nu se poate nici cum împreună cu alte legi ale naturii, mai grave, atunci aleg din două rele pe cel mai mic și las legalitatea la o parte. Mai eram mulțămît pentru că puteam arăta lui Curico eroarea teoriilor sale. Acum nu va avea încotro, gândiam eu, și va trebui să mărturisiască că inimile oamenilor nu sunt totdeauna așa de rele cum și le inchipuește el. Mă grăbii deci să merg la Curico pentru a-i ține un cuvânt în care să-i dovedesc cât de neintemeiate sunt părerile sale. Era însă tocmai timpul când lumea se ducea obicnuit la baie și deaceea am socotit că-l voi găsi acolo mai degrabă decât la dînsul a casă. După o scurtă căutare, îl găsi în adevăr, șezînd pe o bancă cu frumoasa Elena.

— Sunteți bine dispus astăzi, imi zise frumoasa Elena, respunzînd la salutarea mea, des-de-dimineata aveți figura zimbitoare.

„Aduc vești bune, respunsei eu; în otelul meu s'a întîmplat în astă noapte un eveniment dramatic: Un tîner, plin de speranță era înamorat de o domnișoară plină de simțire. Părinții ei erau plini de mândrie și-l

isgoniră; ei însă plini de iubire, înlăturară picioarele și în această noapte turturică sbură în brațele alesului ei.

— Edmund a răpit pe Leontina în această noapte! strigă frumoasa Elenă.

„Da, în această noapte pe fereastră, cu cea mai bună voie și plecare a copilei, pentru a proba părinților ei că e rău a se opune la pasiuni adevărate; pentru a neliniști în somnul dimineții pe toți oespeții; a da o ocupație poliției și mie a-mi da ocazia să restorn teoriile pesimiste ale amicului meu Curico.

— Ce bine imi pare, exclamă frumoasa Elenă. Sermana copilă! Aveam eu o presimțire că indiferența ei aparentă nu era decât prefacere pentru a ascunde o hotărîre estremă. Acum vor fi fericiți amândoi.

„Ei amândoi de sigur, dar părinții sunt foarte supărați. Mama plânge neconținut și tatăl strigă și chiamă poliția. Pentru ca în toate cele să nu lipsiască și nota comică, trebuie văzut cum se manifestează disperarea bancherului; abia te poți ține de ris.

În vreme ce noi vorbiam, figura lui Curico devenia tot mai întunecată. Avea aerul de-a fi aflat o mare nenorocire. Atunci văzurăm pe Mimi care alerga spre noi plin de bucurie.

— Eu am făcut aceasta, eu, ne strigă Mimi de departe. Făr' de mine nu fura Edmund pe Leontina.

„Tu Mimi? îi strigă frumoasa Elena, în vreme ce toți ne uitam la dinsul cu mirare.

— Da, eu. Edmund mi-a spus că nime nu vra să-l ajute, că toți îi sunteți dușmani și m'a rugat să duc scrisorile sale Leontinei și să-i aduc răspunsurile. De mine nu se temea nime.

„Ce-ai făcut, Mimi! — îl muștră Elena — să taci și să nu spui la nime!

— Pentru ce? răspuse Mimi! Edmund mi-a spus că părinții Leontinei sunt dușmanii lui, că nu-l primesc fiindcă nu-i bogat și că e nenorocit. Mi-a spus că numai eu pot face ca să triumfeze amorul asupra oame- nilor răi și aceasta am făcut-o și am tăcut toată vremea, precum mi-a spus și el și Leontina și deaceea n'ați aflat nimica. Amo- rul a triumfat, amorul a triumfat!

Strigând așa, Mimi alergă plin de bucurie la alți camarazi ce văzù de departe ca să se joace cu dinșii.

„O! miserie omenească, exclamă insfirșit Curico. Ei au întrebuintat nevinovăția unui copil pentru a isbuti în planurile lor egoiste. Ce purtare nedemnă!

— Demnă san nedemnă, intimpinai, dar

amorul a triumfat. Ce mai zici, domnule moralist? Adă-ți aminte ce-mi spuneai: „La fete impresiile vin și dispar ca nourii în murti. La dinsele dorința căsătoriei e mai puternică decât simțirea. Într’o bună dimineață, tot iubind pe unul, ele se mărită cu altul pe care-l aleg părinții“. Ei, cum s’au adevărit teoriile d-tale? Într’o bună dimineață, nu mai departe decât astăzi, în loc de a merge după altul, a sburat prin fereastră în brațele celui iubit. Răspunde!

„Spuneți-i, nu-l cruțați, mă rugă frumoasa Elenă, cu un aer de mulțămire.

Răspundeți, domnule Curico, să te vedem!

— Tot eu am avut dreptate, zise în sfârșit Curico. Excepțiile confirmă regula. Chiar pentru acest caz, am convingerea că, dacă s’ar fi prezentat altul, copila nu ar fi luat niciodată o asemenea hotărîre. Un moment numai de s’ar fi înfățișat în inchipuirea ei o altă imagine, totul s’ar fi schimbat. Părinții au fost nepricepuți, trebuiau să atragă pe mai mulți tineri în cercul lor—lucru foarte ușor pentru persoane bogate—și răul ar fi fost înlăturat.

„Cum nu cunoști femeile! îl intrerupse frumoasa Elenă.

— Eu le cunosc, răspuse Curico, le cunosc mai bine decât se cunosc ele înșele.

Leontina nu probează nimica contra celor zise de mine, căci nu ea, ci împrejurările au făcut ceea ce s'a făcut. Cel mai mic eveniment, o pornire cu o zi înainte, intervenirea unei alte persoane, o noapte mai puțin agitată, ar fi schimbat totul. Nici ea nu e încă simțitoare. Cum are să easă o ființă cu inimă din asemenea părinți? Nu, tot eu am avut dreptate.

„Om incorigibil! esclamă frumoasa Elenă.

— Inzadar imi vîi cu regule matematice, intimpinai eu. Din asemenea părinți ese o copilă cu inimă, in ciuda tuturor regulelor d-tale. Dar lăsând aceasta, ce crezi despre viitor? Vor fi fericiți?

— O! Aceasta-i cel mai mare rău ce li se putea intimpla. Prevéd un șir întreg de suferințe pentru dînșii. Edmund incurênd are să se simtă omul cel mai nefericit și are să blăsteme momentul când s'a hotărit la un asemenea pas. Păn la bătrânețe au să sufere, dacă nu cumva s'or despărți chiar unul de altul. Fapta lor n'are să aibă alte rêsultate decăt de a preface suferințe trecătoare in altele mai mari constante, care le vor amări chiar zilele bătrânețelor. O tineri nesocotiți!

Era chip de a discuta cu dînsul mai departe?

XII.

Intorcându-mă a casă, găsii un bilet din partea mumei Leontinei prin care mă ruga să le acordez o convorbire de câteva momente. Deși nu prea bucuros de aceasta, mă grăbii a-i face visita cerută. Găsii pe amândoi părinții împreună in cea mai mare turburare. Poliția nu dăduse de urmele fugarilor și amândoi, ne mai știind ce să facă, se hotărise a se consulta cu vre un cunoscut al lui Edmund. Bancherul nu mai striga contra poliției, ci se preumbla in tăcere prin casă, ținând mâinile la spate, ear muma ședea pe un scaun lăsând brațele să spânzure in jos și cu ochii țintiți la pământ. După ce se scusă către mine de libertatea ce-și luase să mă invite la dinșii fără a mă cunoaște, ea mă conjură să le spun, dacă știu, in ce parte an apucat tinerii, ca unul ce eram cunoscut cu Edmund. Apoi convingându-se din respunsurile mele că sunt cu totul străin celor intimplate, mă rugă să le dau un sfat ce ar fi de făcut.

— De-mi dați voie a vă răspunde, i-am zis eu, nu-mi pare alta nimica de făcut decât a recunoaște faptul implinit și de a binecuvânta însoțirea lor.

„Niciodată, exclamă bancherul, niciodată! Singurul meu copil care va moșteni toată averea mea, tot fructul unei vieți de muncă, o copilă cu așa creștere pe care am iubit-o atâta, s'o dau după un actor, niciodată!

Căutai să-i conving că nenorocirea nu e atât de mare, că Edmund e un om onorabil, că insfirșit oricum ar fi, o altă urmare din partea lor ar fi mult mai fatală.

După multă discuție, muma se plecă la părerea mea, și împreună cu mine se încercă să induplece și pe bătrân. Insfirșit ne mai având ce face se plecă și el și se hotărîră amândoi să pornească chiar de a doua zi și să le scrie că-i iartă și că consimt la căsătoria lor.

Mulțumit de acest rezultat, mă despărții de dînșii. Ei însă chiar de a doua zi părăsiră băile de mare.

Frumoasa Elenă se gătia și ea să pornească peste câteva zile în Anglita. Ideea plecării imi părea că o face tot mai tristă. La o vizită de concediu ce-i făcui, dobândii convingerea că toate ideile ce avea Curico despre dinsa erau greșite. Din cuvintele ei străbătea intristare și resignație, simțiri care asupra mea au produs totdeauna efectul cel mai profund.

„Vința noastră, imi zise ea, nu este de-

cât un șir de nenorociri, pe care cele mai dese ori, noi singuri ni le facem. Când am putea fi fericiți, atunci disprețuim norocul și de bună voie ne depărtăm de el, ear când mai târziu voim a ne întoarce spre dînsul, atunci el ne desprețuește și se depărtează de noi. Singura mângăiere ce avem în necasurile vieții este că o lume mai bună ne așteaptă după moarte, pe care trebuie s'o dobândim prin credință și prin fapte bune. Din ce în ce convingerea mea devine mai puternică că aceia au înțeles scopul vieții mai bine care s'au retras de lume în zidurile singuratice ale unei mănăstiri unde s'au pregătit în timpul scurt ce ne este hotărît și stăm aice la viața lungă care ne așteaptă dincolo.

Un fior mă pătrunse la auzul acestor cuvinte, dar ele păreau a porni dintr'o convingere atât de adevărată, încât nici îndrăznii a opune alte păreri contrare ce aveam eu.

Peste două zile când Elena plecă împreună cu fratele ei cel mic, Curico și eu o întovărișirăm la vapor. Curico părea cam palid ear frumoasa Elena era tăcută deși arăta mai veselă decât obicînit. Momentul despărțirii viind, améndoii își întinseră mâna și se uitară drept în ochi. Ochii ei se umeziră deși se încercă să zimbiască, Curico însă

plecă pe ai săi la pământ. Mimi imbrătoșă pe Curico cu amândouă brațele și-l sărută de multe ori.

„Tu nu mă iubești, îi zise copilul. Totdeauna ești așa de rece cu mine când eu numai la tine gândesc și la plăcerea ce ți-aș putea face.

— Imi ești drag, Mimi, răspuse Curico încet.

De pe vasul ce alerga peste valuri văzuserăm încă multă vreme o basmă albă ce ne făcea semne de despărțire. Apoi nu se mai văzù nimic; vaporul singur se prefăcù în un punct negru care și el se perdea în depărtare.

Remași amândoi singuri, ne preumblarăm unul lângă altul în tăcere. Simțiam necas asupra lui Curico și aș fi dorit să fiu eu în locul lui: altfel aș fi făcut.

După mai multă vreme, i-am zis insfirșit:

„Mi-s'a părut că frumoasa Elenă era foarte tristă. Plecarea a impresionat-o mult.

— Da, imi răspuse el, era foarte impresionată. Inșă așa este în toate tomnele când pornește. În anul acesta mi s'a părut în adevăr mai puțin caprițioasă și mai blândă decât în alți ani. Dar poate m'am înșălat eu.

— Te ai înșălat în toată persoana ei și totdeauna. Este o femeie încântătoare și rău

păcătuește acela contra sine însuș care se depărtează de la cea mai nemerită din tovaroșe ce și-ar putea găsi pentru viață. Ea ar indulci zilele juniei și ar mângăia timpul trist al bătrâneței când omul se simte slab și isolat.

„Omul nu se simte singur câtă vreme are gânduri în cap. Tovarășele cele mai plăcute sunt artele, care singure nu produc niciodată neplăcere.

După câteva momente de reflecțiune îmi vorbi în modul următor :

„Poate că cei mai mulți oameni nu au aceleași idei ca mine despre viață. Eu nu am scopuri ce aș voi să ating, nici căștiguri ce aș voi să fac. Nu vreau să lucrez nici pentru umanitate, nici pentru patrie, nici pentru familie, nici pentru mine. Nu am credință în resplătiri și pedepse după moarte și sunt convins că în lume totul este deșertăciune, aș voi să trec prin anii vieții cât se poate mai răpede nebăgat în seamă și nebăgând nimic în seamă. Grițile ce trebuie să întimpine pe oricine, mă cerc să le depărtez cu nepăsare și când voința mea e prea slabă pentru a isbuti, caut distracțiune în artă. În Wilhelm Meister a lui Goethe, în această carte care singură cuprinde mai multă înțelepciune decât

tot ce s'a scris de multe secole incoace, una din persoane zice: „că ar trebui în fiecare zi să auzim cel puțin un cântec, să citim o bună poezie, să vedem un frumos tablou și, dacă ar fi realizabil, să vorbim câteva vorbe cuminte“. Aceasta este programa ce mi-am propus să urmez și nu cred că s'ar putea găsi o alta mai nimerită. E drept, și pe mine mă grămădesc câteodată visuri de fericire în viața asta; metamorfoze încântătoare ce s'ar produce prin părăsirea vieții isolate, mulțămiri casnice și altele, însă aceste gânduri le alung pe cât pot, până ce cu tinereta care trece, ele nu vor mai veni de la sine!

. . . . .

. . . . .

. . . . .

De când avui această convorbire cu Curico și ne despărțirăm a trecut un șir de ani. Despre dînsul, precum și despre frumoasa Elenă n'am mai auzit deatunci nimic, însă adesea figurile lor mi se infățișază și în oare de singurătate gîndesc fără voie la teoriile acestui om esttraordinar.

DIN CARPAȚI¹⁾

---

¹⁾ Fragmente din „O descriere de călătorie prin munții Moldovei și Bucovinei“ care s'a perdut (1865).

Baia și Slatina.

În depărtare de o oară de la Folticeni la poalele munților, se află Baia, odinioară numele unei cetăți, astăzi o mare moșie, proprietatea unui Spaniol care a dobândit-o prin căsătorie cu o Româncă. Baia se deosebește prin pozițiunea sa pitorească, prin frumoasa așazăre a proprietarului și prin trei ruine rămase din timpurile Marelui Ștefan. Casele proprietarului sunt în mijlocul unui parc englezesc destul de întins. Prin el curge o ramură a Moldovei care formează mai multe lacuri frumoșele. O parte a grădinei e mai sălbatică și primblătorul străbătând prin strimțe și întunecoase alee se află, fără de veste, în mijlocul unor ruine care fac cel mai frumos efect. Zidurile de piatră de o lărgime de vreo 15 picioare, înălțimea unor părți a zidurilor care se întrec falnic cu înălțimea dealurilor din apropiere, petrele căzute cu inscripțiile lor, toate aceste însuflă

mirare și respect. Pe cât se poate presupune după forma ruinelor, ele trebuie să fi fost din vechi o biserică; inscripțiile de pe petre sunt în limba slavonă și un filolog ar descoperi desigur știri interesante asupra acestor locuri, mai cu seamă când ne aducem aminte de bătălia ce Românii au purtat acolo sub Stefan Cel Mare. În mijlocul ruinelor se află un mormânt în care, după cât se lămurește de pe inscripția grecească, se odihnește Cantacuzin, un vechiu proprietar al moșiei Baia. Acest Cantacuzin, care trăia cu un secol în urmă, a fost, pe cât povestesc locuitorii din Baia, un bărbat de un caracter ciudat. El nu avea palaturi în capitală, nici era servitor al tronului ca cei mai mulți boeri; el afla plăcere în singurătate și în vânat. Pasiunea lui pentru vânat era atât de mare, încât se acufunda cu sute de săteni în adâncul munților, unde petrecea vînând timp de luni întregi. Când se coboria în vale după asemenea vânătoare, aducea cu el mulțime de urși și de cerbi uciși cu a căror pei și coarne își împodobia palatul. Când nu vâna, îi plăcea a rătăci singur prin păduri și se opria cu deosebită mulțumire în ruinele din grădină care erau locul său favorit. Acest pasionat vânător atinse o vîrstă înaintată. La sfîrșitul vieții

risipise o mare parte din avere; sătenii ce erau sub stăpânirea sa, uitând întrebuințarea plugului, erau prefăcuți în sumeți vânători, și moștenitorii lui Cantacuzin nu dobândiră prin testamentul său, decât un mare număr de piei de fiare sălbatice cu îndatorirea de a l înmormânta în mijlocul ruinelor atât iubite de el.

Celelalte două ruine ce se află la Baia sunt mai bine conservate. Una din ele, o biserică părăsită, în care, după superstiția sătenilor locuiesc duhuri rele, a rămas întreagă afară de clopotniță. A doua, earăș o biserică, e conservată și mai bine și a fost prefăcută și inoită, așa încât infățișază un aspect ridicul cu largele sale ziduri pe care se razemă o clopotniță de lemn. Deșanțat contrast între energicul trecut și neputinciosul present!

După visitarea acestor locuri ne întoarșerem în Folticeni, cu gândul de a pleca a doua zi la mănăstirea Slatina și în munții Bucovinei; țirgul atinsese toată floarea sa; petrecerile deveneau din zi în zi mai numeroase și câțiva cetățeni din Folticeni, deveniți acum amicii noștri, voiau să ne opriască încă puțin timp pentru ca să luăm parte la baluri, adunări și preumblări ce erau să se facă în acele zile. Noi însă nu ne înduple-

carëm a ne oprì mai mult. Nu ceream plăceri și jocuri; abia scăpați din inădușala orașelor, dorul nostru era să gustăm simplitatea și frumuseța naturei!

A doua zi când se revărsa de zioă plecarëm la mănăstirea Slatina, ce se afla cale de trei oare de la Folticeni. Drumul e neumblat și selbatic. Trăsura e silită să treacă de multe ori prin apa Moldovei care curge limpede și curată. In acele momente imi venì in minte o poesie adresată cătră riul Moldova de un amic al meu, poesie insuflată de o frumoasă simțire:

La riul Moldova¹⁾.

Cine-ar zice, vëzënd apa-ți limpede, curată, lină,
Mai albastră decât cerul, tresărind pe bolovani,
Cine-ar zice că jălëște, cine-ar zice că suspină
Ca o vëduvă sdrobotită de durere și de ani?

Ah! tu plângi, tu plângi, Moldovă, timpul cel de-
[bărbăție
Când Românul plin de sânge și de lupte obosit
Arunca spada pe țermuri dup'o zi de bătălie
Și spăla fața și përul in valul têu strălucit.

.....

---

¹⁾ Din poesiile d-lui N. Neculeanu.

Pe la opt oare de dimineață ajunserăm la Slatina. Această mănăstire este așezată la picioarele Carpaților într'o îngustă și adâncă vălișoară, prin care curge un mic pârâu numit tot Slatina. Treizeci de călugări locuiesc în ea; cu toții sunt bătrâni și mulți din ei infirmi. Spiritul timpului și legile nu mai favoresc recrutarea de călugări ca odinioară. Deaceia unul după altul din acești oameni se vor trece fără a găsi înlocuitori și peste câtva timp acest cuvios locaș va rămânea pustiu. Ziduri înalte și munți mai înalți îngreuiază raportul între mănăstire și lume. Monahii ținuți între ei la regule foarte aspre sunt supuși la necentenite închinări zi și noapte, la lipsele tuturor îndemănărilor și plăcerilor vieții și la un post necurmat. Viața lor e aceeași în toate zilele. Monahii nu așteaptă și nu doresc nici o schimbare în uniformitatea tristă a traiului lor. Aceia ce au făcut astăzi, au s'o facă și mâine, și așa necurmat fără schimbare, până la moarte. Din toate mănăstirile noastre, Slatina a păstrat mai mult acest regim de post și privațiune. Visitatorul acestui locaș se simte cuprins de tristețea la asemenea aplecări ale minții omenești, dar totodată nu se poate apăra de un profund

simțiment de respect față cu așa credință, cu așa umilință și cu atâta abnegare.

Mănăstirea Slatina a fost zidită în sec. XVI de domnul Alexandru Lăpușneanu în timpul domniei sale a doua. Legenda care s'a păstrat în gura poporului despre întemeierea mănăstirii este următoarea: Într'o noapte întunecoasă, toți acei ce locuiau în vecinătatea văii unde astăzi se află mănăstirea fură deșteptați din somn printr'o melodioasă cântare ce se auzia din pădure. Cântarea era așa de dulce, încât fără îndoială, nu era a unui glas omenesc. Unii din locuitori se luară după acel glas și confundându-se în pădure, văzură deodată înaintea ochilor o flămă ce respândia de pe un arbore o cerească lumină împrejurul ei.

Înțelegând atunci că acea cântare ce auzise era glasul unui înger și că flama era raza dimprejurul capului său, ei căzură în genunchi și mulțămire lui Dumnezeu de această minune. A doua noapte glasul se auzi și flama luci din nou; toți oamenii cuvioși se apropiară și se închinară. Aparițiile cerești prelungindu-se, se făcù mare svon în țară despre această minune și șgomotul pătrunse până la urechile Domnului. Alexandru se induplecă să meargă în persoană pentru a se încredința de adevărul

vestei ce aflate. Niciodată lumina nu fusese mai strălucitoare și cântarea mai dulce decât în noaptea în care domnul se găsea față. Se spune că în momentele în care Lăpușneanu văzu cu ochii săi această minune, el ar fi căzut în genunchi cu fața la pământ, muncit de cumplite muștrări de cuget și ar fi rugat pe D-zeu să-i erte toate nelegiuirile și uciderile cu care nenorocise țara. Sculându-se, el jură în ființa tuturor celor adunați că va zidi o mănăstire pe locul unde se arătase cereasca vedenie. Abia pronunțase jurământul, lumina și cântecul dispărură pentru a nu se mai arăta niciodată. Credincios jurământului său, Alexandru puse de îndată să se înceapă zidirea și incurând se văzu înălțându-se în mijlocul codrului o frumoasă mănăstire care după pârâu primi numele Slatina.

Două tablouri reprezentând pe Alexandru Lăpușneanu se găsesc în mănăstirea Slatina. Unul, care pare a fi posterior secolului XVI și se află în locuința starițului, înfățișază pe Lăpușneanu în tot ornatul domnesc, precum îl descrie autorul care a scris istoria sa, în momentul când veni la Mitropolie ca să se impace cu boerii. Fisionomia lui Lăpușneanu e regulată și împodobită cu plete negre care se cobor pe umeri largi și bine fă-

cuți. Privind frumoasa sa față care pare a exprima atâta blândetă, cine ar crede că Lăpușneanu a fost un tiran atât de crud și de despotic a căruia domnie a lăsat „o pată de sânge în istoria Moldaviei?” Al doilea portret se află în însăși biserica pe perețele deasupra ușii intrării. Acolo Lăpușneanu stă în picioare ținând cu mâna dreaptă pe Doamna Rucsanda care earăș ține pe fiul lor Bogdan de care se țin în rând mai multe rude ale Domnului ear în mâna stângă ține mănăstirea Slatina pe care o binecuvintează Isus Christos șezând pe globul pământului. Toți pereții sunt înpodobiți cu frescuri care reprezintă pe Christos, pe Sfinți, scene din istoria sfântă etc. Aceste icoane, împreună cu tabloul de pe ușă, sunt toate din timpurile zidirii mănăstirii și s’au conservat foarte bine. Monumentul cel mai însemnat din biserică e însă mormântul lui Lăpușneanu care se află într’un unghiu adâncit. Deasupra mormântului se găsesc încă icoanele Maicei Domnului și a lui Christos, amândouă de lemn, așezate acolo îndată după înmormântarea lui Alexandru. Trupul Doamnei Rucsandra a fost împreunat cu oasele soțului ei Peatra de pe mormânt e acoperită cu multe inscrieri care însă sunt toate în limba slavonă. Mitropolitul Molda-

viei și Sucevei, Veniamin, avea o mare preferență pentru mănăstirea Slatina. Această era locul său favorit și în el petrecea cu mulțămire zilele în care se afla departe de Iași. Prin voința sa de pe urmă, poruncind a fi înmormântat la mănăstirea Slatina, rămășițele sale fură coborite în mormântul lui Lăpușneanu și așa se află mestecate în aceeași urnă, cenușa despotului celui mai crud, doamnei celei mai blânde și arhiepiscopului celui mai cuvios!

Arborele de pe care, după legendă, se auzise glasul cel ceresc, a fost cuprins în zidul mănăstirii și printr'o bortă lăsată sau făcută în urmă în zid, se putea rupe o bucată din acel arbore, devenit incurând putregaiu. Credincioșii ce vizitau mănăstirea, nu lipsiau niciodată a viri mâna prin bortă și a rupe o bucățică de lemn sfânt, ca aceasta să le slujiască de talisman mântuitor în nenorocirile și ispitele vieții.

Slatina a suferit ca multe alte mănăstiri în timpul revoluției grecești. Toate casele de împrejurul bisericii fură arse de Turci, biserica scăpă singură din mâna păgânilor care au respectat sfântul locaș. Lupta de la Slatina la 1821 între Turci și voluntari și arderea unei părți a mănăstirii, a

fost descrise de Beldiman, in poemul său intitulat „*Jalnica tragedie a Moldaviei*“.

Munții Bucovinei.

Trecând hotarul, am vizitat mai întâi Suceava, odinioară oraș insemnat și capitala Moldovei, astăzi in cea mai deplină decădere. Suceava se deosebește astăzi numai prin ruinele cetății din marginea orașului și prin biserica St. Ioan. In această biserică se află într'un sicriu bogat moaștele Sântului Ioan de la Suceava. Pe capul sfântului este așezată o mitră episcopală, impodobită cu multe petre prețioase. Această mitră precum și alte obiecte de preț sunt dăruite de către Mitropolia Moldaviei și Sucevei. Ruinele cetății sunt in adevăr frumoase: un șanț mare ce se poate încă bine recunoaște le inconjură. Apoi se ved pe ici pe cole rămășițele unor ziduri mărețe și pe urmă un alt șanț mai mic care inconjură imediat zidurile interioare ale cetății.

Mai multe oare am rătăcit prin aceste ruine, indreptând gândurile noastre spre timpul trecut. De câte ori oștiri străine se vor fi oprit inaintea acestor ziduri și de câte ori

trupe române, eșind din cetate sub comanda unui viteaz comandant, vor fi alungat din țara lor pe străinii care cutezau a o călca! Astăzi autoritatea municipală a Sucevei se zice că pune să care petrele ruinelor ca să paveze cu ele stradele orașului! Românii din Bucovina, martori la acest sacrilegiu ce se comite asupra gloriosului lor trecut, sunt siliți să tacă, căci suspecti în fața guvernului ce-i apasă, ei trebuie să inădușe precum durerea lor, așa și aspirațiile spre un viitor mai bun.

Nimica nu e mai frumos decât șoseaoa, care pornind de la Cornul Luncei, merge pe malurile Moldovei, întâi pe la poalele munților până la orașul Gura Homorei, apoi prin mijlocul lor, până ce se perde în Carpații Transilvaniei. Mergând pe valea Moldovei care curge răpede și sălbatic, drumul este silit să-și facă loc prin munții cei mai groși și să treacă până la Câmpul-Lung de multe ori Moldova incoace și incolo. Variațea stincelor ce schimbă de formă în fiecare minut, Moldova care se grăbește cu violență și vuet a intra în adevărata sa patrie, în România liberă, vâlișoarele ce se ivesc și redispar cu iuțeală, orășelele frumoase, toate aceste, împreună cu un aer subțire și curat, incântă simțurile și înalță cugetul.

Orașul Vama cu Stilpul lui Vodă are una din pozițiile cele mai incântătoare. Așezată într'o vale verde și plăcută, Moldova și multe alte isvoare ce se aruncă în ea, o recoresc și munții o umbresc din toate părțile. Îndărătul acestor munți, ce încunjură Vama, se ridică alții de o culoare mai deschisă și în dosul acestora ear alții, care se amestecă cu firmamentul.

Stilpul lui Vodă este o columnă patrată de piatră, cu vârful ascuțit, tăiată dintr'o singură bucată. De la vîrf pînă la temelie, columna e plină de inscripții, a cărora înțeles numai un expert l'ar putea pătrunde. După aparență, ea trebuie să fie o piatră comemorativă pentru vre o faptă de vitejie. Fiind stilpul așezat în mijlocul unui câmp liber, un Român „Ioan Moldovanul“ a înconjurat-o nu de mult cu un zid pentru ca să nu fie espusă la o prea grabnică stricăciune. Pe zidul de piatră se cetește inscripția: „Acest zid a fost făcut de Ioan Moldovanul în anul 1852“.

Un aspect nu mai puțin frumos decît al Vămei, infătoșază și orașele Cărlu-Baba, Pojorita și Prisaca. Oprindu-ne peste tot locul, am fost siliți să mînem la orașul Câmpu-Lung, unul din cele mai mari din acea parte a Bucovinei. A doua zi timpul deveni fur-

tunos și munții luare un aspect de tot sălbatic. Tunetul bubue asupra creștetului, norii se ridică de la poalele munților și zboară încet și măsurat spre ascuțitele culmi. Culmile se uită întâi cu dispreț la aburii ce se înalță cu indrazneală spre ei, până ce dispar învăluiți de nori. Ear norii ridicându-se și mai sus, părăsesc munții care păstrează o recoroasă și veselitoare umezeală.

Munții Bucovinei sunt partea cea mai avută a Carpaților Români. Ei cuprind în sinul lor toate metalele în mari cantități și acestea, căutate prin mine, aduc împărăției austriace un însemnat venit. La Cărli-Baba se scoate aur și argint, la Pajorita aramă, din simburele munților. Minele cele mai însemnate sunt însă cele de la Prisaca și de la Iacobeni unde se scot însemnate cantități de fer. De când s'a așăzat în Prisaca o colonie de nemți, numele acesta a fost schimbat în *Eisenau* și pare tot așa de curios de a găsi în mijlocul unei țări și a unui popor român o denumire de oraș nemțesc, precum ar părè deșanțat de a afla în munți din Germania orașe ce s'ar numi Câmpu-Lung sau Prisaca. Asemenea colonisări și prefaceri cerea însă sistemul de desnaționalizare, prin care își mântinù guvernul Austriac atâta timp într'un mod artificial, prestigiul său politic.

La Iacobeni, călătorul părăsește valea Moldovei și, intrând în valea Bistriței, aleargă împreună cu aceasta la Dorna-Vatra, orașel cunoscut prin apele sale minerale. Aceste băi sunt frecventate de locuitorii din Bucovina și din Moldova. Orașul e așăzat pe malurile Dornei, riu care la capătul tirgului se varsă în Bistrița. Dorna-Vatra are trei biserice: una mică catolică și două mai însemnate ortodoxe. Aceste din urmă sunt zidite și întreținute de Românii Dorneni, oameni cuvioși și activi. Poziția Dornei e mult inferioară în frumusețea celorlalte orașe din munții Bucovinei. Dealurile ce încunjură orașul sunt goale și triste, valea Dornei e largă și infătoșază puțină variație, pe de altă parte băile sunt rău căutate și scaldătorul nu află îndemănările trebuincioase. Societatea, în stagiunea băilor, se compune din Poloni, Germani și Români, parte veniți din Moldova, parte din Bucovina. Exclusivitatea predominând mai mult sau mai puțin între aceste naționalități, mișcare mai nu se vede. În Dorna nu se fac preumblări și petreceri comune, care dau altor băi atâta viață. Inzadar se încearcă o mică trupă de lăutari Țigano-Ungureni să invesească societatea Dornei, viața rămâne tristă și uniformă.

După o petrecere de cinci zile in Dorna, ne hotărîrăm a ne cobori pe Bistrița in munții Moldovei. Suinlu-ne pe plute și depărtându-ne de Carpații Bucovinei, ne despărțirăm cu durere de aceste frumoase locuri. Orice bun Român, călător in Bucovina trebuie să se simtă cuprins de aceleași simțiri. Preumblându-se in acei munți incântători, in mijlocul acelor verzi Români, călătorul ar uita că această parte e supusă unei dominații străine, dacă pajora nemțească infiptă in toată părțile nu l'ar face să-și aducă aminte de nedreapta desmembrare a Moldaviei. El își oglindește atunci in gândire modul viclean in care răpirea a fost săvîrșită fără a ține in samă sfințenia tractatelor și dreptul popoarelor. El se simte pătuns de speranță că mai curînd sau mai târziu, România va redobîndi locurile ce i-au fost răpite și indreaptă ca mulțămire memoria sa spre Grigorie Ghica domnul Moldaviei, care prin cutezătoarea sa impotrivire și patriotica sa moarte a in scris numele seu cu litere mari in paginele istoriei.

. . . . .
Frați din mândra Bucovină
Ce păcat, ce neagră vină
Astăzi resplătiți,

Vedeți pajora nemțească
Cum vrea să vă ninicească
Vai! si voi dormiți!

Ați uitat c'odinioara
Intr'a voastră mândră țară
Stefan strălucea.

Cel viteaz a cărui nume
L'a purtat pr'intreaga lume
Mândra spada sa?

Din aramă faceți zale
Și din fer viteze pale
Gloaște din argint.

Ș'aruncându-vă la vale
Spulberați pe-a voastră cale
Dușmanii fugind.

Și cu glorioasă frunte
Vă urcați atunci pe munte,
Bravilor eroi

Și 'nălțând a voastră pală
Strigați lumii plini de fală,
„Liberi suntem noi!“

Bistrița.

Înaintam încet și lin cu pluta, până ce ajunserăm la locul unde Neagra se varsă cu impetuositate în Bistrița. De acolo acest riu devine mai răpede și duce pluta cu mare iuțeală. Plutașul nostru se numia George și era ajutat la cârmă de trei feciori ai lui din cari doi flăcăi, Arsenie și Mihail și un copil, numit Pamfil.

— Adevărat să fie, domnule, zise George adresându-se către unul din noi, că Bucovina o să facă ear parte din țara Românească?

— De unde ai auzit aceasta?

— Adică așa s'a imprăștiat vorba între noi. Se spune că Domnul Românilor s'ar fi înțeles cu împăratul nostru și că împăratul s'ar fi îndatorit să-i întoarcă Bucovina după trei ani de zile, așa de bună voie fără bătaie și sânge.

— Nu mai crede tătucă, zise Arsenie, cât e lumea nu mai dau Nemții de bună voie înapoi o țară pe care au pus odată mâna.

— Și adică de ce n'ar da-o Împăratul înapoi, n'are el destule țări mai mari, cică, și mai bogate decât a noastră?

— Eū știu ce știu, răspunse Arsenie: șese ani de zile am fost catană și m'au trimis prin multe țări. Când eram în Țara

Ungurească și acolo era vorba că Imperatul le-a da cutare lucru sau cutare de bună voie și toate au rămas vorbe. Când ne-am dus dincolo la Talieni câte s'așteptau și acolo de la Impărat, și Impăratul se făcea că nu știe. La urma s'au sculat toți Talienii și au fost lupte și vărsări de sânge.

— Te-ai luptat și D-ta în Italia îl întreabă tovarășul meu.

— Cum nu? răspunse Arsenie, am fost chiar rănit la piciorul drept, dar m'am îndreptat în câteva săptămâni.

— Și unde ți-a plăcut mai bine la Italiani sau la Unguri?

— Apoi, cât nu era bătăie mi-a plăcut mai bine la Talieni. Ei sunt oameni mai de omenie cu care te poți înțelege, dar Ungurenii ceia sunt mândri și îngâmfați de ferească Dumnezeu!

— Și când vorbeai Italianilor românește, te înțelegeau pe acolo?

— Cum să nu mă 'nțeleagă, bată-i focul! Dă-i incolo domnule, știu românește ca d-ta și ca mine numai se fac că nu pot bine vorbi! Și după ce s'a început bătăia, răi mai erau și ei și Franțujii. Dar din toți mai a dracului erau niște Turci pe care tot

la urmă îi trimeteau și când năvăliau ei, noi tot ne dam înapoi.

— Aceia nu erau Turci, ci Franțuji ca și ceilalți.

— Nu știu ce-o fi fost, dar erau îmbrăcați ca Turcii și țipau și strigau de mama focului.

— Tătucă, zise de odată copilul Pamfil, mai deunăzi la cumetrie zicea uncheșul Vasile c'a n'a să mai ție trei ani până ce o să ne sloboadă de sub Nemți.

— Nu te amesteca și tu în vorbă, măi băete, răspunse tată-so și ia sama la cărmă! Doamne, bine ar fi, domnule, dacă ne-ar da Impăratul înapoi. Da cine mai știe dacă aceste vorbe sunt adevărate; mă tem c'oiu murî sub Nemți cum am îmbătrănit.

— Nu ne mai dau înapoi câinii cei de Nemți până ce n'om face și noi ca Talienii, zise Mihail, care până acuma nu luase parte la vorbă.

— Taci mă! strigă tată-so, uitându-se cu îngrijire împrejurul său. — Imprejur erau însă numai stînci și munți. În depărtare se zăreau șchelile unde se opriau plutele. Convorbirea se sfîrși și peste câteva minute trăsesem la mal.

Dorna Românească e o moșie răsăsească de o mare întindere, în care locuiesc vr'o

patru până la cinci sute de familii. Munții pe acolo sunt foarte sălbatici și Dornenii nu au alt mijloc de hrană decât vânzarea lemnelor și puține vite pe care le cresc cu multă greutate. Răzeșii Dorneni nu pot comunica cu restul lumii: drumuri pentru trăsuri sau care nu există și ei sunt siliți să transporte pânea și toate celelalte trebuincioase vieții pe micii lor căișori cari pășesc încet dar sigur pe îngustele, ades primejdioasele cărări ce se coboară în vale. Viața în aceste familii e încă de tot primitivă și patriarcală. Am cunoscut un bătrân rězăș, care — după incredințarea lui — numără peste o sută de ani. El avea o moșie de trei sute de fălci și trăia liniștit în mijlocul unei numeroase familii. Strănepoții lui pe cari îi trimetea cu plute la Peatra sau călare la Neamțu și Folticeni, ei spuneau despre orașe în care locuiesc ceilalți oameni împreună, despre palaturi frumoase, despre vuetul lumii; bătrânul îi asculta cu minunare, căci nu părăsise nici odată munții în care se născuse, în care trăise așa de mult și în care voia să sfârșească îndelungata lui viață.

Ar fi o eroare de s'ar inchipui cineva că rězășii nu se împărțesc și ei în diferite clase; și între dînșii există aristocrație și

plebe. Aristocrații rătăși, puțini la numer, însă avuți in comparație cu ceilalți, tiranizează și subjugă pe conrăzeșii lor și fac toate chipurile ca nici unul din plebe să nu se ridice și să se inavuțiască. Aceste două clase nu se căsătoresc împreună și când amorul rupe barierele ce le desparte, o asemenea căsătorie se privește ca o neertată „*mésalliance*“. Când erau înainte alegerile de vornici, precum sunt acuma de primari și de ajutori, rătășii intrebuintau toate mijloacele ca nu cumva să ajungă unul din majoritatea locuitorilor la funcțiile sătești. In chipul acesta ei își păstrează pururea egemonia moștenită. Cei săraci înțeleg prea bine nedreptatea ce li se face însă nu au energia de a se opune, și se mulțănesc cu plângeri deșerte.

In Dorna Românească, plutașul George și cu fiu săi ne părăsiră și se intoarseră in Bucovina. După ce petrecurăm câtva timp in mijlocul rătășilor, urmarăm călătoria noastră pe altă plută in jos. De pe acolo incep locurile cele mai sălbatică și mai frumoase. Bistrița își taie o strimtă cărare prin stinci mărețe și adese ori când cărmașul e nepri-ceput, se sfarmă pluta in mii de bucăți și se nenorocesc acei ce se află pe ea. Afară de plutași, nu călătorește pe acolo nime pe

plută. Cu mulți ani înaintea noastră, se preumblase numai câțiva Inglezi cari au rămas încântați de acele frumusețe ale naturii și așa au trebuit să afle Românii de la străini cât de frumoasă este țara lor! Nu este mod mai plăcut și mai îndemânatăc de a călători decât pe plută. Pe jos te obosești, călare te sdruncini, trăsura te hurducă, în drumul de fer șuerul îți irită nervele și ochiul n'are timp să priviască, vuetul monoton al mașinei te satură încurând de vapor și pe corabie boala mării te face să blăstemi oceanul cu toată măreția sa. Pluta singură nu înfățoșază nici o neplăcere. Pe o duzină de grinzi prinse una de alta, îți faci un pat îndemânatăc de scânduri pe care poți ședea în toate pozițiile. Când ești sătul de șezut, te primbli de la un capăt al plutei până la celalalt; sau câteva minute de cărmă îți dau o nouă viață; când trupul se simte obosit, o baie în Bistrița, îl răcoresce și reinsuflețește.

Puțin îngrijiiți de necesitățile stomacului, nu luasem cu noi nici o provisie, ci umplusem o valisă cu toți poezii Romani câți au tipărit inspirațiile lor și tocmisem un muntean care cu buciumpul său zicea cele mai duioase doine și cele mai energice cântece voinicești. Auzisem vorbindu-se că unele

locuri sunt periculoase, însă nu ne puteam închipui cât de frumoase sunt însuși pericolele. Plutele erau în depărtare ca de vr'o oră de șchelele Dornei, când se văzură de odată în culmea unui munte ascuțit, niște ruine grandioase care păreau a fi un castel încântat.

— Ce palat se vede colo sus pe virful muntelui, bade Simioane? (Astfel se numia unul din plutași).

— Acela nu-i palat, domnule, acele sunt *Petrele doamnei*.

— Ce felu petrele doamnei?

— Așa le zic. Imi spunea bunica că în vremile când năvăliau Tătarii în țară și prefăceau în pulbere și cenușă târguri și sate, ogoare și păduri și ucideau fără milă pe creștini, o Domniță s'ar fi suit în stîncile cele, ca să scape de dinșii și că ar fi trăit acolo până la moartea ei.

— Nu știi cum o chiama pe Domnița aceea?

— Nu știu cum o fi chiamat-o. Atăta am auzit că Tătarii ar fi urmărit-o până acolo și că Domnița ar fi pus să arunce cu stînci pe capetele lor și că i-ar fi omorît pe toți; de aceea se numește pădurea cea de colo, vezi tocmai colo..... colo.....

— Văd.

— Aceea se numește *Lunca Tătarului*.

— Bade Simioane, eu văd că stîncile au cu totul forma unei cetățui, oare n'a fost prefăcute așa de mîna omului?

— Doamne ferește! Dacă te-ai sui sus și ai vedea stîncile mai de aproape, te-ai incredința că mîna omului nu e în stare să le mute din loc sau să le dea o altă față. O singură stîncă e cât un munte.

— Te-ai suit vreodată acolo sus?

— Până la un loc m'am suit de multe ori, dar mai sus nu te poți sui, căci stîncele se fac drept ca niște ziduri.

— Bine, dacă e așa, cum s'a putut sui Domnița de care-mi spunea?

— Apoi dă știu eu, se vede că pe atunci or fi fost schipuri.

Deodată stîncele de sus dispărură și se auzi un vuet de valuri ce se isbiau de maluri. Bistrița se făcù atît de îngustă, încât pluta abia avea loc printre stînci și apa se arunca cu o impetuositate în jos, care făcea să sboare pluta mai iute decît orice mașină cu aburi. Plutașii lucrau la cîrme cu o putere nedescrisă. Vězându-ne pe neașteptate în această poziție, ne uitam cu mirare unul la altul fără a rosti vre un cuvânt. O privire aruncată împrejur ne arătă pericolul în

care ne aflam. O singură greșală de cârmă și pluta putea să se sfarme ear noi să cădem in mijlocul șiroiului căruia nici o putere omească nu este in stare a se opune. Tovarășul meu pronunță câteva vorbe, dar vuetul apei era atât de tare, încât nu auzii nimic. Tacu-răm deci amândoi și privirăm bine locul: Virfurile stincoșilor munți se apropiese unele de altele; pietre desprinse din munți căzuse in Bistrița și aceasta, făcându-și cale prin ele și pe deasupra lor, luase o culoare albă ca zăpada și se răpezia cu iuțala unei săgeți spre un loc mai larg și mai puțin stin-cos. Pe când ne opriam resuflarea, emoțio-nați de astă năprasnică schimbare, pe când plutașii lucrau cu atâta muncă inotând in sudoare, buciumașul se lungise pe o scân-dură și se uita in sus la cer cu nepăsare. Cinci minute mai târziu valea se lărgise, valurile incetase și pluta se coboria lin intre aceste ziduri naturale de munți.

— Mai sunt multe locuri ca acesta? zisei cătră unul din plutași.

— Mai sunt! Aice am trecut pe la *Colțul Acrei* și pe la *Chei*. Dar avem alte locuri mai grozave de trecut. V'a fost frică?

— Ba tocmai frică nu, dar când te vezi deodată așa... pe neașteptate...

— Apoi lasă că-ți vedea încă altele, când

vom ajunge la *Căldare* și mai cu samă la *Toance*. Ia de Tonce dacă a da Dumnezeu să scăpăm cu bine! Mă cam tem să nu ne se intimple! vre-o poznă, apa-i foarte mică, n'a ploat de mult...

— Pe acolo-i și mai rău?

— Apoi acolo-i rău, rău, rău!

Ne acufundasem în gândiri, făcând tot felul de presupuneri, când buciumașul începù deodată a cânta un cântec duios. Sute de echouri răspundeau din mijlocul stîncilor la apelul său. Bistrița se întrecea în albăstrime cu firmamentul și munții luau forme din ce în ce mai mărețe. Asemenea frumusețe gonesc ideile cele mai negre; omul înălțat prin aspectul unei naturi așa de încântătoare se uită pe sine și incurînd pericolul însuș prin care trecusem, și primejdiile ce erau să vie, își perdurê caracterul spaimei și luare aspectul frumosului [în inchipuirea noastră. Pluta se afla acuma pe o baltă — așa se numesc locurile lipsite de stînci pe unde Bistrița e adîncă și curge atît de lin, încât pare abia a se mișca din loc. Cu toate că adîncimea era de mai mulți stînjeni, fundul se putea foarte bine vedea: atît de limpede era apa. Buciumașul propuse o baie, și noi adoptarêm cu entusiasm propunerea

lui. Eată-ne toțitrei inotând pe lângă plută intr'un basin de cristal.

— Pe plute, pe plute! strigă Simion, eată ne la Căldare.

Abie avurēm timp să ne aruncăm pe plute și să ne imbrăcăm și eată-ne intr'un loc mai selbatic decât cel prin care trecusem cu două ore mai înainte. In asemenea șipote pluta face in câteva minute calea ce face in altele in mai multe oare: ea aleargă ca gândul și munți și stinci sboară, se arată și dispar in dreapta și in stinga ca niște fantasme. Spectaculul deși măreț nu mai era nou și neașteptat pentru noi, și grabnica deprindere ne gonì orice emoție.

— Vedeți stinca asta ce ese ascuțită din mijlocul apei?

— Vedem.

— Se cheamă *Peatra lui Vlad* fiindcă aici s'a nenorocit unul numit Vlad cu toate rudele lui, voind să părăsiască munții și să se așaze in vale.

— N'a scăpat nici unul dintr'ai lui?

— Nici unul! Șiroiul e prea mare ca să se poată impotrivi cineva. In vale, unde Bistrița se face liniștită, poate că creștinii care șed pe acolo vor fi cules și ingropat oasele lor. Sunt mai multe stinci care se numesc după Românii care au perit. Mai

incolo veți vedea *Peatra lui Stan* și la Toance *Peatra lui Toader*.

— Cine a fost acest Stan?

— Stan a fost unul din plutașii cei mai inimoși. Primăvara când nime nu îndrăznea să se coboare pe plută nici măcar cale de o sută de stînjeni, el se coboria pe catarguri in jos până la Peatra.

— Ce fel, pe catarguri?

— Vedeți că primăvara când zăpezile se disghiață și șiroaele sunt mari, apa e așa de răpede, încât te duce de la Dorna până la Peatra intr'o jumătate de zi, unde vara trebuie să mergi două, trei, chiar și patru zile. Pe atunci plutele nu se pot coborî fiindcă nici o sută de oameni nu pot dovedi cărma. Dornenii leagă atunci patru brazi lungi și mari unul de altul și se coboară cu dinșii la Galați. Acolo corăbierii le cumpără și le fac catarguri. Sunt însă timpuri, in care apa e așa de răpede, încât nu te poți coborî nici pe catarguri fără a fi sigur că vei perî. Miile aceste de stinci care es din apă sunt atunci acoperite și nici nu prinzi de veste când te lovești de o peatră și te faci bucăți. Intr'o asemenea vreme Stan s'a coborit cu catarguri la Galați. Cat i-au spus bunica și alții să nu se ducă că are să peară, dar el n'a vrut să-i asculte și a perit, sërmanul!

Nu mântuise încă bine și ne simțirăm deodată aruncați de o palmă în sus și văzurăm pluta infiptă în mijlocul apei. Plutașul vorbind, nu luase sama la un virf de stincă ce eșia din apă și pluta se oprise. Fără a mai sta pe gânduri, plutașii se desbrăcară iute amândoi de ȋțari și cămașă și se aruncară în apă cu câte un drug în mână. Puind un cap de drug sub plută și altul pe umăr, îi căutau să cărniască pluta din loc fără a se îngrijii de valurile ce se isbiau cătră umerele lor. După o muncă de o jumătate de oară, pluta se desprinse de stinca ce o oprise și urmă a sbura la vale. Plutașii se răpeziră grabnic pe plute, se imbrăcară iute și luară din nou locurile lor la cărme, ca și când nimic nu s'ar fi întâmplat.

— Nu sunteți oboșiți? îi întrebai.

— Nu! Asta se întâmplă de multe ori! Noroc încă că ne-am oprit într'un loc ca acesta, decât dacă ne-am fi infipt, doamne ferește, la *Caldare!*

Pluta se tot coboria când încet și lin prin bălți, când selbatic și impetuos prin șipote. În unele locuri ca la Aramă ori la Lițiu locurile sunt periculoase, dar cărmașii prece peau treaba lor de minune și pluta trecea fără împiedicare. Noi admiram astă frumoasă apă și munții care-i sunt maluri. Aceștia se

ridică drept în sus și se perd în albastrul cerului. Din când în când puneam pe buciumaș să ne cânte din resunătorul seu instrument sau pe vre unul din plutași să ne spue vre o poveste, sau declamam în gura mare vre o poezie română. Astfel treceau oarele în necurmata plăcere. Lipsele fizice alungă însă adeseori din om cugetările cele mai poetice. Așa se întâmplă și cu noi care de la plecarea noastră din Dorna, adică de la patru oare dimineața și până ce începuse soarele a se coborî nu mai mâncasem nimica. Foamea ne munci până pe la patru după amiază când ajunserăm la locul numit Crucea, unde se aflau vre-o două locuințe țărănești. Acolo speram că vom potoli cu lapte și cu cererile stomachului, dar era o zi de post și ne vëzurăm siliți a ne mulțămî cu mămăligă. Ce era de făcut? Ne mângăerăm cu ideea că mămăliga este mîncarea cea mai națională. Amicul meu, scoțînd iataganul său turcesc făcî parte dreaptă pentru toți și plutașii, buciumașul și noi prînzirăm veseli împrejurul unei mămăligi urieșe. După prînz toată trupa, afară de buciumaș care remase la Crucea, se suî din nou pe plute și urmă frumoasa cale a Bistriței.

— Bade Simioane, întrebai pe unul din

plutași, oare de la stîncele cele în formă de cruce care se vîd colo în culmea muntelui să vie numele Crucea pentru locul unde ne-am oprit?

— Deacolo, domnule. Acele cruci sunt așăzate, după cum zic bătrânii, pe niște morminte de urieși. Dar acu-i acû, peste puțin avem să dăm în Toance.

— Locul cel rău de care spuseseși?

— Da, acolo-i tare rău; mă tem să nu se întîmple vre un păcat!

Peste puțin munții începurê a se apropia, pluta a se isbi când cătră un mal, când cătră altul, valurile o acoperiau și o aruncau în jos de la o înălțime însemnată. Apa bu-buia pe deasupra stîncelor și printre dînele; toate împreună infățoșau un aspect atît de fioros încât curajul celui mai voinic se găsia în ispită.

— Stîncea asta se numește *Peatra lui Toader*, strigă Simion plutașul cătră noi, arătând cu degetul o stîncă neagră ce se afla în mijlocul Bistriței.

— Cine a fost acel Toader? îl întrebai. Dar cuvintele mele nu mai furê auzite, vuetul se făcuse prè mare.

Pluta se ridica și coboria, se isbia în dreapta și în stînga, când acoperită de valuri, când sburând pe deasupra stîncelor.

Deodată se auzi un vuet ca cum pluta ar fi fost spintecată în două și ne văzurăm spânzurând cu tot vasul nostru în virful unei stînci care eșia amenințătoare din apă. Un moment rămăserăm cu toții în nemișcare, uitându-ne unii la alții; apoi ambii plutași se disbrăcară, își făcură cruce, luară drugii și se acățară pe stînci; amicul meu și eu puserăm mîna pe cîrme și toată lumea lucra la postul său, pricepînd că aici nu mai era vorba de petrecere. Intr'adevăr puterea valurilor începea a despărți și a desprinde grinzile plutei și nu lipsea mult ca toată pluta să se facă bucăți. Fără plută este însă cu neputință de a scăpa; furia apei covirșește puterile omului celui mai tare și miile de stînci peste care se aruncă valurile nu ar lăsa în câteva secunde nici o urmă din omul pe care nenorocirea l'ar fi făcut să cadă în apă.

Plutașii se încercau să miște pluta cu drugii lor din loc, însă aflându-se însuși pe stînci lunecoase puteau să cadă în fiecare minută în mijlocul apei. Deși din moment în moment acoperiți de valuri, ei nu perdeau capul, ci munceau cu cumplită osteneală. Noi pe de altă parte lucram voinic la cîrme și instinctul ne spunea cum trebuia să manoperăm. A descrie acel sfert de

cias de cumpănă este prea greu, destul că deodată ne văzurăm ear inaintând, locurile deviind mai puțin periculoase și peste zece minute Bistrița era ear lină și liniștită.

— Am scăpat, zise tovarășul meu resuflându-se adânc.

— Scăpat, slavă Domnului! respunse un plutaș. Dar cine m'a pus pe mine să vin cu pluta când e apa atât de mică! Știi domnule, că puteam să ne îngropăm acolo?

— Am simțit-o!—Când e apa mai mare locul e mai puțin primejdios?

— Mai puțin. Atunci treci lesne pe deasupra stincelor dar așa te oprești și poți prea bine să dai pelea popei.

— Ce spuneai de Peatra lui Toader? Se vede că s'a nenorocit unul Toader acolo?

— Așa. E o povestire jalnică. Dragostea a fost de vină.

— Mări ce spui? Ia istorisește-ne povestea lui Toader.

— Acuș domnule, numai să mă mai resuflu.

După câteva minute, plutașul Simion își aprinse luleaua și începù in modul următor:

Istoria lui Toader și a Măriucăi.

Era odată—dar de-atunci trebuie să fie mult căci eu știu povestea asta de la bunica care earăș a auzit o de la bunica ei—era odată un om numit Toma care trăia în locul cel mai selbatic al munților din partea dreaptă a Bistriței. Acest Toma fugia de alți oameni și trăia pururea în singurătate. Cum se ascund urșii prin vizuinile lor și es numai când îi silește foamea, așa ședea și el ascuns în peștera lui și eșia numai din când în când; atunci umbla rătăcind prin codri și se întorcea cu tot soiul de vânat a casă. La un an odată coboria o plută și o ducea la târg s'o vindă. La Paști sau la alte serbători mari se arăta și el la adunările Românilor dar nu se amesteca în petrecerile și jocurile flcăilor. Toată lumea îl poreclise „selbaticul“ și fetele fugiau de dinsul cu groază. Unii își făceau cruce când îl vedeau și șoptiau în sine: nu e lucru curat, alții îl luau în ris și-i ziceau: ce cauți printre oameni, du-te de petrece cu tovarășii tei, cu urșii și cu mistreții. Aceste vorbe îi inveninau sufletul și mai tare, și-l făceau tot mai selbatic și adeseori se uita posomorit la cei ce-l luau în ris și-i amenința cu moartea.

Intr'un sat din ceea parte a Bistriței era o văduvă tână și bogată numită Catrina. Toma o văzuse de mai multe ori și într'o zi il apucă o dragoste nebună după dinsa. De unde fugia înainte de oameni, acum căuta să se apropie și să se amestece cu dinșii, numai pentru ca să placă Catrinei, dar cum se întâmplă ades in lumea asta ca din doi numai unul să fie amoretat ear celalt nu, Catrina nu-l putea suferi și când Toma voia să se apropie de dinsa ea se tot depărta. Intr'o zi Toma își luă o inimă, se duse la Catrina a casă și o întrebă dacă nu voește să meargă după dînsul. Catrina îi răspunse că nu are de gând să trăiască cu urșii și cu lupii și că voește să trăiască cu oamenii; că ar fi făgăduit lui Trohin a Mărgărintei că se va mărita cu dînsul și că Toma să-și aleagă una de seama lui. Toma s'a supărat tare de acest răspuns, a lăsat pe Catrina și s'a făcut nevăzut cine știe câți ani de zile, ear Catrina s'a măritat cu Trohin cu care a și trăit mulți ani. De la o vreme îi făcù un băiat pe care-l botezară Toader și Toader era toată bucuria lor, căci de mic încă se arăta mai deștept și mai cu inimă decât alți copii. Îi întrecea pe toți in putere și dibăcie și-i păcălia pe toți in vorbă. Într'o zi muri Trohin și Catrina remase ear

văduvă. Acuma era prea bătrână ca să mai gândească la căsătorie și singura sa mulțămire era Toader. Cum sunt la munte unii din brazi mai nalți și mai frumoși decât ceilalți, așa era Toader mai voinic și mai mândru decât toți ceilalți flcăi. La vânătoare nime nu era mai îndrăzneț decât el, nime nu se acăța așa de bine pe virful stîncelor celor mai răpezi, nici se măsura cu dînsul la joc și la trîntă, nici se întrecea la fugă sau la inotat. Toate fetele îi duceau dorul și toți părinții ar fi dorit să-l aibă ginere, dar Toader nici voia să iee pe fete în samă și trăia numai pentru fericirea mamei sale.

În vremile acele Toma se arătă ear prin locurile din care se făcuse nevăzut atât amar de ani. Bătrânii care-l mai cunoșteau îl întrebare ce se făcuse atîta vreme, dar el se tot apăra de răspuns și nu voia să le spue nimic. Cu dînsul adusesese și o fetică Măriuca, frumușică și blîndă ca razele lunii. Unii ziceau că Toma fusese înșurat în vale și că, murindu-i nevasta, s'a întors să-și sfirșască zilele cu fata lui, Măriuca, în munții părintești; alții, mai răi la limbă, spuneau că fusese hoț prin codri și că fata era de furat, alții propuneau că Toma trebuie să fi fost ostaș. Așa potrivea fiecare după gîndul și închipuirea sa. Cât de necredincios și sel-

batic fusese Toma in tineretă, pe fata lui o creștea bine și cu frica lui Dumnezeu, și nu trecea o Duminică sau o zi de serbătoare, in care să nu trimită pe Măriuca la biserică. Toma se schimbasesc mult. El nu mai fugia, nici se ascundea de oameni că mai înainte, ci umbla și sta la sfat cu dinșii. Când venia vorba despre Catrina sau despre Toader sau când întâlnea pe acesta, fața lui se făcea posomorită și amenințătoare. Toader însă se făcuse mare și voinic ca un zmeu. Catrina îl tot indemna să se insoare și-i zicea: „La ce nu gândești la căsătorie, Todirică? Eu acum sunt bătrână și ca mâni, poimâni am să mor. Nu vrei să am mulțămirea să te văd gospodărit până a nu mă duce? Dumnezeu știe cât pățimesc, văzându-te burlac și singur unde ar trebui să ai nevastă și copii și să te bucuri de dinșii cum m'am bucurat eu de tine“.

Ear Toader se tot apăra, zicând că mai are vreme, că de s'ar insura, ar trebui să se caute de femei și de copii și că n'ar putea să mai poarte de grijă mamei lui. Aceste toate erau numai vorbe. Pricina adevărată pentru care nu voia să se insoare era că se dăduse in dragoste cu Măriuca, fata lui Toma. Intilnindu-se adeseori la biserică, ei avuse prilej să se vadă și să-și

vorbiască, și ce trebuie mai mult decât o vedere și o vorbire pentru ca doi tineri să se înțeleagă când sufletele lor sunt de o potrivă? Toader și Măriuca se întâlneau adeseori și petreceau împreună oare fericite, când Toader era dus de a casă la vânat sau la treabă. Amândoi se feriau în toate chipurile ca nu cumva să se afle ceva despre dragostea lor fiindcă știau prea bine cât de mare era ura lui Toma asupra lui Toader și că Toma ar fi în stare să și resbune grozav. Dar cât de bine să se păziască doi amorezați, lumea tot află despre dragostea lor. Fie că li se cetește în ochi, fie că se amestecă dracul ca să le facă rău, oamenii află tot. Întâi lumea se face că nu știe, ba încă le dă prilej ca să se întâlnească și să se prindă bine în dragoste până ce nu mai pot trăi unul fără altul, ș'apoi încep babele a increți fruntea, a scorni vorbe rele, a le pune piedici, a vorbi rău de unul în casa altuia până ce însfirșit se nenorocesc amândoi. Așa se întâmplă și data asta, vorba se lăți că Toader a să iee pe Măriuca; unul se duse și o spuse Catrinei, altul o spuse lui Toma și amândoi părinții erau foarte îngrijiți. Catrina chemă pe Toader și-i spuse ce vorbe se vorbește în sat, dar Toader se rușina și tăgăduia și spunea că nu-i adevă-

rat până ce mama lui îl crezù. Toma însă nu spuse nimic cătră fata lui, numai o păzia mai bine și era foarte supărat. De multe ori se ducea de-a casă zicând că are treabă și s'ascundea ca să vadă ce o să facă Măriuca. Intr'o sară o vèzù cum se ducea de a casă și o urmări pe departe. Pe malul Bistriței auzi o șuerătură, apoi șueră și Măriuca îndreptându-se spre acel loc. Acolo vèzù și pe Toader care o aștepta. Toma se ascunse și ascultă tot ce vorbeau împreună. Măriuca-i spunea plângend cum tată-său de o bucată de vreme e foarte posomorit și nu mai este cu dînsa ca mai înainte. Toader i povestì că mama lui aflase despre dragostea lor. Apoi se sărutau și Toader începù a o mângâie zicându-i că trebuie să fugă amândoi; că el nu mai poate trăi fără dînsa și că Toma e un om rău și uricios care n'are s'o dee după dînsul. Măriuca se împotrivi întâi dar apoi vèzënd că a trăi fără Toader e numai chin și durere, se hotărì să urmeze pe iubitul ei. După ce puseră la cale să fugă a doua zi, ei se sărutară de multe ori și se despărțiră plângend. Viind a casă, Măriuca își făcù o bucceluță din toate lucrșoarele ei și așteptă să vie ciasul hotărìt ca să se ducă, dar Toma se primblase toată noaptea fără ca să doarmă ș'a doua zi era galben

și arăta sălbatic la față. Despre sară luă zioa bună de la fata lui, zicându-i că se duce să taie lemne în pădure și că are să se întoarcă târziu. Atunci se despărțise și Toader de la mama lui și se duse la locul hotărit pe malul Bistriței și scobori o luntre ca să iee într'insa pe Măriuca și să fugă. Măriuca sosi și amândoi se strinseră în brațe și se coborau pe mal în jos. Toader era în luntre și voia să tragă după dînsul și pe Măriuca când se ivi și Toma pe virful unei stînci și-i strigă turbat de mînie: „hoț fără de lege, vrei să-mi furi fata!“ Zicînd așa aruncă cu toporul după dînsul și-l lovi drept în frunte. Toader căzî de-a lungul în luntre, iar Măriuca țipînd grozav se aruncă după dînsul. Tocmai atunci se risipi și stîncă cea neagră din virful muntelui și căzînd peste dînsii i-a îngropat în fundul apei. Toma însă se făcu nevîzut și de atunci nime nu l'a mai zărit nici n'a mai auzit despre el.

În adîncul nopților trecătorul aude adeseori glasuri jalnice care es din simburile stîncii și plîng cu amar!

Cînd sîrși Simion istoria lui Toader și a Măriucăi, sara începuse a lăți umbrele sale împrejurul nostru. Tovarășul meu și eu eram cufundați în gînduri. Povestea lui Si-

mion cuprinse cu tristeță pe amicul meu
și in mine deșteptase amintiri pe care timpul
de mult le ștersese, ear al doilea plutaș de
la capătul celălalt al plutei, începù deodată
a cânta cu glas duios un cântec de jale, pe
care deatunci nu l'am mai putut uita :

Tună Doamne și trăsnește
Pe acel ce dispărtește
Dragostea cea infocată
De-un fecior și de o fată!

TRADUCERI DIN SCHILLER

H O T I I

TRAGEDIE IN CINCI ACTE

PERSOANELE

Maximilian de Moor, conte domnitor.

Carol și Franz, fii lui.

Amalia de Edelreich.

Herman, bastardul unui gentilom.

Spiegelberg,

Schweizer,

Grimm,

Razmann,

Schusterle,

Roller,

Kosinsky,

Schwarz,

} libertini ș'apoi bandiți.

Daniel, servitor la contele de Moor.

Pastorul Mozer.

Un păstor.

Ceată de hoți, persoane secundare.

Scena se petrece in Germania, acțiunea ține doi ani.

ACTUL I.

SCENA I.

FRANCONIA

Un salon in castelul lui Moor.

Franz, Bătrânul Moor.

FRANZ

Dar te simți bine, tată? Ești așa de palid.

BĂTRÂNUL MOOR

De tot bine, fiul meu. Ce aveai să-mi spui?

FRANZ

Poșta a ajuns. O scrisoare de la corespondentul nostru din Lipsca.

BĂTRÂNUL MOOR

Vești de la fiul meu Carol?

FRANZ

Hm, hm. Așa e. Inșă mă tem... nu știu... dacă... sănătatea... — Te simți de tot bine, tată?

MOOR

Ca peștele 'n apă! Scrie despre fiul meu? — Dar ce ești atât de îngrijit? De două ori m'ai întrebat.

FRANZ

De ești bolnav — dacă ai cea mai mică dispoziție a te îmbolnăvi, lasă-mă. Ți-oiu vorbi într'o oară mai potrivită (a parte, însă așa ca tatăl său să poată auzi). Vestea asta nu e pentru un bătrân fără putere.

MOOR

Doamne! Doamne! Ce-oiu să aud?

FRANZ

Lasă-mă întâi să mă duc într'o parte, să vărs o lacrimă de compătimire asupra perdutului meu frate. Ar trebui să tac pentru totdeauna căci îți este fiu. Ar trebui să-i ascund rușinea pentru totdeauna căci imi este frate. Inșă a te asculta e datoria mea cea întâi, — cea mai tristă — deaceea, iartă-mă.

MOOR

O! Carol! Carol! De ai ști cum purtarea ta sfășie inima părintească! De ai ști cum o singură veste bună de la tine mi-ar prelungi viața cu zece ani, m'ar reintineri. Când acuma vai! fiecare veste, mă apropie cu un pas de mormânt.

FRANZ

Dacă e așa tată, lasă-mă să mă duc, căci astăzi chiar ne-am smulge părul la săcriul tău.

nici un ciolonaș de ros și peștii începuse a se urca în preț. Magistratul și cetățenii furioși ciociau res-bunare. Noi tinerii, ca o mie șapte sute, eșirăm sub comanda ta din oraș. După noi măcelarii, croitorii, negustorașii, birtașii, bărbierii și toate breslele. Jurarăm c'om lua orașul cu asalt de se vor atinge de un fir de păr al unui student. Au trebuit să se retragă cu nasul în jos. Tu convoci atunci un consiliu întreg de doctori și promiți trei galbeni celui ce va scrie o rețetă pentru câne. Noi credeam că domnii vor avea prea mult amor propriu și nu vor voi, și luasem măsuri să-i silim. Inșă de prisos, domnii se bătură de la coi trei galbeni și prețul căzû până la zece bani; într'o oară se scriseră douăsprezece rețete, dar și bietul dobitoc crăpă pe loc.

MOOR

Ticăloși!

SPIEGELBERG

Inmormântarea se făcû cu cea mai mare pompă. Se compuseră o mulțime de poesii pentru câne. Noi ca vre o mie, trecurăm prin tot orașul în sunetul clopotelor și cu muzica, fiind într'o mână o torce și în cealaltă spada de student, până la mormântul cânelui. Pe urmă masă mare ce ținû până în zioă. Apoi tu mulțamești domnilor celora pentru căldurosul lor interes și pui să vândă carnea cu jumătate preț. *Mort de ma vie!* Noi aveam atunci respect de tine, ca o cetate luată, de garnizoana ei.

MOOR

Și nu-ți e rușine să te fălești cu asemenea lucruri?

N'ai nici atâta amor propriu să te rușinezi de asemenea ștrengării?

SPIEGELBERG

Mergi! Mergi! Nu mai ești Moor. Nu-ți mai aduci aminte de câte ori îți băteai joc cu paharul în mână de tatăl tău și ziceai: lasă-l să stringă și să cu-leagă, are să-mi lunece tot prin gât!ej.—Nu-ți mai aduci aminte, he, nu mai știi? O fanfaron miserabil ce ești! Ia acele erau vorbe bărbătești și noble, dar acum...

MOOR

Blăstēm asupra ta că-mi aduci aminte de ele; blăstēm asupra mea că le-am rostit! Inșă vorbiam în amețiala vinului și inima nu asculta ceea ce zicea limba.

SPIEGELBERG (clatină din cap).

Nu! Nu! Nu! Nu se poate. Frate, cu neputință. Nu vorbești serios. Ia spune-mi frățioare, nu te indeamnă nevoia să vorbești acum așa? Ascultă, să-ți istorisesc o intimplare din copilăria mea. Era lângă casa mea o groapă largă ca de vre-o opt picioare. Noi copii ne intreceam care de care să sărim pe deasupra. Inșă în deșert. Buf! cădeai în lăuntru și risete și hohote și aruncau cu omēt de te-acoperiau de la cap la picioare. Nu departe de casa mea mai era și cănele unui vênător legat de un lanț; o bestie selbatică care—hap, îți apucă fețele de poalele rochiei când nu luau sama și treceau prea aproape de dinsul. Cea mai mare plăcere pentru mine era să intărt și să necăjesc cănele cât puteam și mă tăvăliam de ris când vedeam cum se uită cănele la mine și cum ar fi dorit să

mă facă bucăți, dacă ar fi putut. Ce se'ntimplă ? Intr'o zi ear mă leg de dinsul și-i arunc o peatră in coaste, încât se smucește furios de la lanț și se răpede spre mine — eu la goană, ca fulgerul. La naiba ! Eacă groapa dracului tocmai inaintea mea. Ce să fac ? Cănela spumegând de furie mai, mai la călcăile mele — eu fără a mai gândi imi string toate puterile — hop — eată-mă's de ceea parte. Săritura aceasta mi-a scăpat trupul și viața, altfel bestia m'ar fi făcut bucăți.

MOOR

Dece imi spui astă istorie ?

SPIEGELBERG

Ca să vezi cum cresc puterile la nevoe. Deaceea nu mă tem dacă ajung la extremitate. Curajul crește împreună cu pericolul, puterea se indoește la nevoe. Soarta se vede vrea să mă facă un mare om fiindcă-mi tae așa calea.

MOOR (cam supărat).

Nu știu, zău, la ce ne-am putea arăta curajul unde nu ne-l am arătat încă.

SPIEGELBERG

Mări ce spui ! Deci vrei ca darurile cu care te-a inzestrat natura să sece in tine ? Vrei să-ți ingropi talentele ? Iți inchipuești cumva că ștregăriile tale din Lipsca sunt marginile spiritului omenesc ? Stai să intrăm întâi in lumea mare : la Paris și la Londra ! Unde riști să capeți palme de zici cuiva că e om onest. Acolo e o adevărată plăcere sufletească să faci negoțul cu toptanul. Cum ai să te uiți la mine cu ochii in patru ! Așa, așa ! Să vezi,

cum se falsifică subsemnăturile, cum se insemnează cărțile, cum se strică lăcățile, ai s'o înveți încă de la Spiegelberg! O canalie ce moare de foame având încă zece degete, merită spânzurătoarea.

MOOR (distras).

Ce? până acolo ai ajuns?

SPIEGELBERG

Mi se pare că nu prea ai incredere în capacitatea mea. Așteaptă, așteaptă să mă 'nferbint! Ai să vezi minuni! Au să ți se întoarcă creerii în cap când vei vedea ce are să fete geniul meu (sculându-se infocat). Ce luceafăr mă luminează deodată! Idei mărețe resar în sufletul meu! Planuri gigantice ferb în creerii mei. Letargie blăstămată (lovindu-se pe frunte) care până acuma mi-a legat puierele, mi-a restrins și conținut speranțele! Mă deștept, simt ce sunt — ce trebuie să devin!

MOOR

Ești un nebun. Vinul aiurează din creerii tei rățăciți.

SPIEGELBERG (mai infocat).

Spiegelberg, au să spue, ești fărmecător, Spiegelberg? Păcat că nu te-ai făcut general, Spiegelberg, a să spue Regele, a-i fi gonit pe Austriaci prin urechile unui ac. Aud pe doctori gemând: păcat că acest om n'a studiat medicina, ar fi inventat un nou remediu universal. Ah! dece n'am studiat finanțele, va suspina un Sully în cabinetul său, ar fi prefăcut petrele în aur prin meșteșugurile sale. Și numele lui Spiegelberg are să meargă de la

apus la resărit. Voi mișeilor, voi broaștelor, aveți să vă târiți prin noroiu, pe când Spiegelberg va sbura cu aripile intinse, spre templul nemuririi.

MOOR

Călătorie bună! Sue-te tu prin mijloace rușinoase la culmea gloriei. In umbra luncilor părintești, in brațele Amaliei mele mă chiamă o plăcere mai nobilă. Săptămăna trecută am și scris tatălui meu și i-am cerut iertare, n'am ascuns nici cea mai mică împrejurare și sinceritatea află pururea indurare și ajutor. Să ne luăm zioa bună, Moritz; astăzi ne vedem pentru ultima oară. Poșta a sosit. Cu dinsa a intrat și iertarea părintelui meu in oraș.

Schweizer, Grimm, Roller, Schusterle, Razman (intră).

ROLLER

Știți voi că ne urmăresc?

GRIMM

Că nu mai suntem siguri nici un moment de a nu fi arestați?

MOOR

Nu mă mir. Dar puțin imi pasă! N'ați văzut pe Schwarz? Nu v'a spus că are o scrisoare pentru mine?

ROLLER

Se poate, de mult te caută.

MOOR

Unde-i? unde, unde? (Vrea să easă).

ROLLER

Stăi. I-am spus să vie aici. Tremuri?

MOOR

Nu tremur. Dece să tremur? Camarazi! Această scrisoare — bucurați-vă cu mine! Sunt omul cel mai fericit de sub soare, dece să tremur?

SCHWARZ (intră).

MOOR (alergând spre dînsul).

Frate, frate! Scrisoarea, scrisoarea!

SCHWARZ

(li dă scrisoarea pe care Carol o deschide cu pripire).

Ce-ți este? Te faci alb ca păretele.

MOOR

Mâna fratelui meu!

SCHWARZ

Ce comedii face Spiegelberg?

GRIMM

A nebunit. Gesticulează par'că l'ar fi apucat năbădăile.

SCHUFTERLE

Mintea i se 'ntoarce ca un titirez. Nu cumva face versuri?

RAZMANN

Spiegelberg! He! Spiegelberg! — N'aude bestia.

GRIMM (scuturându-l).

Mă! visezi, ori...?

SPIEGELBERG

(care tot timpul a gesticulat într'un unghiu ca un om ce are proiecte mari, sare ca un selbatic spre Schweizer strigând).

„La bourse ou la vie!

(Schweizer îl aruncă într'o parte cu sânge rece. — Moor lasă să cadă scrisoarea și aleargă afară).

ROLLER (după dînsul).

Moor, incotro, Moor? Unde te duci?

GRIMM

Ce are? Ce a făcut? E palid ca un mort.

SCHWEIZER

Trebue să fi primit frumoase vești! Ia să vedem!

ROLLER (ridică scrisoarea de la pămînt și cetește).

„Nefericite frate!“ — Inceputul e poznaș. — În două „vorbe trebue să-ți vestesc că speranța ta e ni-
„micită — m'a însărcinat tata să-ți spun că poți
„merge unde te vor conduce infamiile tale. El
„mai spune că nu trebue să sperezi că te va ierta
„v'o dată viind să plîngi la picioarele sale, dacă
„nu vrei să te închidă în bolta cea mare a caste-
„lului său, să te regaleze cu pâne și apă, până ce
„pêrul îți va crește ca penele vulturului și unghiile
„ca cîngile uliului. Aceste sunt însuș cuvintele
„sale. Adio pentru totdeauna! Te plîng. Franz
de Moor“.

SCHWEIZER

Drăgălaș frățior, ce-i drept. Franz se chiamă canalia?

SPIEGELBERG

De pâne și de apă e vorba? Frumoasă viață! Nu! Am găsit altceva pentru voi! N'am spus-o eu că tot eu trebuie să gândesc pentru voi toți?

SCHWEIZER

Ce spune boul? Un măgar ca dînsul să gîndiască pentru noi toți?

SPIEGELBERG

Iepuri ciuntiți, câni șchiopi sunteți cu toții de n'aveți inimă să vă apucați de o mare faptă.

ROLLER

Da! in adevăr! Ai dreptate, am fi niște mișei — dar propunerea ta ne-a scăpa din poziția blăstemată in care ne aflăm?

SPIEGELBERG (rizînd cu trufie).

Sărmane păcătosome! Să vă 'scape din poziția asta! hahaha! Să vă scape din poziția asta? — La atîta numai s'așteaptă crierșorii tîi? Și cu atîta te mulțamești și-ți duci iapa la grajd? Mare ticălos ar trebui să fie Spiegelberg dacă și-ar bate capul numai pentru atîta. Am să vă fac eroi, baroni, dumnezei!

RAZMANN

Cam mult deodată, zău! pe semne vre o treabă sumeață care-ți costă capul.

SPIEGELBERG

Numai curaj trebuie sa ai, căci cît despre spirit, îl iau tot asupra-mi. Curaj, zic, Schweizer, curaj! Roller, Grimm, Razmann, Schusterle, curaj!

SCHWEIZER

Curaj? Dacă e atâta nemai — am destul curaj să trec desculț prin iad.

SCHUFTERLE

Am destul curaj să mă iau la trintă sub spânzurătoare, de la un mort, cu dracul în persoană.

SPIEGELBERG

Ia așa imi placeți! De aveți curaj, vie unul din voi să spue: mai am încă ceva de pierdut și nu tot de câștigat!

SCHWARZ

Zău! Aș avea mult de pierdut, de-aș putea pierde ceea ce pot câștiga.

RAZMANN

Și eu aș avea mult de câștigat de-aș putea câștiga ceea ce nu pot pierde.

SCHUFTERLE

De-aș trebui să pierd ceea ce am pe mine care sunt toate lucruri de împrumut, mâni n'aș mai avea nimic de pierdut.

SPIEGELBERG

Așa dar (înaintea în mijlocul lor cu ton conjurător), de mai curge în vinele voastre o singură picătură de sânge eroic al Germanilor — haidem! Să ne așăzăm în codrii Boemiei, să adunăm o ceată de hoți și — ce vă uitați la mine cu gura căscată — curajul vostru a și înghețat?

ROLLER

Inadevăr, tu nu ești cel întâiu ștregar care s'a uitat pe deasupra ștreangului — și cu toate acestea ne mai rămâne o altă alegere?

SPIEGELBERG

Ce alegere! Ce mai puteți alege? Voiți să ședeți închiși în închisoarea datornicilor până ce buciumul vă va chema la judecata de pe urmă? Voiți să munciți cu sapa și cu lopata ca să câștigați o bucată de pâine? Voiți să cerșitoriți pe la casele oamenilor, scărțiind vre un cântec de lăutar, ori voiți să purtați vițelul în spate — și aici mai este întrebarea de vor avea încredere în fisionomiile voastre — și supuindu-vă bunului plac al unui caporal grosolan să pregustați de pe aici plăcerile purgatoriului, sau să vă primblați pe căile orașelor la sunetul tobelor? Ori să purtați în paradisul galerianilor toată făurăria lui Vulcan? Eată ce puteți alege. V'am adunat tot ce vă rămâne de ales!

ROLLER

Tocmai rău nu zice Spiegelberg. Și eu imi combinasem planurile cari s'au topit într'unul singur. N'ar fi bine, mi-am gândit, să vă puneți să faceți un almanac, un dicționar, ori să scrieți critice pentru câțiva bani, cum e moda acum?

SCHUFTERLE

La naiba! Proiectele voastre seamănă tare cu al meu. Mi-am gândit: Oare să nu mă fac pietist și să dau lecții de pietate pentru atâta pe săptămână?

GRIMM

Bravo! Ori dacă asta nu se poate, atunci să ne facem atești, am putea batjocori pe cei patru evangheliști; pe urmă cartea noastră ar fi condamnată și arsă de calău și treaba ar merge bine.

RAZMANN

Ori ne-am face medici de boale necunoscute. — Știu pe un doctor ce și-a zidit o casă de mercur, așa zice cel puțin o epigramă înscrisă pe poarta casei.

SCHWEIZER (sculându-se și dând mâna lui Spiegelberg).

Moritz, ești un mare om! — Ori un porc orb a găsit o ghindă.

SCHWARZ

Frumoase planuri! Oneste meserii! Cum simpatizează geniile cele mari! Nu ne mai lipsește decât să ne facem femei și mijlocitoare.

SPIEGELBERG

Secături! Secături! Dar ce vă împiedică să nu adunați toate aceste în persoana voastră? Planul meu vă înalță cel mai sus și cu aceasta mai puteți dobândi glorie și nemurire! Vedeți ticăiților, până acolo trebuie gândit, până la renume, simțirea dulce a nemuririi.

ROLLER

Și ne vom găsi înscriși cei întâi în lista oame-
nilor onești. Ești un orator neprețuit, Spiegelberg,
când e vorba să faci dintr'un om onest un berbant,
— Dar unde oare e Moor?

SPIEGELBERG

Onest? Ce? Iți inchipuești că vei fi atunci mai puțin onest decât ești acuma? Ce numești tu onest? A disbrăca pe niște avuți sgârciți de o a treia parte din grijele lor care le gonește numai somnul dulce; a pune în circulare banii strinși la un loc; a restabili cumpăna averilor; într'un cuvânt a reintemeia timpul de aur, a scăpa pe Dumnezeu de o mulțime de ștrengari nesuferiți, a-l scuti de resboaie, de ciume, de foamete și de doftori. — Vezi, asta o numesc eu a fi onest, asta o numesc eu a fi un instrument demn de mâna providenței. — La fiecare prânz îți poți zice cu fală: Dibăcia, curajul, vegherile mele l'au câștigat; vei fi respectat de oricine, de mare și de mic.

ROLLER

Și la urmă te sui chiar viu spre cer și plutești între soare, lună și planete în ciuda orcanului și a vântului, în ciuda dintelui lacom al bătrânului Saturn; acolo, păsările cerului, atrase de un nobil apetit, cântă un concert divin, și ângerii cornorați țin un sacru Synedriu? Nu e așa? Și pe când chiar pe monarhi și suverani îi mănâncă vermi și molii, noi vom avea onoarea a primi vizitele regelui vultur a lui Joe!... Moritz, Moritz, păzește-te bine de animalul cu trei picioare!

SPIEGELBERG

Și asta te infricoșează, inimă de iepure? Câte geniuri universale, cari ar fi putut reforma lumea n'au putrezit între cer și pământ, și nu se vorbește de asemenea oameni sute de ani, mii de ani, nu trăesc ei în memoria posterității, în vremece

mulțime de regi și de domni nici nu s'ar pomeni în istorie, dacă istoriografii nu s'ar teme să întrerupă veriga moștenirii, ori dacă nu le-ar fi ca să le se îngroașe cartea cu vre o câteva pagini în octavo care i se plătesc bine de editor? Și când călătorul te va vedea legănându-te în voia vântului, are să șoptiască în sine, acesta n'a avut apă la creeri — și are să suspine amar asupra ticăloșiei veacului.

SCHWEIZER (lovindu-l pe umăr).

De minune! Spiegelberg? De minune! Ce dracu! Toți stați și vă gândiți?

SCHWARZ

Și chime-se desonoare ori nu — ce ne pasă? Nu se poate purta un prăfușor pururea cu sine pentru orice întâmplare, care te duce liniștit la Acheron, fără bătaie de cap! Da, frate Moritz, propunerea ta e bună, așa îmi zice și catechisul meu.

SCHUFTERLE

Tot așa și al meu. Spiegelberg, eu sunt omul tău.

RAZMANN

Ca un al doilea Orfeu, ai adormit lătrările conștiinței mele. Ia-mă întreg cum mă vezi.

GRIMM

Si omnes censentiunt ego non dissentio. Se 'n-țelege fără virgulă. În capul meu se făcea un mezat: pietiști, mercur, critici și berbânți! Cine dă mai mult, mă are. Iață-mi mâna, Moritz!

ROLLER

Și tu, Schweizer ? (dând lui Spiegelberg mâna dreaptă)
Așa imi tocmesc sufletul lui Satana.

SPIEGELBERG

Și numele tău posterității ! Ce ne pasă unde se duce sufletul ! Vom trimite sute de curieri înaintea noastră ca să ne anunțe intrarea. Satana își va îmbrăca hainele de Duminică, își va șterge funinginea ce de o mie de ani îi acopere genele, și miriade de capete încornorate au să iasă din gura fumegândă a căminelor de pucioasă să priviască la intrarea noastră ! Camarazi ! (ridicându-se iute). Camarazi ! Nimic în lume nu se poate compara cu astă desfătare sublimă ! Veniți, camarazi !

ROLLER

Incet ! Incet ! Incotro ? Animalul trebuie să aibă un cap, copii !

SPIEGELBERG (cu venin).

Ce spune limbutul ? Nu exista capul, când nu se mișcă încă nici un membru ? — Veniți, camarazi !

ROLLER

Stați, vă zic. Și libertatea trebuie să aibă un stăpân. Roma și Sparta au căzut fiindcă n'aveau cap.

SPIEGELBERG

Da ! Stați ! Bine zice Roller. Și ne trebuie un cap luminat. Înțelegeți ? Trebuie să fie un cap dibaciu și politic. Da, când gândesc ce ați fost cu o oară în urmă și ce sunteți acuma, — ce sunteți acuma printr'o singură idee luminoasă — dar firește, firește

trebuie să aveți un șef — și cel care a urzit o asemenea idee, spuneți, nu trebuie să fie un cap luminat și politic?

ROLLER

De-am putea spera — de ne-am putea inchipui... însă mă tem că n'are să vrea.

SPIEGELBERG

Și de ce nu? Spune verde, prietene! Cât de greu ar fi să cârmuești vasul în contra vânturilor vrăjmașe, oricât de greu ar apăsa greutatea coroanelor — Vorbește verde, Roller! Poate tot va voi.

ROLLER

Totul cade în baltă, de nu primește. Fără Moor suntem un trup fără suflet.

SPIEGELBERG (depărtându-se cu mânie).

Gogomanul!

MOOR

(intră în mare agitație și aleargă incoace și încolo.

În sine).

O! oameni! oameni! soiu fals și veninos de crocodil! Ochii lor se udă cu lacrimi și inima le e de aramă! Sărutări pe buze și pumnari în inimă! Lei și leoparzii își hrănesc copiii, corbii dau copiilor cadavre de mâncat și *el, el!* — Am învățat a suferi răutatea, pot ride când văd pe inimicul meu de moarte scâldându-se în sângele meu — dar când însăși legătura sângelui te trădează, — când iubirea părintească se preface în megeră: o! atunci aprinde-te răbdare bărbătească! miel blând prefă-te în

tigru! fiecare fibră intindă-se pentru desperare și peire!

ROLLER

Ascultă Moor! Ce gândești? O viață de hoț imi pare mai plăcută decât a inghiți pâine și apă in bolta cea mai adâncă a castelului.

MOOR

Dece sufletul meu n'a intr'at într'un tigru care cu gura turbată, rupe carnea omenească? E asta iubire părintească? E acesta amor pentru amor? Aș vrea să fiu urs ca să întărt urșii nordului in-
contra acestui soi de sălbatic. — Așa pocăință și să nu mă erte! O! aș vrea să otrăvesc oceanul, ca să bea moartea din toate izvoarele! Așa incredere, așa incredere fără margini și să nu se indure!

ROLLER

Moor, dar ascultă ce-ți spun!

MOOR

Nu e de crezut, e un vis, o nălucire—m'am rugat așa de duios, i-am descris așa de viu miseria in care trăesc, pocăința ce resimt—o fiară sălbatică ar fi plâns de compătimire; petre ar fi vărsat lacrimi, și cu toate acestea, — de aș spune-o, ar crede că e o calomnie infamă contra omenirii — și cu toate acestea, cu toate acestea... O! de aș putea suna buciumul resculării in întreaga natură de aș putea întărta cerul, pământul și marea in-
contra acestui soi de hienă!

GRIMM

Dar ascultă, ascultă! Furia te impiedică s'auzi.

MOOR

Depart, departe de mine! Nu te numești om? Nu te-a născut femeea? Piei din ochii mei tu, cu chip omenesc! — L'am iubit cu atâta dragoste! Incă nici un fiu n'a iubit astfel. De o mie de ori mi-aș fi sacrificat viața (dând furios cu piciorul în pământ). Ha! Cel ce mi-ar da în momentul acesta o spadă să rănesc acest soi de viperă! Cel ce mi-ar spune cum l'aș putea lovi în inimă, unde l'aș putea sdrobi, nimic! — acela ar fi pentru mine un amic, un ânger, un zeu — l'aș indumnezei!

ROLLER

Acești amici voim să fim *noi*, numai ascultă!

SCHWARZ

Vino cu noi în codrii Boemiei! Vom aduna o ceată de hoți! și tu — (Moor se uită țintit la el).

SCHWEIZER

Tu vei fi căpitanul nostru! Tu trebuie să fii căpitanul nostru.

SPIEGELBERG (aruncându-se furios pe un scaun).

Sclavi și mișei!

MOOR

Cine ți-a insuflat această idee? Ascultă (apucând pe Roller de pept). Asta n'ai scos-o din capul tău de om! Cine ți-a insuflat astă idee? Da, pe moartea cu o mie de brațe! Hoți să fim! Hoți vom fi! Ideea merită indumnezeire. Hoți și ucigași! — Atât de sigur că am un suflet, eu sunt căpitanul vostru!

TOȚI (strigând).

Să trăiască căpitanul!

SPIEGELBERG

Până l'oiu expedui eu.

MOOR

A! Acuma ochii mei se dispăinjinesc! Ce nebun eram! Voiam să intru din nou în cușcă. Geniul meu e insetat de fapte mari, peptul meu de libertate. Hoți, ucigași! Cu aceste cuvinte calc legile în picioare — oamenii au ascuns umanitatea când făceam apel la umanitate, deci departe de mine simpatie și îndurare omenoasă! Nu mai am părinte, nu mai am amor, sângele și moartea m'or învăța să uit că mi-a fost odinioară ceva scump pe lume! Veniți, veniți! O! am să-mi creez o distracție grozavă. Eu sunt căpitanul vostru! Și trăiască cel dintre voi care va ucide în chipul cel mai cumplit, care va cosi în chipul cel mai turbat, căci vă spun, — am să-l resplătesc împreună. Adunați-vă cu toții împrejurul meu și jurați-mi credință și ascultare până la moarte! Jurați-mi pe astă mână bărbătească!

TOȚI (dându-i mâna).

Iți jurăm credință și ascultare până la moarte.

MOOR

Pe această mână bărbătească, vă jur și eu să rămân cu credință și statornicie căpitanul vostru până la moarte! Acest braț va preface pe loc într'un cadavru pe cel care va tremura, va avea sfială ori va da înapoi vre odată! Așa să mi se întâmple și mie de cătră fiecare din voi de-mi voi

călca vre odată jurământul! Sunteți mulțamiți?
(Spiegelberg se primblă furios incoace și incolo).

TOȚI (aruncând pălăria în sus).

Suntem mulțamiți!

MOOR

Să mergem dar! Nu vă temeți de moarte sau de pericol, căci de noi dispune o ursită nestrămutată! Fiecare își ajunge ora, fie pe perine moi ori în focul luptei ori în spânzurătoare sau pe roată! Una din aceste e și ursita noastră! (Es).

SPIEGELBERG (uitându-se după dinșii, după o pauză).

Registrul tău are o bortă. Ai uitat otrava (ese).

SCENA III.

Apartamentul Amaliei în castelul lui Moor.

Franz, Amalia.

FRANZ

Îți întorci ochii, Amalia? Am eu mai puțin merit decât cel ce a fost blăstemat de părintele său?

AMALIA

Departă de mine! A! ce părinte blând și îndurător! Lasă pe fiul său să devie prada lupilor și fiarelor! Aici a casă se imbată cu vinațuri dulci și alese și-și întinde slabele sale membre pe perine de puf, când fiul său măreț și nobil trăește în mișerie. Rușine vouă, neomenoșilor! Rușine vouă, suflete de șarpe, rușine vouă, rușinea omenimii!
— Unicul său fiu!

FRANZ

Mi se pare că avea doi fii.

AMALIA

Da, ar merita să aibă doi ca tine. Pe patul său de moarte are să întindă în deșert brațele sale uscate spre Carol, și are să tresară înflorat când va apuca mâna înghețată a lui Franz. — O! cât e de dulce, nespun dulce a fi blăstemat de părintele-tău! Spune-mi, iubite Franz, suflet frățesc! Ce trebuie să facă cineva de vrea să fie blăstemat de dînsul?

FRANZ

Aiurezi, draga mea, te plâng.

AMALIA

O! mă rog... plângi tu pe fratele tău?—Nu, barbare, îl urești, nu mă urești și pe mine?

FRANZ

Te iubesc ca pe mine insumi, Amalia!

AMALIA

De mă iubești imi vei împlini o rugăminte?

FRANZ

Oricare, de nu-mi cei mai mult decât viața.

AMALIA

O nu, nu! O rugăminte ce vei împlini cu atâta plăcere, atât de ușor — (cu mândrie). Urește-mă! Ar trebui să mă roșesc de rușine, dacă gândind la Carol, aș putea crede că nu mă urești. Imi promiți că mă-i urî? Acuma mergi și mă lasă, voi eu să fiu singură!

FRANZ

Visătoare plăcută! Cât îți admir inima plină de blândetă și dulceată. (Arătând spre sinul ei). Aici, Aici a domnit Carol cum domnește un zeu în templul său; de erai trează, Carol sta înaintea ta; de dormeai îți apărea în vis, toată creațiunea o vedeai concentrată într'acest singur om, numai el îți lucia, numai pe el vedeai, numai pe el auziai.

AMALIA (mișcată).

Da, în adevăr, o mărturisesc. În ciuda voastră, barbarilor, am s'o spun fiecăruia — îl iubesc!

FRANZ

Ce neomenie! Ce cruzime! Să resplătiască astfel atâta amor! Să uite pe cea...

AMALIA (tresărind).

Ce, să mă uite?

FRANZ

Nu-i dăduși un inel? un inel de diamant ca un gaj al amorului tău? Firește, e greu pentru un tânăr să reziste frumusețelor unei curtisane. Cine i-ar putea bănuși? Nu mai avea nimic de dat, — dar nu-i-a întors ea prețul cu înzecită camătă prin numeroasele sale desmerdări, prin îmbrățișări!

AMALIA (iritată).

Inelul meu unei curtisane?

FRANZ

Fi! Fi! Asta e infam! Dar de ar fi numai atâta! Un inel, cât de prețios să fie, se poate rescumpăra

din mâinile unui jidan. — Poate forma nu i-a plăcut, poate l'a schimbat cu alt inel !

AMALIA (mai pornită).

Dar inelul *meu* — inelul *meu*, zic ?

FRANZ

Al tău, Amalia — ha ! Un asemenea juvaer la degetul meu de la Amalia — moartea nu mi l'ar fi smuls. — Aşa-i Amalia ? — nici preţul diamantului, nici arta lucrului — amorul îi dă valoarea — plângi, dragă copilă ? Vai celui ce smulge lacrimi din ochi aşa de cereşti, — ah, de ai şti tot, de l'ai vedea, de l'ai vedea sub noua sa infăţoşare.

AMALIA

Monstrule ! Cum ? sub ce infăţoşare ?

FRANZ

Taci, taci, suflet dulce, nu mă întreba mai mult ! (În parte, dar astfel ca să-l poată auzi Amalia). O de ar putea cel puţin acoperi cu un vël, uriciosul viţiu, sa s'ascundă de ochii lumii ! Dar pleoapele lui sunt galbene şi plumbie; faţa-i e palidă şi vênătă. Pe ici pe colo es oase hidoase şi fără carne — glasul său, stins şi amorţit, vesteşte de depărte un schelet tremurând şi şovăind. A ros până la măduva oaselor şi oboară puterea bărbătească a juneţei... Fi ! fi ! mi-e greaţă ! Nasul, ochii, urechile abia se ţin. — Ai văzut, Amalio, pe ticălosul cel care a hircăit cel de pe urmă rësufu în spitalul nostru, pudoarea te făcù să-ţi depărtezi ochii de la dînsul — l'ai plâns îngrozită. Rechiamă-ţi încă odată acest spectacul înainte sufletului tău şi vei

vedea pe Carol! Sărutările lui sunt ciurma, buzele sale ar invenina pe ale tale.

AMALIA (lovindu-l).

. Infam calomniator!

FRANZ

Acest Carol te ingrozește? Numai imaginea te umple de desgust? Mergi, privește-l singură pe frumosul, ângerescul, divinul tău Carol! Mergi! respiră resuflul seu îmbălsămat, și te infectă de aburii ambrosiei ce i se evaporază din buze! Numai resuflarea gurei are să-ți pricinuiască acel virteț spasmodic ce produce mirosul unui cadavru putrezit și aspectul unui câmp de bătălie acoperit cu morți.

AMALIA (iși acopere fața).

FRANZ

Ce îmbătare amoroasă! Ce voluptate în îmbrățișarea sa! Dar nu e nedrept de a condamna pe un om din cauza unui esterior bolnăvicios! Chiar în Esopul cel mai diform, poate luci un suflet mare și înalt cum lucește un rubin în noroiu, (rîzînd cu rîutate) și chiar din buzele mîrșevite de bube spurcate, poate amorul... Dar cînd vițitul a dărâmat și puterea caracterului, cînd, împreună cu castitatea sboară și virtutea, precum se evaporază mirosul din trandafirul veștejit, cînd sufletul s'a făcut diform ca și trupul...

AMALIA (cu o mișcare de bucurie).

Ha! Carol! Acum te cunosc ear! Ai rămas tot acela. Toate erau minciuni! Nu știi, miserabile, că

e cu neputință ca să devie Carol așa? (Franz stă
câtva timp gânditor, pe urmă se 'ntoarce și va să plece).
Unde fugi? Fugi de însăși rușinea ta?

FRANZ (acoperindu-și fața).

Lasă-mă! Lasă-mă! Nu impiedica cursul lacri-
melor mele. Părinte tiranic! Să sacrifici pe cel mai
bun din fiii tăi miseriei, rușinei, lasă-mă, Amalia!
Voiu să-i cad în genunchi, în genunchi voiu să-l
conjur, s'arunce pe mine blăstemul, pe mine să
mă desmoșteniască, să-mi iee sângele. viața, tot.

AMALIA (imbrățoșându-l).

Fratele iubitului meu Carol! Iubite, scumpule
Franz!

FRANZ

O, Amalia! Cât te iubesc pentru credința neștră-
mutată ce păstrezi fratelui meu! Iartă-mă de-am
cutezat să-ți ispitesc amorul! — Cât de frumos ai
răspuns la dorințele mele! Aceste lacrimi, aceste
suspine, această cerească mânia — dar și eu —
Cum se 'nțelegeau sufletele noastre!

AMALIA

O! Ele nu s'au înțeles niciodată!

FRANZ

Ah! Erau legate una de alta cu atâta armonie,
incât pururea imi părea că suntem frați gemeni.
Și de n'ar fi între noi deosebirea exterioară care
e în desavantajul lui Carol, de sute de ori am fi
fost luați unul drept altul. Eu deseori gândiam
în mine: Ești un al doilea Carol, ești al său eco,
a sa imagine!

AMALIA (clătinând din cap).

Nu! Nu! Pe lumina fecioară! N'ai o fibră din el, n'ai o scântee din simțirea sa.

FRANZ

Semănăm atât de tare în plecările noastre. — Trandafirul era floarea lui favorită — ce floare îmi plăcea mai mult decât trandafirul? Iubia muzica peste măsură, și voi sunteți marturi, stelelor, de câte ori degetele mele alergau pe clavier, când natura împrejurii mele era cufundată în umbră și tăcere — și te poți încă îndoi, Amalia, când amorul la amândoi ne-a arătat perfecțiunea tot într'un obiect; dacă suntem amândoi pătrunși de același amor, cum ar putea degenera fii săi?

AMALIA (se uită la el cu mirare).

FRANZ

Era într'o seară veselă și frumoasă, cea de pe urmă înainte de a pleca la Lipsca, el mă duse în boschetul, în care dese ori ați șezut amândoi, dânciți în visuri de amor. Mult timp șezurăm în tăcere, însfirșit mă luă de mână și spuse încet cu glasul înădușit de lacrimi: Mă despart de Amalia, nu știu, o presimțire îmi spune că e pentru veci, — n'o părăsi, frate! Fii amicul ei, fii Carol al ei, dacă nu se va mai întoarce Carol. (Cade în genuchi dinaintea ei și-i sărută mâna cu patimă). Ah! niciodată, niciodată nu se va mai întoarce, și i-am promis cu un sacru jurământ...

AMALIA (dând înapoi).

Trădătorule! Te-am prins! În același boschet mă conjură să n'ascult alt amor, chiar de-ar muri. —

Vezi cât ești de blăstemat, de hidos. Piei din ochii mei!

FRANZ

Nu mă cunoști, Amalia, nu mă cunoști!

AMALIA

O! te cunosc, deacum înainte te cunosc, și tu îndrăznești să spui că-i semeni? Înaintea ta să fi plâns el pentru Amalia? Înaintea ta? O mai degrabă ni-ar fi înscris numele la carcan! Eși afară!

FRANZ

Mă insultă.

AMALIA

Eși, îți zic! Mi-ai furat o oară prețioasă. Să ți-se scadă din anii vieții!

FRANZ

Mă urești.

AMALIA

Te desprețuesc, mergi!

FRANZ (dând cu piciorul în pământ).

Așteaptă! Ai să tremuri înaintea mea! Să mă sacrifice unui cerșitor! (Esc).

AMALIA

Mergi, ticălosule. A! eată-mă's ear cu Carol. Să-l sacrific unui cerșitor? A! atunci lumea s'a prefăcut, cerșitorii sunt regi și regii cerșitori! — N'aș schimba sdrențele cu care e îmbrăcat el cu purpura suveranilor. Ochirea cu care cerșitorește trebuie să fie o ochire măreață, regească, o ochire ce sfarmă strălucirea, pompa și triumful celor avuți!

(rupând salba de mărgărite ce are la grumaz). Podoabă strălucită, te calc în picioare! Fiți condamnați să purtați aur, argint și juvaeruri, puternicilor și avuților! Fiți condamnați să vă imbuiați de prânzuri bogate! Fiți condamnați să vă odihniți membrele pe perine moi și voluptoase! Carol! Carol! Eată-mă-s demnă de tine! (Ese).

(Cortina cade).

ACTUL II.

SCENA I.

FRANZ MOOR (gânditor în camera sa).

Incep a perde răbdarea — doctorul spune că s'a întors spre bine. Viața unui bătrân e o eternitate! Acuma aș avea cale liberă de n'ar fi acest boț de carne spîrcoș și supărător care-mi ține calea la comoarele mele, ca balaurul din povești. Să-mi supun eu planurile sub jugul de fer al mecanismului? Inaripatul meu spirit să fie ferecat de mersul de culbec al *materiei*? Ce rău ar fi să suflu o candelă pe care abia o ține cea de pe urmă picătură de unt de lemn — alta nu-i nimica — și cu toate aceste n'aș vrea s'o fac singur din pricina lumii. N'aș vrea să-l omor, dar aș vrea să nu mai trăiască. Aș vrea să fac ca un medic iscusit — numai în modul contrar. N'aș vrea să opresc calea naturii, ci să o ajut în mersul ei. Dacă putem prelungi condițiile vieții, de ce să nu le putem scurta?

Filosofii și medicii ne învață în ce raport armonnic stau dispozițiile spiritului cu mișcările mașinei.

Simțirile dureroase sunt pururea însoțite de o disonanță în coardele mecanismului — patimile slăbesc

puterea vieții; un suflet prea încărcat își oboară învelișul. Ei bine, nu s'ar putea descoperi o nouă cale prin care să intre moartea în cetatea vieții? Nu s'ar putea sfărma trupul atacând sufletul, ha? ce operă grandioasă pentru cel ce ar putea-o face! Ce operă incomparabilă! Moor, cugetă bine! asta ar fi o artă demnă de a fi inventată de tine. Nu s'a ridicat otrăvirea în rândul unei adevărate științe, nu s'a silit natura prin esperimente să-și descopere marginile sale, încât se poate calcula cu mulți ani înainte bătăile inimii și porunci pulsului: până aici, nu mai departe! Dece să nu încercăm o nouă descoperire? Dar cum să fac ca să rup pacinica și dulcea concordie dintre suflet și trup? Ce soi de simțire să aleg? Care simțire e mai vătămătoare pentru substanța vieții? *Furia*? Acest lup lacom se satură prea iute. *Grija*? Acest verme roade prea încet. *Necazul*? această viperă se târie prea greu. *Frica*? Speranța o nimicește.

Ce? Nu sunt alți călăi pentru omenire? Ce? Arsenalul morții e deșertat? (Gândește). Dacă... Ei bine? Ce? Nu! Ha! (tresare). *Spaima*! Ce nu poate spaima? Ce sunt rațiunea, religia pe lângă înghețătoarea înbrățisare a acestui uriaș? Dar dacă ar rezista și la această sguduire? Dacă... O! atunci ajută-mă tu *durere* și tu *pocăință*, Eumenide infernale, șarpe roditor care rumegi ceea ce ai mâncat și inghiți dejectiile tale, voi care mereu produceți venin și mereu îl beți! Și tu urlătoare *mustrare de cuget*, care îți dărâmi inșiși casa și-ți rănești inșiși pe maica ta. — Veniți-mi în ajutor și voi, grații binefăcătoare, tu *trecut* cu dulce suris, și tu *viitor* înflorit cu cornul abondanței, arătați-mi în oglindele voastre plăcerile cerului când agerul vostru picior va luneca din brațele sale. Așa, din

lovire in lovire, din asalt in asalt, vor ataca viața-i fragedă până ce va sosi, insfirșit, cea de pe urmă din trupele furielor — *desperarea!* — Triumf! Triumf! planul e gata, greu și artistic cum n'a mai fost altul... negreșit... sigur... căci (cu ironie) cuțitul anatomistului nu poate găsi nici o urmă de rană sau de otravă (hotărit). Ei bine dar! (intră Hermann). Ha! Deus ex machina, Hermann.

HERMANN

Gata de a vă sluji, stăpâne.

FRANZ (dându-i mâna).

Nu indatorești pe un ingrat.

HERMANN

Mi-ați dat dovezi.

FRANZ

Incurând vei avea mai multe, Hermann! Am să-ți spun ceva, Hermann!

HERMANN

Ascult cu o mie de urechi.

FRANZ

Te cunosc, ești... ești un om hotărit, ai inimă de soldat, pēr pe limbă... tatăl meu te-a insultat rău, Hermann!

HERMANN

Mă dau dracului, de voi uita-o!

FRANZ

Ia asta e o vorbă de bărbat! răsbunarea șade

bino într'un piept bărbătesc. Imi ești pe plac, Hermann! Ia astă pungă, Hermann. Ar fi mai grea dac'aș fi eu stăpân aice.

HERMANN

Acesta e singurul meu dor, domnule conte; vă mulțumesc.

FRANZ

Zeu, Hermann? Tu dorești într'adevăr să fii stăpân? Dar tatăl meu are o măduvă de leu, și eu sunt al doilea fiu.

HERMANN

Aș dori să fii dumneata cel întâiu, și tatăl dumitale să aibă măduva unei fete ofticoase.

FRANZ

Ah! Cum te-ar respălți cel întâiu fiu, cum te-ar scoate la lumină din josorita pulbere care nu se potrivește cu spiritul și nobleța ta! Atunci, așa cum te vezi, te-aș împodobi cu aur din cap în picioare și te-ai primbla cu patru cai la trăsură. — Zeu, așa ar fi! Dar uit ce voiam să-ți spun — ai și uitat pe domnișoara Edeldreich, Hermann?

HERMANN

Trăsnet și tunet! Dece-mi aduceți aminte?

FRANZ

Frate-meu ți-a suflat-o.

HERMANN

Are să-mi o plătiască.

FRANZ

Ea te-a refuzat și el mi se pare că ți-a dat brânci pe scări.

HERMANN

Pentru asta am să-l imbrâncesc în iad.

FRANZ

Îți spuse că se vorbește că tatăl tău nu se putea uita la tine, fără a se lovi în pept și fără a sus-pina: Indură-te, Doamne, de mine păcătosul!

HERMANN

Trăsnet, tunet și fulger! sfârșiți!

FRANZ

Te sfătui să-ți vinzi cu doba titlurile de nobleță ca să-ți cârpești călțunii.

HERMANN

Mii de diavoli! cu unghiile am să-i scot ochii din cap.

FRANZ

Ce! te superi? Ce poate face un gusgan unui leu? Mânia ta îi indulcește triumful. Tu poți numai să crășnești din dinți și să-ți inghiți furia, mușcând o bucățică de pâne uscată.

HERMANN (dând din picior).

Am să-l fac prav și pulberel

FRANZ

Fi! Hermann! Ești cavaler. Nu trebuie să inghiți o insultă. Nu trebuie să renunți. Pre-a mea lege! De-aș fi eu în locul tău, aș cerca tot ce este cu putință.

HERMANN

N'oiu avea liniște până ce nu i-oiu ști pe amândoi sub picioarele mele.

FRANZ

Nu te iuți, Hermann! Apropie-te — vei avea pe Amalia.

HERMANN

Trebue s'o am in ciuda iadului!

FRANZ

Îți spun, vei avea-o... și chiar din mâinile mele. Apropie-te, îți zic. Poate nu știi: Carol e ca si desmoștenit.

HERMANN

Neînțeleș! N'auzisem încă nimic.

FRANZ

Liniștește-te și ascultă. Mai târziu vei afla mai mult — cum îți spun, de unsprezece luni este ca exilat. Dar bătrânul incepe a se căl de pripirea sa, la care (zimbind) au ajutat și alții. Domnișoara de Edelreich il muștră toate zilele cu bănueli și cu plângeri. Mai curând sau mai târziu are să pue să-l caute in cele patru colțuri ale lumii și de l'a găsi, noapte bună, Hermann! Poți să-i deschizi cu umilire oblonul caretei, când s'a duce cu dînsa la biserică ca să se cunune.

HERMANN

Am să-l zugrum la altar!

FRANZ

Tată-meu va abdica in favoarea lui și va trăi in
46300. — *Scrieri complete. Vol. V.*

pace in castelurile sale. Atunci el, mândru și tru-
faș, ținând frânele puterii in mână, își va bate joc
de cei ce-l uresc și-l invidiază, și eu care voiam
să te fac om mare și cu influență, chiar eu, Her-
mann, am să mă prostern la pragul ușei sale...

HERMANN

Nu! Atât de sigur că mă numesc Hermann, asta
nu va fi!

FRANZ

Vei putea-o impede ca tu? Și pe tine, Hermann,
are să te plece și să te umiliască, are să-ți scuipe
in față când te va intilni, și vai ție, de-i da din
umere, ori de-ți vei strimba gura. — Vezi, eată cum
stau speranțele și proiectele tale!

HERMANN

Spune-mi, ce trebuie să fac?

FRANZ

Deci ascultă, Hermann, ca să vezi cum îți do-
resc binele din inimă, ca un adevărat amic, du-te,
schimbă-te in haine, fă-te necunoscut; pune să te
anunțe la bătrân, spune că vii drept din Boemia,
că te-ai luptat împreună cu frate-meu la bătălia de
la Praga, că și-a dat sufletul in brațele tale pe
câmpul bătăliei...

HERMANN

Cine m'a crede?

FRANZ

Hoho! Asta e treaba mea! Ia acest pachet, aici
vei găsi însărcinarea mai lămurit, și documente care
ar face să creadă chiar in doiala însăși. Acum ești

iute să nu te vadă nime! Sai prin portița din dos
in curte, și de acolo peste zidul grădinei. — Cata-
strofa acestei tragi-comedii o iau asupra mea.

HERMANN

Și asta va fi: Vivat noul Domnitor, Franciscus
de Moor!

FRANZ (desmierdându-l pe obraz).

Tare ești șiret! Căci vezi cu chipul acesta ne
implinim scopurile împreună și răpede. Bătrânul își
atribue lui moartea fiului său și se îmbolnăvește.
O clădire ce se clatină n'are nevoie de un cutre-
mur ca să se surpe; vestea îl duce în groapă, și
atunci eu sunt unicul fiu. Amalia, fără protector,
remâne jucăria voinței mele și atunci firește... în-
tr'un cuvânt, tot merge cum dorim, însă nu trebuie
să-ți retragi cuvântul.

HERMANN (triumfător).

Ce spui? Mai degrabă s'ar întoarce glonțul în
pușcă și în mâțele celui ce a tras — fii fără in-
doială, și lasa pe mine! Adio.

FRANZ (strigând după el).

Fructele vor fi ale tale, iubite Hermann. (Singur)
Boul trage carul cu orz la grajd și trebuie să se
mulțumească cu fân. Pentru tine fata unui argat
nu Amalia.

SCENA II.

Camera de dormit a bătrânului Moor.

Bătrânul Moor (dormind într'un jilt), *Amalia*.

AMALIA (pășind incet pe vârful picioarelor).

Incet! Incet! Doarme! (oprindu-se inaintea lui). Cât de frumos, cât de venerabil! Venerabil, cum se representă Sfinții. Nu, nu-ți pot bănu! Cap argintiu, nu te pot mostra! Dormi in pace, deșteaptă te vesel, eu singură voi suferi.

BĂTRÂNUL MOOR (visând).

Fiul meu! Fiul meu! Fiul meu!

AMALIA (luându-i mâna).

Ascultați! Visează de fiul său...

MOOR

Tu ești? Ai venit? Ah! cât semeni de nefericit! Nu te uita la mine cu astă ochire dureroasă, și eu sunt destul de nefericit!

AMALIA (trezindu-l iute).

Deșteaptă-te, iubite bătrâne! E numai un vis Liniștește-te.

MOOR (pe jumătate treaz).

N'a fost aice? Nu i-am strins mâna sa? Uritule Franz, vrei să mi-l răpești și din visuri?

AMALIA

Auzi, Amalia?

MOOR (trezindu-se).

Unde-i? Unde? Unde sunt? Tu ești, Amalia?

AMALIA

Cum te simți? Ai dormit un somn alinător?

MOOR

Visam de fiul meu. Dece nu mi s'a prelungit visul? Poate aș fi dobândit ertare din gura lui.

AMALIA

Angerii nu cunosc mânia. Carol te iartă (luându-i mâna cu durere). Părintele scumpului meu Carol, te ert.

MOOR

Nu, fata mea! fața ta palidă ca culoarea morților, osindește pe tatăl lui Carol. Sermană copilă! Eu ți-am răpit plăcerile juneței—o, nu mă blăstema!

AMALIA (sărutându-i mâna cu dragoste).

Pe tine?

MOOR

Cunoști această imagine, fata mea?

AMALIA

Imaginea lui Carol!

MOOR

Așa era cand intra in al șasesprezecelea an. Acuma s'a schimbat! O! mi se sfâșie inima — dulceața s'a prefăcut in necaz, surisul in desperare. Așa e, Amalia? L'ai zugrăvit la aniversara nașterii sale in boschetul de iasomie: O! Fata mea! Amorul vostru mă făcea atât de fericit!

AMALIA (cu ochii țintiți spre imagine).

Nu! Nu! Nu-i el. O! Zeu, nu-i Carol, aice, aice

(arătând spre piept și frunte) cu totul altfel, coloarea aceasta nu e în stare să oglindiască cerescul spirit, care domina în infocatul său ochiu. Înălături. Această imagine înfățișează numai pe un om. Eram o începătoare.

MOOR

Ce căutare dulce și însuflețită! Dacăr sta la patul meu de moarte, aș învia. Niciodată n'aș muri.

AMALIA

Nu! N'ai fi murit, ai fi făcut numai o săltare plăcută, cum se saltă dela un gând la altul mai frumos. Privirea lui ți-ar fi lucit pe deasupra mormântului. Privirea lui te-ar fi ridicat mai sus decât stelele.

MOOR

Cât de crud, cât de trist! Mor, și fiul meu Carol nu e aici — mă cobor în mormânt și el nu plânge la mormântul meu... Cât e de dulce de a fi legănat în somnul morții prin rugăciunea unui fiu — ce melodie ângerească!

AMALIA (în fantazie).

Da, e dulce, ceresc dulce a fi legănat în somnul morții prin melodia prea iubitului — poate și în mormânt urmează visul — un vis lung, etern, necurmat de Carol, până ce va suna buciului învierii (tresărind în incântare) și pe urmă etern în brațele sale! (Pausă, se pune la clavier și cântă):

Vrei să mă lași, Hector, să te despart de mine,
S'alergi unde Achile cu neînvinse mâne
Aduce lui Patrocle un sacrificiu cumplit?

Cine pe copilu-ți va învăța oare
Arcul să incoarde, Zeii să onoare
Când de negrul Xantus vei fi înghițit ?

MOOR

Frumos cântec, fata mea. Să mi-l cânti când oara
imi va veni.

AMALIA

Este Adio lui Hector de la Andromaca — Carol
și eu l'am cântat adeseori împreună pe alăută.
(Cântă):

Șterge-a tale lacrimi, scumpa mea soție
Un ferbinte dor mă chiamă 'n bătlălie,
Veți aceste umeri poartă Ilium.
Astyanax remăie in divină pază,
Spre mântuirea țării, vrea Hector să cază
Și noi ne vedem earăș in Elysium.

DANIEL (intră).

Este jos un om care te caută. Se roagă să-l pri-
mești. Spune că-ți aduce veste însemnată.

MOOR

Numai un lucru are însemnătate pentru mine
pe lumea asta, știi care Amalia; de e vre un ne-
fericit care cere ajutor, să nu se ducă nemulțămît.

AMALIA

De e un cerșător, să vie degrabă.

MOOR

Amalia! Amalia! Cruță-mă!

AMALIA (cântă).

Ah! n'am să-ți mai aud a armelor sunare
Și feruți vitejesc va rugini 'n uitare
A lui Priam eroic sânge, va perî.
Ai să te duci pe șermuri, seci, intunecoase
Unde Cocytul plânge în șesuri nășipoase,
Ș'al tău amor în Lethe va muri.

Orice dor puternic, orice cugetare
Să 'nec vreau în a Lethei întunecată mare
Însă nu ș'al meu amor.
Auzi cum dușmanul asalt' a noastre ziduri?
Încinge-mi mândra pală, alungă negre gânduri,
În Lethe nu se stinge iubirea lui Hector.

Franz, Hermann (schimbat în haine), *Daniel* (intră).

FRANZ

Eată omul. Spune că-ți aduce vești grozave. Poți
să le auzi?

MOOR

Cunosc numai o veste grozavă. Apropie-te, priete
ne și nu mă cruța! Dați-i o cupă de vin.

HERMANN (cu glas prefăcut).

Domnule conte! Nu te supăra pe un biet om
dacă fără voie îți străpunge inima. Eu sunt străin
în țara asta, dar pe d-ta te cunosc foarte bine
ești părintele lui Carol de Moor.

MOOR

De unde știi?

HERMANN

Am cunoscut pe fiul vostru.

AMALIA (tresărind).

Trăește, trăește? Il cunoști? Unde-i? Unde?
(Vrea să fugă).

MOOR

Știi ceva despre fiul meu?

HERMANN

El studia la Lipsca. Deacolo a vânturat multe țări. A călătorit prin toată Germania, cum zicea, cu capul gol, desculț și cersătoria bucățica de pâne pe la ușile oamenilor. După cinci luni de zile se aprinse din nou nenorocitul resboiu între Prusia și Austria, și fiindcă nu mai avea nici o speranță pe lumea asta, urmă invingătoarele steaguri ale lui Frideric Cel Mare în Boemia. Dă-mi voie, spuse marelui Schwerin, să mor de moartea eroilor, eu nu mai am părinte.

MOOR

Nu te uita la mine, Amalia!

HERMANN

I se dădù un drapel. El împărtași gloria campaniei victorioase a Prușilor. Am dormit amândoi în acelaș cort. Ne spunea multe de bătrânul său părinte, de zile trecute în fericire, de speranțe amăgite, nouă ni se udau ochii de lacrimi.

MOOR (ascunzându-și fața în perini).

Taci! O! Taci!

HERMANN

Peste opt zile se 'ntimplă sângeroasa luptă dela Praga—pot să vă spun, că fiul vostru s'a luptat ca un brav ostaș. Făcea minuni inaintea ochilor oastei. Cinci regimente se schimbară dinaintea lui și el nu se mișcă. Plumbii plouau in dreapta, in stînga și el nu se mișcă. Un glonte îi sdrobî mîna dreaptă, fiul vostru luă drapelul in mîna stîngă și nu se mișcă.

AMALIA (cu entusiasm).

Hector! Hector! Auziți, nu se mișca.

HERMANN

L'am găsit in sara bătăliei, zăcînd la pămînt, pîtruns de glonți, cu mîna stîngă astupa cursul sîngelui, mîna dreapta era ingropată in pămînt. Frate, imi strigă el, un murmur s'a respîndit printre linii, că generalul ar fi căzut de o oară.—A căzut, i-am spus, dar tu?—Cine-i un brav soldat, imi răspunse, lăsînd să cadă mîna stîngă, să-și urmeze generalul! Peste câteva minute sufletul său sbură cătră eroul căzut.

FRANZ

Legați-ar moartea limba ta blăstămată! Venit-ai să dai părintelui nostru lovirea de moarte? Tată! Amalia! Tată!

HERMANN

Implinesc voința cea de pe urmă a camaradului meu murînd. Ia astă spadă, imi spuse, și du-te de o dă bătrînului meu părinte: e pătată de sângele fiului său; s'a rîsbunat; să se desfăteze. Spune-i că blăstîmul său m'a făcut să caut bătălii și moar-

tea și c'am căzut in desperare; ultimul său suspin a fost: Amalia.

AMALIA (deșteptându-se ca din somnul morții).

Ultimul său suspin... Amalia.

MOOR (strigând grozav și smulgându-și părul).

Blăstēmul meu i-a pricinuit moartea! A căzut in desperare!

FRANZ

O! Tată! Ce-ai făcut? Carol! Carol! Iubitul meu frate! (aleargă prin casă).

HERMANN

Eată spada, eată și un portret ce a scos totodată din sên! Seamănă tare cu domnișoara. Dă asta fratelui meu Franz, imi zise, nu știu ce a voit să înțeleagă cu aceste vorbe.

FRANZ (cu aer de mirare).

Mie? Portretul Amaliei, mie, de la Carol? Amalia, mie?

AMALIA (răpezindu-se spre Hermann cu iuțală).

Inșălător venal și cumpărat! (ii smucește portretul).

HERMANN

Nu sunt inșălător, domnișoară. Vezi singură de nu e portretul dumitale, poate dumneata i l'ai dat.

FRANZ

Pre-a mea lege, Amalia! E portretul tău! Zău, e portretul tău!

AMALIA (dându-i portretul inapoi).

Al meu, al meu!

MOOR (strigând și sgâriindu-și fața).

Vai! Vai! Blăstēmul meu i-a dat moartea și a căzut in desperare!

FRANZ

Și a gândit la mine in ultimul moment al despărțirii! A gândit la mine! O! suflet ângeresc! Când il acoperia vëlul negru al morții, el gândia la mine!

MOOR (suspînând).

Blăstēmul meu i-a dat moartea, fiul meu a murit in desperare!

HERMANN

Nu pot suferi astă durere. Remâneți sănătos, domnule conte! (incet către Franz). Tinere, cum ai putut face una ca asta?

AMALIA (alergând după el).

Stăi! Stăi! Care au fost cuvintele sale de pe urmă?

HERMANN (strigând înapoi).

Ultimul său suspîn a fost: Amalia (ese).

AMALIA

Ultimul său suspîn a fost.. Amalia! Nu este înșălător, și e adevărat, adevărat, că e mort, mort! (sovăește și cade). Mort! Carol e mort!

FRANZ

Ce vęd? Ce e scris pe armă? Litere de sânge... Amalia...

AMALIA

Scrise de dinsul!

FRANZ

Ved bine ori visez? Privește, cu litere de sânge: „Franz, nu părăsi pe Amalia!” și de ceea parte: „Amalia! a tot puternica moarte ți a sfârmat jurământul!” Ei, vezi, vezi? A scris-o cu mâna sa murindă, a scris-o cu sângele cald al inimei, a scris-o pe pragul solemn al eternității. Sufletul său s'a oprit in sbor să uniască pe Franz cu Amalia.

AMALIA

Mare Dumnezeule! E mâna lui... Niciodinioară nu m'a iubit! (ese).

FRANZ

Blăstem! Tot meșteșugul meu se darmă de acest cap îndărătnic.

MOOR

Vai! Vai! Nu mă părăsi, fata mea! Franz, Franz, dă-mi fiul!

FRANZ

Cine l'a blăstemat? Cine a împins pe fiul său in bătălie și in moarte și in desperare? O! El a fost un ânger, un dar ceresc. Blăstem calăului său, blăstem, blăstem ție!

MOOR (bătându-se cu pumnul in pept și in cap).

A fost un ânger, un dar ceresc! Blăstem, osindă, blăstem mie, eu am fost părintele care și-a ucis fiul, pe mine m'a iubit până la moarte, ca să mă resbune pe mine s'a dus in bătălie și a murit in desperare! Monstrule! Monstrule! (se lovește).

FRANZ

S'a dus, ce folosesc plângeri zadarnice? (rizend

cu ironie) E mai ușor a ucide decât a da viață. — Nu-l mai poți scoate din mormânt!

MOOR

Niciodată nu-l voi scoate din mormânt! Niciodată! S'a dus, e perdut pentru vecie! Și tu, tu mi-ai smuls blăstemul din inimă! Dă-mi fiul!

FRANZ

Nu-mi întărta furia. Te părăsesc in ciasul morții!

MOOR

Monstrule! Monstrule! Dă-mi fiul inapoi! (se ridică de pe jilț și vrea să apuce pe Franz de gât; Franz il impinge inapoi).

FRANZ

Oase fără putere, îndrăsniți! Mori in desperare! (ese).

MOOR

Mii de blăstemuri fulgere in urma ta! Tu mi-ai răpit fiul din brațe (se mișcă in desperare pe jilț). Vai! Vai! Sunt in desperare și nu vine moartea! Fug toți, mă părăsesc in ciasul morții... ângerii mei păzitori fug de la mine... Toți ângerii părăsesc pe căruntul ucigaș... Vai! Vai! Nime nu vrea să-mi sprijine capul, nime nu vrea să mă ajute la sborul sufletului! Nu mai am fii! Nu mai am fice! Nu mai am amici! Toți străini... nu vine nime... singur... părăsit... Vai! Vai! desperarea ear nu moartea.

AMALIA (intră cu ochii roșii de lacrimi).

MOOR

Amalia, ânger ceresc! Vii să-mi ușurezi sborul sufletului?

AMALIA (cu glas blând).

Ai perdut un nobil fiu.

MOOR

L'am ucis, vrei să zici. Și împovărat cu astă mărturisire, am să mă infătoșez înaintea judecăței lui Dumnezeu.

AMALIA

O! nu, nu, neferice bătrân! Părintele ceresc l'a chemat în raiu. Am fi fost prea fericiți pe lumea asta... Colo sus, colo sus, deasupra stelelor, l'om revedea.

MOOR

L'oiu revedea! L'oiu revedea! O! are să-mi străpungă sufletul ca o săgeată, dacă voi intra în raiu și-l voi vedea între cei sfinți... În raiu am să simt suferințele iadului! În prezența a Tot-Puternicului mă va oboři amintirea: mi-am ucis fiul!

AMALIA

O! El îți va alunga din suflet dureroasa amintire prin un dulce suris! Liniștește-te, bunul meu părinte! Vezi, fi ca mine. El a și cântat cereștilor ascultători pe harfa serafimilor numele Amalia și cereștii ascultători au repetat încet cântecul său! Ultimul său suspin a fost Amalia, întâiul strigăt de bucurie n'a fi Amalia?

MOOR

Cerească mângăere curge din buzele tale. Spui că-mi va suride, că mă va erta? Rămâi lângă mine, iubita scumpului meu Carol, când voi muri.

A muri este a sbura in brațele sale. Ești fericit, ești demn de invidie. De ce aceste oase nu-s putrede? Dece acest păr nu-i inalbit? Blăstem ție, putere a junetei! Fii binevenită, slabă bătrâneță, tu mă apropii de cer și de scumpul meu Carol.

(Franz intră).

MOOR

Apropie-te, fiul meu! Iartă-mă dacă am fost dinioarea prea aspru cu tine! Eu îți ert tot. Dorul meu cel mai ferbinte este să-mi dau sufletul in pace.

FRANZ

Ți-ai plâns fiul indestul? Se vede că ai numai unul?

MOOR

Iacob avea doisprezece fii, însă pe Iosif l'a plâns cu lacrimi de sânge.

FRANZ

Hm!

MOOR

Du-te fata mea, ia biblia și cetește-mi istoria lui Iacob și a lui Iosif! Totdeauna mi-a pricinuit mare uimire—și atunci încă nu eram Iacob.

AMALIA (ia biblia și o deschide).

Ce capitol să cetesc?

MOOR

Cetește-mi durerea părăsitului bătrân, când nu mai găsi pe fiul său preiubit, și-l căuta in zadar între cei unsprezece... și cântul său plângător când ală că a perdut pe Iosif pentru totdeauna.

AMALIA (cetește).

„Și luând haina lui Iosif, au injunghiat un ied de capră și au uns haina cu sângele și au trimis haina cea pestriță și o aduseră tătâne-so, și ziseră cei trimiși: aceasta o am aflat, cunoaște de este haina fiului tău au ba” (Franz ese iute) și o au cunoscut pre ea și a zis: haina fiului meu este, fiara cea rea l'a mâncat pre el, fiara au apucat pre Iosif”.

MOOR (recăzând pe perină).

Fiara au apucat pre Iosif!

AMALIA

„Și și-a rupt Iacob hainele sale și s'a imbrăcat cu un sac și a plâns pe fiul său multe zile și s'a adunat feciorii și fetele lui și au venit să-l mângâie zicând: că mă voiu coborî in Iad la fiul meu plângând”.

MOOR

Oprește-te, oprește-te! Mă simt foarte rău.

AMALIA (lăsând să cadă cartea, aleargă la dînsul).

Cerule, îndură-te! Ce e asta?

MOOR

Moartea!... negru... ved... inaintea ochilor... te rog... chiamă preotul... să... mă... împărtășască... unde-i fiul meu Franz?

AMALIA

A fugit! Dumnezeu, îndură-te de noi!

MOOR

A fugit... m'a părăsit in momentul morții? — Eată... ce-mi rămâne... din doi fi... plini de spe-

ranță... tu mi i-ai dat... tu... mi-i... iei... numele tău...
fie bine...

AMALIA (cu un țipăt de groază).

Mort! Totul e mort! (ese disperată).

FRANZ (intră săltând de bucurie).

Mort! S'a strigat mort! — Acum eu sunt stăpân! Tot castelul resună de cuvântul *mort!* — Dar ce, poate doarme numai? Da, da, e numai un somn, însă un somn fără deșteptare; moartea și somnul sunt gemene. Să schimbăm numele! Ferice și mult dorite somn, să te numim *moarte!* (li închide ochii). Cine se poate infățișa acuma și îndrăzni să mă cheme înaintea judecăței, ori să-mi spue în față: ești un ticălos? Deacum ascunde-te, mască nesuferită de blândeță și virtute! Acum veți vedea pe adevăratul Franz și vă veți înflora. Cererile tatălui meu erau dulci, el își prefăcuse țara într'un cerc de familie, ședea la poartă cu blândeță și-i numia frați și copii—sprincenele mele increțite vor vesti pururea o furtună gata de a se sparge, puterea mea va pluti asupra acestor munți ca un comet amenințător; fața mea posomorită va fi termometrul vostru! El măgulia și desmerda pe cel ce se împotrivia puterii sale. A măgulii și a desmierda nu-mi vine mie! Eu am să vă infing în carne pinteni ascuțiți și am să vă satur cu biciuri. Vreau ca țara mea să ajungă până acolo ca cartofele și berea simplă să fie bucate de serbători, și vai, celui ce mi se va arăta cu față plină și rumenă! Paliditatea sărăciei și frica sclăviei sunt culorile mele favorite; cu astă livrea am să vă imbrac pe toți.

SCENA III.

Codrii Boemiei.

Spiegelberg, Razmann. Trupă de hoți.

RAZMANN

Tu ești? Zeu, tu ești? Vino să te înăduș strângându-te la pept, iubite frate Moritz! Bine ai venit în codrii Boemiei! Te-ai făcut gros și gras. Mii de trăsnete! Ne-aduci o trupă întreagă de recruți, ești un recrutor minunat!

SPIEGELBERG

Așa-i, camarade, așa-i! și care de care mai sdravân. — Nu-ți vine a crede, dar sunt un om binecuvântat de Dumnezeu; eram ia un biet om și aveam numai un baston când am trecut Iordanul și acum suntem șaptezeci și opt, toți, ori neguțitorăși ruinați, ori dascăli dați afară, ori scriitori din provinciile Sueve; e o ceată de flăcăi, colea, voinici nu șagă, care și-ar fura bumbii dela pantaloni, unul dela altul și lângă cari ești sigur numai când ți-e flinta încărcată. — Vezi cât de bine trăim și ce renume avem cale de patruzeci de mile! Știi, nu este nici o gazetă, în care să nu se găsiască vre un articol despre șiretul Spiegelberg; deaceea m'am abonat și eu; m'au descris din cap în picioare, încât îți pare că mă vezi în persoană. N'au uitat până și bumbii dela surtuc. Dar și noi ne batem joc de dinșii. Mă duc mai dăunăzi în tipografie și zic c'am văzut pe vestitul Spiegelberg și dictez unui cenușer ce ședea acolo, semnalamentul deplin al unui medic șarlatan din oraș; semnalamentul se imprăștie, imi prind voinicul, îl pun la tortură și

el de frică și de gogomanie mărturisește — lua-m'ar dracul! — că el e *Spiegelberg*. La naiba! mai era să mă duc să me infățoșez magistraților ca să împiedic pe o asemenea canalie, de a-mi batjocori numele. Ei, cum îți zic, peste trei luni era în spânzurătoare. Când într'o zi trecui pe acolo și văzui pe Pseudo-Spiegelberg cum se fălia în gloria sa, am trebuit să-mi indop nasul cu o prisă de tabac — și în vreme ce Spiegelberg era spânzurat, Spiegelberg se căra binișor și făcea cunoscut pe din dos magistraților celor dibaci, că și-a bătut joc de dinșii.

RAZMANN (rizând).

Ai rămas cum ai fost.

SPIEGELBERG

Cum am fost, și la suflet și la trup. Trebuie să-ți mai istorisesc o festă ce am făcut mai deunăzi în mănăstirea St. Cecilia. Cum călătoriam, ajung la mănăstire pe la apusul soarelui și fiindcă nu slobozisem nici un foc în zioa aceea — știi că eu uresc *diem perdid* până la moarte — mă hotărîi să fac vre o festă în noaptea aceea, măcar să peardă dracul o ureche! Ne ascundem până la miezul nopții. Nu se mai auzia nimica. Luminările se sting. Ne inchipuiam că călugărițele trebuiau să fie în pufurile lor. Iau cu mine pe camaradul Grimm și spun celorlalți să stea la poartă până ce vor auzi șuerând, pun mâna pe portar, mă furișez în casa unde dormiau servitoarele, le umflu hainele și le duc afară. Pe urmă intrăm eară și din chilie în chilie, luăm tuturor măicuțelor straele, la urmă și stariței. Atunci șuer, și voinicii mei încep a face afară un tărăboiu și un vuet ca în zioa judecăței

de pe urmă, și intră cu toții cu sgomot în chiliile sursorilor. Ha! ha! ha! Trebuia să vezi ce vênătoare, cum își căutau bieteles copile hainele în întuneric și cum își frângeau mânele și gemeau când nu le puteau găsi. Unele se învăliau în prostiri, altele s'ascundeau pe cuptor ca mâțele și erau niște strigăte și gemete... d'apoi baba cea de stariță! — știi frate, că nimic pe lume nu este mai uricios decât un *painjen* și o *babă* — și acum inchipuește-ți baba cea sbircită și gârbovită cum se bocia dinaintea mea și mă jura pe onoarea ei feciorească. — La dracu! Imi și pusesem cotul pe rămășițele de sân ce mai avea și eram să i le fac bucăți de nu-mi da argintăriile, tesaurul mōnăstirii cu toți bănișorii. Voinicii mei mă înțelegeau — îți spun, am scos din mōnăstire mai bine de o mie de scude, afară de petrecere, și flecării mei au lăsat călugărițelor o amintire ce n'or uita-o noue luni de zile.

RAZMANN (dând din picior).

Și eu să nu fiu față!

SPIEGELBERG

Vezi! Mai spune că asta nu e viață? Pe lângă aceasta totdeauna ești vesel și prinzi la putere și pântecelul se 'ngroașă pe mică pe cias ca la un prelat. Nu știu, trebuie să am vre o virtute magnetică care atrage toți herbanții de pe față pământului cum atrage magnetul pe fer.

RAZMANN

Frumos magnet mai ești! Dar la dracu! aș dori să știu ce fel de farmece întrebuințezi.

SPIEGELBERG

Farmece? Nu-i nevoie de farmece, cap trebuie să ai! O oarecare judecată practică care nu se poate dobândi dormind — căci vezi, eu totdeauna am spus-o: pe un om onest poți să-l resădești cu orice sămânță, dar pentru ca să faci un berbant trebuie o sămânță aleasă — mai trebuie un geniu particular; cum aş zice, un fel de *climă de berbanti*.

RAZMANN

Frate! Mult mi s'a lăudat Italia.

SPIEGELBERG

Da! da! trebuie să lași fiecărnia ce-i a lui. Italia produce și ea oamenii săi, - și dacă Germania va urma calea ce-a apucat și va exila biblia de tot, cum se vede că o să și fie, încet, încet și Germania va produce ceva bun — cu toate aceste, trebuie să-ți spun că clima nu face tot; geniul se desvoltează în orice loc, și pe urmă, frate, știi că un măr nici în raiu nu se poate preface în ananas... dar să nu ne uităm vorba... De ce-ți vorbiam la urmă?

RAZMANN

De festele tale.

SPIEGELBERG

Așa! Așa! de festele mele, când vii într'un oraș, trebuie înainte să cauți a afla dela comisarul poliției, dela sergenți și dela jandarmi, cari sunt cei cu cari au ei mai ales a face și cari-i onorează mai des cu vizitele lor — și pe aceștia îi cauți — pe urmă te viri prin cafenele, bordele, prin crășme, și pân-dești și spionezi cari sunt cei ce se plâng de grele

timpuri, de mărimea dobânzilor, de progresele infernale ale poliției, care critică faptele guvernului, ori care strigă contra fisionomiștilor! Frate, ți-ai găsit oamenii. Onoarea se clatină la dinșii ca o măsea găunoasă, și nu-ți rămâne decât să-i pui cleștele — ori vrei un chip mai bun și mai expeditiv, arunci pe stradă o pungă plină cu bani, te ascunzi undeva și iei bine sama la cel ce o ridică; după câteva minute alergi după dînsul, cauți, strigi, și-l întrebi: Domnule, n'ai găsit o pungă plină cu bani? De spune da, ai a face cu dracul; dar de tăgăduiește: „Mă rog mă iartă... nu-mi aduc aminte... imi pare foarte rău“ (sărind de bucurie) atunci, frate, triumf, triumf! stringe-ți fânarul, dibaciule Diogene, ți-ai găsit omul!

RAZMANN

Ești un *practicus* desăvirșit.

SPIEGELBERG

Par'că m'aș fi indoit vreodată de aceasta? Cum s'a prins in undiță, trebuie să cauți să-l ridici cu dibăcie! Fătul meu, eată cum fac eu: când îi dam de urme, mă lipiam de candidatul meu ca chelbea; beam cu dînsul frăție, dar nota bene, trebuie să plătești pentru el! Asta îți cam ușurează punga, dar nu trebuie luat sama, trebuie să mergi mai departe, să-l duci in case de joc și pe la femei publice, să-l incurci in certe și pozne, până ce face bancrută de sănătate, de putere, de bani, de conștiință și de reputație. Căci îți spun, nu faci treabă până ce nu i-ai ruinat și trupul și sufletul — crede-mă, frate! din practica mea îndelungată am văzut poate de vre-o cincizeci de ori, când a sburat onestitatea din cuib, se face dracul stăpân.

Pasul de pe urmă e atât de ușor... O! atât de ușor, ca dela o rea la o devotă.— Ian ascultă! ce vuet?

RAZMANN

Nimic, tună; urmează.

SPIEGELBERG

„Mai este o metodă, mai scurtă și mai bună; furi prietenului tău tot ce are, până și cămeșa de pe dînsul, atunci dela sine vine, dela sine învață și retlicurile! Ian întreabă pe cel de colo cu fața roșă. Pe acela l'am prins frumușel în cursă: I-am promis patruzeci de galbeni de mi-a aduce forma cheilor stăpânului său tipărite în ceară. Inchipueșteți, dobitocul le și aduce, și, lua-m'ar dracul, își cere banii. „Știi dumneata, domnișorul, i-am zis, că mă duc drept la comisarul de poliție, și-l rog să-ți opriască un loc la spânzurătoare?“ Sacrament! Trebuie să vezi cum își boldi ochii voinicul și cum începî a tremura ca un cățel când ese din baltă. „Pentru numele lui Dumnezeu, domnule, ai puțină socotință! am să... vreu să...“ — Ce vrei? Vrei să mergi cu mine la dracu? — „O! din toată inima, cu mare plăcere“—ha! ha! ha! dragul meu cu slănină se prind șoarecii. — Ia rizi de dînsul Razmann, ha! ha! ha!

RAZMANN

Da! Da! O mărturisesc. Am să-mi scriu lecția asta cu litere de aur pe frunte. Satan trebuie să-și cunoască oamenii săi dacă te-au făcut pe tine samsar.

SPIEGELBERG

Nu-i așa, frate? Și cred că dacă-i voi aduce zece persoane, pe mine m'a lăsa. Librarul dă al zecelea

esemplar colportorului gratis, de ce să facă Satan treabă mai jidovească? — Razmann, miros praf.

RAZMANN

La dracu! și eu miros de mult, ai să vezi că s'a intimplat ceva în vecinătatea noastră! — Da! da! cum îți zic, Moritz, are să se bucure căpitanul de recruții tăi — și el a atras câțiva voinici.

SPIEGELBERG

Dar ai mei, ai mei — pa!

RAZMANN

Nu mă indoesc că și ai tăi vor avè degetele deprinse cu treaba, dar îți spun renumele căpitanului a ispitit oameni onești.

SPIEGELBERG

Zeu?

RAZMANN

Așa să trăiesc! Și nu li e rușine să slujască sub comandă lui. El nu ucide pentru pradă ca noi. — nici întreabă de bani, când ar putea să aibă o mulțime și chiar cea a treia parte din prada care i se cuvine de drept, o dăruiește la orfani, ori dă mijloace unor tineri sermani dar plini de speranță să-și poată face studiile. Dar când e vorba să goliască pe un moșier, care-și tratează țărani ca vitele, ori să loviască pe un ticălos îmbrăcat în haine aurite, care face negoț cu legile și astupă gura dreptății cu aur, o! de e vorba de asemenea ființe — atunci se află în elementul său, se însuflețește ca un diavol și pare că tot trupul lui e numai furii.

SPIEGELBERG

Hm! hm!

RAZMANN

Mai deunăzi am aflat la crăsmă, că un conte avut, câştigase un proces de un milion prin cîrciorile avocatului său şi că era să se întorcă de la Regensburg. Căpitanul şedea la masă şi prânzia. Câţi suntem? mă întrebă, sculându-se iute. Il vîzui muşcându-şi buzele—şi asta o face numai când e tare mînios—numai cinci i-am zis; ajunge, respunse el, aruncă crăşmăriţei banii pe masă şi nici atinse vinul ce ceruse; noi plecarăm. Tot timpul n'a vorbit nici un cuvînt, călăria singur într'o parte, numai din când în când ne întreba de nu vedem nimica şi ne ordona să punem urechea la pămînt. Insfîrşit vine contele cu trăsura tare încărcată. Avocatul şedea lângă dînsul, înaintea trăsurei un călăreţ şi câte unul la oblonuri... Atunci să-l fi vîzut cum se răpezi spre trăsură înaintea noastră, cu două pistoale în mână, şi să fi auzit cu ce glas strigă: Staţi! Pe vizitiu, care nu voia să opriască caii, îl aruncă de-a-împiedicatul la pămînt; contele sloboade un foc din trăsură, călăreţii pleacă de fugă. „Banii, canalie!” strigă el cu o voce resunătoare. Contele era ca un condamnat sub cuţitul călăului. „Tu eşti ştrengarul care ai făcut din dreptate o femeie publică?” Avocatul tremura de-i clănţăneau dinţii—fi infipse un pumnal în pîntece ca un harag într'o vie.—Eu mi-am făcut datoria, ne spuse, depărtându-se de noi cu mîndrie; prădatul e treaba voastră, şi se făcî nevăzut prin codru.

SPIEGELBERG

Hm! hm! Frate, ce ți-am spus dinioarea, rămăe între noi. Nu e nevoie să știe el. Înțelegi?

RAZMANN

Bine, bine, înțeleg.

SPIEGELBERG

Il cunoști. Știi toanele sale. Mă 'nțelegi?

RAZMANN

Înțeleg, înțeleg.

SCHWARZ (intrând cu grabă).

RAZMANN

Cine-i? Ce este? Călători în pădure?

SCHWARZ

Iute! iute! Unde sunt ceilalți? Mii de trăsnete! Voi ședeți la vorbă? Nu știți... nu știți... nu știți nimica? Roller...

RAZMANN

Ce este? Ce este?

SCHWARZ

Roller e spânzurat și încă alți patru.

RAZMANN

Roller? La dracu? De când? De unde știi?

SCHWARZ.

De trei săptămâni e închis și noi nu aflasem nimica: de trei ori a fost judecat și noi n'auzisem nimica; l'au supus la torture să spue unde se află căpitanul. Și el ca un brav n'a mărturisit nimica.

Ieri i s'a pronunțat sentența și azi dimineață a fost trimis cu extra-postă la Satan.

RAZMANN

Blăstēm! Căpitanul știe?...

SCHWARZ

Abia ieri a aflat-o. Făcù spume de furie ca un mistreț. Știi că totdeauna l'a iubit pe Roller cel mai mult... încă și tortura pe deasupra — am cerat să-l scăpăm din închisoare cu frânghii și cu scări, dar in zadar; căpitanul s'a dus in persoană la dînsul îmbrăcat in călugăr și a vrut să schimbe hainele cu dînsul, Roller a refusat cu îndărătnicie; acum a făcut un jurământ care pe toți ne-a înghețat de groază: a spus că a să-i aprindă o torcie funebră cum nu s'a luminat încă niciodată in mormântarea unui rege; vra numai decât să-i prăjiască pe toți. Mă tem să nu meargă rău orașului. De mult are ciudă pe dînsul fiindcă-i grozav de bigot și știi când spune „voiu s'o fac!“ e tot atâta ca și când spunem noi „am făcut-o!“

RAZMANN

Așa-i. Cunosc pe căpitan. De ar fi dat diavolului cuvântul său că va intra in iad, el nu s'ar inchina niciodată, chiar dacă ar fi să intre in raiu cu o jumătate din tatăl nostru! Dar vai! Bietul Roller, bietul Roller?

SPIEGELBERG

Memento mori. Ear mie nu-mi pasă (cântă).

De trec lâng'o spânzurătoare

Eu atunci clilesc din ochiu

Și gândesc, măi frățioare

Să nu-ți fie de deochiu.

RAZMANN (tresărind).

Tăcerel O impuşcătură! (s'aude o impuşcătură și vuet).

SPIEGELBERG

Incă una!

RAZMANN

Incă una! Căpitanul!

(S'aude cântând in dosul scenei).

Cei spânzurați in Nürenberg
Chiar din spânzurători se șterg (bis).

ROLLER, SCHWEIZER (in dosul scenei).

Hola! ho! Hola ho!

RAZMANN

Roller! Roller! Să fiu al dracului!

SCHWEIZER, ROLLER (in dosul scenei).

Razmann! Schwarz! Tunet, fulger și trăsnet!

Carol de Moor călare, *Schweizer*, *Roller*, *Grimm*,
Schufsterle.

Trupa de hoți (intră plini de noroi și de colb).

CAROL DE MOOR (sărind jos de pe cal).

Libertate! Libertate!... Ai scăpat, Roller! Ia-mi calul, Schweizer, și spală-l in vin. (Aruncându-se la pământ). Scump ne-a ținut!

RAZMANN (cătră Roller).

Pe vatra lui Pluton! Inviet-ai de pe roată?

SCHWARZ

Ești o umbră? Ori am nebunit? Ori ești tu în persoană?

ROLLER (gâfâind).

Eu sunt, întreg și viu. De unde crezi că vin?

SCHWARZ

Numai dracul știe. Nu erai condamnat la moarte?

ROLLER

Ba eram și eram încă mai mult. Vin deadreptul de la spânzurătoare. Stăi să mă resuflu. Schweizer ți-a spune tot. Dați-mi un pahar de rachiu! — Și tu te-ai întors, Moritz? Gândiam că te-oiu intilni aiurea — dar dați-mi un pahar de rachiu! Mi se desfac oasele. — O! căpitane! Unde-i căpitanul?

SCHWARZ

Acuș! Acuș! — Da spune azi, da vorbește! Cum ai scăpat? Cum de te avem earăș? Mi se invêrtește capul. Zici că vii dela spânzurătoare?

ROLLER (inghițind un șip de rachiu).

A! tare-i bun, arde! Îți spun, drept dela spânzurătoare. Vă uitați la mine, căscați gura și nu puteți pricepe... Aveam încă trei pași până la scara sfântă, pe care eram să mă suiș în sênul lui Abraham; cât p'aci, cât p'aci, mă vedeam chiar în casa anatomiei! Ți-aș fi dat viața pentru o prisă de tabac. Căpitanului îi dătoresc aerul, libertatea și viața!

SCHWEIZER

Era o glumă ce merită a fi ascultată. Cu o zi

inainte aflasem dela spionii noștri că Roller era inglodat până in gât și că dacă cerul nu s'ar fi grăbit să se risipiască, a doua zi, adecă astăzi, trebuia să pățiască ceea ce au să pățiască toți cei cu carne și cu oase. Haidem, camarazi, ne zise căpitanul, ce nu trebuie făcut pentru un amic? De-l scăpăm, ori de nu-l scăpăm, să-i ardem cel puțin o torcie funebră cum nu s'a mai ars la nici o in-mormântare împărătească și să le pârlim spatele. Toată ceata se adună. Trimitem un curier cu un bilet in care-l înștiințăm de toate. Roller primește biletul in supă.

ROLLER

Nu mai speram că veți isbuti.

SCHWEIZER

Pândisem momentul când ulițele erau deșerte. Tot orașul se ducea să priviască spectaculul, unii călare, alții pe jos, alții in trăsură. S'auzia de departe vuetul și cântecul psalmelor. Acuma, zice Căpitanul, puneți foc! Voinicii noștri pornesc ca săgețile și pun foc orașului in treizeci și trei de locuri, aruncă fitile aprinse imprejurul magazinului de praf și prin biserici și prin șure. Morbleu! Nu se trecuse încă o pătrime de oară și para se ridica din toate părțile in virtejuri de foc. Dar și vântul de Nord-est care trebuie să aibă vr'un dinte contra orașului, ne ajută de minune. Noi in timpul acela alergăm pe toate stradele ca niște furii, strigând: foc! foc! Deodată s'aude in oraș din toate părțile strigăte, țipete, vuete; încep a trage clopotele, magazinul de praf sare in aer, părea că pământul crapă până la buric, că cerul se sparge și că iadul se afundă cu zece mii de stinjeni mai adânc.

ROLLER

Atunci cortetul meu se uită înapoi — orașul semăna cu Comora și Sodoma, tot orizontul era numai foc, pucioasă și fum, patruzeci de munți de prin prejur resunau unul după altul vuetul infernal din oraș, o panică apucă pe toți bravii mei — eu mă folosesc de acest moment și fug ca vântul! Mă dislegase, atât de aproape eram de moarte, în timp ce păzitorii mei erau impetriți ca femeea lui Lot, eu gonesc, străbat prin mulțime — eată-mă's departe de ea! Fac vre o șasezeci de pași, mă desbrac de haine, mă asvirl în riu, inot pe sub apă până ce crezui că nu mă mai pot vedea. Căpitanul meu mă aștepta cu strae și cu cai, așa am scăpat! Moor! Moor! De te-ai găsi și tu încurând așa ca mine ca să-ți pot respăti.

RAZMANN

Aceasta e o dorință de fiară selbatecă, pentru care ar trebui să te spânzure. Dar festa voastră e de tăvălit de ris.

ROLLER

Era ajutor la nevoie, voi n'o puteți prețui. Până ce nu merge cineva ca mine, cu ștreangul în gât, viu la mormânt — și toate pregătirile cele diabolice și ceremoniele călăului și să vezi la fiecare pas mai aproape și tot mai aproape mașina cea afurită la care eram să mă suiu luminat de soarele zilei, și calăii care te pândesc, și muzica cea grozavă — tot imi sună încă în urechi — și croncănitul corbilor care sburau rânduri, rânduri dela hoitul predecesorului meu, toate aceste! toate aceste! — și pe deasupra și presimțirea fericirii eterne care mă așteaptă! Frate! Frate! și deodată scăpare și

libertate, era un pocnet par'c'ar fi plesnit un cerc din cer. Ascultați, canaliilor! Vă spun când sai dintr'un cuptor ferbinte in apă ca gheața nu poți simți așa de bine contrastul, ca mine, când m'am văzut pe celălalt mal.

SPIEGELBERG (rizând).

Sermane om! Ei, s'a trecut, (bând) la fericita ta inviere!

ROLLER (aruncând paharul).

Nu, pe toate averile lui Mamon! n'aș vrea să mai cerc asta încă odată. A muri e ceva mai mult decât o tumbă de Arlechin, dar spaima morții e mai mult încă decât moartea.

SPIEGELBERG

Prăfăria care a sărit in sus — vezi Razmann? deaceea puția aerul a pucioasă cale de două ore, ca și când ar fi pus să se aeriască toată garderoba lui Moloh. Era o faptă de maestru, căpitane! Te invidiez pentru ea.

SCHWEIZER

Dacă orașul își face o plăcere să vadă ca pe un porc ingrășat pe camaradul nostru injunghiat, la dracu! de ce să ne facem noi scrupul c'am scăpat pe camaradul nostru cu cheltuiala orașului? Și pe deasupra, bravii noștri n'au pierdut ocasiunea să prade — ia spuneți, ce-ați strins?

UN HOȚ

In invălmășală, eu m'am furișat in biserica St. Stefan și am luat galonurile dela acoperișul altarului; Dumnezeu, mi-am gândit, e un om bogat, și poate face șireturi de aur din șfară de cânepă.

SCHWEIZER

Bine ai făcut. Dece treabă sunt asemenea zdrențe într'o biserică? I le ofer lui Dumnezeu care ride de mărunțișurile lor, când creaturile lui mor de foame. Dar tu, Spangeler, unde ți-ai intins cursa?

UN ALT HOȚ

Eu și cu Bügel am prădat o dugheană și aduc materie pentru cincizeci dintre noi.

AL TREILEA HOȚ

Eu am șters nouă ciasornice de aur și încă o duzină de linguri de argint.

SCHWEIZER

Bine, bine. Și noi le-am dat o vâpae ce n'or pute stinge în cincisprezece zile. De voesc să se mântue de foc au să inece orașul cu apă. — Nu știi Schuf-terle câți morți au fost?

SCHUFTERLE

Se zice că optzeci și trei. Numai magazinul de praf a prefăcut vre o șasezeci în pulbere.

MOOR (foarte serios).

Roller, scump te-am plătit!

SCHUFTERLE

Pa! Pa! Ce are aface? N'aș zice nimica dacă ar fi fost bărbați, dar erau copii de fașe care-și zugrăvesc scuticele, băbuțe gârbovite cari-i apără de muște, schelete uscate cari nu se mai pot ține pe picioare, bolnavi cari gemeau după doctorul ce urmasse cortejul cu pas grav, toți cei cu picioarele

ușoare se dusesese să fie față la comedie și numai drojdiile orașului rămăsese să păziască casele.

MOOR

Sermanii vermișori! Bolnavi, zici tu, bătrâni și copii?

SCHUFTERLE

Dar, la dracu! și lehuse și femei ingreunate cari se temeau să nu piardă sub spânzurătoare; și femei tinere cărora le era frică de efectul spânzurării asupra închipuirii lor, și să nască copii cu semnul spânzurătoarei pe spinare, și niște poeți sermani cari rămăsese desculți, fiindcă încălțămintele lor erau la căputat; ființe miserabile cari nici nu merită să vorbiască cineva de dinșii. Trecând din intimplare pe lângă o baracă, aud un gemet, mă uit înlăuntru și ce văd? Un copil, viu și sănătos, era la pământ sub masă, și masa tocmai începea să se aprinde. Sermana ființă, am zis, aici ingheți, și l'am aruncat în pară.

MOOR

Inadevăr, Schufterle? Para aceasta ardă în inima ta până la sfârșitul eternității! Mergi, monstrule! să nu te mai văd în banda mea! Ce, murmurăți? Stați pe gânduri? Cine îndrăznește a se mai gândi când poruncesc eu? Mergi, îți zic; sunt mai mulți între voi cari sunt copti pentru furia mea. Te cunosc, Spiegelberg. Inșă incurând am să intru între voi și am să țin o grozavă revistă.

MOOR (singur, preumblându-se cu agitațiune).

Nu-i asculta, cerescule răsbunător! Ce pot eu face? Ce poți tu face, când ciurma, seceta, inundă-

rile perd pe cei drepti împreună cu cei răi? Cine poate porunci flamelor cari au scopul să dărme cuibul insectelor de a nu strica și lanurile cele bine-făcătoare! O! Rușine, asupra ucigașilor de copii, de babe și de bolnavi! Cum mă oboară această faptă! A inveninat operele mele cele mai frumoase — eată inaintea tronului ceresc copilul care a luat in mâna sa măciuca lui Joe ca să zdrobiască titani și a resturnat pigmei. Mergi! mergi! Tu nu ești omul care poate cârmul pala resbunătoare a tribunalului suprem, ai scăpat-o din mâni la cea întâi întâmplare, renunț la sumețul meu plan, mă duc să m'afund in vre o prăpastie a pământului, unde rușinea mi se va putea ascunde de lumina zilei (vrea să easă).

(Cățiva hoți intră cu pripire).

HOȚII

Ia sama, căpitane! nu-i lucru curat. Trupe de cavaleri boemi calcă pădurea — ne-a trădat dracul!

ALȚI HOȚI

Căpitane! Căpitane! ne-au dat de urme — mai multe mii de soldați formează un cordon imprejurul pădurii.

ALȚI HOȚI

Vai! Vai! Vai! Suntem prinși, spânzurați, înțepați! mai multe mii de husari, de dragoni și de vânători inaintează pe dealuri și păzesc potecele.
(Moor ese).

Schweizer, Grimm, Roller, Schwarz, Schusterle, Spiegelberg, Razmann. Trupa de hoți.

SCHWEIZER

Insfirșit i-am scos din puf. Bucură-te, Roller! De

mult doriaam să mă lupt cu cavaleri de mundire; unde e căpitanul? s'a adunat toată ceata? dar avem destul praf?

RAZMANN

Da, cât ne trebuie. Dar noi suntem optzeci toți, adică unul contra douăzeci.

SCHWEIZER

Și mai bine. Las' să fie cincizeci contra unui deget al meu. Dacă au așteptat ei până ce le-am aprins paile în spate, atunci fraților, nu e grijă. Ei își riscă viața pentru zece bani, noi ne luptăm pentru viață și libertate. Vom cădea asupra lor ca potopul — dar unde dracu e căpitanul?

SPIEGELBERG

Ne părăsește la nevoie. Nu mai putem fugi?

SCHWEIZER

Să fugim?

SPIEGELBERG

Oh! de ce n'am ramas la Ierusalim!

SCHWEIZER

Ah! De te-aș vedea înădușit într'o boltă puturoasă, suflet de noroiu ce ești! Cu călugărițe în cămeșe ai gură mare, dar când vezi doi pumni, mișelule!... Arată-te acuma, ori te-om coase de viu într'o piele de porc și te-om arunca la câni.

RAZMANN

Căpitanul! Capitanul!

MOOR (intră incet, în parte).

Am lăsat să-i închidă cu totul, acum trebuie să se lupte ca niște desperați. (Tare). Copii, să vă ved, suntem perduți, sau trebuie să ne luptăm ca niște mistreți răniți.

SCHWEIZER

Ha! am să le spintec pânțele cu cuțitul meu, să li se tărie mărunțiile de doi coți! Du-ne, căpitane, te urmărm până în gura morții.

MOOR

Incărcați toate flintele! Doară nu e lipsă de praf?

SCHWEIZER (sărind de bucurie).

Destul praf ca să facem să sară pământul până la lună.

BAZMANN

Fiecare are cinci părechi de pistoale încărcate și încă trei carabine.

MOOR

Bine, bine. O parte trebuie să se sue în arbori ori să se ascundă în tufari și să impuște în ei, nevăzuți.

: SCHWEIZER

Între aceia vei fi și tu, Spiegelberg!

MOOR

Noi ceilalți, ne răpezim ca fiarele în flancurile lor.

SCHWEIZER

Între aceștia sunt eu, eu!

MOOR

Totodată șuerăm cu toții și galopăm prin pădure, ca să părem mai mulți, deslegăm și toți câinii noștri și îi ațîțăm spre dinșii, să-i imprăștie și să ne vie îndemână a-i impușca. Noi trei: *Roller*, *Schweizer* și eu, ne luptăm în grămadă.

SCHWEIZER

De minune! de minune! Ne vom răpezi asupra lor ca tunetul și n'or ști de unde plouă loviturile. Odinioară am știut să lovesc o cireșă din gură. Lasă-i să vie. (Schufterle trage pe Schweizer de mânecă la o parte, acesta trage pe căpitan la o parte și-i vorbește încet).

MOOR

Taci!

SCHWEIZER

Te rog...

MOOR

Taci! Mulțamească rușinei sale, ea îl scapă. Nu trebuie să moară cum vom muri noi, eu Schweizer și Roller. Desbrăcați-i hainele, voi spune că a fost un călător și că l'am prădat. Liniștește-te, Schweizer, îți jur că tot în spânzurătoare are să sfârșiască.

(Intră un preot).

PREOTUL (în sine).

Aici e bisunia fiarelor? Cu voia d-voastre, domnilor, sunt un servitor al bisericei și afară stau șaptesprezece sute care-mi păzesc fiecare fir de păr din cap.

SCHWEIZER

Bravo! Bravo! bine ai vorbit pentru ca să-ți ții stomacul cald.

MOOR

Taci, camarade! — Spune in scurt, părinte, ce cauți la noi?

PREOTUL

Sunt trimis de inalta cărmuire care judecă viața și moartea. Tâlharilor, ucigașilor, berbanților, soiu de viperă care se tirie in intuneric și mușcă in ascuns, lepădături ale omenirii, stirpitori ale Iadului, hrană pentru corbi și vermi, colonie pentru roată și spânzurătoare!...

SCHWEIZER

Câne! sfirșește ocările, ori (il chitește cu pistolul).

MOOR

Fi, Schweizer! il faci să-și peardă firul cuvântului; și-a învățat predica așa de bine pe dinafară... Urmează, domnule: „pentru roată și spânzurătoare...”

PREOTUL

Și tu, căpitănașule! Voevodul taie-pungelor, regele berbanților, marele Mogol al tuturor reilor de sub soare; semeni cu cel întâiu căpitan de hoți care a indemnat mii de legiuni de ângeri nevinovați la focul rasvrătirii și i-a atras după sine in prăpastia osîndeii, gemetele mamelor nenorocite in-samnă urmele tale, bei sângele ca apa, viața omului e pentru tine ca și suflarea vântului.

MOOR

Adevărat! Prea adevărat! Mai departe.

PREOTUL

Ce, adevărat! Prea adevărat! Ce fel de răspuns?

MOOR

Cum? La asta nu te așteptai? Urmează, urmează! Ce mai aveai de spus?

PREOTUL (cu foc).

Nelegiuitule! Departe de mine! Nu e lipit încă de degetele tale sângele unui Conte al imperiului pe care l'ai ucis? N'ai intrat cu brațe sacrilege în sanctuarul Domnului și ai furat vasele sfinte? N'ai aruncat torcie de foc în piosul nostru oraș? N'ai dărâmat magazinul de praf pe capetele unor buni creștini? (Impreunându-și mânele). Cumplite! Cumplite crime cari se ridică până la Dumnezeu și grăbesc judecata supremă! Ești copt pentru resplată, matur pentru sunetul buciului de pe urmă!

MOOR

Păn' acuma. foarte bine! Dar la treabă, ce-mi vestesc prin d-ta preaonorabilii magistrați?

PREOTUL

Ceeace nu meriți a căpăta. Privește împrejurul tău, incendiarule! Cât poți vedea cu ochii, ești încunjurat de cavalerii noștri, nu mai este loc de scăpat. Mai degrabă vor face acești stejari cireșe, și acești brazi persice, decât să puteți voi scăpa teferi.

MOOR

Auzi, *Schweizer*? Dar mai departe!

PREOTUL

Ascultă deci, cu ce bunătate te tratează justiția, făcătorule de rele: dacă te dai pe loc și implorire și misericordie, vezi, atunci asprimea se va prefăce în îndurare și dreptatea în inimă iubitoare, ea va închide ochiul pe jumătate din faptele tale și te va pedepsi, gândește, *numai cu roata.*

SCHWEIZER

Ai auzit, căpitane? să nu sugrum javra asta, încât să iasă zamă roșă prin toți porii?

ROLLER

Căpitane! Trăsnet, tunet și iad! Căpitane, cum își mușcă buzele! să nu întorc pe cănele ista să se 'nvrtească ca un titirez cu capu'n jos?

SCHWEIZER

Lasă-mă pe mine! Te rog în genunchi? Lasă-mă mie plăcerea să-l prefac în pulbere! (Preotul țipă).

MOOR

Lăsa-ți-l! Nu îndrăsniască nime să-l atingă. (Cătră preot scoțându-și spada). Privește, domnule pastor, aici sunt șaptezeci și nouă de oameni al căror căpitan eu sunt. Nici unul nu știe să manopereze după comandă, nici să joace după muzica tunurilor, și colo sunt șaptesprezece sute cari au cărunțit sub arme — dar ascultă! Eată cum vorbește Moor, căpitanul ucigașilor! E adevărat că am ucis pe un conte al imperiului, c'am pus foc la biserica voastră și c'am prădat-o, c'am aruncat torci aprinse în oigotul vostru oraș, și c'am surpat magazinul de praf pe capetele unor buni creștini — dar asta încă nu e tot. Am făcut mai mult. (Întinzând mâna dreaptă). Vezi aceste patru inele prețioase ce port pe degete? Privește și du-te pe urmă

de da seamă domnilor celor ce judecă asupra vieții și morții de ce vei vedea și auzi. Acest rubin l'am scos din degetul unui ministru pe care la venat l'am aruncat mort la picioarele Domnitorului său. Prin lingușiri josorite se ridicase din pulberea plebei la postul de prim favorit. Se suise călcând pe deasupra predecesorului său și se ridicase prin lacrimile orfanilor. Acest diamant l'am luat dela un consilier de finanțe, care vindea posturi și funcțiuni la cel care da mai mult și alunga dela ușa sa pe patrioții cuprinși de jale. Acest agat il port in onoarea unui preot de sama dumitale, pe care l'am sugrumat cu insuș mânele mele, pentru că plângea pe amvon căderea inchișiunii. Ți-aș pute spune mai multe istorii de inelile mele, de nu m'aș căi de puținele cuvinte ce am cheltuit vorbind cu d-ta...

PREOTUL

O Faraon! Faraon!

MOOR

Anziți? Ați luat sama la acest oftat? Eată-l gata să cheme focul cerului pe ceata lui Corrah. Ne judecă dând din umere, și ne condamnă cu o oftare creștinească! Cum poate omul orbî până 'ntr'atâta? El, care descopere cu ochi de Argus greșalele aproapei său, cum poate să nu vadă pe ale sale? Cu glas tunător predică bunătate și compătimire din norii in cari se 'nvălesc și fac Dumnezeuului iubirii sacrificiuri umane ca unui Moloh. Predică dragostea aproapei și alungă pe octogenarul orb dela ușele lor. Tună contra avariției și au desopulat Peru ca să-și procure aur și au inhămat selbaticii la carele lor, ca pe niște animale. Iși bat capul și nu pot înțelege cum a putut crea natura

pe un Iscariot și cel mai puțin pervers dintre ei, ar trăda S-ta Treime pentru zece bani. — Vai vouă! Fariseilor, falsificatori ai adevărului, momițe ale Dumnezeirii! Nu vă sfiți să vă ingenunchiați înaintea crucii și altarului, vă sfășiați spatele cu curele și vă torturați carnea prin post; și vă inchipuiți că cu asemenea ridicule scamatorii veți amăgi pe cel pe care voi îl numiți a Tot-puternic! Tot așa se iau în ris cei mari ai pământului, lingușindu-i cu vorba că nu le place lingușirea; vă făliți de onestitatea și purtarea voastră esemplară, și acest Dumnezeu care vă pătrunde inima s'ar infuria contra creațiunii sale, dacă n'ar fi creat tot el și fiarele Nilului. Alungați-l din ochii mei!

PREOTUL

Așa un rău, și atât de mândru!

MOOR

Mai ascultă! Acum voi să-ți vorbesc cu mândrie. Du-te de spune onorabilului Tribunal care se joacă cu viața și moartea, că eu nu's un tâlhar ce conspiră cu somnul și cu noaptea, și care n'are altă glorie decât a intra pe furiș prin case — ce am făcut eu voiu ceti-o desigur odată în cartea în care cerul înscrie greșalele umane, dar cu miserabili săi reprezentanți nu voiu să mai perd nici un cuvânt. Spune-le că meseria mea e resplătire, chemarea mea resbunare.

PREOTUL

Vra să zică nu vrei nici ertare nici misericordie? Bine, cu tine am sfinșit! (Adresându-se către ceată). Ascultați voi, ce vă vestește justiția prin mine. Dacă trădați îndată, ferecat în mânele justiției, pe

acest făcător de rele condamnat, vedeți, atunci vi se iartă pedeapsa crimelor voastre până la cea mai de pe urină memorie, sfânta biserică vă primește, oi rătăcite ce sunteți, cu nouă iubire în sênul său părintesc, și fiecărui din voi i se deschide o cale la funcțiuni onorabile. (Cătră Moor cu suris triumfător). Ei bine, ei bine, cum îți pare Măriei tale? hai iute! ferecați-l și sunteți liberi!

MOOR

L'ați auzit? l'ați auzit? Ce stați incremențiți și învălmășiți? Justiția vă ofere libertatea, deși sunteți ca și prinși. Vă dărueste viața, și asta nu e un cuvânt deșert căci sunteți judecați. Vă promite onoruri și funcțiuni, și care ar fi soarta voastră presupunând c'ați fi invingători? Rușine, blăstem și persecuție. Vă vestește ertarea cerului când sunteți osindiți. N'aveți un fir de păr în cap care să scape de iad. Stați încă nehotăriți? Grea este alegerea între cer și iad? Părinte, ajută-mă părinte!

PREOTUL (a parte).

N'a 'nebunit cumva? (Tare). De vă inchipuiți că e vre o cursă ca să vă prindă vii, eată ertarea scrisă și subsemnată. Cetiți! (dă lui Schweizer o hârtie). Vă mai puteți îndoi?

MOOR

Uitați-vă, ce mai puteți cere? Subsemnată cu inșiși mâna lor — e o ertare nemărginită — ori vă temeți poate că nu-și vor ținea cuvântul, pentru c'ați auzit că cuvântul dat unui trădător nu se ține? O! fiți neingrijțiți! Politica singură fi silește să-și ție cuvântul chiar lui Satan de l'ar fi dat. Cine ar mai avè încredere în ei pe viitor? Cum ar putè in-

trebuința acest mijloc pentru o a doua oară? Aș putea jura pe sinceritatea lor. Ei știu că eu sunt cel care v'am ațîțat și inveninat, pe voi vă cred nevinovați. Crimele voastre le socotesc greșăli de junetă și patimi trecătoare. Numai pe mine vor să mă aibă. Eu singur merit pedeapsa. Nu i așa părinte?

PREOTUL

Ce demon vorbește din el? Da, așa-i, firește că-i așa. Hoțul mă face de mi se'ntoarce capul.

MOOR

Ce! tot încă nu răspundeți? Vă inchipuiți că veți scăpa cu puterea armelor? Priviți împrejurul vostru, priviți împrejurul vostru! Asta n'o mai credeți — ar fi o nălucire copilărească — ori vă măgulii că-ți cădea ca eroi pentru c'ați văzut că eu m'am bucurat c'avem să ne luptăm? O! nu credeți! Voi nu sunteți Moor! Voi sunteți miserabili tâlhari, instrumente desprețuite a marilor mele planuri, ca fringhia în mânele călăului! Tâlharii nu pot cădea cum cad eroii. Viața e singura lor plăcere, căci ceea ce vine pe urmă trebuie să-i înspăimânteze. Tâlharii au dreptul de a tremura de moarte. Auziți cum reșună trîmbițele lor în codru! Priviți cum lucesc armele lor amenințătoare? Ce! Tot încă nehotăriți? Perdut-ați mintea? Perdut-ați judecata? E neertat! Nu voi să vă dătoresc viața, mi-e rușine de sacrificiul vostru.

PREOTUL (de tot uimit).

Nebunesc! Fug! S'a mai văzut vre odată așa ce-va?

MOOR

Ori vă temeți că mă voi injunghia singur, și că prin o sinucidere voi anula tractatul care vă spune că veți dobândi ertare numai de mănăstiri da viu? Teamă deșartă, copii. Eată arunc departe de mine pumnarul, pistoalele și acest șipușor cu otravă ce-mi putea veni în ajutor. Sunt atât de neputincios, încât nu mai am putere asupra vieții mele. Ce? tot nehotărâți? Ori poate credeți că mă voi apăra când mă veți lega? Eată, imi leg mâna dreaptă de astă creangă de stejar, sunt fără mijloc de a mă apăra, un copil mă poate învinge. — Cine e cel întâiu care părăsește pe căpitanul său la nevoie?

ROLLER (selbatic).

Chiar de ne-ar incunjura iadul de nouă ori! (Învârtindu-și spada). Cine nu e câne, scape pe căpitan!

SCHWEIZER

(rupând hârtia și aruncând bucățile în fața preotului).

Ertarea e în gloanțele noastre! Piei, canalie! Spune senatului care te-a trimis, că n'ai găsit în banda lui Moor nici un singur trădător. — Scăpați, pe căpitan!

TOȚI

Scăpați, scăpați pe căpitan!

MOOR (desfăcându-se cu bucurie).

Acum suntem liberi! Camarazi! simt o armată în pumnul meu; moarte sau libertate! cel puțin nu vor prinde nici pe unul viu!

(Se sună atacul. Vuet și strigă. Es cu spadele trase).

(Cortina cade).

ACTUL III.

SCENA I.

AMALIA (in grădină, cântă din alăută).

Frumos era ca ângerii din raiu
Sufletul seu era inalt și mare,
Blând ochiul seu ca soarele de Maiu
Când il reflectă oglindoasa mare,

Imbrățoșarea-i — selbatică simțire !
A noastre inimi puternic palpitând,
Auz și glas, perdute in uimire
Ș'al nostru gând spre ceruri virtejid.

Al său sărut — divină desfătare,
Ca două flame cari se unesc
C'a harfei sonuri ce'n împreunare
Form' un acord armonios, ceresc,

Astfel și noi, de-o singură simțire
De-un singur dor, ferbinte infocați
Suflet in suflet, uitam in rățicire
Lumea din jurul a doi inamorați.

S'a dus - deatunci nu știu ce-i fericire,
Speranța-i stinsă, viața e un chin.
S'a dus! Nu am decât o amintire
Ce se resumă 'ntr'un amar suspin.
(*Franz intră*).

FRANZ

Ear aici, fantastă obstinată? te-ai furișat de la ospet și ai turburat veselia oaspeților.

AMALIA

Pecat de accastă nevinovată veselie! Cântecel
funebre cari au condus pe tatăl tău in morment,
trebuie să-ți sune încă in urechi.

FRANZ

N'ai să mai sfișești plângerile? Lasă pe morți
să doarmă și fă pe cei vii fericiți! Eu vin să...

AMALIA

Și când te duci?

FRANZ

O! lasă astă intunecoasă mândrie! Mă 'ntristezi,
Amalia, eu vin să-ți spun...

AMALIA

Acum sunt silită s'ascult. Franz de Moor s'a
făcut stăpân.

FRANZ

Tocmai de asta eram să vorbesc cu tine. Maxi-
milian doarme in mormintele străbunilor săi. Eu
sunt stăpân, aș voi să fiu de tot stăpân. Amalia,
știi cum ai fost in casa noastră, erai ca și fiica

lui Moor, dragostea sa pentru tine a trăit chiar după moartea sa, asta nu vei uita-o niciodată.

AMALIA

Niciodată, niciodată! O! eu nu sunt în stare să uit o amintire atât de scumpă prin petreceri vesele.

FRANZ

Trebue să respățești dragostea tatălui în fiii săi, și — Carol a murit. Ești uimită? Te turburi? Dar, zău! Un gând atât de lingușitor întrece speranțele cele mai sumețe ale unei femei. Franz calcă în picioare speranțele domnișoarelor celor mai nobile. Franz vine să ofere unei orfane, fără sprijin, inima, mâna, toate averile, toate castelurile și pădurile sale. Franz invidiatul, temutul se declară de bună voie sclavul Amaliei.

AMALIA

Dece trăsnetul nu-ți crapă limba profană care pronunță atât de injurioase cuvinte! Tu mi-ai ucis preiubitul, și Amalia să te numească soț! Tu...

FRANZ

Ce furtună, grațioasă princesă! Ce-i drept, Franz nu se tărie ca un Celadon, cântând dulce ca porumbii; ce-i drept, el n'a învățat să suspine tânguiri amoroase, cătră coul grotelor și al stâncelor ca un păstor tângitor al Arcadiei. Franz vorbește și când nu i se răspunde, el *ordonă*.

AMALIA

Vierme, tu să ordoni, să-mi ordoni mie! Dar dacă îți resping ordinul cu hohote de ris!

FRANZ

Asta nu-i face-o. Mai știu mijloace pentru a pleca frumușel mândria acestui cap îndărătnic: mănăstiri și ziduri.

AMALIA

Bravo, minunat! În mănăstire și în ziduri voiu fi scutită de căutarea ta de vasilisc și voiu avea timp indestul să gândesc neconținut la Carol. Binevenită va fi mănăstirea! Binevenite vor fi ziduri'e!

FRANZ

Ah! Ah! Așa e treaba? Ia sama! Acuma m'a învățat cum să te chinuesc. Aspectul meu ca o furie infernală îți va gonî din memorie pe eternul tîu Carol; hidosul chip al lui Franz va sta la pîndă înderătul imaginii iubitelui tîu, cum stă cănele fărmeccat pe comori îngropate, de pîr te voiu tîri la biserică, cu junghiul în mînă țî-oiu smulge din suflet jurămîntul nupțial, cu deasila mî voiu suî în patul fecioresc, și-țî voiu învinge mîndra pu-doare prin o mai mare mîndrie.

AMALIA (dîndu-i o palmă).

Na, primește intîi zestrea.

FRANZ (furios).

Ha! de mii de ori și earăș de mii de ori mî voiu resbuna! Nu vei fi soția mea — astă onoare nu-țî voiu face — vei fi țîitoarea mea, ca țărancele oneste să te arate cu degetul cînd vei îndrîsnî să eși din casă. Crăsnește tu din dinți, ochiul tîu verse foc și pară; furia unei femei pe mine mî desfătează, pe tine te face mai frumoasă și ma

atrăgătoare. Vino, împotrivirea ta imi va infrumuseța triumful și sărutările ce-ți voi răpi, imi vor umple inima de voluptato; vino, ard de dor, pe loc ai să mergi cu mine.

AMALIA (căzând in brațele lui).

Eartă-mă Franz! (Franz vrea s'o îmbrățișeze, ea îi scoate spada dela șold și se dă inapoi) Vezi, ticălosule, ești in mânil mele! Sunt o femeie, însă o femeie in desperare. Indrăsnește, cu acest fer îți străpung pieptul desfrănat și spiritul unchiului meu imi va indrepta mâna. Fugi indata! (il alungă).

AMALIA

A! cât mă simt de bine, acum mă resuflu liber, mă simt tare ca fugarul spumegând de ardoare, grozavă ca tigroaica când aleargă după răpitorul copiilor săi. Intr'o mănăstire, spune el. Îți mulțumesc pentru astă fericită descoperire! Acolo amorul amăgit își găsește adăpost. Mănăstirea, Crucea Mântuitorului, eată adăpostul amorului amăgit!

HEBMANN (intrând cu timiditate).

Domnișoară Amalie! Domnișoară Amalie!

AMALIA

Nenorocitul! Ce mă superi?

HERMANN

Voiu să-mi mântuiu sufletul de o sarcină până ce nu m'a impinge spre iad (s'aruncă la picioarele ei). Ertare! Ertare! Mult rău ți-am făcut, domnișoară Amalie.

AMALIA

Ridică-te! Mergi! Nu voiu să știu nimica. (Vrea să casă).

HERMANN (oprind-o).

Nu! Stăi! Pentru Dumnezeu! Pentru numele lui Dumnezeu! Vei afla tot!

AMALIA

Destul, te ert, mergi în pace. (Vrea să easă).

HERMANN

Dar ascultă un cuvânt, îți va da toată liniștea.

AMALIA

(se întoarce și se uită la dânsul cu mirare).

Cum? Cine pe lumea asta poate să-mi dea liniștea perdută?

HERMANN

Eu cu un singur cuvânt — ascultă-mă!

AMALIA (luându-i mâna cu compătimire).

Sermane om! Un cuvânt din gura ta poate el sfârma zăvoarele eternității?

HERMANN (sculându-se).

Carol trăește!

AMALIA (strigând).

Nenorocitele!

HERMANN

Cum îți spun — încă o vorbă — unchiul dumitale...

AMALIA (răpezindu-se spre dânsul).

Miști!

HERMANN

Unchiul dumitale...

AMALIA

Carol trăește ?

HERMANN

Și unchiul dumitale.

AMALIA

Carol trăește !

HERMANN

Și unchiul dumitale trăește — nu mă trăda.

AMALIA

(stă impietrită. Pe urmă se deșteaptă și fuge după dînsul).

Carol trăește !

SCENA III.

Imprejurimile Dunării.

Hoții sunt așezați sub arbori pe o înălțime, caii lor pasc pe coastă.

MOOR

Aici voiu să rămân (se aruncă la pământ). Oasele imi sunt sfărmate. Limba imi e uscată ca un hirb. (Schweizer ese neluat în samă). V'aș ruga să-mi aduceți un pumn de apă, dar și voi sunteți morți de osteneală.

SCHWARZ

Și vinul din ploaște s'a sîrșit.

MOOR

Privește cât de frumos a crescut grăul... Arborii se indoesc sub greutatea poamelor... via va fi frumoasă.

GRIMM

O să avem un an roditor.

MOOR

Crezi? Așa dar tot și-ar găsi o sudoare resplata sa pe lume? O sudoare? dar peste noapte va veni o grindină și va strica tot.

SCHWARZ

Asta se prea poate. Totul se poate strica câteva ore inaintea secerei.

MOOR

Așa-i, totul are să se strice. Dece ar isbuti omul in ceea ce are comun cu furnica, când nu izbutește in cele care-l fac asemănător cu Dumnezeu? Ori aceasta e țelul chiemării sale?

SCHWARZ

Eu n'o știu.

MOOR

Ai dreptate, bine ai zis și mai bine ai făcut încă dacă n'ai dorit niciodată s'o știi! Frate, am văzut oamenii, am cunoscut faptele lor de albină și proiectele lor de uriaș, planuri de Dumnezei și lucrări de șoareci, o deșănțată goană pentru a ajunge la fericire; unul se crede in galopul calului, altul in nasul măgarului, altul earăș in insuș picioarele sale; viața e o loterie in care mulți pun in joc conștiința lor, mulți chiar partea din cer ca să dobândiască un câștig și — rezultatele sunt nule — câștiguri nici nu sunt... E un spectacol, frate, care ne face să vărsăm lacrimi și să ridem totodată de compătimire.

SCHWARZ

Ce frumos apune soarele!

MOOR (adâncit în contemplare)

Așa. moare un erou, demn de îndumnezeire

GRIMM

Ești foarte uimit.

MOOR

Când eram încă copil, gândul meu favorit era ca să trăesc ca dînsul, să mor ca dînsul. (Stăpînindu-și durerea). Era un gând de copil.

GRIMM

Așa cred și eu...

MOOR (apăsând pălăria pe ochi).

Era un timp... lăsați-mă singur, camarazilor.

SCHWARZ

Moor! Moor! La naiba, ce-ți este? — Cum i se schimbă fața!

GRIMM

La dracu! Ce are? Nu-i e bine?

MOOR

Era un timp când nu. puteam dormi, dacă uitasem a-mi face rugăciunea de seară.

GRIMM

Ești nebun? Lași să te oboare o amintire copilărească?

MOOR (răzemându-și capul pe peptul lui Grimm).

Frate! Frate!

GRIMM

Cum? Nu fii copil, te jur.

MOOR

O! de-aș fi... de-aș fi ear copil!

GRIMM

Fi! fi!

SCHWARZ

Liniștește-te. Vezi ce câmpie romantică, ce seară plăcută!

MOOR

Da, amicilor, lumea-i atât de frumoasă!

SCHWARZ

Bravo, eată o vorbă de omenie!

MOOR

Pământul atât de minunat!

GRIMM

Bravo! Bravo! Așa imi place.

MOOR

Și eu atât de urit pe această lume frumoasă —
și eu un monstru pe acest pământ minunat!

GRIMM

Vai! vai!

MOOR

O, nevinovăția mea! nevinovăția mea! Priviți!
Toată natura e veselă și se încălzește la razele dulci
ale primăverii, dece sunt eu singurul care suge iadul

din plăcerile divine? Totul e atât de fericit, totul atât de infrățit prin spiritul păcii, universul întreg e o singură familie și colo sus un părinte! Acela însă nu e și părintele meu, eu singur sunt respins, singur exilat din numărul celor aleși, nu mai cunosc dulcele nume de fiu, nu voiu mai vedea ochirea blândă a iubitei mele, nu voiu mai simți îmbrășșarea unui amic. (Dând înapoi cu groază). Incunjurat de ucigași, pândit de reptile veninoase, ferecat de vițiu cu lanțuri de fer, șovăind spre prăpastia peirii pe papura fragidă a vițiuului, în mijlocul florilor unui univers fericit, gemând ca Abbadonna!

SCHWARZ (cătră ceilalți).

Neînțeles! Niciodată nu l'am văzut astfel.

MOOR (cu induișare).

O! de m'aș putea întoarce în sênul maicei mele!
De m'aș putea naște un cerșitor! O! cerule! N'aș dori alta decât să mă fac un muncitor! O! m'aș osteni până mi-ar curge din têmele sudori de sânge, ca să dobândesc voluptatea unei oare de somn, fericirea unei singure lacrimi.

GRIMM (cătră ceilalți).

Răbdare, paroxismul scade.

MOOR

Era un timp, în care curgeau lacrimile cu atâta plăcere! O, zile de pace și de fericire! Castel părintesc, câmpii verzi și poetice! O! scene elisee din copilăria mea, nu vă veți mai întoarce, nu-mi veți mai alina peptul cu freametul vostru divin? Jălește cu mine, natură! Nu se vor mai întoarce,

nu-mi vor mai alina pieptul ferbinte cu freamătul lor divin. S'a dus!.. s'au dus pentru eternitate!

(Schweizer intră cu pălăria plină de apă).

SCHWEIZER

Bea, căpitane, eată apă destulă și rece ca ghiața.

SCHWARZ

Ești plin de sânge— ce-ai făcut?

SCHWEIZER

O șagă, fârtate, care cât p'aci era să-mi coste două picioare ș'un cap. Mergeam pe malurile apei, deodată, buf, se risipește malul și eată-mă's zece picioare sub pământ; cum căutam să-mi vin ear în fire, vëd în nisip un isvor de apă limpede. Data asta am scăpat cu obrajii curați, imi zisei, apa i-a prîi căpitanului.

MOOR (li dă pălăria inapoi și-i șterge fața).

Nu s'ar vedea rănile cu cari cavalerii Boemi ț-au zugrăvit fața — apa-ți era bună, Schweizer, rănile te prind bine.

SCHWEIZER

Mai este loc pentru vre o treizeci.

MOOR

Dar, copii, era o zi ferbinte, și am perdut numai un *singur om*. Roller a murit de o frumoasă moarte. S'ar înălța pe mormântul lui un monument de marmură, dacă n'ar fi murit pentru mine. Mulțumește-te cu aceasta (șterge o lacrimă din ochi). Câți inimici au rămas pe câmpul bătăliei?

SCHWEIZER

O sută șasezeci de husari, nouăzeci și trei de dragoni și vre o patruzeci de vânători; peste tot trei sute.

MOOR

Trei sute pentru unul! Fiecare din voi are un drept pe capul acesta! (Își descoperă capul). Eată! imi ridic pumnarul și jur pe sufletul meu: niciodată nu vă voi lăsa!

SCHWEIZER

Nu jura, nu jura! Nu știi dacă nu mai poți fi fericit, te vei căl.

MOOR

Pe oasele lui Roller! niciodată nu vă voi lăsa!

(Vine *Kosinsky*).

KOSINSKY (aparte).

Mi s'a spus că pe-aice il voiu intilni — he! hola ce fețe v'ed colo? oare n'ar fi? Ce? Dacă aceștia... Ei sunt, am să le vorbesc.

SCHWARZ

Luați sama! Cine vine?

KOSINSKY

Ertăți, domnilor, nu știu de am nimerit sau de nu?

MOOR

Și cine ar trebui să fim dacă ai nimerit?

KOSINSKY

Bărbați!

SCHWEIZER

Oare ne-am arătat bărbați, căpitane?

KOSINSKY

Caut bărbați, cari se uită morții în față și lasă pericolul să salte împrejurul lor ca un șarpe imblânzit, cari stimează libertatea mai mult decât moartea și viața, a căror nume singur e binevenit pentru cel serman și asuprit, cari fac pe cei inimoși mișei și pe tirani să îngâlbeniască.

SCHWEIZER (cătră căpitan).

Băetul imi place — ascultă amice, ți-ai găsit oamenii.

KOSINSKY

Așa cred și sper că în curând imi vor fi frați. Acum mă puteți îndrepta cătră bărbatul ce caut, cătră căpitanul vostru, marele conte de Moor.

SCHWEIZER (stringându-l de mână cu foc).

Dragă, hai să ne spunem *tu* unul altuia.

MOOR (apropiindu-se).

Cunoști pe căpitan?

KOSINSKY

Tu ești căpitanul, în fața ta... Cine poate să priviască la tine și să caute pe un altul (ținându-l lung cu ochii). Totdeauna am dorit să ved bărbatul cel cu ochirea pătrunzătoare, cum ședea pe ruinele Cartaginei, acum n'o mai doresc.

SCHWEIZER

Berbantul!

MOOR

Ce împrejurare te aduce la mine?

KOSINSKY

O, căpitane! O ursită mai mult decât crudă ce mă persecută; am făcut naufragiu pe turburatul ocean al universului, am văzut speranțele vieții mele acufundându-se și nimic nu mi-a mai rămas decât amintirea pierderii lor care neconținut mă tortură și chiar m'ar face să perd mintea dacă n'aș avea speranță s'o înăduș printr'o bărbătească activitate.

MOOR

Earăș unul care acuză Dumnezeu! Urmează.

KOSINSKY

Mă făcui soldat, și acolo mă urmări nefericirea; mă imbarcai și plecai la India orientală, vasul în care mă aflam se zdrobi de stânci — tot planuri înșălate! Înșfârșit aud veștile faptelor tale, pe care le numiau ucideri și incendieri, și am venit aicea cale de treizeci de mile cu intenția să servesc sub tine, dacă vrei să primești serviciile mele. — Te rog, vrednice căpitan, nu le refuza.

SCHWEIZER (sărind de bucurie).

Heisa! Heisa! Eată Roller de o mie de ori înlocuit! Un camarad minunat pentru banda noastră

MOOR

Cum te numești?

KOSINSKY

Kosinsky.

MOOR

Cum? Kosinsky! Știi tu ce faci? știi că sai pe deasupra pasului celui mai mare a vieții, ca o fată nesocotită? Aici n'ai să te joci cu mingea, sau cu popicele cum îți inchipuești.

KOSINSKY

Știu ce vrei să spui, sunt de douăzeci și patru de ani, însă am văzut armă lucind și glonți șuerându-mi pe la urechi.

MOOR

Așa, domnișorule? Și numai pentru atâta ai învățat a întrebuința armele ca să ucizi călători sermani pentru bani, ori să străpungi femeii pe din dos? Mergi, ai scăpat dela mancă pentrucă te-a amenințat cu varga.

SCHWEIZER

La dracu! Căpitane! Ce gândești? Vrei s'alungi pe un Ercul ca dînsui? Nu samănă par'c'ar voi s'alunge dincolo de Ganges pe Mareșalul de Saxonia cu o lingură de masă?

MOOR

Pentrucă jucăriile tale nu ți-au isbutit, vii acum să te faci un rău și un ucigaș? Copile, pricepi ce va să zică cuvântul *omor*? Poți să te culci liniștit după ce ai tăet la boji, dar a avè un omor pe cuget...

KOSINSKY

Voiu raspunde de fiecare omor spre care mă vei indemna tu.

MOOR

Mare șiret ești! Vrei să prinzi pe un bărbat cu cuvinte măgulitoare? De unde știi că nu am visuri urite și că nu voiu îngălbeni pe patul morții? Ce ai făcut până acum ca să poți gândi că trebuie să respunzi de faptele tale?

KOSINSKY

Zău! puțin, dar am făcut astă călătorie la tine, nobile Conte.

MOOR

Nu te-a lăsat cumva învățătorul tău să cetești istoria lui Robin — așa canalie nesocotită ar trebui trimisă la galere — care îți aprinde fantasia ta de copil și te infectă de dorul nebun de a te face un om mare? Te gădelă idei de renume și de onoare, vrei să cumperi nemurirea cu ucideri? Ie aminte, june ambițios! Pentru ucigași nu inverzesc lauri! Invingerile bandiților nu se răsplătesc cu triumfuri, ci cu blăstemuri, cu pericol, cu moarte, cu defaimă — vezi colo pe culmea dealului o spânzurătoare?

SPIEGELBERG

(primblându-se incoace și incolo nemulțămît).

Cât de prosteste, gogomenește! ce stupiditate! Acesta nu e chipul. Eu o făceam altfel.

KOSINSKY

Dece să se teamă cel ce nu se teme de moarte?

MOOR

Bine! foarte bine! Ai fost sirguitor la școală ai învățat pe Seneca bine pe de rost. Inșă, amice! cu asemenea sentențe nu vei îndrepta natura suferindă, cu asta nu vei tâmpli săgețile durerii, gândeste-te bine, fiul meu (il ia de mână). Gândește că-ți dau un sfat de părinte, cunoaște întâi adâncimea prăpastiei înainte de a te arunca în ea. Dacă mai poți spera încă la o singură bucurie pe lumea asta, pot veni momente în cari te vei deștepta și atunci ar fi prea târziu. Aici ești din cerul omenimii, trebuie să fii ori un om mai înalt, ori un diavol. Incă odată, fiul meu, dacă îți mai lucește încă o scântee de fericire aiurea, fugi de această grozavă societate ce se întemeiază numai pe desperare când nu e fundată de o înțelepciune mai înaltă. Ușor te poți înșăla, crede-mă, ușor îți poți inchipui că e tărie de spirit, ceea ce nu e alta decât desperare. Crede-mă pe mine, *pe mine*, și fugi din mijlocul nostru!

KOSINSKY

Nu! Acum nu mai fug. Dacă rugămintele mele nu te înduplecă, ascultă istoria nefericirii mele și atuncea singur imi vei da pumnarul în mână, singur — așăzați-vă aci la pământ și ascultați-mă cu luare aminte!

MOOR

Te ascult!

KOSINSKY

Aflați deci că sunt un gentilom Boem și că prin moartea prematură a părintelui meu, mă făcui

stăpân pe o moșie însemnată. Era un locaș cerelesc, căci în el trăia un ânger, o fată împodobită cu toate grațiile juneței înflorite, și castă ca lumina cerului. Însă cui o spun? E un sunet deșert pentru urechile voastre, voi niciodată n'ați iubit, niciodată n'ați fost iubiți.

SCHWEIZER

Incet! Incet! Căpitanul nostru se face roșu ca para.

MOOR

Destul! Te-oiu asculta altădată... mâni... încurând... când voi fi văzut sânge.

KOSINSKY

Sânge, sânge, ascultă mai departe! Cu sânge, îți zic, și se va umplă tot sufletul. Ea era de naștere burgheză, o Germană, însă privirea ei imprăștiată toate prejudeciile nobleței. Cu modestia cea mai timidă, primii inelul din mâna mea, și peste două zile era să-mi conduc Amalia la altar.

MOOR (se scoală iute).

KOSINSKY

În îmbătarea fericirii ce mă aștepta, în mijlocul pregătirilor pentru cununie, mă chiamă un trimis la Curte. Mă înfățișez. Mî s'arată scrisori care conțineau o trădare infamă și mă acuzau că le-aș fi scris eu. Eu mă înroșesc de atâta răutate, mi se luă spada, mă aruncară în închisoare; imi perdusem simțirile.

SCHWEIZER

Și 'n vremea aceea — urmează! miros slănină.

KOSINSKY

În închisoare remasei o lună de zile, fără a ști ce se pregătea încontra mea. Îmi era grijă de Amalia, care din cauza nefericirii mele trebuia să sufere în tot minutul chinurile morții. Înfrîșit vine primul ministru la mine, mă felicitază cu vorbe dulci pentru descoperirea inocenței mele, îmi cetește ordinul pentru eliberarea mea și îmi dă spada înapoi. Eu alerg încântat în castelul meu, să m'arunc în brațele Amaliei; se făcuse nevăzută. Mi se spune că pe la miezul nopții ar fi fost răpită, dar nimeni nu știa ce se făcuse. Ha! O idee îmi trece prin cap ca un fulger; sbor în oraș, caut să aflu de pe la curțisani, toți ochii erau țintiți asupra-mi, nime nu voia să răspundă. Înfrîșit o descoper prin niște ostrețe ascunse ale palatului; ea îmi aruncă un bilet...

SCHWEIZER

N'am spus-o eu?

KOSINSKY

Eram ca lovit de mii de trăsnete! *Sânge* îmi fu cel întâiu gând, *sânge* cel de pe urmă. Spumegând, alerg a casă, așez o spadă cu trei tășuri și mă întorc în casa ministrului; căci numai el, numai el fusese infernalul mijlocitor. Se vede că m'au văzut viind, căci intrând în casă găsesc toate camerele încuete. Cercetez, întreb, mi se răspunde că s'a dus la domnitor. Mă duc la palat. Acolo nime nu-l văzuse. Mă întorc, sfărâm ușele, îl găsesc,

ridic arma... șase servitori se răped asupra-mi și-mi smucesc spada din mâni.

SCHWEIZER (dând cu piciorul în pământ).

Și nu i se întâmplă nimic, și tu mergi fără a isprăvi nimic?

KOSINSKY

Mă legară, mă acuseră, mă supuseră torturei și, luați aminte! printr'o grație excepțională mă esilară cu infamie; moșiile mele se dădură în dar ministrului. Amalia remase în ghiarele tigrlui. Viața ei se consumă în suspinuri amare, pe când resbunarea mea se pleacă ferecată sub jugul despotismului.

SCHWEIZER (sculându-se și ascuțind spada).

Asta-i apă la moara noastră, căpitane! Avem ear un loc de aprins.

MOOR

(care până acuma a umblat incoace și'ncolo în mare agitație, tresare și zice cătră hoji).

Trebue s'o vëd. Aidem! Tu rămâi cu noi, Kosinsky; pregătiți-vë iute.

HOȚII

Unde? Unde?

MOOR

Unde? Cine întreabă unde? (cătră Schweizer) Trădătorule, vrei să mă oprești? dar pe nădejdea cerului!...

SCHWEIZER

Trădător eu? Mergi in iad și eu te urmez.

MOOE (imbrățoșându-l).

Inimă frățească, tu mă vei urma. — Ea plânge, plânge, durerea îi vestejește inima. Aidem totuși in grabă in Franconia! In opt zile trebuie să fim acolo. (Es).

(Cortina cade).

ACTUL IV.

SCENA I.

Loc câmpenesc în împrejurimile castelului lui Moor.

Hoțul Moor, Kosinsky în depărtare.

MOOR

Mergi înainte și mă anunță. Știi ce ai de zis?

KOSINSKY

Tu ești contele de Brand, vii din Meklenburg, eu îți sunt scutierul. Nu te îngrijă, mi-oiu juca bine rolul. Remâi' cu bine. (Ese).

MOOR

Te salut, pământ al patriei mele! (sărută pământul)
Cer al patriei mele, soare al patriei mele și câmpii
și dealuri și riuri și păduri, vă salut pe toate din
adâncul inimei! Cu ce plăcere resuflu aerul mun-
ților părintești! Ce balsam mântuitor revarsă pe
un nenorocit fugar! Elyseu! Lume poetică! O-
prește-te, Moor, piciorul tău calcă într'un templu
divin (se apropie). Eată cuiburile de rândunele la
ferestrele castelului, eată și portița grădinei și colo

unghiul gardului in care de atâtea ori m'am ascuns la joc și colo in vale șesul, unde erai Alexandru Cel Mare și-ți conduceai Macedonenii la bătălia de la Arbela și mai incolo movila unde ai invins pe Satrapul Persian și bandiera filfiia invingătoare! (suride). Anii aurii ai copilăriei invie in sufletul unui miserabil — atunci erai atât de fericit, atât de mulțumit, atât de vesel! — și acum... eată hirburile proiectelor tale! Aice erai să viețuești ca om mare și onorat, aice erai să-ți reincepi anii copilăriei in copii infloriți ai Amaliei, aice erai să fii idolul supușilor tăi, dar negrul vrăjmaș și-a bătut joc de toate aceste (tresare). Pentru ce am venit aice? Ca să simț durerile unui captiv ce se deșteaptă din visul libertății prin sunetul lanțurilor sale? Nu, mă intorc la miseria mea! Captivul uitase lumina, dar visul libertății străbătù in el cum străbate fulgerul in intuneric, lăsând in urma lui un intuneric și mai mare. — Rămas bun, văi ale patriei mele! Odinioară ați văzut pe Carol copil, și copilul Carol era un copil fericit, acum l'ați văzut bărbat, și bărbatul Carol se află in desperare. (Se'ntoarce iute spre fundul scenei, dar deodată se oprește și se uită cu durere la castel). Să n'o ved, nici o ochire, când mă desparte de Amalia un singur părete! Nu, trebuie s'o ved, trebuie să-l ved și pe dinsul, chiar de-ar fi ca să mă oboare aspectul lui! (Se'ntoarce). Tată! Tată! Fiul tău s'apropie — fugi de la mine imagine hideasă de sânge fumegând! Fugi aspect sec și ingrozitor al spasmurilor morții! Cruță-mă o singură oară! Amalia! Tată! Carol al tău s'apropie! (Inaintează iute spre palat). Chinuește-mă când se ivesc zorile, nu mă cruța când vine noaptea; chinuește-mă in visuri grozave, numai nu-mi invenina acest singur minut de desfătare (se oprește la portiță). Co

simt? Moor ce-i asta? fii bărbat... fiori de moarte...
negre presimțiri... (intră).

SCENA II.

Galerie in castel.

Moor, Amalia intră.

AMALIA

Și crezi că vei recunoaște imaginea lui între toate
portretele acestea?

MOOR

O, desigur. Imaginea lui era pururea gravată in
memoria mea. (Uitându se la diferitele tablouri). A-
cesta nu e.

AMALIA

Adevărat! Acesta era străbunul și cel întâiu din
vița familiei Moor. Primise nobleța dela Barbarossă,
pe care il servise in contra piraților.

MOOR (tot căutând).

Nici acesta nu e, nici acela, nici cel de colo, nu
se află între aceste tablouri.

AMALIA

Cum! Uită-te mai bine! credeam că l cunoști.

MOOR.

Pe insuș tatăl meu nu-l cunosc mai bine! Lip-
sește dulceața, trăsăturile cari făceau să-l cunoști
dintr'o mie; nu, nu e el.

AMALIA

Mă minunez. Cum? De optsprezece ani nu l'ai mai văzut și tot...

MOOR (iute și înroșindu-se).

E acesta! (se oprește înaintea portretului în mare mișcare).

AMALIA

Un om superior.

MOOR (acufundat în contemplare).

Tată! Tată! Iartă-mă! Da, da, un om superior!
(Ștergând o lacrimă). Un om divin!

AMALIA

Se vede că-ți însuflă un mare interes?

MOOR

O! un om superior! — și s'a dus?

AMALIA

S'a dus, cum se duc plăcerile noastre cele mai dulci! (luându-i mâna cu blândeță). Domnule conte, nu se coace sub soare nici o fericire.

MOOR

Prea adevărat. Dar dumneata ai și făcut această tristă experiență? Abia vei fi de douăzeci și trei de ani.

AMALIA

Da, și am și făcut-o. Totul trăește numai pentru a avea o tristă moarte. Ne interesăm numai, căștigăm numai pentru a perde earăș cu durere.

MOOR.

Dumneata să fi avut vre-o crudă pierdere?

AMALIA

Nimic... Tot... Nimic! Nu mergem mai departe, domnule conte?

MOOR

Așa de iute? Al cui e portretul cel din dreapta? Imi pare o fisionomie foarte nefericită!

AMALIA

Portretul din stînga e fiul contelui care acum e Domnitor; să mergem!

MOOR

Dar portretul cel din dreapta?

AMALIA

Nu vrei să te cobori în grădină?

MOOR

Dar portretul cel din dreapta? Plîngi, Amalia?

(Amalia ese).

MOOR (singur).

Mă iubește! Mă iubește! Toată ființa ei se anima, lacrimi trădătoare îi curgeau pe față. Mă iubește! Ticălosule, meritatu-ai aceasta? Nu stau eu aici ca un condamnat lângă trunchiul fatal? Aceasta este sofaua unde inotam în fericire stringînd-o în brațe? Nu sunt aceste sălile părintești? (Pătruns de aspectul tatălui său) tu, tu! Ce flacări es din ochii tăi! Blăstem! Blăstem! Unde sunt? Noaptea in-

tunecoasă imi păinjinește ochii: Dumnezeuul spaimelor, eu, eu l'am ucis! (Ese răpede).

FRANZ DE MOOR (intră adâncit în cugetări).

Pei inchipuire grozavă! Pei, mișel ce ești!. Dece tremuri și de cine tremuri? De vre-o câteva minute de când contele se află între aceste ziduri, imi e ca și când un spion al Iadului s'ar lipi de pașii mei. Trebuie să-l cunosc! În fisionomia sa selbatică și pirlită de soare este un ce cunoscut care imi dă fiori și Amalia pare a se interesa de dînsul! Nu s'a uitat la el cu ochii galeși și dulci, când privirea ei pentru toată lumea e rece și desprețuitoare? N'am văzut cum a vărsat pe furis câteva lacrimi în cupa de vin ce-i presenta la spatele mele? Da, acestea le-am văzut în oglindă cu ochii mei. Hola! *Franz*, ia bine sama, aici e ascuns vre un monstru ce-ți caută peirea. (Se oprește înaintea porțetului lui Carol). Gâtul ist lung, ochii iști negri și infocați, hm! hm! sprincenele aste dese și plecate (tresărind de odată). Iadule reuvoitor! Tu imi insuflă această presimțire? E Carol! Da, acum recunosc toate trăsăturile. El e! Il recunosc... el e, il recunosc... el e... Moarte și blăstem! (Alergând încoa și 'ncolo foarte agitat). Deaceea am petrecut nopți fără somn, deaceea am înlăturat stânci și am astupat prăpăstii. Deaceea m'am resculat încontra tuturor instinctelor omenești, pentru ca un vagabond să-mi restoarne proiectele cele mai bine urzite; stăi! stăi!. Mai avem treabă. Acum m'am acufundat odată până în gât în păcate de moarte; ar fi o nebunie să mă întorc spre mal când m'am depărtat de el atât de mult; de întors nici nu mai poate fi vorbă. Mila Dumnezească însăși ar trebui

să cerșitorească și îndurarea nesfirșită ar face bancrută de ar voi să-mi plătiască toate datoriile, deci voiu pași înainte ca un bărbat (sună). Va merge și el să întâlnească pe spiritul tătaniseu, și pe urmă — vie! Nu mă tem de moarte! Daniel! he! Daniel! Aș pune rămășag că și pe dînsul l'au ațîțat încontra mea! Arată așa de misterios.

(Daniel intră).

DANIEL

Ce porunciți, stăpâne?

FRANZ

Nimic. Du-te de-mi adă un pahar de vin, dar iute (Daniel ese). Lasă moșnege, te-oiu prinde eu! Am să mă uit în ochiul tău, așa încât conștiința lovită să se îngălbenească prin mască! Trebuie să moară! Numai un nătărău lasă lucrul început la jumătate de drum și așteaptă rezultatul în trândăvie.
(Daniel intră ținând un pahar de vin).

FRANZ

Pune paharul colea! uită-te drept în ochii mei! Cum îți tremură genunchii! Moșnege, mărturisește, ce-ai făcut?

DANIEL

Nimica, domnule conte, jur pe Dumnezeu și pe sufletul meu!

FRANZ

Bea vinul... Ce, nu vrei? Spune-mi iute, ce ai pus în vin?

DANIEL

Mare Dumnezeule! Cum, eu în vin?

FRANZ

Otravă ai pus în vin! Dece ești alb ca omătul? Mărturisește, mărturisește, așa e, contele ți-a dat-o?

DANIEL

Contele? Maică Preacurată! Contele nu mi-a dat nimica.

FRANZ (apucându-l).

Am să te string de gât până ce te-i face vênăt, bătrân mincinos ce ești! Nimica? Dar dece tot sunteți împreună, el și cu tine și cu Amalia și ce tot șoptiți împreună? Hai, spune-mi! Ce taine, ce taine ți-a încredințat?

DANIEL

Dumnezeu atotputernicul știe că nu mi-a încredințat nimica.

FRANZ

Vrei să tăgăduiești? Ce intrigi ați pus la cale ca să vă desbarați de mine? Așa-i? Să mă sugrumați în somn, să-mi tăeți gâtul cu briciul la ras, să-mi dați otravă de băut în vin sau în ciocolată? Mărturisește! Ori să beu din supă somnul eternității? Hai, mărturisește, știu tot.

DANIEL

Așa să-mi ajute Dumnezeu în nevoie, dacă nu-ți spun adevărul.

FRANZ

Data asta, te ert. Dar desigur ți-a dat bani, ți-a strins mâna cu mai mult foc decât alții, așa cum se stringe mâna la un cunoscut?

DANIEL

Niciodată, stăpâne.

FRANZ

Ți-a spus, de exemplu, că de mult te cunoaște, că și tu ai trebui să-l cunoști, că odată are să-ți cadă vëlul de pe ochi, că... ce? Nimic de toate acestea nu ți-a spus?

DANIEL

Nici o vorbă.

FRANZ

Că oareșicari împrejurări îl împiedică... că de multe ori ești silit a lua o mască, pentru a te putea apropia de dușman... că are să-și răsbune cumplit...

DANIEL

Nici o vorbă ca acestea!

FRANZ

Ce, nimica? Adă-ți bine aminte... că a cunoscut pe tatăl meu... că l'a cunoscut tare bine... că-l iubește... că-l iubește mult, ca un fiu...

DANIEL

Mi se pare că am auzit așa ceva.

FRANZ (îngălbenindu-se).

A zis așa ceva, a zis în adevăr? Ce, ia spune-mi, a spus că-i frate-meu?

DANIEL

Cum, stăpâne? Nu, asta n'a spus-o. Dar când se preumbla cu domnișoara prin galerie, eu șter-

geam. praful de pe pervazurile tablourilor, s'a oprit la portretul răposatului, Dumnezeu să-l ierte, ca lovit de trăsnet, omnișoara Amalia arată portretul și zise: Un om superior! Da, un om superior! răspunse el, ștergând o lacrimă.

FRANZ

Ascultă, Daniel! Tu știi că ți-am fost pururea un bun stăpân, te-am hrănit și te-am îmbrăcat, și la bătrânețe te-am cruțat de muncă.

DANIEL

Dumnezeu să v'o resplătiască! și eu v'am slujit cu credință.

FRANZ

Tocmai eram s'o zic. In viața ta nu te-ai împotrivit niciodată la ceea ce ți-am spus, căci știi foarte bine că ești dator să implinești toate poruncile mele.

DANIEL

Toate, din toată inima, dacă nu-s împotriva lui Dumnezeu și împotriva conștiinței mele.

FRANZ

Secături! Nu-ți e rușine? Om bătrân să crezi asemenea povești! Daniel, asta a fost o vorbă proastă. Eu sunt stăpân. Pe mine m'a pedepsit Dumnezeu și conștiința, de este un Dumnezeu și o conștiință.

DANIEL (împreunându-și mânele).

Sfinte Dumnezeule!

FRANZ

Pe ascultarea ce-mi datorești—înțelegi cuvântul

ascultare? — pe ascultarea ce-mi datorești, îți poruncesc ca mâne contele să nu mai fie între cei vii.

DANIEL

Indură-te, Sfinte Dumnezeule! Pentru ce?

FRANZ

Pe oarba ascultare ce-mi datorești! Eu de tine mă țin.

DANIEL

De mine? Indură-te, Maică Preacurată! De mine? Ce rău am făcut eu, biet bătrân?

FRANZ

Aici nu e mult de gândit, soarta ta e în mâna mea, vrei să petreci restul vieții tale în turnul cel mai adânc al castelului meu până ce foamea te va sili să-ți rozi însuși oasele și setea să-ți bei însuși apa? Ori vrei mai bine să-ți mănânci bucățica de pâine în liniște la bătrânețe?

DANIEL

Cum, stăpâne, să gust pace și liniște la bătrânețe și să fiu ucigaș?

FRANZ

Respunde la întrebarea mea!

DANIEL

Părul meu ist alb! Părul meu ist alb!

FRANZ

Da, ori ba?

DANIEL

Ba! Dumnezeu va avea îndurare!

FRANZ (voind să easă).

Bine, vei avea nevoie de ea. (Daniel îl oprește și cade în genunchi înaintea lui).

DANIEL

Indură-te, stăpâne, îndură-te!

FRANZ

Da ori ba?

DANIEL

Stăpâne, sunt de șaptezeci și unul de ani și am cinstit pe tatăl meu și pe maica mea și n'am înșălat pe nime, nici măcar de un ban și am trăit cu frica lui Dumnezeu și am slujit cu credință în casa dumatăle patruzeci de ani și aștept sfârșitul în pace și liniște, of! stăpâne, stăpâne (imbrătoșându-i genunchele) și vrei să-mi răpești cea de pe urmă mângăere la ciasul morții, ca vermele conștiinței să nu mă lase să mă închin, ca să mă duc pe ceea lume blăstemat de Dumnezeu și de oameni? Nu, nu bunul, scumpul, bunul meu stăpân! Nu vrei una ca asta de la un bătrân de șaptezeci și unul de ani!

FRANZ

Da ori ba! Ce atâta dărdăitură?

DANIEL

Te voi sluji de acum înainte cu mai mare sîrguință, am să-mi lungesc vinele uscate, voi munci ca un salahor, m'oiu scula mai dimineată, m'oiu

culca mai târziu și am să mă inchin pentru dumneata și dimineața și sara, și Dumnezeu nu va respinge rugăciunea unui bătrân.

FRANZ

Ascultarea e mai bună decât jertfa. Auzit-ai vre o dată ca un calău s'ar fi codit când avea să execute o sentență?

DANIEL

Da, dar să sugrum pe un nevinovat... pe un...

FRANZ

Am să-ți dau eu seamă ție? Securea poate întreba pe calău de ce lovește pe cutare și nu pe cutare? Dar vezi cât sunt de bun, îți făgăduesc o resplată pentru ceea ce-ți pot cere ca o datorie.

DANIEL

Dar nădejduiam că voi rămâne creștin, implinindu-mi datoriile către dumneata.

FRANZ

Nu răspunde! Îți dau o zi întreagă ca să te gândești! Cugetă bine. Fericire și nefericire — auzi, înțelegi? Cea mai înaltă fericire și cea mai mare nefericire! Am să fac minuni în torturi.

DANIEL (după o scurtă gândire).

Voiu face, mâne voi face (ese).

FRANZ (singur).

Ispita e mare și acesta nu pare născut pentru a fi martirul credinței sale. Deci, să-ți fie de bine, domnule conte! Cum se vede, mâne seară vei fi cinat pentru ultima oară! Pe lumea asta totul a-

tirnă de la modul cum socotești și acela e un nebun care socotește împotriva interesului său. Tatăl, care poate a bătut un pahar de vin prea mult, se simte insuflețit de un oareșic dor, și de acolo ese un om și omul desigur a fost lucrul la care s'a gândit mai puțin în timpul împlinirii unei munci Erculeane. Așa mă simt și eu insuflețit de un oarecare dor și crapă un om și desigur e aici mai mult spirit și precugetare decât a fost în timpul zămislirii sale. Dacă nașterea unui om e opera unei impulsii animale, un ce întâmplător, cine ar putea cugeta că *negațiunea nașterii* lui e o operă însemnată? Blăstemată fie prostia doicelor și a dadacelor noastre care ne strică fantasia cu povești îngrozitoare și întipăresc în creerii noastre imagini hidoase de judecăți și pedepse supreme, încât fac de tremură membrele omului de spaime involuntare și împiedică hotărârile noastre cele mai sumețe, legându-ne agera rațiune în lanțuri superstițioase și întunecate. — Omor! Un iad întreg de furii plutește împrejurul acestui cuvânt. Natura a uitat să creeze un om mai mult sau a uitat să lege buricul copilului și tot jocul de umbre a dispărut. A fost ceva și se face nimic, care va să zică tot aceea ca: a fost nimica și se face nimica, și de nimica nimeni nu-și bate capul. Omul se naște din noroiu, trăește câtva timp în noroiu, face noroiu și se preface în noroiu până ce la urmă se lipește de tălpile strănepotului său. Eată sfârșitul cântecului. Eată cercul noroios a ursitei umane, și așa dar, drum bun, frățioare! Conștiința — acest moralist ipohondriac și podagru goniască babe gârbovite de prin bordeluri și chinuiască cămătari pe patul morții — la mine nu va căpeta niciodată audiență.

SCENA III.

Altă cameră în castel.

Hoțul Moor intrând pe o ușă, *Daniel* pe o alta.

MOOR (iute).

Unde e domnișoara ?

DANIEL

Domnule conte, dați voie unui biet bătrân să
vă facă o rugăminte ?

MOOR

Ți-o acord, ce voești ?

DANIEL

Nu mult și tot, foarte puțin și foarte mult, da-
ți-mi voie să vă sărut mâna.

MOOR

Ba nu, nu, bătrâne ! (imbrățoșându-l) Te-aș putea
numi părinte.

DANIEL

Mâna, mâna, vă rog !

MOOR

Nu ! Nu !

DANIEL

Trebue ! (o ie, o observă iute și cade în genunchi).
Dragă, iubite Carol !

MOOR (se spărie, dar se preface).

Ce spui, prietene ? Nu te înțeleg.

DANIEL

Da, da, tăgăduiește, prefă-te! Bine! Bine! Tot ești bunul, scumpul meu stăpân. Doamne! Cine ar fi gândit că voi avea la bătrânețe astă bucurie? Ce prost am fost că nu te-am cunoscut îndată! Doamne Dumnezeule! Vra să zică te-ai întors, și stăpânul cel bătrân e în mormânt, și d-ta te-ai întors, ce nătărău orb am fost, (lovindu-se peste frunte) că nu te-am cunoscut pe loc. Doamne, cine ar fi putut visa! De câte ori m'am rugat plângând. Maică procurată! Eată-l în persoană în vechea noastră sală!

MOOR

Ce fel de vorbe sunt acestea? Ești în ferbințeală ori joci un rol de comedie?

DANIEL

Fi! Fi! Nu e frumos să-ți bați joc de un servitor bătrân ca mine. Rana aceasta!... He! Îți aduci aminte? Doamne, ce frică am mai tras! Totdeauna te-am iubit așa de mult, și ce păcate erai să-mi faci... te țineam pe genunchi. Nu-ți aduci aminte, colo în camera cea rotundă — așa-i șiretule, așa-i c'ai uitat? — ai uitat și cucul pe care-l puneai să cânte? Inchipuește-ți, s'a stricat cucul, a căzut jos, baba Susana l'a stricat grijind prin casă; așa, așa, și ședeai pe genunchile mele și strigai hop, hop, și eu m'am dus să-ți aduc calul cel de lemn. — Doamne Isuse! Cine m'a pus pe mine măgar bătrân să te las singur? dar ce sudoare rece îmi curse peste tot trupul, când te-am auzit țipând... alerg în casă și ce ved? Te ved lat la pământ și plin de sânge... Maica Domnului! Mi se părea că-mi varsă cineva o cofă de apă rece în cap. Dar așa

se 'ntimplă când nu iei sama la copii. Doamne, de ți-ar fi dat in ochi, și încă era mâna dreaptă. Cât voiu trăi, am gândit, n'oiu mai da copiilor in mână cuțitaș, foarfeci sau ori-ce lucru ascuțit, noroc că stăpânul și stăpâna plecase — cât voiu trăi mi-oiu aduce aminte. Dar de mă dedeau afară, de mă... Dumnezeu să te erte, copil nesocotit. Dar slavă Domnului, s'a vindecat bine, numai semnul a ramas.

MOOR

Nu pricep nici un cuvânt din toate cele ce spui.

DANIEL

Ia atunci era vremea cea bună. Câți posmagi, câte prăjituri și macaroane ți-am dat, totdeauna te-am iubit cel mai mult, mai știi încă ce mi-ai spus colo jos in grajd, când te-am încălecat pe roibul stăpânului și te lăsam să te primbli pe șes? Mi-ai spus: Daniel, lasă să mă fac mare și atunci am să te fac vătaf și ai să te sui cu mine in trăsură. Da, am spus eu rizând, dacă a da Dumnezeu viață și sănătate și nu ți-ar fi rușine de un moșneag, te-oiu ruga să-mi dai căsuța cea din sat, in care de mult nu mai șade nime și acolo m'oiu așaza cu vre o douăzeci de poloboace de vin și oiu ține o crâșmă la bătrânețe. Dar rizi, rizi, asta ai uitat-o? și te faci că nu mai cunoști pe moșneag, și te faci că ești străin și mândru? Dar tot ești stăpânul meu, ai fost cam ușurel câtăva vreme, să nu fie cu bănat, dar așa e tineretul, la urmă se indreaptă cu toții.

MOOR (imbrățoșându-l).

Da, Daniel, n'o mai pot ascunde. Eu sunt Carol!

Eu sunt Carol pe care l'ai perdut, ce face Amalia mea?

DANIEL (incepe a plânge).

Gândiam eu păcătosul, bătrânul, c'oiu avea încă bucuria? Și reposatul, Dumnezeu să-l erte, a plâns în deșert. Hai! Hai! Titvă albă, oase putrede, coboriți-vă în groapă cu bucurie! Stăpânul meu trăește, l'am văzut cu ochii.

MOOR

Și va ținea aceea ce a făgăduit... na, moșnege, ia asta pentru roiul din grajd, (li dă o pungă) n'am uitat pe bătrânul credincios.

DANIEL

Ce fel? Te greșești, imi dai prea mult.

MOOR

Nu mă greșesc, Daniel. (Daniel vrea să cadă în genunchi). Scoală, spune-mi ce face Amalia mea?

DANIEL

Binecuvântare cerească! Of! Doamne! — Amalia, o! ea n'a să mai trăiască, a să moară de bucurie!

MOOR (viu).

Nu m'a uitat?

DANIEL

Uitat? Ce vorbe sunt acestea, să te uite pe dumneata? Ai fi trebuit să fii față și să vezi în ce stare era când a venit vestea c'ai murit, veste răspândită de stăpânul nostru.

MOOR

Ce spui? frate-mio...

DANIEL

Da, fratele dumitale, stăpânul nostru... fratele dumitale; altădată ți-oiu spune mai multe, când a fi vreme. Și cum îl primea, când venia în toată ziulica, să-i facă propunere și s'o facă stăpână. O, trebuie să merg, să merg să-i dau de știre (vrea să iasă).

MOOR

Stăi! Stăi! Nu trebuie să afle! Nime nu trebuie să afle, nici chiar frate-mio.

DANIEL

Fratele dumitale? Nu, nu, el nu trebuie să afle. El măi vârtos nu! Dacă nu cumva știe mai mult decât ar trebui să știe. O! Iți spun, sunt oameni răi, frați răi, stăpâni răi, dar eu pentru tot aurul stăpânului n'aș vrea să fiu servitor rău; stăpânul cel bătrân te credea mort.

MOOR

Hm! ce șoptești acolo?

DANIEL (mai incet).

Și când înviază cineva așa fără veste... fratele dumitale era singurul moștenitor al repositului, Dumnezeu să-l erte...

MOOR

Moșnege! Ce șoptești acolo între dinți, ca și când ai avea pe limba ta un secret grozav, care nu vrea să easă și ar trebui să easă? Vorbește mai lămurit.

DANIEL

Dar mai bine mi-oiu roade oasele de foame, mai bine-mi voiui bea însuș apa de sete, decât să dobândesc avuții printr'un omor (ese iute).

MOOR

(singur, tresărind după o pauză grozavă).

Trădat, trădat! Ce fulger imi trece prin suflet, *uneltiri criminale!* Cer și iad! Nu tu, tată, *uneltiri criminale!* Ucigaș, trădător prin *uneltiri criminale!* Inegrit de dinsul, scrisorile mele falsificate, dosite, ascunse, inima lui plină de dragoste... O! nebun miserabil ce am fost! inima părintească plină de dragoste... O, trădare, trădare! m'ar fi costat o in-genunchiare, m'ar fi costat o lacrimă. O, nebun ră-tăcit ce am fost! (lovindu-se cu capul de pereți). Aș fi putut fi fericit. O! înșalare, înșalare! Fericirea vieței mele răpită prin înșălăciune (aleargă furics incoace și incolo). Ucigaș, prădător prin *uneltiri cri-minale!* El nici nu s'a supărat, in inima lui nici măcar un gând de blăstem. O! ticălos, neînțeleș infam, infernal! (Intră Kosinsky).

KOSINSKY

Ei bine, căpitane, unde ești, se vede că voești să mai remăi aice?

MOOR

Mergi, înșelează caii! Până a nu apune soarele trebuie să fim dincolo de hotar!

KOSINSKY

Glumești?

MOOR (imperios).

Iute, iute, nu zăbovi, fă ca nime să nu te vadă (Kosinsky ese). Fug din aceste ziduri. Cea mai mică întârziere m'ar pute infuria și el e fiul părintelui meu. Frate, frate! M'ai făcut omul cel mai nefericit pe pământ! Eu nu te-am vătămat nici-o data, nu te-ai purtat frățeste. Culege in pace rodurile mirșavei tale fapte, prezența mea nu-ți va mai turbura liniștea, dar nu te-ai purtat frățeste. Fapta ta s'o acopere pe veci intunericul și nici moartea n'o mai invieze (intră Kosinsky).

KOSINSKY

S'au pus șelele, roți să incaleci când ți-a plăcea.

MOOR

Dece mă pripești? Dece această grabă? Să n'o mai ved?

KOSINSKY

Pe loc scot șelele dacă vrei; tu mi-ai spus să mă grăbesc cât voiu pute.

MOOR

Incă o singură dată! Un singur adio incă; voiu să beau toată otrava acestei desfătări, și pe urmă... Stăi Kosinsky, incă zece minute, așteaptă-mă la porțița din dos și plecăm.

SCENA IV.

In grădină.

AMALIA (singură).

Plângi, Amalia?... Și asta a rostit-o cu o voce! cu o voce... imi părea că natura reintinerește, primăverile trecute ale amorului reinviau cu această voce! Privighetoarea cânta ca odinioară, florile imprăștia ca odinioară plăcutul lor miros și eu mă aflam îmbătată de desfătare in brațele lui. Ha! inimă falsă și necredincioasă! Cum vrei să-ți infrumusețezi sperjurul! Nu, nu! Pei din sufletul meu, imagine criminală! Nu mi-am sfărmat jurământul, prea iubite! In inima unde domnește Carol, nu poate locui un alt muritor. — Dar de ce se întoarce sufletul meu neconținut fără voie spre acest străin? Este el atât de strâns legat cu imaginea prea iubitului meu? Imaginea lui nu este eternul tovarăș al prea iubitului meu? Plângi, Amalia? Ha! voiu să fug de el, să fug, ochiul meu să nu mai vadă pe acest străin!

(Hoțul Moor deschide porțița grădinei).

AMALIA (tresărind).

St! St! Am auzit porțița grădinei (zărește pe Carol și se ridică). El? Unde? Ce? Am impietrit, nu pot fugi; nu mă părâsi, Dumnezeule ceresc! In sufletul meu nu încap două dumnezeiri și sunt numai o biată muritoare! (Scoate portretul lui Carol). Tu, Carol, fii geniul meu contra acestui străin ce vine să strice amorul nostru! La tine, la tine voiu să mă uit, departe de mine toate ochirile nelegiuite cătră acesta. (Șede in tăcere cu ochiul țintit pe portret).

MOOR

Dumneata aici, domnișoară? Și tristă? Și o la crimă cade pe acest portret? (Amalia nu-i răspunde). Cine e fericitul, pentru care se inargintește ochiul unui ânger? Imi dați voie să văd și eu?... (vrea să se uite la portret).

AMALIA

Nu! Da! Nu!

MOOR (dând inapoi).

Ha! Merită el astă indumnezeire, merită el?

AMALIA

De l'ai fi cunoscut!

MOOR

L'aș fi invidiat.

AMALIA

Vrei să zici, adorat.

MOOR

Ha!

AMALIA

O, ți-ar fi fost atât de scump... fața lui, ochiul său, sonul voci sale samănă atât de mult... cu a dumitale, il iubiam atâta... (Moor se uită la pământ). Aici unde stai, a stătut el de mii de ori, și alăturea aceea care lângă dinsul uita cerul și pământul; de aicea privia ochiul său imprejmuirile aceste încântătoare, simțeau măreța sa ochire și se infrumusețau de plăcerea ce revărsau asupra ornamentului lor cel mai frumos, aice captiva cu o musică divină ascultătorii aerului, aice culegea rose

și le culegea pentru mine, aice, aice, ne imbrățoșam, buzele sale ardeau pe ale mele, și florile muriau fericite sub picioarele a doi inamorați.

MOOR

Și nu mai este?

AMALIA

Plutește pe mări furtunoase. Amorul Amaliei îl întovărășește. Călătorește prin pustiuri selbatice și năsipoaase. Amorul Amaliei face ca năsipul ferbinte să inverziască sub picioarele lui și ca tufe selbatice să înfloriască, miezul zilei ei pîrlește capul, grindina furtunoasă îi udă templele, și amorul Amaliei îl leagă în mijlocul furtunelor; oceanuri, munți și orizonturi despart pe inamorați, dar sufletele lor zboară din închisoarea pulberoasă și se întîlnesc în paradisul amorului. Te vîd trist, domnule conte?

MOOR

Cuvintele de amor înviază și amorul meu.

AMALIA (îngălbenindu-se).

Ce, iubești pe alta? Vai mie, ce am spus?

MOOR

Mă crezui mort și rămase credincioasă mortului; apoi află că trăesc și-mi sacrifică coroana unei sfinte. Mă știe rătăcind prin pustiuri și viețuind în miserie, și amorul ei zboară prin pustiuri spre mine. Și ea se numește Amalia ca și d-ta, domnișoară.

AMALIA

Cât invidiez pe Amalia dumitale!

MOOR

O! e o fată nefericită; iubește pe un om perdut și amorul ei nu va afla niciodată resplătire.

AMALIA

Ea va afla resplătire în raiu. Nu este o lume mai bună unde cei întristați se bucură și cei ce s'au iubit se recunosc?

MOOR

Da, o lume unde vëlul cade și acei ce s'au iubit se recunosc cu groază, acea lume se numește eternitatea. Amalia mea e o fată nefericită.

AMALIA

Nefericită, și o iubești?

MOOR

Nefericită, pentru că mă iubește! Cum dacă aș fi un ucigaș? Cum, domnișoară, dacă acel pe care îl iubești ți-ar putea număra câte un omor pentru fiecare sărutare! Vai! Amalia mea e o fată nefericită!

AMALIA (cu veselie).

Ha! Cât sunt eu de ferice! Iubitul meu e reflectul Dumnezeirii și Dumnezeirea e numai bunătațe și îndurare! Nu putea vedea suferind o muscă, sufletul său e atât de depărtat de gânduri de sânge, cât e de departe miază-zi de miază-noapte.

MOOR

(își întoarce ochii, și-i țintește spre câmpie. Amalia ia alăuta și cântă).

AMALIA

Vrei să mă lași, Hector, să te desparți de mine,
S'alergi unde Achile cu neinvinse mâne
Aduce lui Patrocle un sacrificiu cumplit?
Cine pe copilu-ți va învăța oare
Arcul să incoarde, Zeii să onoare ...
Când de negrul Xantus vei fi înghițit ?

MOOR (ia alăuta și cântă).

Adă-mi crunta armă, scumpa mea soție
Un ferbinte dor mă chiamă 'n băătălie !

(Aruncă alăuta și fuge).

SCENA V.

O pădure din apropiere, noapte. Intr'o parte un castel
vechiu și risipit.

Ceata hoților (așezați la pământ).

HOȚII (cântă).

A aprinde, a fura
Asta-i viața ce iubim,
Poate mâni ne-or spânzura
Făr' de grije azi să fim.

O viață veselă trăim
O viață 'ncântătoare,
Tune cerull noi dormim
Prin păduri ne găzduim,
Luna-i al nostru soare
Lui Mercur ne inchinăm
Altui Zeu nu ne plecăm.

Astăzi la popa la masă
Mâni la altul de bani greu,
Ce-a fi 'n urmă nu ne pasă,
Bată-și capul Dumnezeu!

Când in zama cea de vie
Pântecele ne am scăldat,
Suntem plini de vitejie
Și cu dracul bem frăție
Ce domnește 'n iad.

A părinților strigări
Ș'ale mamelor vaitări,
A mireselelor urgie
Ne umplu de veselie.
Ha! când se sbuciumă sub al nostru topor
Și rag ca vișeii și ca muștele mor,
Ochiul ni se 'nveselește
Și urechea ne zimbește.

Și când vine cel cu coasa
Să reteze snopii,
O dușcă de vin și... heisa!
Noi dăm pielea popei.
Și cuprinși de vesel dor
Mergem inspre iad in sbor!

SCHWEIZER

Inoptează și căpitanul nu mai vine.

RAZMANN

Și ne spusese că va veni la opt oare.

SCHWEIZER

De cumva i s'a întâmplat ceva... Camarazi A-
prindem și ucidem tot ce ne ese înainte.

SPIEGELBERG (luând pe Razman la o parte).

Razmann, am să-ți spun o vorbă.

SCHWARZ (cătră Grimm).

N'am face bine să trimitem spioni?

GRIMM

Lasă-l, poate să fi făcut vre o treabă care să ne dea pe toți de rușine.

SCHWEIZER

Te 'nșăli sau mă iee dracu. Când s'a pornit de la noi nu părea că are in gând vre o treabă de meseria noastră. Nu știi ce-a spus, când treceam peste șes? „Cel care-mi va fura un morcov își lasă capul aice, atât de sigur cât mă numesc Moor!“ Nu ne e ertat să furăm.

RAZMANN (incet cătră Spiegelberg).

La ce capăt vrei să eși? vorbește mai lămurit.

SPIEGELBERG

Pst! Pst! Nu știi ce idei avem, eu și tu despre libertate; declamăm de minune contra atirării și lăsăm să ne injuge la car ca pe boi; nu-mi place.

SCHWEIZER (cătră Grimm).

Ce dracu rumegă dobitocul ăsta?

RAZMANN (cătră Spiegelberg)

Vorbești de căpitan?

SPIEGELBERG

Pst! Pst! Sunt urechi de ale lui printre noi. —

Căpitan, îl numești? Cine l'a făcut căpitan? N'a usurpat el acest titlu care de drept mi se cuvine mie? Ce? Deaceea ne riscăm viețile, deaceea ne supunem la toate capriciele soartei, pentru a avè fericirea de a servi unui sclav? Servi, când am putè fi principi? Pre-a mea lege, Razman, asta nu mi-a plăcut niciodată!

SCHWEIZER (cătră ceilalți).

Da, tu ești un adevărat erou. Știi să turtești broaște cu petre, vuetul ce face căpitanul când își suflă nasul, te-ar putè face să treci prin urechile unui ac.

SPIEGELBERG (cătră Razmann).

Da, și de mulți ani chitesc eu să fie altfel. Razmann, de ești bărbatul care te-am crezut totdeauna... Razmann, el nu e aice, ei îl ered pe jumătate perdut... Razmann, mi se pare că i-a sunat ora... Ce, nici nu ți se ruminește fața când sună clopotul libertății? Nici atâta inimă n'ai să 'nțelegi acest plan sumet?

RAZMANN

Ha! Satană, cu ce lanțuri imi infășuri sufletul?

SPIEGELBERG

Ai priceput? Bine, urmează-mè! Am luat sama incotro au apucat, vino, două pistoale rareori gresesc, ș'apoi vom avea meritul de a fi cei întâi care au sugrumat copilul (vrea să-l tragă după dînsul).

SCHWEIZER (scoțînd spada).

Ha! bestie! Imi aduci aminte de codrii Boemiei!

Nu ai fost tu cel întâiu care a început a schelălăi când se striga: „vine dușmanul“? atunci am făcut un jurământ... mori, ucigaș mișel ce ești! (il străpunge).

HOȚII (în mișcare).

Hola! Hola! Schweizer!... Schweizer!... Spiegelberg!... despărțiți-i!

SCHWEIZER (aruncă arma jos).

Na! crapă!... Liniștiți-vă camarazi, nu vă spărieți de o nimica. Bestia asta a fost totdeauna inventată contra căpitanului și n'are nici o sgârietură pe tot trupul, vă rog, liniștiți-vă. Ha, mișelul, pe din dos voia să ucidă bărbați! Bărbați pe din dos, deaceea am vărsat sudori pe lumea asta, ca să trecem pe ceea lume ca niște ticăloși? Tu bestie, deaceea ne-am culcat în foc și în fum ca să crăpăm la urmă ca niște gusgani?

GRIMM

Dar la dracu, camarade, care a fost cauza? Căpitanul a să se infurieze.

SCHWEIZER

Asta treaba mea să fie și tu, ticălosule (cătră Razmann), i-ai fost tovarăș! Pei din ochii mei! Și Schuferle făcuse așa; deaceea l'au și spânzurat în Elveția, cum îi proorocise căpitanul. (Se aude un pistol).

SCHWARZ

Ascultați, un pistol! (alt pistol) Încă unul! Hola! Căpitanul!

GRIMM

Răbdare, trebuie să se audă un al treilea foc (se aude și al treilea foc).

SCHWARZ

El e! El e! Ascunde-te Schweizer, să-i răspundem!
(Slobod pistoalele).

Moor, Kosinsky (intră).

SCHWEIZER (mergându-i înainte).

Bine ai venit, căpitane, am fost cam iute în lipsa ta (ducându-l la cadavru). Judecă-ne pe amândoi, pe din dos voia să te ucidă.

HOȚII (inspăimântați).

Ce, pe căpitanul?

MOOR (acufundat în aspectul lui Spiegelberg).

O! mână neînțeleasă a resbunătoarei Nemesis!
N'a fost el acela care ne-a cântat cântecul de sirenă?
Consacră astă armă negrei resbunări! Asta n'ai făcut-o tu, Schweizer.

SCHWEIZER

Pre-a mea lege, eu am făcut-o și zău nu e fapta cea mai rea ce am făcut în viața mea! (Se depărtează nemulțămît).

MOOR (gânditor).

Înțeleg, părinte ceresc, înțeleg, crengel cad de pe arbori, și toamna mea a sosit. Luați-l din ochii mei! (Se depărtează cadavrul lui Spiegelberg).

GRIMM

Dă-ne ordine, căpitane, ce să facem?

MOOR

Incurând, incurând, se va implini totul; dați-mi alăuta, m'am perdut, de când am fost acolo; alăuta zic, trebuie prin cântec să-mi redobândesc puterea, lăsați-mă!

HOȚII

E mezul nopții, căpitane.

MOOR

Cu toate aceste erau numai lacrimi de teatru, voi să ascult cântul roman, ca să se deștepte geniul adormit; dați-mi alăuta. Ziceți că e mezul nopții?

SCHWARZ

De nu va fi și mai bine. Somnul ne apasă greu ca plumbul. De trei zile n'am închis ochii.

MOOR

Alinătorul somn se lasă el și pe ochii răilor? De ce dar fuge de mine? Eu n'am fost niciodată, nici mișel, nici rău; culcați-vă, mâne dimineată vom merge mai departe.

HOȚII

Noapte bună. (Se culcă la pământ și adorm).

(Adâncă tăcere).

MOOR (ie alăuta și cântă).

Brutus.

Te salut frumoasă și pacinică câmpie

In sênul tău primește pe ultimul Roman!

De la Philippi unde, in crunta bătălie

Perdui a mea viață, repaos nu mai am.

Unde ești, o Cassius? Roma este moartă
Frații noștri sunt bătuți, imprăștiți!
Atunci pentru scăpare eu bat l'a morții poartă
Căci lumea pentru Brutus deacum nu are preț.

Cesar.

Ce muritor cu față etern invingătoare
Incoace se coboară din dealul prăpăstios?
Ha! dacă nu mă 'nșală o voce interioară
Aud pas de Roman, măreț, maiestuos.
A Tibrului fiu mândru, cu călătoare pasuri
Trăește încă tîrgul pe șapte culmi fundat?
Ah! Am vărsat adesea ferbinți, amare plînsuri
De când de-al său părinte, de Cesar e lăsat.

Brutus.

Ha! tu, străpuns de douăzeci și trei de ori
Din întuneric cine la luce te-a chemat?
In Orcus te întoarce, tu mândre plângător,
Căci nu ai triumfat!
In vale la Philippi in crunta 'ncăirare
S'au prăpădit ai libertății luptători
Roma pe-ă mea groapă zace 'n desperare
La Minos merge Brutus—tu mergi in Iad și mori.

Cesar

Brutus! In inima-mi de dragoste ferbinte
O! fiul meu vîrît-ai un fer ucigător.
Și tu Brutus, și tu, străpungi pe-al tîu părinte
Cînd te făcù al lumii întregi moștenitor?
Mergi! Dintre toți Romanii tu te ai făcut mai mare
Cușitul infigîndu-ți in sinul părintesc.
Mergi! strigă'n lumea 'ntreagă vestea defăimătoare
Din toți Romanii Brutus a devenit mai mare
Cușitul infigîndu-și in sinul părintesc!

Mergi ! Ştiu acuma cine pe-a Lethei triste maluri
Mă mai opria...

O, negrule vislaş ! resbate printre valuri !

Brutus.

Părinte stăi ! In lumea intregă de sub soare
Din toţi, cunoscul numai pe-un singur muritor
Ce ar fi putut cu Cesar să aib'asemănare
Pe acela l'ai numit fiu şi moştenitor.
Un Cesar putu numai o Romă să răpiască
Din toţi un Brutus numai lovì in peptul său,
Unde-i un Brutus, Cesar nu poate să trăiască
Întoarce-ţi pasu 'n stînga, in dreapta apuc eu.

(Pune alăuta la o parte şi se preumblă gânditor
încoace şi încolo).

Cine-mi poate garanta viitorul?... Totul e atât de întuneric, labirinturi încurcate, nici o eşire, nici o stea călăuză... De s'ar mântui ca un joc sarbed de marionete... dar dece această sete de fericire eternă ? Dece idealul unei perfecţiuni neatînse ? Dece impulsivitatea la proiecturi ce nu se pot îndeplini ?— Dacă o mică mişcare pe acest instrument (îşi pune pistolul la frunte) ar face pe înţelept şi pe nebun, pe viteaz şi pe mişel, pe nobil şi pe berbant tot de o samă ? In natura neînsufleţită e o armonie atât de divină, dece ar fi in natura spirituală o atât de mare disonanţă ? Nu, nu ! Este ceva mai mult, căci încă n'am fost fericit. Credeţi că voiu tremura, umbre ale victimelor mele ? N'oiu tremura ! (tremură). Gemetele voastre, feţele voastre vinete, rănelor voastre deschise şi grozave, sunt numai verigele unui lanţ nesfârmat al ursitei, şi acest lanţ e legat de visurile junetei mele, de la umoarea mancei şi

a învățătorului, de temperamentul tătălui meu, de sângele maicei mele! (Cuprins de groază). Dece nu m'a făcut *Perillus* un bou ca umanitatea să se prăjiască în pântecele meu infierbântat (indreaptă ȧava pistolului spre frunte). Timp și eternitate, legate una de alta printr'un singur moment! Cheie grozavă care incui în urma mea închisoarea vieții și descui înaintea mea locașul nopții eterne! Spune-mi, o! spune-mi, unde ai să mă duci? Țară străină, necunoscută, ah! omenirea cade sub astă imagine, fibrele se destind și fantasia vicleană a simțurilor ne face să sburde umbre deșănțate înaintea simplei noastre credulițăi. Nu, nu! un bărbat nu trebuie să șovăiască, fii ce vrei, locaș necunoscut de dincolo, numai eu să-mi fiu credincios mie, fii ce vrei, numai eu să mă întovărășesc pe mine dincolo. Aparențele exterioare sunt numai lustrul omului, eu singur imi sunt cerul și iadul. De mi-ai lăsa mie singur vie o parte a lumii prefăcută în cenușă, o parte ce ai exilat-o din ochii tăi, unde nu voiu avea alți tovarăși decât noaptea singură și eternul deșert, aș popula deșertul tăcut cu fantasiile mele și aș avea toată eternitatea pentru a analiza în voie tabloul incurcat al miseriei umane! Ori vrei să mă conduci prin nașteri noue, prin noue scene de miserie din treaptă 'n treaptă la nimicire? Nu voiu pute rupe firele vieții care-mi sunt toarse pentru viața de dincolo, atât de ușor cum le pot rupe pe acestea? Tu mă poți preface în nimica, dar astă libertate nu mi-o poți lua (incarcă pistolul și deodată se oprește). Dar să mor de frica unei vieți pline de chinuri? Să mă las invins de miserie? Nu, voiu să sufer! (arunca pistolul). Plece-se chinul înaintea mândriei mele, voiu să-mi implinesc urșita! (Se întunecă din ce în ce mai mult).

HERMANN (vine prin pădure).

Hu! Hu! Grozav țipă buhna! in sat bate miezul nopții;... bine, bine, crima doarme, in această selbătăciune nu-i nici un spion (se apropie de castel și bate). Eși, om al durerii, locuitor al turnului! Iți aduc mâncarea.

MOOR (dând incet inapoi).

Ce vrea să zică asta?

O VOCE DIN CASTEL

Cine bate? Hei! Tu ești Hermann, corbul meu?

HERMANN

Da, eu sunt, Hermann, corbul tău, vino la gratie și mănâncă. (Se aude buhna țipând). Cumplit cântă camarazii tăi; îți place mâncarea, bătrâne?

VOCEA

Imi era foame. Iți mulțămesc, stăpân al corbilor, pentru pânea ce-mi dai in pustiul! Ce mai face iubitul meu copil, Hermann?

HERMANN

Taci, ascultă, aud un vuet ca un horcăit! N'auz tu nimic?

VOCEA

Ce, auzi tu ceva?

HERMANN

Aud vântul vijind prin crăpăturile zidurilor, musică lugubră, care te face să clănțânești din dinți și să ți se invinețească unghiile; ascultă bine,

tot imi pare c'aud horăind. Nu ești singur, ai societate, bătrâne... Hu! hu! hu!...

VOCEA

Vezi ceva?

HERMANN

Remăi sănătos... remăi sănătos... grozav e acest locaș... coboară-te in bortă, colo sus vei găsi un mântuitor, un răsbunător... fiu blăstemat! (vra să se ducă)

MOOR (inaintând cu groază).

Stăi!

HERMANN (strigând).

Vai mie!

MOOR

Stăi, îți zic!

HERMANN

Vai, vai, vai! Totul e trădat!

MOOR

Stăi! Grăește! Cine ești? Ce faci aici? Grăește!

HERMANN

Ertare, oh! ertare, stăpâne! Ascultă numai un singur cuvânt până a nu mă ucide.

MOOR (scoțând spada).

Ce am să aud?

HERMANN

Știu că m'ai amenințat cu moartea, n'am putut

altfel, trebuia s'o fac, sus este un Dumnezeu, colo
inuntru insuș părintele tău... mi-a fost milă... o-
moară-mă!

MOOR

Aici e vre-o taină... Spune, vorbește, voiu să
știu totul!

VOCEA

Vai, vai! Tu vorbești, Hermann? Cu cine vor-
bești, Hermann?

MOOR

Colo mai e unul... Ce este aicea? (alergând spre
turn). E vre un inchis pe care oamenii l'au inlăturat?
Voiu să-l mântuiu. Voce, te 'ntreb, unde-i poarta?

HERMANN

O, îndură-te, stăpâne! nu merge mai departe,
stăpâne, destul! (fi tae drumul).

MOOR

De patru ori incuiet! Dă-te in lături, voiu să
aflu... Pentru întâia oară veniți-mi in ajutor, unelte
tălhărești! (la un instrument de tălhar și deschide
poarta din fund; inaintează un bătrân uscat ca un schelet).

BĂTRÂNUL

Indurați-vă de un nenorocit! Indurați-vă!

MOOR (dând spăriet inapoi).

E glasul tatălui meu!

BĂTRÂNUL MOOR

Slavă ție Doamne! A sosit ciasul mântuirii!

MOOR

Umbră a bătrânului Moor! Ce te-a turburat în moment? Ai tras după tine un păcat pe ceea lume care-ți închide calea la porțile raiului? Voiu da rugăciuni ca să-ți trimit sufletul rătăcit în patria sa. Ai îngropat aurul văduvelor și al orfanilor în cânt rătăcești gemând pe la mezul nopții? Voiu să smulg comoara subpământeană din ghiarele zmeului încântat, chiar dacă ar fi să verse asupra mea mii de flăcări și să încerce ascuțiții săi dinți de spada mea,—ori vii să răspunzi la întrebările mele și să-mi explici enigma eternității? Vorbește, vorbește! Nu sunt omul fricei.

BĂTRÂNUL MOOR

Nu sunt o umbră, pipăește-mă, trăesc. Oh! o viață ticăloasă, miserabilă!

MOOR

Ce, n'ai fost îngropat?

B. MOOR

Am fost îngropat, adică un câne mort zace în mormântul părinților mei, și eu de trei luni de zile mă usuc în această boltă subpământeană în care razele soarelui nu străbat, în care nici un aer cald nu suflă, unde nu te vizitează nici un amic și unde corbii sălbatici croncănesc și buhnele țipă pe la mezul nopții.

MOOR

Blăstēm! Cine a făcut aceasta?

B. MOOR

Nu-l blăstēma, a făcut-o fiul meu Franz.

MOOR

Franz? Franz? O chaos etern!

B. MOOR

De ești om și ai inimă de om, mântuitor necunoscut, ascultă nefericirile unui părinte ce i-au adus fii săi; de trei luni de zile le plâng în ziduri surde, dar numai un echo sêc imi îngână văitările, deaceea, de ești om și ai inimă de om...

MOOR

Rugămintea aceasta ar putè deștepta fiare sălbatică din visuniile lor.

B. MOOR

Zăceam pe pat, abia începusem să redobândesc puteri după o boală grea. Vine un om la mine care-mi spune că fiul meu cel mai mare ar fi murit în bătălie, și aduse cu dînsul o armă pătată de sângele sêu și ultimul sêu adio, care zicea că blăstêmul meu l'ar fi aruncat în bătălie și'n moarte și'n desperare.

MOOR (intorcându-și iute fața).

Totul e descoperit!

B. MOOR

Ascultă mai departe! Când auzii vestea, am leșinat. Trebuie să me fi crezut mort, căci când mi-am venit ear în fire, eram întins în sicriu și învălit într'un giulgiu ca un mort. Am sgâriat la capacul sicriului. Capacul se deschise și dinaintea mea sta fiul meu Franz. Ce? strigă el cu o voce grozavă, vrei să trăești o eternitate? și pe loc se închise capacul sicriului. Tunetul acestor vorbe imi răpise

cunoștința; când mă deșteptai din nou, simții că se ridica sicriul și că-l puneă într'o trăsură care se mișcă vre-o jumătate de oră. Insfirșit se deschise, mă aflai la ușa acestei bolte, fiul meu era lângă mine și omul care-mi adusese arma de la Carol. De zece ori i-am imbrătoșat genunchii, și m'am rugat și l'am conjurat, plângerile părintelui său nu-i străbătură până la inimă. In turn, ticălosul, tună vocea sa, destul ai trăit! Și am fost aruncat fără indurare in această boltă și fiul meu a incuiat ușa după mine.

MOOR

E cu neputință, cu neputință! Te'nșăli.

B. MOOR

Poate că m'nseli! Ascultă mai departe, dar nu te mâniè. Aicea zăcui douăzeci de ore și nimeni nu gândi la nevoia mea, și niciodată n'au călcat picioare omenești in acest pustiu, căci o zicătoare veche spune, că umbrele străbunilor mei se joacă in aceste ruine cu lanțurile lor, și insfirșit auzii poarta deschizându-se și omul acesta imi aduse pâne și apă, și-mi descoperi că fusesem condamnat să mor de foame și că și-ar risca viața de s'ar afla că-mi aduce mâncare. Așa am trăit in durere și miserie o vreme indelungată, dar umezeala necontenită, aerul impuțit al noroiului meu, nemărginita ticăloșie făcurè de-mi perdui puterile, de mi se uscă trupul; de mii de ori cerui cu lacrimi moartea de la Dumnezeu, dar se vede că măsura pedepsei mele încă nu e plină, ori poate mă așteaptă încă vre-o bucurie de m'am putut conserva prin astfel de minuni. Dar sufer cu dreptul... Carol, Carol! și părul lui încă nu era alb.

MOOR

Destul. Sculați-vă! Inimi de petre, sloiuri de gheață, dormitori trândavi și nesimțitori? Nu se deșteaptă nimeni? (Scoate un pistol și sloboade).

HOȚII (trezindu-se).

He? Hola! Hola! Ce este?

MOOR

Istoria asta nu v'a deșteptat din somn? Somnul etern s'ar fi trezit! Priviți incoace, priviți incoace! Legile lumii s'au prefăcut într'un joc de noroc, legământul naturei s'a rupt, discordia a reinviat, fiul și-a ucis părintele.

HOȚII

Ce spune căpitanul?

MOOR

Nu, nu l'a ucis! Cuvântul ucis e prea dulce, fiul a torturat, a înțepat, a schinjuit, a jupuit pe părintele său de mii de ori! Dar aceste vorbe sunt prea umane... a făcut fapte de care s'ar înroși păcatul, de care s'ar îngrozî canibalul, ce n'au putut inchipui demonii de când eternitatea. Pe însuși tatăl său... O! priviți, priviți, a leșinat... In bolta aceasta a aruncat fiul pe părintele său... umezeală, frig, foame, sete... O! priviți, priviți! e însuș tatăl meu, o mărturisesc.

HOȚII (s'apropie cu vuet și inconjură pe bătrân).

Tatăl tău, tatăl tău!

SCHWEIZER (s'apropie cu respect și cade în genunchi).

Tată al căpitanului meu! Îți sărut picioarele! Poruncește acestui cuțit!

MOOR

Răsbunare, răsbunare ție! bătrân batjocurit, bătrân profanat! Așa rup de acum înainte legămintele frățești (iși rupe haina). Așa blăstăm fiecare picătură de sânge frățesc, în fața cerului! Ascultați-mă, lună și stele, ascultă-mă cer funebru care ai privit la ticăloasa faptă! Ascultă-mă de trei ori grozavule Dumnezeu, care domnești colo sus asupra lunii și răsbuni și osindești deasupra stelelor și luminezi noaptea cu fulgerul tău! — Aici ingenuchez, aici ridic cele trei degete în groaza nopții, aici jur, și natura mă scuipă afară din marginile sale ca o bestie răutăcioasă de-mi voi sfărâma jurământul, jur să nu mai salut lumina zilei până ce sângele părintucigașului nu va uda această peatră și se va evapora spre soare! (Se ridică).

HOȚII

E o festă de Belyal! Spue cineva că noi suntem niște răi, nu, pe toți dracii! De acestea n'am făcut noi niciodată!

MOOR

Da! pe toate grozavele suspinuri a celor ce au căzut sub cuțitele voastre, cari au perit în flamele mele, pe cari i-au dărâmat turnul meu risipindu-se, nici un gând de omor sau prădăciune nu va intra în peptul meu până ce hainele voastre nu vor fi însemnate cu pete roșii ca purpura, de sângele blăstematului. Asta n'ați visat o niciodată, că sunteți brațele unei maiestăți mai înalte? Nodul încurcat al ursitei noastre s'a descălcit astăzi! Astăzi o putere nevăzută ne-a inobilat meseria! Rugați-vă la cel care a pronunțat asupra voastră această soartă sublimă, care v'a condus aicea, care v'a

găsit demni, să fiți grozavii ângeri ai negrei sale judecâți! Descoperiți-vă capul, cădeți in pulbere la genunchi și ridicați-vă sfințiți! (Ingenunchiază toți hojii).

SCHWEIZER

Poruncește căpitane, ce să facem?

MOOR

Ridică-te Schweizer și atinge aceste bucle sacre (il duce la tatăl său și-i dă o buclă de păr in mână).
Ți-aduci aminte cum ai crăpat capul acelu cavaler boem care-și indreptase arma spre fruntea mea, pe când eu căzusem obosit in genunchi? Atunci ți-am juruit o resplată împărătească; până acuma nu ți-am putut plăti datoria.

SCHWEIZER

Mi-ai jurat in adevăr, dar lasă-mă să te numesc in veci datornicul meu.

MOOR

Nu! Acuma voiu să-ți plătesc! Schweizer, ca tine n'a fost onorat încă nici un muritor: răsună pe tatăl meu! (Schweizer se ridică).

SCHWEIZER

Mare căpitane, astazi pentru întâia oară m'ai făcut mândru! Poruncește, unde, cum, când să-l lovesc!

MOOR

Minutele sunt scumpe, trebuie să te grăbești; alegeți pe cei mai demni din ceată și du-i la castelul contelui! Smulge-l din pat dacă doarme, ori visează in brațele voluptății! Trage-l de la masă

dacă e beat! Răpește-l de la picioarele crucii dacă se inchină! Dar îți spun, te jur, nu mi-l aduce mort! Voiu să-i rup carnea și s'o dau la corbii flămânzi. Să nu-i lipsiască nici un fir de păr, să nu i se sgârie pelea, voiu să-l am întreg, și de mi-l aduci viu, resplata ta va fi un milion, il voiu fura de la un rege cu pericolul vieții mele și tu vei fi liber ca aerul. De mai înțeles, sboară!

SCHWEIZER

Destul, căpitane, îți jur pe astă mână: ori se vor întoarce doi, ori nici unul! Ângeri exterminători ai lui Schweizer, veniți! (Ese cu o parte din hoți).

MOOR (cătră ceilalți).

Voi imprăștiati-vă in pădure, eu rămân aici.

(Cortina cade).

ACTUL V.

SCENA I.

O sală din care se văd multe apartamente. Noapte.

DANIEL

(intră cu un fânar și cu un pachet de haine).

Rămâi sănătoasă, scumpă casă părintească. Am gustat liniște și mulțămire în păreții tăi, cât trăia încă răposatul, Dumnezeu să-l ierte! Un vechiu servitor varsă lacrimi pe oasele tale de mult puzite. Astă casă era adăpostul orfanilor și refugiul celor părăsiți, și fiul tău a prefăcut-o într'o visunie de ucigași. Rămâneți sănătoase, scânduri vechi pe care de atâtea ori le-a măturat mâna bătrânului Daniel. Rămâi sănătoasă vatră scumpă, bătrânul Daniel cu durere se desparte de tine.. Eram așa de deprins cu tine.. A să te doară inima, bătrâne Elieser, dar Dumnezeu se va indura și mă va feri de cursele și vicleniile celui rău. Gol am venit, gol mă duc dar cel puțin sufletul mi-ă scăpat. (Vrea să easă dar întâlnește pe Franz care intră în haină de noapte spăriet).

DANIEL

Ajută-mă, Doamne! Stepânul! (Stinge fânarul).

FRANZ

Trădat! Trădat! Mormintele scui pă spectre. Impărăția morților deșteptată din somnul de veci, urlă la urechia mea: Ucigaș, ucigaș! — Cine se mișcă acolo?

DANIEL (inspăimântat).

Maică Preacurată! Dumneata, stăpâne, strigi așa prin casă și trezești pe toți care dorm?

FRANZ

Care dorm? Cine v'a zis să dormiți? Mergi, adă o luminare! (Daniel ese; intră un alt servitor). Nime să nu doarmă. Auzi? Toți să fie treji, inarmați, să incarce toate puștele, nu i-ai văzut cum se furișau colo prin coridor?

SERVITORUL

Pe cine, stăpâne?

FRANZ

Pe cine, prostule, pe cine? Sēc și rece mă'ntrebi, pe cine? Nu mă apucase ca spasmuri! Pe cine, măgarule, pe cine? Stafii și diavoli! Noaptea-i inaintată?

SERVITORUL

Chiar acum a sunat două.

FRANZ

Ce, are să ție noaptea până la zioa judecării? N'ai auzit un vuet, strigăt de victorie, tropotul unor cai ce fug in galop? Unde-i Carol... voiam să zic: Contele?

SERVITORUL

Nu știu, stăpâne.

FRANZ

Nu știi? Și tu faci parte din complot? Am să-ți smulg inima din coaste de-mi vei mai zice „nu știu!“ Mergi, chiamă preotul.

SERVITORUL

Stăpâne!

FRANZ

Murmuri? Stai pe gânduri? (Servitorul ese). Ce? și calicii s'au resvrătit încontra mea? Cerul, iadul, toți resculăți încontra mea?

DANIEL (intră cu luminare).

Stăpâne...

FRANZ

Nu, nu tremur! Era numai un vis. Morții încă nu înviază, cine spune că tremur și că mă 'ngălbenez? Mă simt așa de ușor, așa de bine...

DANIEL

Ești galben ca ceara, glasul îți este amorțit și tremură.

FRANZ

Am friguri, spune preotului când va veni că am friguri, spune preotului c'oiu pune mâne să'mi iee sânge.

DANIEL

Nu vrei să-ți dau câte-va picături de eter pe zahăr?

FRANZ

Dă-mi eter pe zahăr! Preotul n'a să vie așa de iute. Glasul imi este amorțit și tremur, dă-mi eter pe zahăr!

DANIEL

Dă-mi cheile s'aduc picăturile de jos din bufet.

FRANZ

Nu, nu, nu! Stăi, o să mergem împreună. Vezi că nu pot să fiu singur! S'ar putea să... vezi in ce stare... să leșin... de rămân singur! Mi-a trece, rămâi!

DANIEL

O! ești foarte bolnav.

FRANZ

Firește, eată tot. Boalele turbură creerii și ne fac de avem visuri deșanțate și nebune, visurile nu inseamnă nimic, așa-i, Daniel? Visurile vin din pânțece și visurile nu inseamnă nimic. In această noapte am avut un vis ciudat (leșină).

DANIEL

Maică Preacurată, ce este? Gheorghe! Conrad! Bastian! Martin! Vino-ți in fire. (Il scutură). Sfântă Marie, Magdalină și Iosif! Dar fii cu minte! au să zică că eu te-am ucis. Doamne, îndură-te de mine!

FRANZ (turburat).

Fugi... fugi! Ce mă scuturi așa, schelet infricoșat? Morții încă nu invie.

DANIEL

Doamne Isuse! A nebunit!

FRANZ (sculându-se obosit).

Unde sunt? Tu ești, Daniel? Ce-am spus? Nu lua sama, ori ce-am spus, nu crede; vino, ajută-mă să mă scol! Era o amețeală... pentrucă... pentrucă mi-am spăriet somnul.

DANIEL

Când ar fi măcar Ion aici! Să chem ajutor, să trimit după doftori!

FRANZ

Stăi! Șezi ici lângă mine pe canapea, bine! Tu ești om cu minte și om bun, ascultă!

DANIEL

Nu acum, altă dată! Vino să te culc, îți trebuie repaos.

FRANZ

Nu, te rog, ascultă, și rizi bine de mine! Vezi, imi părea că mă sculasem de la o masă domnească și inima-mi era veselă și mă intinsesem amețit în grădină pe earbă verde, dar deodată — era pe la meazăzi — deodată, dar îți spun, rizi bine de mine...

DANIEL

Deodată?

FRANZ

Deodată un trăsnet grozav mă deșteptă din amețeală, mă ridic tremurând și imi pare că văd tot orizontul luminându-se de o flacără roșie; munții, orașele și pădurile se topiau cum se topește ceara la foc și un orcan vijitor mătura înaintea sa, marea,

cerul și pământul; atunci se auzi un tunet ca dintr'un bucium de aramă: Pământe, scoate-ți morții, scoate-ți morții, mare! și câmpiile goale începură a se despica și a arunca titve, și coaste și fălci și oase care se intruniau și formau trupuri omenești și alergau și se inmulțiau ca valurile mării la o furtună. Atunci mă uitai în sus și eată, mă aflam la poalele muntelui Sinai și mulțimea se afla pe deasupra mea și sub mine, și sus pe culmea muntelui pe trei scaune scânteitoare erau trei oameni de ochii cărora fugiau toate creaturile.

DANIEL

Asta-i icoana judecăței de pe urmă.

FRANZ

Așa-i că's nebunii? Atunci se ridică unul strălucitor ca stelele nopții care ținea în mână o verigă de fer, el ținea veriga între resărit și apus și zicea: In veci sfânt, drept, neschimbat! Este numai un adevăr, este numai o virtute! Vai, vai! vermelui care se indoește! Atunci înaintă altul care ținea în mână o oglindă lucitoare; ținea oglinda între apus și resărit și zicea: această oglindă e adevărul, prefacere și fățarnicie nu sunt. Atunci m'am spăriet eu și toată mulțimea, căci vedeam chipuri de șerpi și de tigri și de leopardi reflectându-se în grozava oglindă. Atunci se arată un al treilea care ținea în mână o cumpănă de aramă; ținea cumpăna între apus și resărit și zicea: veniți, veniți fii ai lui Adam, eu măsor gândurile în cumpăna mâniei și faptele cu greutatea urgiei mele...

DANIEL

Doamne, îndură-te de mine păcătosul!

FRANZ

Toți se făcuse albi ca omătul, așteptarea strîngea toate inimile. Atunci mi se părù că aud înaintea tuturor numele meu resunând în stâncile muntelui și mēduva oaselor mele se sleia și dinții în gură imi clănțâneau. Cumpēna începù a se mișca, stâncile a tuna și orele treceau una după alta în partea stingă a cumpenii și fiecare arunca în ea un păcat de moarte...

DANIEL

O! Dumnezeu să te erte!

FRANZ

Nu mē ertă! Cumpēna stingă crescù mare ca un munte, dar cealaltă plină de sângele mântuirii o ținea încă sus în aer; la urmă se ivi un bătrân, greu incujbat de chinuri și cu brațul ros de foame, toți ochii se depărtară cu groază de la dînsul; eu îl cunoșteam, el însă luă o buclă din pērul sēu argintiu, o aruncă în cumpena păcatelor și aceasta se coborî adânc, în fundul abisului, iar cealaltă a mântuirii se ridică în sus. Atunci auzii o voce din pântecul stâncelor: ertare, ertare tuturor păcătoșilor: pământului și ai abisului! Numai tu singur ești osindit! (adâncă tăcere). Ei bine, dece nu rizi?

DANIEL

Pot să rid, când mi se increțește pelea de groază? Visurile vin de la Dumnezeu.

FRANZ

Fi, fi! Asta n'o spune! Zi-mi nebun, un nebun prost și limbut! Te rog, dragă Daniel, rizi, rizi bine!

DANIEL

Visurile vin de la Dumnezeu. M'oiu ruga la el ca să te erte.

FRANZ

Miști, îți zic, hai, du-te. fugi, sai, vezi de ce nu vine preotul, zii să se grăbiască; dar îți zic că miști!

DANIEL

Dumnezeu să te erte! (ese).

FRANZ (singur).

Înțelepciune a prostimii! frică a prostimii! încă nu se știe de trecutul nu e trecut sau de găsește vre un ochiu cercetător colo deasupra stelelor... hm, hm! Cine mi-a insuflat acest gând? Este colo deasupra stelelor unul care resbună?... Nu, nu! Da, da! grozav șueră în mine: Este colo deasupra stelelor unul care judecă? Să mă arăt chiar în astă noapte înaintea înaltului răsbunător? Zic, nu! Subterfugiu miserabil îndărătul căruia vrea să se ascundă mișelia ta; colo sus deasupra stelelor e deșert, pustiu, surd... dăr dacă tot ar fi ceva? Nu, nu e nimic. Vreau să nu fie nimic! Dar dacă tot ar fi? Vai ție dacă păcatele ți-au fost numărate, și ai să dai samă de ele chiar în astă noapte! — Dece mă pătrunde un fior până la oase? Să mor! Dece acest cuvânt mă îngrozește așa? Să dau sama răsbunătorului de deasupra stelelor și dacă e drept, orfanii și văduvele, asupriții și schinjuiții se vor plânge lui, și dacă e drept, și mă va întreba de ce au suferit ei, de ce am triumfat eu de dinșii?...

(Pastorul Moser intră).

MOSER

M'ai chemat, domnule conte? Mă mir, întâia oară în viața mea! Ai de gând să-ți bați joc de religie ori ai început să tremuri înaintea ei?

FRANZ

Să-mi bat joc, ori să tremur, după cum vei răspunde. Ascultă, Moser, vreau să-ți arăt că ești un nebun sau că-ți bați joc de lume; să-mi răspunzi, auzi, să-mi răspunzi pe viața ta!

MOSER

Tu chemi înaintea tribunalului tău pe unul mai înalt, acela îți va răspunde odată.

FRANZ

Acuma voiu s'o știu, acuma, în momentul acesta, ca să nu comit și eu gogomânia de a mă adresa la idolul prostimii când voiu fi sub sarcinile nevoei. De multe ori ți-am spus rizând, când eram amețit de vin: „nu este un Dumnezeu!“ Acuma îți vorbesc serios, și-ți zic: „nu este un Dumnezeu!“ Combate-mă cu toate armele ce ai în puterea tă, dar eu le voiu oborî cu un suflu din gura mea.

MOSER

De ai putea să obori tot așa de lesne trăsnetul care va cădea cu o greutate de 10,000 de cântare pe trufașul tău suflet! Acest Dumnezeu a totștiutorul, pe care tu smintitule și răule voești a-l nimici în mijlocul creațiunii lui, n'are nevoie să se justifice prin gura pulberii. El e tot așa de mare în tiraniile tale ca și într'un suris al virtuții invingătoare.

FRANZ

Minunat popo, așa imi placi!

MOSEER

Eu infătoșez aici pe un stăpân mai mare și vorbesc cu un verme ca și mine, și căruia nu cat să-i plac. Ar trebui în adevăr, să pot face minuni dacă ar fi să smulg din îndărătnica ta răutate mărturisirea... Dar dacă convingerea ta e atât de nestrămutată, de ce m'ai chemat la mezul nopții?

FRANZ

Pentru că-mi e urit și n'am gust să joc șah. Voiu să mă distrag, mușcându-mă c'un popă. Cu groază deșartă nu mă faci să-mi clatine curajul. Știu foarte bine că cel căruia nu i-a mers bine în această lume, sperează în eternitate; dar cumplit se amăgește. Totdeauna am cetit că ființa noastră nu-i alta nimic decât circularea sângelui, și că, cu ultima picătură de sânge, se scurge și spirit și trup. Spiritul împărtășește toate slăbiciunile trupului; de ce n'ar inceta și el cu desființarea lui, de ce nu s'ar preface în aburi, când trupul putrezește? Intre în creerii tăi o picătură de apă, și viața ta face o pauză subită. Te vei afla pentru un moment în neexistență, și dacă intreruperea se prelungește, ea va aduce moartea. Simțirea nu e decât vibrațiunea unor corzi și un clavir stricat nu mai dă nici un sunet. Dacă pun să dărâme toate șapte caștelele mele, dacă sfărâm astă statuă de Venere, simetria și frumusețea lor nu mai lasă nici o urmă de ființă; vezi, așa e și cu sufletul nostru cel nemuritor.

MOSEB

Aceasta e filosofia disperării voastre. Ear însăş inima voastră, care in vremea acestor demonstrări vă bate cu frică şi cu spaimă, vă desminţeşte. Sistemele voastre sunt mreje de painjen, ce se pot rupe cu un singur cuvânt: „trebuie să mori“, nu cer decât o singură probă: dacă in momentul morţii nu-ţi vei schimba ideile, dacă principiile nu te vor părăsi nici in acel moment, atunci tu ai câştigat. Ear de te apucă in momentul morţii un singur fior, vai, vai! V'aţi înşălat!

FRANZ (turburat).

Dacă mă apucă in momentul morţii un fior?

MOSEB

Am cunoscut mai mulţi miserabili, cari până atunci işi băteau joc de adevăr; însă in momentul morţii sboară orice amăgire. Voiu sta la patul tēu când vei muri, doresc din inimă să ved cum se duce un tiran, voiu fi faţă şi-mi voiu pironi ochii pe ai tēi când medicul iti va apuca mâna rece şi umedă şi abia, abia va găsi pulsul ce se perde şi va ridica ochii şi-ţi va spune increţind grozav sprincenele: „ajutorul omenesc nu mai poate mica!“ Ia bine sama, o! ia bine sama, să nu sameni cu Ricard şi cu Neron.

FRANZ

Nu, nu!

MOSEB

Atunci in loc de *nu!* glasul tēu tremurând va urla *da!* un tribunal interior, ce nu vei mai putea corupe cu subtilităţile septicismului, se va deştepta

in tine și te va judeca. Dar va fi o deșteptare ca aceea a unui ingropat de viu in pânțele țintiri-
mului: va fi o muștrare ca a sinucigașului când
și-a dat lovirea de moarte și se căește: va fi un
fulger care va inflăcări noaptea vieții tale, va fi
o singură ochire și dacă și in acel moment vei fi
statornic, atunci... atunci ai câștigat.

FRANZ (primblându-se turburat prin casă).

Dărdăituri de popă, dărdăituri de popă!

MOSEK

Atunci pentru întâia oară spada eternității vö
va străpunge sufletul, și atunci pentru întâia oară
va fi prea târziu. „Dumnezeu“ deșteaptă o altă idee
grozavă, ideea „judecător“. Vezi, Moor, viața a mii
de oameni se află in mâinile tale și din acea mie
ai nenorocit nouă sute nouăzeci și nouă. Iți lip-
sește numai o Romă ca să fii un Neron, iți lip-
sește numai un Peru ca să fii un Pizarro. Iți in-
chipești poate că Dumnezeu îngăduie ca un singur
om să domniască cu turbare in universul său și
să restoarne toate cele după placul său? Iți inchi-
puești poate că acei nouă sute nouăzeci și nouă
trăesc numai pentru a fi chinuiți de tine, pentru
a servi de păpușă la diabolicul tău joc? O! nu
crede! El iți va cere sama de fiecare minut de exi-
stența ce le-ai omorit, de fiecare bucurie ce le-ai
otrăvit, de fiecare perfecție de care i-ai lipsit, și
dacă atunci vei putea răspunde, tu ai câștigat!

FRANZ

Destul, nici o vorbă mai mult! Iți inchipești că
mă voi face servul negrelor tale fantasii?

MOSEB

Gândește că ursita oamenilor se mănține într'un grozav echilibru. Când cumpena in această viață se pleacă, ea se va ridica in cealaltă, când se ridică într'aceasta, ea se va coborî dincolo. Dar aceea ce a fost aicea suferință trecătoare, devine acolo un triumf etern; aceea ce a fost aici triumf mărginit, devine dincolo desperare eternă, nesfârșită.

FRANZ (aruncându-se spre dinsul cu turbare).

Trăsnetul să-ți astupe blăstemata ta gura, mincinos ce ești! Am să-ți rup limba ta veninoasă!

MOSEB

Așa de iute simți greutatea adevărului? Incă n'am vorbit de dovezi. Lasă-mă să-ți vorbesc de ele.

FRANZ

Taci, du-te la dracu cu dovezile tale! Iți spun că sufletul se nimicește și nu vreau să-mi mai răspunzi.

MOSEB

Aceasta o cer, gemând, spiritele infernului, dar cel din cer clatină din cap. Crezi tu că vei scăpa de brațul resplătorului in împărăția deșartă a noianului, in care vrei să te afunzi? De intri in cer, el e acolo, de te cobori in iad, el e arș e acolo și de a spune nopții: învlește-mă, și intunericului: ascunde-mă, intunericul va lucă impregurul tău și miezul nopții va lumina impregurul condemnatului, dar insuș sufletul tău nemuritor se rescoală in contră acestui cuvânt profan și invinge oarba idee.

FRANZ

Dar nu voiu să fiu nemuritor, fie nemuritor cine va voi, puțin imi pasă. Voiu să-l silesc să mă nimiciască, fi voiu întărta mânia intr'atâta, încât mânia lui mă va nimici. Spune-mi, care e păcatul cel mai grozav și care ațiță mai mult urgia lui?

MOSER

Cunosc două păcate, dar acestea nu se comit de oameni și oamenii nici nu gândesc la ele.

FRANZ

Acestea sunt?..

MOSER (cu gravitate).

Părintucidere, se chiamă unul, celălalt fratucidere. Dece te îngâlbenești?

FRANZ

Ce, moșnege? Stai in relații cu cerul ori cu iadul? Cine ți-a spus aceasta?

MOSER

Vai, de cel care le poartă pe amândouă pe inimă. Mai bine ar fi să nu să fi născut! Dar liniștește-te! Nu mai ai nici tată, nici frate.

FRANZ

Ha! Ce, nu cunoști nici un păcat mai mare? Gândește bine. Moartea, cerul, eternitatea, osinda plutește in jurul cuvântului ce vei rosti. Nu cunoști nici unul mai mare?

MOSER

Niciunul.

FRANZ (căzând pe un scaun).

Peire! Peire!

MOSEER

Bucură-te, bucură-te! Fii fericit! Cu toate chinurile tale ești încă un ânger pe lângă un părintu-cigaș. Blăstemul ce te va lovi e, pe lângă cel ce va lovi pe acesta, un cântec de dragoste, răsplătirea...

FRANZ (tresărind).

Luata-ar toți dracii, buhnă ce ești! Cine ți-a spus să vii? Eși, îți zic, ori te străpung!

MOSEER

Cum de inspăimântă atâta niște dărdăituri de popă pe un filosof ca tine? Dece nu le obori cu un suflu din gura ta? (Ese).

FRANZ

(se aruncă într'un jilț și se sbuciumă în desperare.

Tăcere adâncă).

Un servitor (intră în grabă).

SERVITORUL

Amalia a fugit, contele s'a făcut nevêzut.

DANIEL (intră inspăimântat).

Domnule conte, o trupă de călăreți se coboară în galop de pe costiș, strigând cu toții: Ucideți! Ucideți! Tot satul e în alarmă!

FRANZ

Mergi, pune să tragă clopotele, să meargă toți la biserică, cu toții să ingenuncheze, să se roage

pentru mine, să se elibereze toți inchișii... Voiu să dau indoi și intreit sermanilor ceea ce le-am luat... voiu... dar du-te astăzi, chiamă pe duhovnic să mă binecuvinteze și să mă mântue de păcate... Tot încă nu ești dus? (Se aude în depărtare vuet).

DANIEL

Dumnezeu să-mi erte păcatele! Cum s'o mai potrivesc și asta? Dumneata totdeauna ți-ai bătut joc de rugăciuni, de câte ori mi-ai aruncat biblia în cap, când mă gășiai închinându-mă!

FRANZ

Taci, s'a trecut... *Moartea! Vezi, Moartea!* Acum e prea târziu! (S'aude afară vocea lui Schweizer). Închină-te, închină-te!

DANIEL

Nu ți-am spus-o totdeauna, ai desprețuit închinăciunile, dar ia sama, ia sama, când dă nevoia peste om, când îți ajunge apa până la gât, dai toate averile lumii pentru un suspin creștinesc... Vezi? mă ocăriai și acuma.. vezi?

FRANZ (il înbrășoază cu foc).

Iartă-mă iubite, scumpule, iubite Daniel! Iartă-mă, te voiu imbrăca de la cap la picioare, închină-te, am să te insor, am să te... da închină-te azi, te conjur în genunchi, te conjur în numele dracului, închină-te!... (afară tumult, strigăte și vuet).

SCHWEIZER (afară).

Ucideți, dați năvală! Ved lumină, acolo trebuie să fie.

FRANZ (în genunchi).

Ascultă-mi rugăciunea, Dumnezeuule ceresc! — E cea întâia oară — și nu mi se va mai întâmpla — ascultă-mă, Dumnezeuule ceresc!

DANIEL

Sfinte Doamne! Ce faceți? Rugăciunea voastră e o hulă (intră poporul).

POPORUL

Tâlhari! Ucigași! Cine vuește așa la miezul nopții?

SCHWEIZER (tot afară).

Respingeți-i, camarazi... e dracul care a venit să vă iee stăpânul. Unde e Schwarz cu ceata lui? Incunjură castelul, Grimm, dați asalt la ziduri!

GRIMM (afară).

Adă torcii aprinse; ori noi ne vom sufla, ori el se va coborî, am să arunc foc în apartamentele lui!

FRANZ (închinându-se).

N-am fost un ucigaș de rind, Doamne, nu m'am mulțămît cu nimicuri, Doamne!

DANIEL

Indură-te, Dumnezeuule! Și rugăciunile lui sunt păcate. (Se aruncă torcii aprinse în casă, gîmurile se sfarmă, castelul arde).

FRANZ

Nu pot să mă închin, cole, cole! (lovindu-se pe pept și pe frunte). Tot e deșert, tot săcl (se scoală). Nu, nu voi să mă închin, cerul să nu se bucure de astă învingere, iadul să nu mă ia în ris!

DANIEL

Maică Preacurată! Săriți, ajutați! Tot castelul arde!

FRANZ

Na, ia-mi spada iute! Viră-mi-o pe dinapoi in pânțele ca să nu vie ticăloșii să-și bată joc de mine (focul se lățește).

DANIEL

Feriască-mă Dumnezeu! nu voiu să trimit pe nimeni prea de vreme in raiu, cu atât mai puțin in... (fuge).

FRANZ

(uitându-se cu ochi mari după el, pauză).

In *Iad* ai vrut să spui! Intr'adevăr, miros așa ceva (turbat). Sunt acestea țipetele voastre, vă aud pe voi șuerând, șerpi ai infernului? Se apropie... impresoară ușa... Dece mă apucă flori când mă uit la virful spadei? Ușa crapă, cade... nu... e scăpare... Ha! atunci îndură-te tu de mine! (Scoate lanțul de aur de la pălărie și se sugrumă).

(*Schweizer*, intră cu ceata lui).

SCHWEIZER

Canalie, unde ești? Iați văzut cum au fugit? Ce, n'are nici un prieten? Unde s'a ascuns bestia?

GRIMM (impiedecându-se de cadavru).

Stați! Ce e aice? Aduceți lumină!

SCHWARZ

Ne-a prevenit. Viriți-vă armele in teacă, eată-l crăpat ca un motan!

SCHWEIZER

Mort! Ce? Mort! Mort fără mine? Minciuni! Să vedeți cum are să se ridice de iute! (scuturându-l). He! Tu! mai ai un tată de ucis!

GRIMM

Nu te mai osteni, e mort ca toți morții.

SCHWEIZER (depărtându-se).

Da, nu se bucură, deci e mort ca toți morții. Duceți-vă de spuneți căpitanului că e mort ca toți morții, pe mine nu mă mai vede (se împuşcă).

SCENA II.

Decorul e cel de la ultima scenă a actului IV.

Bêtrânul Moor (șezând pe o piatră). *Hoțul Moor* (în fața sa). *Hoții* (se primblă prin pădure).

HOȚUL MOOR

Nu vine încă! (lovește cu pumnarul într-o piatră de es scânteii).

BÊTRÂNUL MOOR

Pedeapsa lui fie ertare, răsbunarea mea indoită dragoste.

MOOR

Nu, pe turbatul meu suflet, asta nu va fi! Nu voi, el trebuie să treacă în împărăția eternității împovărat de sarcina crimei sale! Pentru ce alta l'aș ucide?

B. MOOR

O, copilul meu!

Cum, il plângi? când vezi... acest turn?

B. MOOR

Indurare! O, indurare! (impreunându-și mânele în desperare). Acum, acum judecă pe copilul meu!

MOOR (spăriet).

Pe care copil?

B. MOOR

Ha! Ce întrebare e asta?

MOOR

Nimic! Nimic!

B. MOOR

Venit-ai să-ți bați joc de ticăloșia mea?

MOOR

Conștiință trădătoare! Nu băga seamă la vorbele mele!

B. MOOR

Dar am chinuit un fiu, și un fiu trebuia să mă chinuiască, acesta e degetul lui Dumnezeu. — O! Carol, Carol! dacă plutești împrejurul meu îmbrăcat în hainele păcii, iartă-mă! iartă-mă!

MOOR (iute).

Te iartă (oprindu-se). Dacă merită să-ți fie fiu, trebuie să te erte.

B. MOOR

Ha! Era prea sublim pentru mine, dar mă voi duce la el, îi voi descrie lacrimile mele, nopțile mele fără somn, grozavele mele visuri, îi voi im

brătoșa genunchile, și-i voi spune: am păcătuit împotriva cerului și împotriva ta. Nu sunt vrednic să mă numești tată.

MOOR (foarte mișcat).

Iți era drag, cel întâiu fiu?

B. MOOR

Tu o știi, Cerule! Dece am lăsat să mă amăgiască vicleniile unui fiu rău? Din toți părinții de pe pământ eram eu cel mai fericit. Imprejurul meu imi infloriau copii plini de speranță. Inșă — o! cias nefericit! — spiritul viclean intră în inima fiului meu cel de-al doilea, m'am incredințat șarpelui și am perdut pe amândoi copiii (și acopere fața).

MOOR (depărtându-se)

Perdut pentru eternitate!

B. MOOR

O! acum simțesc ce-mi zicea Amalia, spiritul răsunării vorbea din gura ei. Ai să-ți intinzi brațele în zadar cătră fiul tēu, în zadar vei spera să stringi mâna caldă a lui Carol, care nu va mai sta la patul tēu.

(Moor îi intinde mâna întorcēnd capul).

B. MOOR

O, de-ar fi astă mână a lui Carol! Dar el zace departe într'un strimt locaș, doar me somnul eternității, nu mai aude glasul miseriei mele, vai mie! Să mor în brațele unui străin, să nu mai am copil, să nu mai am copil ca să-mi închidă ochii!...

MOOR (in cea mai mare mișcare).

Acuma... acuma... (cătră hoji) Lăsați-mă! Și cu toate acestea, pot eu să-i dau fiul înapoi? Tot nu pot să-i dau fiul înapoi! Nu, nu vreau!

B. MOOR

Prietene, ce-ai șoptit acolo?

MOOR

Fiul tău... da, bătrâne (cu glas tremurător) fiul tău e pierdut pentru eternitate.

B. MOOR

Pentru eternitate?

MOOR (privind la cer cu cea mai mare turburare).

O, numai astă dată! nu mă lăsa să-mi slăbiască sufletul, data asta numai lasă-mi puterile.

B. MOOR

Zici, pentru eternitate?

MOOR

Nu mă mai întreba! Am zis pentru eternitate.

B. MOOR

Străine, străine! Dece m'ai scos din turn?

MOOR

Cum? Dacă aș fura acum binecuvântarea sa, dacă aș fura-o ca un tâlhar și aș fugi cu această pradă dumnezească? Binecuvântarea părintească, se spune, nu se pierde niciodată.

B. MOOR

Și fiul meu Franz e perdut?

MOOR (puindu-se în genunchi înaintea lui).

Eu am sfârșit zevoarele închisorii tale, dă-mi binecuvântarea ta!

B. MOOR (cu durere).

O, de ce ai trebuit să perzi pe fiu, tu care ai mântuit pe părinte? Vezi, îndurarea dumnezească nu se ostenește. Și noi, bieți vermi ticăloși, murim cu mânia în suflet (puind mâna pe capul hoțului Moor). Fii atât de fericit pe cât ai fost de îndurător!

MOOR (ridicându-se foarte mișcat).

O, unde e bărbăția mea? Nervile îmi slăbesc, pumnarul îmi cade din mâni.

B. MOOR

Cât e de frumos când frații trăesc în unire! E ca și roua ce cade din Hermon pe muntele Sionului. Învață a meritaastă desfătare, tinere, și ângerii cerului se vor bucura de gloria ta. Înțelepciunea ta fie înțelepciunea părului cărunț, dar inima ta fie inima copilăriei nevinovate!

MOOR

Dă-mi o pregustare a acestei desfătări. Sărută-mă, dumnezeescale bătrân!

B. MOOR

Gândește, că aceasta e sărutarea unui părinte, și eu voi gândi că sărut pe fiul meu, — și tu poți plânge?

MOOR

Am gândit că era sărutarea unui părinte! Vai mie de l'ar aduce acuma! (Tovarășii lui Schwarz intră în cumplită tăcere cu capetele plecate și fețele acoperite).

MOOR

Cerule! (Dă înapoi inspăimântat și caută să se ascundă. Ei trec pe lângă dinsul; el se uită într'o parte. Pausă. Hoșii se opresc).

GRIMM (cu o voce slabă).

Căpitane! (Hoțul Moor nu răspunde și dă înapoi)

SCHWARZ

Scumpule căpitan! (Moor se depărtează și mai tare).

GRIMM

Suntem nevinovați, căpitan!

MOOR (fără a se uita la ei).

Cine sunteți voi?

GRIMM

Nu te uiți la noi? Suntem credincioșii tăi.

MOOR

Vai vouă de mi-ați fost credincioși!

GRIMM

Iți aducem cel de pe urmă ramas bun de la servul tău Schweizer—nu se mai intoarce servul tău Schweizer.

MOOR (tresărind).

Așa dar nu l'ați găsit?

SCHWARZ

Mort l'am găsit.

MOOR (sărind de bucurie).

Îți mulțănesc, Cărmuitor al lumii!... Imbrățișăți-mă, copii mei! Deacum parola noastră fie îndurare, și asta s'a trecut, totul s'a trecut!

Alți hoți, Amalia (intră).

HOȚII

Heisa! Heisa! o pradă, o pradă minunată!

AMALIA (cu părul despletit).

Imi spun că morții au înviat la glasul său, unchiul meu trăește... în pădurea asta... unde e? Carol! Unchiul! Ha! (s'aruncă spre bătrân).

B. MOOR

Amalia! Fiica mea! Amalia! (o strânge în brațe).

MOOR (dând înapoi).

Cine mi-a adus acest chip înaintea ochilor?

AMALIA

(se desface de bătrân, se aruncă spre Carol Moor și-l imbrățișează încântată).

Il am, o cerule, il am!

MOOR (desfăcându-se, către hoți).

Aidem să plecăm! Duhul iadului ne-a trădat!

AMALIA

Soțul meu, aiurezi, ha! de desfătare! dar de ce sunt și eu atât de nesimțitoare, atât de rece în virtejul desfătării?

B. MOOR

Soțul tău, fata mea, soțul tău?

AMALIA

Etern al meu, eu etern a lui! O, puterilor divine, scăpați-mă de această desfătare ca să nu mă oboare sub povara ei!

MOOR

Smulgeți-o de la gâtul meu! Ucideți-o, ucideți-l! Ucideți-mă pe mine, pe voi, pe toți! Peară întreaga lumea! (vrea să fugă).

AMALIA

Incotro? Ce? Amor! Eternitate! Desfătare nesfârșită și tu fugi!

MOOR

Fugi, fugi cea mai neferice dintre mirese, vezi singură, întreabă singură! Ascultă! O, cel mai neferice dintre părinți! Lasă-mă să fug pentru totdeauna!

AMALIA

Ajutați-mă! Ajutați-mă! Ochii mi se întunecă... fugi?

MOOR

Prea târziu! În zadar! Blăstémul tău, tată! Nu mă mai întreba nimica! Sunt... blăstémat de tine — credeam că m'ai blăstémat! Cine m'a îndemnat să vin aicea! (înaintând spre hoți cu spada goală). Care dintre voi m'a îndemnat să vin aicea? Voi, creaturele iadului! Mori deci, Amalie! Mori, tată! Mori prin mine pentru a treia oară! Aceștia, mântuitorii

tăi, sunt hoți și ucigași! Carol al tău e căpitanul lor! (bătrânul Moor își dă sfârșitul).

AMALIA

(stă mută și impetrită ca o statuă. În toată ceata domnește o tăcere grozavă).

MOOR (lovindu se de un stejar).

Sufletul celor ce am zugrumat în rătăcirea amorului, celor ce am zdrobit în somn, celor... hu! hu! Auziți cum sbucnește prăfăria asupra capului bolnavilor? Vedeți cum flăcările înădușă leagănul pruncilor? Aceste sunt făcliile mele de cununie, aceasta e muzica de nuntă, o, el nu uită, el știe potrivii, deaceia, departe de mine plăcerile amorului! Pentru mine amorul e tortură! asta o respătirea!

AMALIA

Adevărat, o, Dumnezeu! ceresc, adevărat! Ce am făcut eu, miel nevinovat! Am iubit pe acesta!

MOOR

Asta e mai mult decât poate suferi un om. Am auzit moartea șuerând împrejurul meu prin mii de țevi și n'am dat un pas înapoi și acum să tremur ca o muere? Să tremur înaintea unei mueri? Nu! O muere nu-mi va clătina bărbăția! Sânge! Sânge! Asta e numai o impresiune femeiască, voiu să beu sânge și va trece (vrea să fugă).

AMALIA (căzându-i în brațe).

Ucigașule! Demone! nu pot să mă las de tine, o! ângerul meu.

MOOR (impingându-o într'o parte).

Mergi, șarpe fățarnic, vrei să-ți bați joc de un

turbat? dar eu nu mă plec sub tiranica mea ur-sită — ce; plângi? O, voi stelelor răuvoitoare! se face că plânge, ca și când ar putea plânge cineva pentru mine! (Amalia îl îmbrășoază). Ha, ce e asta? Nu mă scuipă, nu mă respinge... Amalia, uitat-ai? Știi pe cine îmbrășozi, Amalia?

AMALIA

Unicul, iubitul meu!

MOOR (in extaz de bucurie).

Mă iartă, mă iubește! Sunt curat ca aerul ce-rului, mă iubește? — cu lacrimi îți mulțămesc, in-durătorulo ceresc! (cade in genunchi și plânge). Pacea sufletului meu a revenit, chinul s'a alinat, iadul nu mai este... Vedeți, o! vedeți, ângerii luminei plâng in brațele demonilor induioșați... (ridicându-se, către hoși). Plângeți și voi! Plângeți, plângeți! sun-teți atât de fericiți... O, Amalia! Amalia! Amalia! (se perde intr'o mută îmbrășoare).

UN HOȚ (inaintând cu mânie).

Stăi, trădătorule! Smulge-te din aceste brațe, ori ți-oiu spune o vorbă de ți-or țiul urechile și ți-or clănțâni dinții de groază! (li desparte cu tăișul spadei).

UN HOȚ BÈTRÂN

Gândește la codrii Boemiei! Auzi? Te sparii? — Îți spun să gândești la codrii Boemiei! Necredin-ciosule, unde-ți sunt jurămintele? Uitat-ai atât de degrabă rânile noastre? Când noi ne puneam no-rocul, onoarea și viața in joc pentru tine, când stăteam împrejurul tău ca niște ziduri și primiam ca niște scuturi loviturile ce erau indreptate spre

viața ta, n'ai ridicat atunci mâna și ai făcut un jurământ de fer, că nu ne vei lăsa niciodată, pe noi care niciodată nu te-am lăsat? Om fără onoare și credință, vrei să ne vinzi pentrucă plânge o muere?

AL TREILEA HOȚ

Rușine de sperjurul tău! Umbra jertfitului Roller, pe caro l'ai chemat să fie martur, se va inroși de mișelia ta și va eși inarmat din împărăția morților să te pedepsiască.

HOȚII (rupându-și hainele).

Privește ici! Cunoști aceste răni! Ești al nostru! Te-am cumpărat cu sângele din inimă, ești al nostru chiar de ar fi să se lupte pentru tine Arhanghelul Mihail cu Moloh! Marș cu noi! *Jertfă pentru jertfă! Amalia pentru bandă!*

MOOR (lăsând mâinile Amaliei).

S'a sfârșit! Voiam să mă întorc și să mă duc la tatăl meu, dar cel de sus a spus să nu mă duc (rece). Nebun ce sunt, dece am avut astă voință? Un mare păcătos se mai poate întoarce? Un mare păcătos nu se mai poate întoarce, asta trebuia s'o știu. Fii liniștită, te rog, fii liniștită! așa și trebuie să fie; când el mă căuta, eu nu-l voiam, acuma când îl caut, eu, el nu vrea; nimic nu e mai drept! Nu întoarce așa ochii, el nu are nevoie de mine. N'are destule creaturi? Poate să se lipsiască de unul, și acel unul sunt eu. Veniți, camarazilor!

AMALIA (oprindu-l).

Stăi, stăi! O lovire? O lovire de moarte! earăș părăsită! Scoateți arma și te îndură!

MOOR

Indurarea s'a ascuns in inima urşilor, nu te ucid!

AMALIA (imbrăţoşându-i genunchele).

O, pentru numele lui Dumnezeu! pentru numele tuturor îndurărilor, nu mai vreau amor! Ştiu foarte bine că colo sus stelele noastre sunt duşmane şi fug una de alta, rugămintea mea e numai moartea. Părăsită, părăsită! Înţelegi toată povoara acestui cuvânt; părăsită! Nu pot să mai sufer viaţa. Rugămintea mea e numai moartea! Vezi, mâna mea tremură: N'am inimă să lovesc insami, grozavul tăiuş mă îngrozeşte, ţie îţi vine atât de uşor, atât de uşor... eşti meşter in ucideri, scoateţi arma şi sunt fericită!

MOOR

Vrei să fii singură fericită? Mergi, eu nu ucid femei!

AMALIA

Ha, zugrumătorule! Tu poţi ucide numai pe cei fericiţi, cruţi pe cei sătuli de viaţă! (Adresându-se către hoji). Atunci înduraţi-vă voi de mine, voi, şcolarii călăului! In ochii voştri luceşte o compătimitate atât de sângeroasă care urează mângâiere celui nenorocit. — Căpitanul vostru e un fanfaron deşert şi mişel!

MOOR

Femeie, ce spui? (Hojii intorc ochii).

AMALIA

Nici un prieten? Chiar intre voi nici un prieten?

(se ridică). Atunci învețe-mă Didon a muri! (Vrea să easă, un hoț o oprește).

MOOR

Stăi! Cine cutează? Iubita lui Moor va muri numai prin Moor! (O ucide).

HOȚII

Căpitane! Căpitane! Ce faci? Perdut-ai mintea?

MOOR (privind cadavrul cu ochi rătăciți).

Am lovit-o, încă o convulsione și s'a sfârșit! Ei bine, mai aveți ceva de cerut? Voi mi-ați sacrificat o viață, care nu mai era a voastră, o viață pătată de crime și de rușine, eu v'am sugrumat un ânger. Uitați-vă bine aici! Sunteți acum mulțămiiți?

GRIMM

Ți-ai plătit datoria cu camătă. Ai făcut ceea ce n'ar fi făcut nici un om pentru onoarea sa. Haidem mai departe!

MOOR

Așa-i, singur o mărturisești? Viața unei sfințe pentru viața unor ticăloși e un schimb nepotrivit? O, vă spun, dacă fiecare din voi s'ar sul pe eșafod și ar lăsa să i-se rupă carnea bucățică cu bucățică și torturile ar ținea unsprezece zile de vară, toate acestea n'ar fi tras în cumpănă o singură lacrimă. (cu un ris amar). Rănila din codrii Boemiei! Da, da, vezi bine, trebuesc plătite!

SCHWARZ

Liniștește-te, căpitane! Vino cu noi, această privilegiște nu e pentru tine. Vino de ne conduce!

MOOR

Stați! Incă un cuvânt, înainte de a merge mai departe. Luați seama, voi sateliți ai sângeroaselor mele ordine, din momentul acesta nu mai sunt căpitanul vostru, cu rușine și cu groază depun aici acest sceptru sângeros sub care vă credeți îndrituiți de a păcătui și de a mirșăvi lumina cerească cu faptele întunericului. Mergeți în dreapta și stînga, deacum suntem despărțiți pentru totdeauna!

HOȚII

Ha, puțin inimosule! Unde sunt urieșele tale planuri? N'au fost decât bășici de săpun care s'au spart la suflarea unei femei!

MOOR

O, blăstăm mie, nebun ce am fost, care mi-am inchipuit că voi infrumuseța lumea cu crime și voi mântui legile prin fără de legi! Eu o numiam resbunare și dreptate, eu cutezam — o, providență! — să ascut paloșul tău timpit și să îndrept părtinirile tale, dar — o, copilărie deșartă! — acum eată-mă's la marginea unei grozave vieți și simt clănțănind din dinți și urlând, că doi oameni ca mine ar dărâma tot edificiul universului moral. Iartă, iartă pe copilul ce a voit să joace rolul tău. A ta, numai a ta este resbunarea. Tu n'ai nevoie de mâna omului. În adevăr, nu mai stă în puterile mele să îndrept trecutul; ceea ce am stricat, rămâne stricat, cele răsturnate nu se mai ridică, dar tot îmi rămâne ceva cu care pot împăca legile vătămăte și îndrepta ordinea turburată. Îi trebuie o victimă, o victimă care să dovediască omenirii întregi că maiestatea ei e inviolabilă, această victimă sunt eu. Eu singur trebuie să mor pentru ea.

HOȚII

Luați-i arma, vrea să seucidă !

MOOR

Smintiților! Condemnați la o eternă orbire! Vă inchipuiți poate că un păcat de moarte va fi echivalentul altor păcate de moarte? Credeți că armonia lumii va câștiga ceva printr'această disonanță profană? (le aruncă cu dispreț armele la picioare). Trebuie să mă aibă viu. Mă duc să mă dau singur în mâinile justiției.

HOȚII

Ferecați-l, și-a perdut mintea !

MOOR

Nu doar pentru că mă indoesc că m'or găsi destul de timpuriu, dacă o vöesc puterile supreme. Dar poate m'or prinde dormind, ori fugind, ori cu armele în mână, și atunci aş perde singurul merit de a muri de bună voie pentru ea. Dece aş păstra ca un tâlhar o viață care de mult mi-a fost luată de cereasca dreptate?

HOȚII

Lăsați-l să se ducă, vrea să facă pe omul mare, vrea să-și sacrifice viața ca să provoace o admirație deșartă.

MOOR

Se poate că m'or admira pentru o asemenea faptă (după o scurtă gândire). Imi aduc aminte că am vorbit cu un biet ticălos care muncește cu zioa și are unsprezece copii. — S'a promis o mie de luidori celui ce va aduce viu pe hoțul cel mare. Acelui om îi pot veni în ajutor (ese).

(Cortina cade).

CONJURAȚIA LUI FIESCO

LA GENOVA

TRAGEDIE REPUBLICANĂ IN CINCI ACTE

PERSOANE

Andrea Doria, Doge de Genova. Bătrân venerabil de 80 de ani. A păstrat încă un rest de foc. Il caracterizează o vorbă gravă, scurtă și imperioasă.

Gianettino Doria, nepotul său. Pretendent. Etatea 26 de ani. Vorba lui e grosolană și respingătoare, mersul și manierele de o trufie de ciocoiu. Fisionomia obosită. Ambii Doria poartă purpură.

Fiesco, conte de Lavagna, capul conjurației. Tânăru, bine făcut și frumos, de 23 de ani. Mândru dar prevenitor, plăcut dar măreț.

(Toți nobilii poartă negru. Imbrăcămintea e după moda veche germană).

Verrina, republican conjurat. Bătrân de 60 de ani, plin de gravitate; serios și intunecos. Trăsături caracteristice.

Burgognino, conjurat. Tânăru de 20 de ani. Nobil plăcut, mândru, vioiu și natural.

Calcagno, conjurat. Om voluptuos de 30 ani. Fisionomia plăcută și întreprinzătoare.

Sacco, conjurat. Om de 45 de ani, fără distincție.

Lomellino, confidentul lui Gianettino. Curtesan învechit în rele.

Centurione	}	nemulțămiiți.
Cibo		
Asserato		

Romano, pictor. Caracter liber, simplu și mândru.
Muley Hassan, mor de la Tunis. Fisionomie africană
compusă dintr'un amestec original de spirit și ștregărie.

Un German din garda ducală. Onest, simplu și brav.

Trei cetățeni sedicioși.

Leonora, soția lui Fiesco, de 18 ani. Palidă și delicată,
de o sensibilitate aleasă. Frumusețea ei deși nu splen-
didă e foarte atrăgătoare. Fisionomia exprimă o fan-
tastică melancolie. Imbrăcămintea neagră.

Contesa Iulia, văduvă Imperiali, sora lui Doria, de 25
de ani. Mare și bine făcută. Trufașă și cochetă, fru-
museță stricată prin bizarerie. Mai mult splendidă de
cât atrăgătoare. Trăsăturile ei exprim maliție și luare
în ris. Imbrăcămintea neagră.

Berta, fiica lui Verrina, nevinovăție tânăra și naivă.

Rosa, Arabella, camerierele Leonorei.

Mai mulți nobili, burgheji, Germani, soldați, servitori.
tălhari.

Scena se petrece în Genova în anul 1547.

ACTUL I.

SCENA I.

Salon la Fiesco. In depărtare s'aude musică de joc și vuetul unui bal.

Leonora (mascată), *Rosa*, *Arabella* (o urmează turburată).

LEONORA (scoțându-și masca).

Destul! Nici un cuvânt mai mult! Tot e descoperit! (aruncându-se pe un jilt). Asta mă oboară!

ARABELLA

Doamnă contesă...

LEONORA (ridicându-se).

Sub ochii mei, o cochetă publică! in prezența întregii nobilimi a Genovei! (cu durere). Rosa! Bella! și sub ochii mei plini de lacrimi!

ROSA

Judecați lucrul pentru ceea ce era in adevăr — o simplă galanterie.

LEONORA

Galanterie? dar jocul cel înțeles al ochilor lor? dar pândirea plină de îngrijire? dar lunga sărutare

pe brațul ei gol, încât urma dinților săi a lăsat o pată roșă ca para. Ha, dar uimirea ce l'a cuprins, încât semăna *desfătarea zugrăvită*, ca și când lumea întreagă ar fi dispărut dimprejurul lui și el s'ar găsi singur cu Iulia ceea într'un pustiu? Galanterie? Sermana ființă, ce încă n'ai iubit, nu-mi spune mie ce e galanterie și ce e amor!

ROSA

Cu atât mai bine, doamnă! A perde un bărbat vrea să zică a câștiga zece cicisbei.

LEONORA

A-l perde? pentru că pulsul său a simțit o spontanee bătae? Fugi, limbă veninoasă, nu te mai arăta înaintea ochilor mei! O glumă nevinovată — poate o galanterie? Nu-i așa, simțitoarea mea Bella?

ARABELLA

Așa, sigur așa!

LEONORA (acufundată în gândire).

Și pentru aceea să se știe că în inima lui, îndărătul fiecărui gând, să fie ascuns numele ei, în fiecare obiect al naturii s'o găsiască pe dînsa? Frumoasa, măreața lume să nu fie nimic pentru dînsul decât lucitorul diamant pe care e gravat portretul ei, numai portretul ei. S'o iubiască, pe Iulia! O, sprijinește-mă în brațele tale, Bella!

(Pausă, muzica s'aude din nou).

LEONORA (tresărind).

Ascultă! Nu e glasul lui Fiesco care s'aude între vuet? Poate ei ride când Leonora lui plânge singură? Nu, fata mea. Era glasul mojicos al lui Doria.

ARABELLA

Glasul lui era. Inșă să trecem într'o altă cameră.

LEONORA

Te îngâlbenești, Bella, minți. Cetesc în ochii voștri, în fețele Genovejilor, ceva (acoperindu-și fața). O, de sigur! Genovejii aceștia știu mai mult decât se cade pentru urechile unei soții.

ROSA

Cum gelosia mărește totul!

LEONORA (acufundată în fantasii melancolice).

Când era încă Fiesco... când se ducea în lunca portocalelor, unde noi fetele ne primblam, era înfloritor ca Apollon sub formele frumoase, bărbătești ale lui Antinous. Pășea cu un pas mândru și măreț, ca și când nobila Genovă s'ar legăna pe umerele sale, ochii noștri alergau tainic în urma lui și spărieți se ținteau spre pământ când ochirea lui fulgerătoare îi intilnea. A, Bella! cum înghițiam ochirile lui! Cu ce părtinire plină de invidie fiecare din noi număra pe acele ce se adresau la vecina sa! Ochirile lui cădeau între noi ca mărul de aur al discordiei; ochii gingași ardeau mai sălbatic, sênuri blânde băteau mai neliniștit, gelosia sfărmasese armonia între noi.

ARABELLA

Imi aduc aminte. Toate femeile Genovei se revoltară de cucerirea ce făcuși.

LEONORA

Și a-l numi *al meu*! O, fericire îndrăsneată, grozavă! Al meu cel mai mare om al Genovei! (cu

grajie) care ești perfect din dalta artistei supreme, care intrunia în sine toate măririle sexului său. Ascultați, fetelor, vă distăinuesc ceva, (tainic) o idee... când stam dinaintea altarului lângă Fiesco, mâna lui în a mea, aveam o idee care nu e ertată unei femei: Acest Fiesco a căruia mână stringe pe a ta, Fiesco tău... însă tăcere, ca nici un bărbat să n'audă cât ne mândrim de prisosurile superiorității lor, acest Fiesco al tău — vă jălesc dacă această simțire nu vă esaltă! — are să ne mântuiască Genova de tiranii săi!

ARABELLA

Și ideea asta veni unei femei în zioa cununiei?

LEONORA

Miră-te, Rosa! Ideea asta veni unei mirese în desfătarea zilei cununiei! (mai iute). Eu sunt o femeie, dar simțesc nobleța sângelui meu, nu pot vedea casa lui Doria ridicându-se mai pre sus de casele străbunilor noștri. Blândul Andrea — e o voluptate de a-l iubi — poate să se numiască duca de Genova, însă Gianettino are o inimă obraznică, trufașă. Genova tremură înaintea lui, și Fiesco... (recăzând în intristare). Fiesco... jăliți-mă — iubește pe sora lui!

ARABELLA

Sermană, nefericită soție!

LEONORA

Duceți-vă acum de vedeți pe acest zeu al Genevezilor petrecând cu oameni și cu femei desfrânate, gâdilindu-le urechile cu glume triviale și cu povești de zine încântătoare.. eată Fiesco! A, nu

numai Genova și-a perdut eroul ci și eu mi-am perdut soțul!

ARABELLA

Vorbiți mai încet! Aud pași in galerie.

LEONORA

Fiesco vine! Să fugim! Vederea mea i-ar putea aduce un moment de intristare (es într'o cameră laterală).

SCENA II.

Gianettino Doria (mascat, cu o manta verde), *Un Mor.*
(Amândoi in convorbire).

GIANETTINO

M'ai înțeles?

MORUL

Înțeles.

GIANETTINO

Masca cea albă.

MORUL

Bine.

GIANETTINO

Zic... masca cea albă.

MORUL

Bine, bine, bine!

GIANETTINO

Auzi tu? Numai aici poți s'o greșești (arătând spre pept).

MORUL.

N'aibi grijă.

GIANETTINO

Și o lovitură bună!

MORUL

Va fi mulțămît.

GIANETTINO (cu ironie).

Ca să nu sufere prea mult, bietul conte.

MORUL

Ertăți, mă rog, cât poate să tragă capul lui în cumpănă?

GIANETTINO

O sută de zechini.

MORUL (sufând prin degete).

Pu! Ușor ca pana.

GIANETTINO

Ce șoptești acolo?

MORUL

Spun că-i ușoară treabă.

GIANETTINO

Pe tine te privește. Omul acesta e un magnet al cărui pol atrage toate capetele cele neastâmpărate. Auzi tu! Să-l lovești bine!

MORUL

Insă, domnule, îndată ce voiu mântui treaba, trebuie să fug la Veneția.

GIANETTINO

Na! Ia-ți plata înainte! (Ii aruncă o pungă). Cel mult in trei zile trebuie să fie mort (ese).

MORUL (ridicând punga de la pământ).

Ia, asta zic și eu că-i credit! Domnul acesta se increde in parola mea de berbant fără sinet (ese).

SCENA III.

Calcagno, după dinsul Sacco. (Amândoi in mantale negre).

CALCAGNO

Bag de seamă că-mi urmezi toți pașii.

SACCO

Și eu bag de seamă că mi-i ascunzi pe toți. Ascultă, Calcagno, de vre-o câteva săptămâni se vede pe fața ta un ce care nu privește numai patria, pare-mi-se, frate, că am putea să ne spunem tailenele unul altuia și 'n schimbul acesta nici unul din noi n'ar perde. Vrei să fii sincer?

CALCAGNO

Atât de sincer, încât: dacă urechile tale n'au gust să se vire in peptul meu, pe limbă îți va veni inima mea înainte, iubesc pe contesa Fiesco.

SACCO (dând inapoi cu mirare).

Asta n'aș fi ghicit-o chiar dacă aș fi trecut in paradă toată seria posibilităților de pe lume, alegerea ta imi supune spiritul la tortură, însă-l perd de tot dacă vei isbuti.

CALCAGNO

Se zice că-i un exemplu de cea mai aspră virtute.

SACCO

Minciună! E cartea întreagă care tratează despre acest text. Una din două, Calcagno, ori leapădă-ți scopul, ori inima.

CALCAGNO

Contele îi e necredincios. Gelosia e cea mai viclăna mijlocitoare. Un complot contra Doriilor trebuie să preocupe pe Conte și să-mi procure mie ocaziune de a veni des în palatul lui. În vreme ce gonește el pe lup din stână, dă dihorul în găinărie.

SACCO

Minunat, frate, îți mulțămesc, și pe mine m'ai scutit de a mă mai înroși. Lucru la care mă rușinam de a gândi, pot să-l rostesc acum în gura mare înaintea ta. Sunt ruinat de nu se va preface constituția actuală.

CALCAGNO

Sunt datoriile tale așa de mari?

SACCO

Sunt așa de mari încât, dacă firul vieții mele ar fi de opt ori pe atât de lung, tot n'ar ajunge ca să poată plăti nici a zecea parte din ele. O schimbare în stat m'ar mai face să resuflu. Dacă nu m'ar ajuta să mi le plătesc, va împedica cel puțin pe creditori de a-mi le cere.

CALCAGNO

Înțeleg! Și dacă în fine Genova se face liberă

cu ocazia asta, il botează pe Sacco părintele patriei. Mai vorbească cineva povești de onestitate când bancruța unui risipitor și dorințele unui desfrânat hotărâsc fericirea unui stat. Zău, Sacco, admir în noi doi speculația fină a cerului care vindecă mēduva trupului prin buboi scoși pe pele. Cunoaște Verrina intenția ta?

SACCO

Cât este ertat unui patriot să știe. Genova e osia împrejurul căreia se învêrtesc toate ideile lui cu o persistență de fier. Ochiul său de șoim e țintit spre Fiesco; speră că și tu vei lua parte la un complot cutezător.

CALOAGNO

Are un miros minunat. Hai! Vino să-l căutăm și să mai aprindem sințul lui de libertate cu al nostru (ese).

SCENA IV.

Iulia (infocată), *Fiesco* (purtând o manta albă, aleargă după dînsa).

IULIA

Lachei! Feciori!

FIESCO

Contesă, încotro? Ce vrei să faci?

IULIA

Nimica, nimica toată. (Feciorii intră). Să-mi tragă trăsura!

FIESCO

Dați-mi voie. Să nu tragă. Aici e vre-o insultă.

IULIA

Pa! Nicidecum! Du-te, imi rupi garnitura... insultă? Cine ar putea să mă insulte aici? Dar du-te astăzi!

FIESCO (in genunchi).

Nu mă duc până ce nu mi-i numi cutezătorul.

IULIA (stând cu mâinile în șolduri).

A! frumos, frumos, foarte frumos! De ar chema cineva pe contesa de Lavagna să priviască acest spectacul! Cum conte, uiți că ești insurat? Poziția asta s'ar potrivi în camera femeii d-tale când se uită în calendarul desmerdărilor, și în loc de a găsi socoteala întreagă, se împiedecă de o fracție. Du-te la femeii cari se vënd mai eftin. Dar ridică-te astăzi. Ori crezi că vei drege impertinențele femeii dumitale prin galanterii?

FIESCO

Impertinențe, voă? (se ridică).

IULIA

Să se scoale... să'mpingă jilțul înapoi, să se'n-toarcă cu dosul la masă, la masa la care ședeam eu!

FIESCO

Nu e de scusat.

IULIA

Atâta numai? Dar vina mea este (uitându-se la sine cu un suris) dacă contele are ochi?

FIESCO

Vina frumuseții voastre, mädona, cã nu-i are pretutindenea.

IULIA

Lasã la o parte delicatetele, când e vorba de onoare. Cer satisfacere. Mi-o dai d-ta ori s'o caut in fulgerele ducãii?

FIESCO

Caut'o mai bine in brațele amorului, care-ți cere ertare de greșala comisã de gelosie.

IULIA

Gelosie ? Gelosie ? Nu cumva i-ar trece prin cap... (gesticulând inaintea unei oglinzi). Poate fi o altã dovadã cã are un gust bun când il declar totodatã și al meu ? (cu trufe) Doria și Fiesco ? Oare contesa de Lavagna nu trebuie sã se simtã onorată cã nepoata ducãii gãsește alegerea ei demnã de invidie ? (dând contelui mâna ca s'o sãrute). S'admitem, conte, c'aș gãsi-o așa.

FIESCO

Crudo ! Și cu toate acestea sã mē chinuești astfel ! Știu, divinã Iulie, c'aș trebui sã simțesc numai venerație pentru voi. Rațiunea imi zice sã plec genunchiul meu de supus inaintea sãngelui lui Doria, insã inima mea adorã pe frumoasa Iulia. Amorul meu e criminal, insã totodatã este un erou, care e destul de curajos pentru a-și face drum la strălucitorul soare al maestății, spãrgând zidul rangului ce ne desparte.

IULIA

O mara minciună de conte, care schioapătă pe catalici. Limba lui mă adoră și inima lui bate sub portretul alteia.

FIESCO

Ori mai bine zis, signora, bate spre dînsul cu desgust și vrea să-l depărteze (luând portretul Leonorei care spînzura de un șiret albastru și dîndu-l Iuliei). Puneți portretul vostru pe acest altar, și veți sfărma idolul acesta.

IULIA (ia iute portretul și-l ascunde bucuroasă).

Un mare sacrificiu, pe onoarea mea, care merită resplată! (Ii pune în grumaz portretul ei). Na, sclavule, poartă culoarea stîpînului tîu (ese).

FIESCO (cu foc).

Iulia mă iubește! Iulia! Nu invidiez nici pe un Dumnezeu. Veselia să ajungă în culmea ei! Hola! Hola! (mulți servitori). Pardoselele saloanelor să sugă nectar de Cipru, muzica să deștepte mezul nopții din somnul său de plumb; mii de lampe să-și bată joc de zorii zilei. Veselia să fie generală, împărăția morților să se surpe sub sgomotosul vuet al danțului bachic!

(Allegro vuitor; cortina de mijloc se ridică și se vede un mare salon luminat, unde joacă o mulțime de maște. În dreapta și în stînga mese de joc și bufeturi).

SCENA V.

Gianettino (pe jumătate beat), *Lomellino*, *Cibo*,
Centurione, *Verrina*, *Sacco*, *Calcagno* (toți mascați).
Mai multe doamne și nobili.

GIANETTINO (vîind).

Bravo! bravo! Vînașurile lunecă de minune, doamnele noastre saltă à merveille! Meargă unul din voi să 'mprăștie în Genova că petrec vesel și că pot să se veseliască și ei! Pre-a mea lege, au să însemne zioa aceasta cu roșu în calendar și să scrie dedesubt: *Astăzi prințul Doria a fost vesel!*

OASPEȚI (ciocnind în pahare).

Trăiască republica! (vuet de trimbițe).

GIANETTINO

(aruncând paharul cu putere la pămînt).

Eaca hirburile!

(Trei maște negre tresar și se adună împrejurul lui Gianettino).

LOMELLINO (ducînd pe prinț într'o parte).

Alteța voastră mi-a vorbit mai dîunăzi de o fată pe care a întîlnit-o în biserica San-Lorenzo.

GIANETTINO

Ți-am vorbit, băete, și trebuie să fac cunoștință cu dînsa.

LOMELLINO

Eu pot să vă procur ocazia.

GIANETTINO (iute).

Poți? Poți? Lomellino, mai deunăzi ți-ai pus candidatura la postul de procurator. Il vei avea.

LOMELLINO

Alteța Voastră, acest post e al doilea în stat și s'au infățoșat mai bine de șaiszeci de nobili, toți mai avuți și mai considerați decât al Alteței Voastre supus servitor.

GIANETTINO (strigând la dînsul cu ciudă).

Trăsnet și Doria! Tu vei fi procurator! (Cele trei măști înaintează). Nobleța din Genova! Lasă-i să arunce pe toți străbunii și stemele lor în cumpănă, ce trebuie decât un păr din alba barbă a unchiului meu pentru a ridica în aer toată nobleța Genevei? Eu vreau, tu să fii procurator, asta însemnează cât și toate voturile Signoriei.

LOMELLINO

Fata e singurul copil a unui Verrina.

GIANETTINO

Fata e frumoșică și vreau s'o am măcar de mi s'ar împotrivi toți dracii.

LOMELLINO

Alteța Voastră, ea e singurul copil al republicanului cel mai înverșunat.

GIANETTINO

Du-te la dracu cu republicanul tău! Mânia unui vasal pe lângă pasiunea mea! Ca și când un turn s'ar putea risipi pentru că copiii aruncă într'insul

cu petricele (Cele trei măști se apropie cu mare mișcare). Duca Andrea căpătat-a rănile sale în bătăliile acestor calici republicani pentru ca nepotul său să cerșetoriască amorul fetelor și a mireșelor lor? Trăsnet și Doria! Acest capriciu trebuie să-l înghită, sau voi înălța pe oasele unchiului meu o spânzurătoare, în care să se sbuciume libertatea genoveză până ce va crăpa! (Cele trei măști se retrag).

LOMELLINO

Tocmai acum fata e singură. Tatăl său e aici, una din cele trei măști.

GIANETTINO

Minunat, Lomellino. Du-mă îndată la dînsa.

LOMELLINO

Însă Alteța Voastră caută o cochetă și va găsi o sentimentală.

GIANETTINO

Sila e cea mai bună elocvență. Du-mă îndată la dînsa, aș vrea să ved pe cănele cel de republican care ar îndrăzni să sară la ursul Doria. (Înâlnește pe Fiesco la ușă). Unde e contesa?

SCENA VI.

Cei de mai 'nainte, Fiesco.

FIESCO

Am dus-o la trăsură. (În mîna lui Doria și o ține la pept). Prințule, acum sunt indoit în lanțurile voastre. Gianettino domnește asupra capului meu și asupra Genovei, asupra inimei mele plăcuta voastră soră.

LOMELLINO

Fiesco s'a făcut de tot Epicurean. Lumea mare a perdut mult in el.

FIESCO

Inșă el n'a perdut nimic in lumea mare. A trăi vrea să zică a visa; a fi înțelept, Lomellino, vrea să zică a visa lucruri plăcute. Se poate asta mai bine sub tunetul tronului, unde roțile ocârmuirii îți vuesc in urechi, decât la sênul unei femei? Gianettino Doria să domniască asupra Genovei, Fiesco va iubi.

GIANETTINO

Aidem, Lomellino. E mezul nopții; momentul se apropie. Lavagna, îți mulțămim pentru ospetare. Am fost mulțămit.

FIESCO

Asta e tot ce puteam dori, prințule.

GIANETTINO

Noapte bună, deci. Mâni e adunare la Doria și Fiesco e invitat. Vino, procuratorul! (trecând cu fală prin cele trei măști). Loc numelui Doria!

UNA DIN CELE TREI MĂȘTI (murmurând cu ciudă).

In iad, niciodată in Genova!

OASPEȚII (mișcându-se).

Prințul se duce? Noapte bună, Lavagna (es cu vuet).

SCENA VII.

Cele trei măști, Fiesco (pausă).

FIESCO

Ved oaspeți aici, care nu împărtășesc plăcerile serbării mele.

MĂȘTILE (murmurând trist).

Nici unul.

FIESCO

Bunăvoința mea poate ea să îngăduie ca vre un Genovez să plece nemulțămît? Lachei, iute, să re-inceapă balul, să se umple paharele! Nu vreau ca vre-unuia să-i fie urit. Vreți să vă desfățați ochii printr'un foc de artificiu, ori prin glumele bufonului meu? Poate preferiți să petreceți în sôcietatea femeii mele? Ori vroiți să ne punem la o masă de cărți și să amăgim timpul cu jocul?

O MASCA

Suntem deprinși de a-l intrebuița cu *fapte*.

FIESCO

Un răspuns bărbătesc, și acesta — e Verrina.

VERRINA (scoate masca).

Fiesco își recunoaște amicii mai lesne sub maștele lor, decât ei pe dinsul sub a sa.

FIESCO

Asta n'o înțeleg. Inșă dece ți-ai pus crep imprejurul brațului? Verrina a inmormântat pe cineva și Fiesco nu o știe?

VERRINA

Știri de jale nu se potrivesc cu serbările vesele ale lui Fiesco.

FIESCO

Dar dacă un amic te roagă? (îi dă mâna cu căldură). Amicul sufletului meu, cine ne-a murit la amândoi?

VERRINA

La amândoi, la amândoi! E prea adevărat! Inșă toți fii nu plâng pe muma lor.

FIESCO

Muma ta a putrezit de mult.

VERRINA

Imi aduc aminte că Fiesco mă numia frate, pentru că era fiul patriei sale.

FIESCO (glumind).

A! Asta e? Scopul tău era să glumești? Haine de doliu pentru Genova? Și adevărat e că Genova se găsește în agonie. Ideea este originală și nouă. Vărul nostru se face glumeț.

CALCAGNO

Ai vorbit serios, Fiesco?

FIESCO

Așa, așa, tocmai așa. Așa de sēc și jalnic totodată. Gluma-și perde sarea când cel care glumește ride însuș. Par'că urmează o înmormântare. Unde aș fi gândit eu, că posomoritul Verrina s'ar face atâta de glumeț la bătrânețe!

SACCO

Verrina, vino! El niciodată nu va fi dintr'ai noștri.

FIESCO

Hai să fim veseli, frate! Hai să fim ca niște moștenitori voioși, care merg bocindu-se după sicriu, și-și astupă hohotul de ris sub basma, dar noi am căpătat o mamă vitrigă cu atâta mai aspră. Fie! o lăsăm să hodorigiască și ne punem la bonchetuit.

VERRINA (in mare mișcare).

Cer și pământ! Și nu facem nimica? — Unde ai ajuns Fiesco? Unde, să 'ntreb pe omul care avea așa de mare ură contra tiranilor? Era o vreme, unde vederea unei coroane ți-ar fi dat spasmuri. Fiu căzut al republicei! Tu vei da seamă că nu dau nici un ban pe numele meu dacă timpul e în stare să corupă și chiar suflete.

FIESCO

Tu ești și vei fi pururea un fantast. Lasă-l să puie Genova în buzunar și s'o vîndă unui corsar de la Tunis; ce ne pasă nouă? Bem vin de Cipru și sărutăm fete frumusele.

VERRINA (uitându-se la dînsul serios).

Este asta adevărata, serioasa ta părere?

FIESCO

Pentru ce nu, amice? E oare o plăcere atât de mare de a fi unul din cele multe picioare ale animalului ce se numește *Republică*? Să mulțămim aceluia care dă aripi și scoate picioarele din funcția lor. Gianettino Doria va fi ducă. Afacerile statului nu ne vor mai cărunți părul.

VERRINA

Fiesco! Este adevărata, serioasa ta părere?

FIESCO

Andrea declară pe nepotul său fiu și moștenitor
avuțiilor sale. Cine ar fi nebunul care va cuteza
să-i dispute moștenirea puterii?

VERRINA (cu mare desgust).

Aidem, Genoveji! (Lasă pe Fiesco și ese urmat de
ceilalți).

FIESCO

Verrina! Verrina! Republicanul acesta e vântos
ca oțelul!

SCENA XIII.

Fiesco. O mască necunoscută.

MASCA

Poți să-mi acordezi o secundă, Lavagna?

FIESCO (cu prevecire).

D-tale o oră.

MASCA

Fii bun, deci, conte, de a face cu mine o prim-
blare afară de oraș.

FIESCO

Sunt cincizeci de minute după miezul nopții.

MASCA

Fă-mi astă plăcere, conte.

FIESCO

Voiu zice să puie caii.

MASCA

E de prisos. Trimit un cal înainte. Mai mult nu trebuie, căci sperez, numai unul din noi s'a întoarce.

FIESCO (cu mirare).

Ce fel?

MASCA

Are să-ți ceară cineva un răspuns sângeros pentru oarecare lacrimă.

FIESCO

Și astă lacrimă?

MASCA

A unei oarecare contesă de Lavagna. Cunosc foarte bine pe această doamnă și vreau să știu cum a meritat să devie victima unei nebune.

FIESCO

Te'nțeleg. Dă-mi voie a afla numele acestui ciudat provocator.

MASCA

E tot acela care adora odinioară pe domnișoara de Cibo și se retrase înaintea mirelui Fiesco.

FIESCO

Scipion Burgognino.

BURGOGNINO (scoate masca).

Și care e acum aici pentru a rescumpăra onoa-

rea, care se retrăsese înaintea unui rival, ce are un cuget atât de josorit pentru a tortura blândeța.

FIESCO (imbrășosându-l cu foc).

Nobile tînăr! Sunt îndatorit suferințelor femeii mele fiindcă-mi procură o cunoștință atât de prețuită. Simțesc toată nobleța indignației tale, însă nu mă bat.

BURGOGNINO (dând un pas înapoi).

Contele de Lavagna ar fi prea mișel pentru a se măsura cu începuturile spadei mele?

FIESCO

Burgognino, m'aș măsura cu toate puterile Franței, însă nu cu d-ta. Onorez acest foc, îl păstrez însă pentru o cauză mai demnă. Voința merită lauri, însă fapta ar fi copilărească.

BURGOGNINO (cu iuțeală).

Copilărească, conte. Femeea poate numai plânge de o insultă. Pentru ce e bărbatul pe lume?

FIESCO

Cât se poate de bine zis, însă nu mă bat.

BURGOGNINO (ii întoarce spetele și vrea să iasă).

Te-oiu disprețui.

FIESCO

Pe Dumnezeu, tinere, asta nu-i face-o chiar de ar căde prețul virtuții (îl ia de mână). Simțit-ai vre-o dată pentru mine aceea ce se numește, cum am zice, venerație?

BURGOGNINO

M'aș fi retras inaintea unui om, pe care nu l'aș fi declarat cel întâiu între toți?

FIESCO

Așa dar, amicul meu, pe un om, care merita odinioară venerație, nu m'aș grăbi atâta să-l desprețuesc. Pare-mi-se că țesetura unui meșter e prea artistică pentru ca s'o poată percepe îndată un începător. Du-te acasă, Burgognino, și cugetă bine și mult pentru ce Fiesco face așa și nu *altfel*. (Burgognino ese în tăcere). Mergi, nobile tână! Dacă asemenea flacări s'or întoarce în favoarea patriei, să te ții bine, Doria!

SCENA IX.

Fiesco, Morul (intră cu frică și se uită peste tot locul cu deamănuntul).

FIESCO (se uită în ochii lui lung și pătrunzător).

Ce vrei și cine ești?

MORUL (ca sus).

Un sclav al republicei.

FIESCO

Sclavia e un trist meșteșug. (Tot țintindu-l). Ce cauți?

MORUL

Domnule, sunt un om onest!

FIESCO

Scrie-ți cuvintele acestea pe frunte, nu va fi de prisos — dar ce cauți?

MORUL (caută să se apropie, Fiesco se dă inapoi).

Domnule, nu's un berbant!

FIESCO

Bine că adaugi, și ear... nu e bine, (nerăbdător) dar ce cauți?

MORUL (apropiindu-se).

D-ta ești contele de Lavagna?

FIESCO (cu mândrie).

Orbii din Genova îmi cunosc pasul. Ce treabă ai cu contele?

MORUL

Păzește-te bine, Lavagna! (S'apropie iute).

FIESCO (sărind de cea parte).

Mă păzesc in adevăr!

MORUL

Au gânduri rele asupra ta, Lavagna!

FIESCO

Ved, ved.

MORUL

Păzește-te de Doria!

FIESCO (s'apropie de dînsul cu încredere).

Greșit-am oare, amice? In adevăr mă tem de numele acesta.

MORUL

Ei bine, fugi de omul acela. Știi carte?

FIESCO

Ciudată întrebare! Ai avut a face cu mulți cavaleri. Ai ceva scris?

MORUL

Numele vostru pentru niște bieți ticăloși. (Ii dă o hârtie și s'apropie de dînsul. Fiesco se pune înaintea unei oglinzi și se uită pe deasupra hârtiei. Morul merge împrejurul lui, în fine trage pumnarul și vrea să-l lovească).

FIESCO

(se întoarce grabnic și apucă pe Mor de braț).

Stăi, canalie!

MORUL (bătînd cu piciorul în pămînt).

La dracu! Rog să mă ertați! (vrea să fugă).

FIESCO (apucându-l și strigînd în gura mare).

Stefano, Drullo, Antonio! (ține pe Morul de gâtlee).
Stăi, fîrtate, Stăi! Ticăloșie diabolică! (Intră servitorii). Rea ispravă ai făcut; cine are să-ți plătiască munca?

MORUL

(după mai multe încercări de scăpare, hotărît).

Nu poate să mă spînzure mai sus decît spînzurătoarea.

FIESCO

Nu, mîngăie-te! Nu de coarnele Lunei, însă tot destul de sus ca să-ți pară spînzurătoarea o scobitoare de dinți. Alegerea ta era prea dibace pentru ca să pot crede că tu ai făcut-o. Vorbește, cine te-a focmit?

MORUL

Domnule, imi poți zice ticălos, dar mă rog, nu mă face gogoman.

FIESCO

Bestia e fudulă încă? Bestio, spune cine te-a tocmit?

MORUL (pe gânduri).

Hm! Așa n'aș fi eu singur nebun? Cine m'a tocmit? — și numai pentru o biată sută de zechini! — Cine m'a tocmit? Prințul Gianettino.

FIESCO (primbându-se supărat).

Numai o sută de zechini pentru capul lui Fiesco? (Cu ironie). Rușine, prinț ereditar al Genovei! (Se apropie de o cutie). Na, na-ți o mie și du-te de spune stăpânului tău că e un ucigaș sgârcit! (Morul îl contemplă de la cap la picioare).

FIESCO

Te mai gândești?

MORUL

(ia banii, îi pune ear jos, îi ridică din nou și se uită la dinșii cu o mirare crescândă).

FIESCO

Ce faci, prostule?

MORUL (aruncând banii pe masă hotărât).

Banii aceștia nu-i am meritat.

FIESCO

Gogoman ce ești! Spânzurătoarea ai meritat-o.

Elefantul furios sfarmă oameni, însă nu vermi. Te-aș spânzura dacă m'ar costa mai mult decât două cuvinte.

MORUL

Bunătatea Măriei tale.

FIESCO

Ferească Dumnezeu! nu pentru tine! Imi place că atîrnă de la placul meu a face dintr'un ticălos ca tine ceva și nimic, și deaceea te ert. Înțelege-mă bine: că n'ai isbutit, asta-mi dovedește că cerul mă păstrează pentru un scop mare, și deaceea sunt bun și te ert.

MORUL (cu francheță):

Să trăești, Lavagna! O faptă bună se răsplătește cu o faptă bună. Dacă are cineva din penînsula asta un cap care nu-ți vine la socoteală, poruncește și ți-l rătez gratis.

FIESCO

Recunoscătoare bestie! Vrea să-și resplătiască datoriile cu capetele oamenilor.

MORUL

Noi nu primim daruri! Și noi avem onoare!

FIESCO

Onoarea ucigașilor?

MORUL

E mai sigură decât aceea a oamenilor onești; ei nu se țin de jurămintele făcute lui Dumnezeu, noi împlinim cu sfințenie cele pe cari le facem dracului.

FIESCO

Poznaș hoț mai ești!

MORUL

Imi pare bine că găsești gust la persoana mea. Incearcă-mă și-i vedea că sunt un om care știe să facă treabă. Cercetează-mă și ți-oiu da lămuriri despre tot feiul de hoți, de la cei mai de jos până la cei mai de sus.

FIESCO

Mări ce spui? (așzându-se). Așa dar și berbanții recunosc legi și diferite ranguri? Care e starea cea mai de jos?

MORUL

Fi! Măria ta. Asta e ceata desprețuită a degetelor lungi. O meserie miserabilă, din care nu eso nici un om mare, ei se muncesc numai pentru bice și pentru inchisoare, și merg, cel mult, la spânzu-rătoare.

FIESCO

Frumoasă țintă. Sunt curios să aflu o clasă mai bună.

MORUL

Pe urmă vin spionii și mașinele, domni insemnați, intimi cu cei mai mari, care află tot de la dinșii; se lipesc de suflete ca lipitorile, sug veninul din inimă și-l duc la ocârmuire.

FIESCO

Pe aceștia îi știu, urmează.

MORUL

Deacolo vine rândul ucigașilor, otrăvitorilor, și celor care pândesc mult și lovesc pe din dos. De multe ori sunt niște mișei, însă toți plătesc dracului birul, cu sufletul lor. Pe aceștia îi tratează mai cu deosebire: le sfarmă ciolanele cu roata și le înțeapă capetele pe par. Aceasta e starea a treia.

FIESCO

Ei, dar nu mai vine starea ta?

MORUL

Vezi, Măria ta, tocmai asta-i. Am pășit prin toate acestea. Geniul meu a trecut iute toate greutatețile. Eri seară mi-am făcut capdoperă în a treia, și adinioarea... am sfeclit-o în a patra.

FIESCO

Aceștia sunt dară?

MORUL

Aceștia sunt bărbați (cu foc) care-și caută omul între patru pereți, pe cari nu-i împiedică nici un pericol, merg dirz la dinsul și, zicându-i bună dimineața, îl scutesc de-a mai răspunde. Intre noi fie zis, ei se cheamă extra-poșta iadului. Dacă-i vine lui Mefistofeles gust, n'are decât să facă un semn și-i vine friptura caldă.

FIESCO

Ești un mare blăstămat! De mult aveam nevoie de unul ca tine. Dă-mi mâna. Vreau să te țin la mine.

MORUL

Intr'adins, ori glumă?

FIESCO

Intr'adins. Și-ți dau o mie de zechini pe an.

MORUL

Top, Lavagna! Sunt al tău, și ducă-se la dracu viața privată! Intrebuințează-mă la ce vrei: ca pre-pelicar, ca copou, ca vulpe, ca șarpe, ca pezevenchiu și călău, la toate însărcinările, numai nu la vre una onestă, la acelea nu's de nici o treabă.

FIESCO

N'aibi grijă. Dacă vreau să dăruesc un miel nu l'oiu trimite cu un lup. De mâne plimbă-te prin Genova, și bagă bine de seamă la toate ce se pe-trec. Caută să afli, ce se gândește despre gu-vern, ce se șoptește despre casa lui Doria, deacolo ce se mai vorbește de viața mea asta trândava și de amorurile mele. Inundă le creerii cu vin, până ce vor spune tot ce au pe inimă. Na-ți bani! Im-prăștie-i între neguțătorii de mătasă.

MORUL

Inșă...

FIESCO

N'aibi nici o frică, nu e vre-o treabă onestă. Du-te, chiamă-ți toată ceata în ajutor. Mâne am să-ți aud noutățile (ese).

MORUL (după dînsul).

Las' pe mine. Acum sunt patru ore de dimineață. Mâne la opt vei afla atâtea noutăți câte intră în de două ori șaptezeci de urechi.

SCENA X.

Cameră la Verrina.

Berta (pe o canapea cu capul ascuns în mâni). *Verrina*
(intră posomorât).

BERTA (se scoală tresărind).

Cerule! Eată-l!

VERRINA (s'apropie uitându-se la dînsa cu mirare):

De tatăl sîu se sparie fata mea!

BERTA

Fugi! Lasă-mă să fug eu! Ești îngrozitor, tată!

VERRINA

Pentru singurul meu copil!

BERTA (cu o căutătură dureroasă).

Nu! Trebuie să mai ai încă o fată!

VERRINA

Iubirea mea te apasă prea tare?

BERTA

Mă oboară, tată!

VERRINA

Cum? Ce primire, fata mea? Înainte când mă întorceam acasă, cu munți pe inima mea, Berta mea îmi săria înainte, îmi zimbă și munții dispăreau. Vino, îmbrățișază-mă, fata mea! La peptul tău ferbinte să mi se încălzească inima care îngheață la patul de moarte al patriei. O! copilul

meu! Astăzi m'am despărțit de toate bucuriile naturei și numai tu mi-ai rămas.

BERTA (măsurându-l cu o căutătură lungă).

Nefericit părinte!

VERRINA (imbrățișându-o).

Berta, singurul meu copil! Berta, ultima mea speranță! Libertatea Genovei... percută! Fiasco... percut (stringându-o și mai tare, șoptește printre dinți). Fă-te și tu o rea!

BERTA (smulgându-se din brațele sale).

Mare Dumnezeu! Ai aflat?

VERRINA (tremurând).

Ce?

BERTA

Onoarea mea...

VERRINA (furios).

Ce?

BERTA

In astă noapte...

VERRINA (ca un turbat)

Ce?

BERTA

Sila! (cade pe sofa).

VERRINA

(după o lungă pauză infricoșătoare, cu un glas mormântal).

Încă o suflare, fata mea! Cea de pe urmă. (cu glas sec). Cine?

BERTA

Vai mie! Ce furie care seamănă cu moartea!
Ajută-mă, Doamne! Tremură și nu poate vorbi!

VERRINA

Nu știu, fata mea... cine?

BERTA

Liniștește-te, liniștește-te, scumpul meu părinte!

VERRINA

Pentru numele lui Dumnezeu, cine? (Vrea să se arunce la picioarele ei).

BERTA

O mască!

VERRINA

(dă un pas înapoi; după o cugetare furtunoasă).

Nu! Nu poate să fie! Ideea asta nu-mi vine de la Dumnezeu! (cu un suris convulsiv). Bătrâne nebun! Ca și când tot veninul ar eși numai din aceeași viperă! (Cătră Berta, stăpânindu-se). Statura ca a mea, ori mai mică?

BERTA

Mai mare.

VERRINA (iute).

Părul negru, creț?

BERTA

Negrul ca corbul și creț.

VERRINA (depărtându-se șovăind).

Dumnezeule! capul meu, capul meu! — Glasul?

BERTA

Aspru și gros.

VERRINA (iute).

De ce culoare? Nu! nu voi să mai aud! Mantaoa de ce culoare?

BERTA

Mantaoa verde, mi se pare.

VERRINA

(iși acopere fața cu mâinile și cade pe canapea).

Fii liniștită! E numai o amețeală, fata mea! (Ii cad mâinile și se vede o față de cadavru).

BERTA (desperată, frângându-și mâinile).

Cerule indurător! Acesta nu mai e tatăl meu!

VERRINA (după o pauză, cu un suris amar).

Bravo! Bravo! mișelule Verrina! Când ticălosul sfârma sfințenia legilor... nu-ți era destul... ticălosul a trebuit să calce și sfințenia sângelui tău (ridicându-se). Degrabă chiamă pe Nicola... plumb și praf! Ori stăi! Stăi! mi-am schimbat gândul... mai bine... adă-mi spada, zi un tatăl nostru... (cu mâna pe frunte) dar ce fac?

BERTA

Mi-e tare frică, tată!

VERRINA

Vino, șezi lângă mine (cu gravitate). Berta... spune-mi Berta.. ce făcù Romanul cel cărunt, când găsiră pe fata lui... cum să zic? tot așa de plăcută... pe fata lui? Ascultă Berta, ce zise Virginiu fiicei lui desonorate?

BERTA (cu groază).

Nu știu ce-i zise!

VERRINA

Nebuno!... Nimic nu-i zise (sare de pe scaun și pune mâna pe spadă). El apucă o spadă.

BERTA (se aruncă în brațele lui înspăimântată).

Dumnezeule, ce vrei să faci?

VERRINA (aruncându-și spada).

Nu! Tot mai este încă o dreptate în Genova!

SCENA XI.

Cei dinainte, Sacco, Calcagno.

SACCO

Verrina, iute, gătește-te! Azi începe săptămâna alegerilor pentru republică! Să ne ducem de vreme la Signoria pentru a alege senatorii cei noi. Stradalele sunt pline de lume. Intreaga nobleță năvălește la Signoria. Nu vii cu noi, (cu ironie) să vezi triumful libertății noastre?

CALCAGNO

Ved o spadă la pământ. Verrina arată sălbatic și Berta e cu ochii roșii.

SACCO

În adevăr și eu bag de seamă... Sacco, aci s'a întâmplat vre-o nenorocire!

VERRINA (dându-le două scaune).

Ședeți!

SACCO

Ce ai, amice? ne inspăimântezi!

CALCAGNO

Așa nu te-am văzut niciodată. De n'ar fi plâns Berta, te-aș întreba: pieri Genova?

VERRINA (grozav).

Pieri! Ședeți!

CALCAGNO (spariet; amândoi se așează).

Omule, te conjur!

VERRINA

Ascultați!

CALCAGNO

Ce presimțire, Sacco?

VERRINA

Genovezi... Voi amândoi cunoașteți vechimea numelui meu. Străbunii voștri au servit pe ai mei. Străbunii mei comandau în războaiele statului. Străbunele mele erau modelul Genovezelor. *Onoarea* era singurul nostru capital și se moștenia din tată în fiu, sau cine zice altfel?

SACCO

Nime.

CALCAGNO

Nime, nime!

VERRINA

Eu sunt cel de pe urmă de sângele meu. Femeea

mea e în mormânt. Fata aceasta e tot ce mi-a rămas de la dînsa. Genoveji! Voi sunteți marturi cum am crescut-o. Poate să se înfățișeze cineva și să mă invinovățiască că mi-am crescut fata rău?

CALCAGNO

Fata ta e un exemplu pentru toată țara.

VERRINA

Eu sunt un om bătrîn. De perd pe aceasta, nu pot spera alta. Memoria mea se stinge. (Cu o schimbare grozavă). Am perdut-o, infam e sîngele meu!

AMÊNDUI (în mare mișcare).

Dumnezeu să ferească!

(Berta geme pe canapea în desperare).

VERRINA

Nu, nu te indoi, fata mea! Bărbații aceștia sunt bravi și buni. Dacă te plîng ei, va curge sînge undeva! Nu fiți așa uimiți, bărbaților! (încet și cu gravitate). Cel care subjugă Genova nu poate învinge o biată fată?

AMÊNDUI (ridicându-se și aruncînd scaunele înapoi).

Gianettino Doria!

BERTA (cu un șipăt).

Păreți, ingropați-mă! Scipion!

SCENA XII.

Cei dinainte, Burgognino.

BURGOGNINO (cu. foc).

Bucură-te, dragă. Veste bună! Nobile Verrina de ceea ce ai să rostești acum, atiră toată fericirea mea. De mult îți iubiam fata și nu cutezam a o cere fiindcă toată averea mea plutea pe scânduri nestatornice de la Coromandel. În momentul acesta a sosit norocul meu în port, plin de nenumărate avuții. Sunt bogat. Dă-mi pe Berta, voi face-o fericită.

VERRINA (lui Burgognino, apăsând pe vorbe).

Ai gust, tinere, să-ți arunci inima într'un noroiu?

BURGOGNINO

(vrca să scoată spada dar își retrage mâna iute).

Asta a zis-o tatăl ei.

VERRINA

Asta o zice fiecare ticălos din Italia. Te-ai mulțămi cu fărâmurile de la masa altuia?

BURGOGNINO

Moșnege, nu mă 'nebun!

CALCAGNO

Burgognino, drept zice moșneagul!

BURGOGNINO (răpezindu-se spre Berta).

Drept zice el? Și-ar fi bătut joc de mine o infamă?

CALCAGNO

Greșești, Burgognino! Fata e curată ca un ânger.

BURGOGNINO

Cum! pe sufletul meu! Curată și desonorată! Asta nu-mi intră în cap. Vă uitați unul la altul și tăceți. Limba voastră tremurătoare nu îndrăznește a rosti o crimă grozevă. Vă conjur! Nu vă băteți joc de mintea mea. Ea ar fi curată? Cine a zis curată?

VERRINA

Copila mea nu e vinovată.

BURGOGNINO

Așa dar: sila! (ridicând spada de la pământ). Geneveji! Pe toate păcatele de sub soare! unde pot găsi răpitorul?

VERRINA

Tot acolo unde poți găsi și asupritorul Genevei. (Burgognino incremenește. Verrina se plimbă incoace și încolo gânditor, pe urmă se oprește). De înțeleg bine semnul tău, eternă providența, tu vrei să mântuiești Genova prin Berta mea! (S'apropie de dînsa desfăcînd încet crepul de la braț; cu solemnitate). Până ce sângele unui Doria va spăla această pată a onoarei tale, să nu cadă nici o rază a zilei asupra acestei fețe. Până atuncea (o acopere cu crepul) — orbește! (Pausă, ceilalți se uită la dînsul în tăcere și uimiți).

VERRINA

(cu solemnitate, puind crepul pe capul Bertei).

Blăstemat fie aerul ce resufli! Blăstemat somnu ce te alină! Blăstemată orice simțire compătimi-

toare care va veni să-ți indulciască chinul! Coboa-
ră-te în bolta cea mai adâncă a casei mele, gemi,
urlă, oprește pasul timpului prin chinul tău! (Se
oprește plin de groază, apoi urmează). Viața ta semene
cu mișcările convulsive ale vermelui strivit—acest
blăstăm plutiască asupra ta până ce Geanattino
își va da ultima resuflare! De nu! poartă-l cu tine
în etern până ce se vor găsi capetele verigei eter-
nității.

(Tăcere. Toate fețele cuprinse de groază. Verrina se uită
la fiecare șintit și pătrunzător).

BURGOGNINO

Părinte fără de lege! Ce ai făcut? Acest blăstăm
neauzit, grozav, asupra fetei tale nevinovate!

VERRINA

Așa-i că e grozav, gingașul meu mire? (cu gra-
viațe) Cine din voi se va mai infățișa acum și va
mai vorbi de prelungire și de sânge rece? Soarta
Genovei e împreună cu soarta Bertei mele. Inima
mea de părinte se pleacă datoriei de cetățean. —
Care din voi va fi deacum destul de mișel să pre-
lungiască mântuirea Genovei, când știe că acest
miel suferă chinuri nesfârșite din cauza mișeliei
lui? Pe eternul Dumnezeu! Ceea ce am spus, nu
era dărdăitura unui nebun! Am făcut un jurământ
și nu mă voi îndura de copilul meu, până ce Doria
se va sbuciuma la pământ, chiar de-ar fi să sfârși
acest miel nevinovat în schinjuiri canibalice. Tre-
murați, vă uitați la mine, palizi ca niște fantome?
Inc'odată, Scipion! O păstrez ca preț pentru uci-
derea tiranului. De acest lanț e legată datorია ta,
a mea, a voastră. Despotul Genovei trebuie să cadă

sau fata pere in desperare. Eu nu-mi retrag cu vântul.

BURGOGNINO (aruncându-se la picioarele Bertei).

Și va cădea, va cădea pentru Genova ca taurul sacrificiului. Atât de sigur cât volu străpunge inima lui Doria cu această armă, atât de sigur să-ți dau sărutarea de mire! (se ridică).

VERBINA

Cea întâi păreche binecuvântată de furii! Dați-vă mânilor! Vrei să străpungi inima lui Doria cu arma ta? Ia-o, e a ta!

CALCAGNO (ingenunchiază).

Încă un Genovez ingenunchiază așternând pu-ternica sa armă la picioarele nevinovăției. Atât de sigur să găsiască Calcagno calea la cer, cât va găsi spada aceasta calea la inima lui Doria! (Se ridică).

SACCO

Cel de pe urmă, ear nu cel mai puțin hotărit, ingenunchiază și Rafael Sacco. Dacă această armă nu va descuria închisoarea Bertei, să se incuie urechia Mântuitorului pentru cea de pe urmă a mea rugăciune! (Se ridică).

VERBINA (mai vesel).

Genova vă mulțumește prin mine, amicii mei. Du-te acum, fata mea, și fii ferică că ești marea victimă a patriei.

BURGOGNINO (imbrățoșând-o)

Mergi, crede-te în Dumnezeu și în Burgognino. În aceeași zi vor fi libere și Genova și Berta.

(Berta se depărtează).

SCENA XIII.

Cei dinainte, afară de Berta.

CALCAGNO

Inainte de a merge mai departe încă o vorbă
Genoveji!

VEBBINA

O găcesc.

CALCAGNO

Patru patrioți, fi-vor deajuns să restoarne pu-
ternica idră, tirania? N'ar trebui să ațîțăm poporul
să atragem nobilimea in partea noastră?

VEBBINA

Înțeleg. Ascultați! De mult am un pictor, care își
risipește toată arta pentru ca să reproducă pe pânză
căderea lui Appius Claudius. Fiesco e un adorator
al artelor, și se entusiasmează iute când privește
scene inalte. Să ducem tabloul in palatul său și
să fim de față când il va privi. Poate că specta-
culul îi va deștepta geniul, poate...

BURGOGNINO

Dă-l incolo! Indoește pericolul, zice adevăratul
erou, nu ajutor! De mult am simțit un ce in pep-
tul meu, care nu se putea liniști. Ce era, știu a-
cuma (sărind eroinic): *Am un tiran!*

(Cortina cade).

ACTUL II.

Cameră în palatul lui Fiesco.

SCENA I.

Leonora, Arabella.

ARABELLA

Îți spun că nu-i așa. N'ai văzut bine. Te-ai uitat cu ochii gelosiei.

LEONORA

Era Iulia în persoană. Nu poți să mă'nșeli: portretul meu e spânzurat de o cordea albastră, ear acesta de una roșie, aprinsă. Soarta mea e hotărîtă.

SCENA II.

Cei dinainte, Iulia.

IULIA (intrând afectată).

Contele mi-a oferit palatul său, pentru a privi cortetul care merge la Signoria. Timpul are să-mi pară lung. Așteptând ciocolata, spune-mi ceva, doamnă, ca să-mi treacă de urît.

LEONORA

Dorești să mai invit pe cineva?

IULIA

Fadă idee! Dacă mi-ar trebui societate, aș căuta-o aici? Găsește d-ta ceva, doamnă, (merge incoace și incolo cochetând) dacă poți. căci n'am acuma nimica de făcut.

ARABELLA

Dar rochia aceasta prețioasă, Signora? Cât sunteți de crudă de-a ascunde ochilor tinerilor *dandis* obiectul acest frumos! A! Dar salba aceasta frumoasă de mărgăritar ce ia vederile? Zău, Signora, ați dispoiat toată marea.

IULIA (inaintea unei oglinzi).

Ți se pare o raritate, domnișoară? Inșă ascultă, domnișoară, pe semne ți-ai tocmit și limba stăpânei d-tale. Frumos, doamnă, pui pe servitori să-ți complimenteze oaspeții!

LEONORA

Sunt nefericită, signora, că umoarea mea imi micșurează plăcerea prezenței voastre.

IULIA

Ce lipsă de maniere! Fii mai iute, mai vioaie, mai cu spirit. Cu chipul *acesta* nu-ți vei ține bărbatul în lanțuri.

LEONORA

Eu cunosc numai un singur chip, contesă, a fi cum sunt; d-ta vei fi cunoscând mai multe.

IULIA (făcându-se că nu bagă în seamă).

Și cum te gătești, doamnă, *fi donc!* Ingrijește-te mai mult și de persoana d-tale. Unde natura ți-a fost o mamă vitrigă, aibi recurs la arte. Puțin roșu pe acești obraji palizi, schimbați de patimă. Sermană copilă! Așa fața-ți nu va găsi niciodată un cumpărător.

LEONORA (veselă la Arabella).

Felicitează-mă, fata mea. E cu neputință să fi perdut pe Fiesco, ori, perzându-l, n'am perdut ni-mica. (Bella aduce ciocolata și toarnă).

IULIA

Par'c'ai zis ceva de perdut? Dar, doamne, cum a putut să-ți vie tragica idee de a lua pe Fiesco? Dece ai vrut să te sui la înălțimea aceasta, unde neapărat trebuie să fii văzută, să fii *comparată*? Parola mea, dragă, cel care te-a dat lui Fiesco era, crede-mă, un viclean, ori un nătărău. (luând-o de mână cu milă) Omul, drăguță, care e primit în adunări de bon ton nu putea fi o partidă pentru tine niciodată.

LEONORA

Poate că nu vrea să fie primit în casele cele de bon ton.

IULIA

Contele are figură, cunoaște lumea, are gust. Contele a avut fericirea de a face cunoștințe înalte. Contele are temperament, foc. Deodată ese aprins din cercul cel mai elegant; se 'ntoarce acasă, femeea îi ese înainte cu o dragoste ordinară, îi stinge focul cu o îmbrățișare umedă, rece

și numără toate desmerdările cum ar socoti isvodul casei. Sermanul bărbat! Acolo îi suride idealul înflorit, aici găsește tot desgustul unei sensibilități nesuferite. Signora, ce are să aleagă dintr'aceste două de nu-și a pierdut mintea?

LEONORA

Are să aleagă... pe d-ta, dacă și-a pierdut-o.

IULIA

Bine! Mușcătura aceasta să se întoarcă spre inima ta. Tremură de deriderea aceasta, dar până a nu tremura, înroșește-te.

LEONORA

Cunoști și d-ta lucrul acesta, signora? Și pentru ce nu? E o taină de toaletă.

IULIA

Priviți, mă rog. Va să zică trebuie să zădărească cineva vermișorul ca să scoată dintr'insul o scântee de spirit. Destul pentru astăzi, doamnă; dă-mi mâna în semn de împăcaciune.

LEONORA (îi dă mâna cu o ochire expresivă).

Imperiali! Nu te teme că m'oiu mânia vre-odată

IULIA

Ce mărinimie, în adevăr! Au n'aș putea fi și eu mărinimoasă, contesă? (Incet și observând-o). Dacă port copia unei persoane la mine, nu trebuie neapărat să-mi fie drag originalul, nu-i așa?

LEONORA (roșie și turburată).

Ce vrei să zici? Pare-mi-se că pripești prea iute consecvența.

IULIA

Așa cred și eu. Inima nu are nevoie să vadă. Simțirea adevărată nu s'ascunde niciodată după ornamente frivole.

LEONORA

Mă mir, signora, cum de ese din gura voastră așa un adevăr!

IULIA

Mi-e milă, mi-e milă, căci vezi, sunt două chipuri de-a explica lucrurile, și... îți ai earăș pe Fiesco. (Ii dă portretul și rîde malițios).

LEONORA (cu amărăciune).

Portretul meu, vouă! (Se aruncă pe un jilt). O, neghiușul!

IULIA (triumfătoare).

Răsbunat, m'am răsbunat?... Ei bine, doamnă, nu ți-ai rezervat încă vre o impunsătură? (Tare) Să-mi tragă trăsura! Mi-am implinit scopul. (Cătră Leonora, desmerdând-o). Mângăe-te, fata mea, mi-a dat portretul într'un moment de rătăcire.

SCENA III.

CALCAGNO (intră).

Imperiali a eșit atât de aprinsă, și voi sunteți așa de uimită, Madona?

LEONORA (cu durere pătrunzătoare).

Nu! Asta-i neauzit!

CALCAGNO

Cerule! Plângi, signora?

LEONORA

Un amic al nelegiuitului! Fugi din ochii mei!

CALCAGNO

Al cărui nelegiuit? Mă îngrozesc!

LEONORA

Al bărbatului meu — nu așa: al lui Fiesco.

CALCAGNO

Ce o s'aud?

LEONORA

O! numai o mișelie care vă e ordinară vouă bărbaților.

CALCAGNO (o ia de mână cu iuțeală).

Doamna mea, eu am o inimă pentru virtutea intristată.

LEONORA (serioasă).

Ești un bărbat, inima... inima ta nu e pentru mine.

CALCAGNO

Toată pentru tine, plină de tine, dacă ai ști... cât... cât de nesfârșit...

LEONORA

Omule, minți. — promiți până a nu dovedi prin fapte.

CALCAGNO

Îți jur!

LEONORA

Un sperjur! Destul! Osteniți pana lui Dumnezeu care le înseamnă. Bărbați! bărbați! dacă toate jurămintele voastre s'ar preface în diavoli, ar putea să dea un asalt cerului și să subjuge pe ângerii luminei.

CALCAGNO

Aiurezi, contesă! Amărăciunea te face nedreaptă. Poate fi răspunzător tot sexul pentru păcatul unuia singur?

LEONORA (uitându-se lung la dînsul).

Omule, eu adoram tot sexul într'un singur om, nu pot să-l uresc tot într'acela?

CALCAGNO

Cearcă, contesă. Ai greșit dându-ți inimă cea întâia oară.. știi un loc unde ar fi mai bine păstrată.

LEONORA

Voi sunteți în stare a tăgădui cu minciunile voastre existența creatorului. Nu voi s'aud nimic de la tine.

CALCAGNO

Sentența aceasta ai trebui s'o pronunți asupra altuia astăzi încă, din brațele mele.

LEONORA (cu luare aminte).

Sfirșește, din brațele...

CALCAGNO

Din brațele mele, care se deschid pentru a te primi și a te despăgubi de un amor pierdut.

LEONORA (se uită la el cu fineță).

Amor?

CALCAGNO (căzând în genuchi).

Da, am rostit-o ! Amor, madona, viața și moartea mea atârnă de la un cuvânt. Dacă patima mea e o crimă, atunci să se împreuneze virtutea cu viciul și cerul și iadul să se uniască în aceeași osindă.

LEONORA

(uitându-se la dînsul cu dispreț și mărire).

Acesta era scopul compătimirii tale, lingușitorule ? Intr'o singură ingenunchiare trădezi și amicitia și amorul ? Fugi din ochii mei, sex blăstemat ! Pân'acum credeam că înșăli numai femei, asta încă n'am știut-o că te trădezi pe tine însuți.

CALCAGNO (atins).

Doamna mea...

LEONORA

Nemulțămît de a sfărma sfântul sigiliu al increderii, fătarnicul acesta vrea să vestească cu sufletul lui inveninat curata oglindă a virtuții și să invețe inocența mea a comite sperjururi.

CALCAGNO

N'ați fi numai voi care ați comite sperjururi...

LEONORA

Înțeleg. Și necazul meu să-ți trădeze ție senti-

mentul meu? Asta n'ai știut-o (cu mărire) că inalta nefericire de a fi trădată de Fiesco e deajuns spre a inobilă inima unei femei. Rușinea unui Fiesco nu ridică pe un Calcagno, însă degradă omenimea. (Ese iute).

CALCAGNO

(se uită la dînsa amețit, și se bate cu palma pe frunte).

Dobitoc! (ese).

SCENA IV.

Morul, Fiesco.

FIESCO

Cine-a eșit de aici?

MORUL

Marchizul Calcagno.

FIESCO

O batistă a rămas pe canapea; femeia mea a fost aici.

MORUL

Am intilnit-o eșind foarte turburată.

FIESCO

Batista e umedă (o viră in busunar). Calcagno aici? Leonora foarte turburată? (după o scurtă gândire, Morului). Desară am să te întreb ce s'a petrecut aici.

MORUL

Ii place domnișoarei Bella s'audă că e blondă. Ți-oiu răspunde.

FIESCO

Acum s'au trecut treizeci de ore. Implinit-ai ordinele mele?

MORUL

Până la un iota, stăpâne.

FIESCO (s'așează).

Ei bine, ce se șoptește despre Doria și guvernul actual?

MORUL

Fii Slute vorbe. Singurul cuvânt „Doria“ îi scutură ca frigurile. Ei uresc pe Geanettino ca moartea. Toți sunt nemulțămiiți. Zic că Franțezii ar fi fost gusganii Genovei, motanul Doria i-ar fi mâncat și acum ospătează șoarecii.

FIESCO

Asta-i cam așa — și nu cunosc ei nici un câne pentru motan?

MORUL

Orașul vorbea mult, mult de un... de un... hola! eaca, i-am uitat numele.

FIESCO (se scoală).

Tontule! E așa de ușor de ținut, cât era de greu de dobândit. Mai are Genova vre unul ca dînsul?

MORUL

Atât de puțin, cât are doi conți de Lavagna.

FIESCO (s'așează).

Bine. Și ce șoptește despre viața mea asta veselă?

MORUL (îl măsoară cu ochi mari).

Ascultă, conte de Lavagna! Genova trebuie mult să te stimeze. Nu le intră în cap, cum un cavaler din cea întâi familie, plin de talent și de geniu, în floarea vieții și cu atâta influență, proprietar de patru milioane, cu sânge de prinț în vinele sale, un cavaler ca Fiesco, căruia nu i-ar trebui de cât un semn pentru a atrage toate inimile spre sine..

FIESCO (se întoarce cu dispreț).

A auzi aceasta din gura unui ticălos!

MORUL

Ca cel mai mare om al Genovei să doarmă când Genova decade... Mulți te jălesc, foarte mulți te iau în ris, cei mai mulți te osindesc. Toți deplâng statul care te-a pierdut. Un Jesuit a pretins că adulmeră o vulpe sub peptarul tău.

FIESCO

O vulpe găcește pe alta. Ce se vorbește despre romanul meu cu contesa Imperiali?

MORUL

Niște lucruri cari nu-mi vine a ți-le spune.

FIESCO

Spune, spune. Cu cât vei fi mai obraznic cu atâta mi-a părea mai bine. Ce se șoptește?

MORUL

Nimic nu se șoptește. În toate cafenelele, la toate mesele de biliard, prin hanuri, pe la primblări, pe piață, la bursă, se strigă în gura mare..

FIESCO

Ce? Îți poruncesc!

MORUL (dând inapoi).

Că ești un nebun!

FIESCO

Bine! Nați un zechin pentru vestea asta. Mi-am pus cușma de nebun în cap pentru ca Genova să aibă o enigmă de găcit; în curând am să-mi rad și capul ca ei să joace rolul de Arlechin dinaintea mea. Ce mină făceau neguțitorii de mătăasă când le-ai dat darurile mele?

MORUL (glumet).

Nebunule, se plecau ca niște condamnați...

FIESCO

Nebun?... Perdut-ai mintea, ticălosule?

MORUL

Iartă! Mai doriaam câțiva zechini.

FIESCO (îi dă rizând).

Ei, se plecau ca niște condamnați...

MORUL

Când li se citește ertarea pe eșafod. Ei sunt ai tăi cu trupul și sufletul.

FIESCO

Imi pare bine. Ei sunt cei mai insemnați din plebea Genovei.

MORUL

Ce scenă minunată! Mai că era să mă iee dracul

și că eram să devin deacum înainte generos! Imi săriau în gât; părea că fetele se inamoraseră de culoarea străbunilor mei, așa imi sărutau obrajii mei iști negri ca funinginea. Banul e a tot puternic, gândiam, înălbește și pe Harapi.

FIESCO

Ideea-ți era mai bună decât noroiul de unde a eșit. Vorbele ce-mi spui sunt bune, să pot oare conchide din ele și la fapte?

MORUL

Ca din vuetul cerului, furtuna. S'adună, formează grupe și când trece vre un străin, fac *hum!* În toată Genova domnește un clocot amenințător. Nemulțămirea plutește asupra republicei ca o grea furtună—un vânt, și isbucnește trăsnetul și fulgerul.

FIESCO

Pst! Ascultă! Ce vuet surd s'aude?

MORUL

O mulțime de oameni strigă viind de la Signoria.

FIESCO

Azi e alegerea procuratorului. Zi să-mi tragă trăsura. Nu se poate să se fi terminat ședința. Voiu să mă duc și eu. Nu se poate să se fi sfârșit. Dă-mi spada și mantaoa. Unde-mi e decorația?

MORUL

Am furat-o și am vândut-o.

FIESCO

Imi pare bine.

MORUL

Ei bine, dar prezentul nu mi-l dai?

FIESCO

Pentru că nu mi-ai furat mantaoa?

MORUL

Ba pentru că ți-am descoperit tâlharul.

FIESCO

Sgomotul s'apropie. Ascultă! Acesta nu e strigăt de aprobare (iute). Hai, iute, discurie poarta cea mare! Am o presimțire. Doria e cutezător. Statul se leagănă pe virful unui ac. Pun rămășag că s'a întimplat ceva la Signoria.

MORUL (la fereastă).

Ce e asta? Pe strada Bulbi... mai multe mii de oameni... se ved alearde... arme... hola! Câțiva senatori se răped aici.

FIESCO

O resculare! Aleargă între dinșii! Rostește numele meu! Caută să vie încoace. (Morul ese fuga). Grămada pe care harnica furnica o adună incet, incet cu mare osteneală; vântul întâmplării o împărăștie într'o clipeală...

SCENA V.

Fiesco, Centurione, Cibo, Asserato (se răped aprinși in cameră).

CIBO

Conte, eartă-ne că intrăm neanunțați, furia noastră...

CENTURIONE

Sunt insultat, sunt insultat de moarte de nepotul ducăi in prezența întregii Signorii.

ASSERATO

Doria a pătat cartea de aur, unde fiecare pagină e un nobil Genovez.

CENTURIONE

Pentru asta suntem aici. Nobleța întreagă e insultată in persoana mea. Nobleța întreagă trebuie să iee parte la răsbunarea mea. Pentru a-mi răsbuna o insultă *personală* n'aș căuta tovarăși.

CIBO

Nobleța întreagă e insultată in persoana lui. Nobleța întreagă trebuie să verse foc și pară.

ASSERATO

Drepturile națiunii sunt călcate. Libertatea republicană e lovită de moarte.

FIESCO

Aștept cu nerăbdare...

CIBO

El era al doisprezecelea din alegători și trăsese pentru alegerea procuraturei o bilă de aur, douăzeci și opt de voturi erau culese: patrusprezece pentru mine, tot atâtea pentru Lomellino! Doria și ai lui lipsiau încă...

CENTURIONE (curmându-i vorba).

Lipsiau încă. Eu votez pentru Cibo: Doria... inchipuește-ți rana onoarei mele... Doria...

ASSERATO (luându-i vorba din gură).

Așa ceva nu s'a întâmplat de când oceanul scaldă
Genova!

CENTURIONE (cu mai mare căldură).

Doria scoase o spadă ce era ascunsă sub pur-
pură, imi străpunse votul și stigă adunării:

CIBO

Senatori! Buletinul n'are valoare, e găurit. Lo-
mellino e procurator!

CENTURIONE (ca sus).

„Lomellino e procurator“ și aruncă spada pe masă.

FIESCO (după o mică tăcere).

La ce v'ați hotărit?

CENTURIONE

Republica e lovită in inimă! La ce ne-am hotărit?

FIESCO

Centurione! Papura se pleacă de o suflare, ste-
jarului îi trebuie o furtună. Vă 'ntreb, la ce v'ați
hotărit?

CIBO

Pare-mi-se că ar trebui să întrebăm ce a hotărit
Genova.

FIESCO

Genova? Genova? Las'o la o parte, e un pu-
tregaiu, care se frânge când îl atingi. Aveți incre-
dere în patrie? Oare pentru că se posomoresc și
dau din umere când e vorba de trebile statului?

Dă-i incolo! Focul lor eroic e legat în baloturi de marfă de Levante, sufletele lor flutură îngrijate primprejurul flotei lor de la Indii.

CENTURIONE

Aibi o mai bună idee de patricianii noștri! Abia se întâmplase obraznica faptă a lui Doria, o sută se răpeziră în piață cu hainele bucăți. Signoria se sparse.

FIESCO

Cum zboară porumbei când dă uliul în hulubărie.

CENTURIONE (întărit).

Nu! ca balercele de praf când cade o scânteie înlăuntru.

CIBO

Și *poporul* e furios! Ce nu poate face un mistreț rănit?

FIESCO (surizând).

Acel colos orb și nepriceput, a cărui mulțime la început vuese ca și când ar voi să înghită tot în gura lui căscată, mare și mic, depărtat și apropiat... și la urmă se împiedecă de un fir de ață? Genoveji, în zadar; epoca domnitorilor mării a trecut. Genova a căzut sub greutatea numelui ei. Genova a ajuns acolo unde neînvinga Romă sbura ca o minge în mâinile gingașului Octavius. Genova nu mai poate fi liberă. Genova trebuie reînșuflețită de un monarc. Genovei îi trebuie un suveran și așa dar, plecați-vă înaintea stropșitului Gianettino.

GENTUBIONE (cu turbare).

Când elementele turbate se vor împăca și polul nordului va ajunge polul sudului! Haidem camarazii!

FIESCO

Stați! Stați! La ce gândești Cibo?

CIBO

La nimica! ori la o jucărie ce se va chema cutremur.

FIESCO

Uitați-vă la statua aceasta!

GENTURICNE

E Venerea de la Florența. Ce are a face?

FIESCO

Așa-i că-ți place?

CIBO

Desigur, ori n'am fi adevărați Italieni. Și de ce mă întrebi aceasta acum?

FIESCO

Călătorește prin toată lumea și alege din toate modelele vii ale genului femeescpe cel mai frumos în care s'ar îmbrățișa toate frumusețile acestei Veneri inchipuite.

CIBO

Și ce resplată vom avea pentru munca noastră?

FIESCO

Atunci vei convinge fantasia celor ce strigă pe piață...

CENTURIONE (nerăbdător).

Și ce vom câștiga?

FIESCO

Atunci va fi câștigat procesul între natură și artiști...

CENTURIONE

Și pe urmă?

FIESCO

Și pe urmă? pe urmă? (surizând). Atunci nu vei uita să iei seama că libertatea Genovei e aproape de risipă.

SCENA VI.

Vuetul crește împrejurul palatului.

FIESCO

Bravo! Bravo! Paile republicei s'au aprins. Focul a cuprins case și turnuri... cu atât mai bine!... cu atât mai bine! Incendiul devie general, și vântul pornit vijească prin ruine!

SCENA VII.

Morul (intră cu grabă), *Fiesco*.

MORUL

Grămadă peste grămadă!

FIESCO

Deschide porțile, între cine va vol.

MORUL

Republicani! Republicani! Iși târâe libertatea sub jug și găfâe ca niște boi sub strălucirea lor aristocratică.

FIESCO

Niște nebuni care cred că Fiesco de Lavagna va urma aceea ce Fiesco de Lavagna n'a început. Rescularea vine ca chieată. Inșă conspirația trebuie să fie a mea. (Se grămădesc cu sgomot pe scară).

MORUL (afară).

Hola! hola! O să aduceți casa cu voi pe ușă.
(Poporul se aruncă înainte și strică ușile).

SCENA VIII.

Fiesco, Doisprezece meseriași.

TOȚI

Resbunare asupra lui Doria! Resbunare asupra lui Gianettino!

FIESCO

Incet, incet, oameni buni! Că veniți cu toții să-mi faceți vizită, e semn că aveți o inimă bună, dar urechile-mi sunt mai delicate.

TOȚI (cu mai mare sgomot).

Jos Doria! Jos unchiul și nepotul!

FIESCO (numărându-i zimbînd).

Doisprezece! Groaznică oaste!

CĂȚIVA

Doria trebuiesc depărtați! Statul trebuie să aibă o altă formă!

INTĂIUL LUCRĂTOR

Să arunce pe judecătorii noștri de pace pe scări!
Pe scări pe judecătorii noștri de pace!

AL DOILEA LUCRĂTOR

Inchipuește-ți, Lavagna să-i arunce pe scări pentru că n'au votat după placul lui!

TOȚI

Nu e de suferit, nu e de suferit!

AL TREILEA LUCRĂTOR

Să vie cu spada la consiliu!

INTĂIUL LUCRĂTOR

O spadă, semnul războiului, în sanctuarul păcii!

AL DOILEA LUCRĂTOR

Cu purpura în Senat! Nu în negru ca ceilalți senatori!

INTĂIUL LUCRĂTOR

Să se primble cu opt harmăsari prin capitala noastră!

TOȚI

Un tiran! Un trădător al țării și al cărmuirii!

AL DOILEA LUCRĂTOR

Să cumpere de la împărat două sute de Germani ca gardă!

INTĂIUL LUCRĂTOR

Străini contra fiilor patriei! Germani contra Italianilor! Soldați contra legilor!

TOȚI

Resvrătire! Trădare! Peirea Genovei!

INTĂIUL LUCRĂTOR

Să poarte armele Republicei pe oblonul trăsurei!

AL DOILEA LUCRĂTOR

Statua lui Andrea in curtea Signoriei!

TOȚI

In bucăți Andrea! Cel de peatră și cel viu!

FIESCO

Genoveji! Pentru ce mi le spuneți toate acestea mie?

INTĂIUL LUCRĂTOR

Tu nu trebui s'o suferi. Să-i pui frâu!

AL DOILEA LUCRĂTOR

Ești un om înțelept, și nu trebuie s'o suferi și trebuie să ai minte pentru noi!

INTĂIUL LUCRĂTOR

Ești mai bun nobil și trebui să i-o arăți și nu trebuie s'o suferi!

FIESCO

Increderea voastră e foarte măgulitoare pentru mine. Pot eu s'o merit prin fapte?

TOȚI (vuind).

Lovește, răstoarnă, mântuește!

FIESCO

Veți asculta și de la mine o vorbă?

UNII

Vorbește, Lavagna!

FIESCO (așezându-se).

Genoveji... În împărăția animalelor izbucni odinioară un război civil. Partizi se băteau cu partizi și un câne de măcelărie usurpă tronul. Acesta, deprins a gonit vitele la măcelărie, cârmul cănește, lătra, mușca și rodea oasele poporului său. Nația murmură, cei mai inimoși se intruniră și sugrumară dulăul stăpânitor. Atunci se înființă o mare adunare națională pentru a dezbate însemnata chestiune care cărmuire e cea mai bună. Voturile se împărțiră în trei. Genoveji, pentru ce v'ați fi hotărît voi?

INTĂIUL LUCRĂTOR

Pentru popor, totul pentru popor!

FIESCO

Poporul câștigă. Se înființă o cărmuire democratică. Fiecare cetățean avea vot, majoritatea hotăria. După câteva săptămâni omul declară război acestui stat republican. Toți se adunară. Calul, leul, tigru, ursul, elefantul și rinocerul strigau în gura mare: la arme! Acum veni rindul la ceilalți: mielul, iepurele, cerbul, măgarul, toată familia insectelor, a păsărilor, a peștilor, toate animalele ce se tem de om... toate interveniră și tremurând cerură

pace. Vedeți, Genoveji!... Erau mai mulți mișei decât viteji, mai mulți proști decât cuminiți... Majoritatea hotăria. Acest sistem de stat fu înlăturat. Genoveji, ce ați fi hotărit atunci?

INTĂIUL ȘI AL DOILEA LUCRĂTOR

Sistemul electiv, sistemul electiv.

FIESCO

Opiniunea aceasta fu adoptată. Afacerile statului fură împărțite în mai multe camere: *Lupii* administrau finanțele. *Vulpile* erau secretarii lor. *Porumbiei* erau judecători criminali. *Tigrii* căutau învoelele de pace. *Țapii* erau însărcinați să impace neînțelegerile dintre soți. Soldații erau *iepurii*. *Măgarul* era ambasadorul împărăției. *Leii* și *elefanții* păziau bagajele și *cârțița* era inspector general asupra purtării funcționarilor. Ce așteptați Genoveji de la o așa înțeleaptă împărțire? Pe care nu-l rupea lupul, îl jupuea vulpea. Care scăpa de la aceasta, îl călca măgarul. Tigrii sugrumau nevinovăția, pe tâlhari și pe ucigași îi ertau porumbiei. Și la urmă când se depuneau funcțiile, *cârțița* le găsia foarte bine administrate. Animalele se revoltară și strigară toate într'un rost: ne trebuie un *monarc* care să aibă ghiare și dinți dar un singur stomah... și aleseră toate un *domnitor*, un *domnitor* Genoveji... dar (mergând spre dînșii cu mărire) acesta era *Leul*.

TOȚI (aplaudă și aruncă cușmele în sus).

Bravo! bravo! Cu minte au făcut.

INTĂIUL LUCRĂTOR

Și Genova trebuie să facă tot așa! și Genova își are omul!

FIESCO

Nu voiu să-l știu! Mergeți acasă și gândiți la leu! (Lucrătorii es cu sgomot). Treaba merge bine! Poporul și Senatul contra lui Doria! Poporul și Senatul pentru Fiesco... Hassan! Hassan! Trebuie sa măresc această ură, să infierbânt aceasta bună plecare!.. Vino, Hassan, bastard al iadului! Hassan! Hassan!

SCENA IX.

Morul (intră), Fiesco.

MORUL (selbatic).

Tot-imi ard încă tălpile. Ce mai este?

FIESCO

Ce-ți voiu porunci.

MORUL

Unde s'alerg întâi, unde pe urmă?

FIESCO

Data asta îți iert alergatul. Au să te târnie. Pregătește-te, voiu să fac cunoscut atentatul tău asupra mea și să te dau legat la tortură.

MORUL (dând șase pași inapoi).

Măria ta! Asta e împotriva tocmelei!

FIESCO

N'aibi grijă! nu e alta nimic decât un joc. In momentul acesta trebuie numai decât să se afle că Gianettino a vrut să măucidă. Au să-ți facă interogatorul.

MOBUL

Ei, și eu mărturisesc ori tăgăduesc?

FIESCO

Tăgăduiești! Au să te pue la tortură. Suferi gradul întâiu. Ia asta ca un acout pentru atentat. La al doilea grad mărturisești tot.

MOBUL (clătinând din cap).

Dracul e viclean. Domnii ceia ar putea să mă ție la masă, și cu toate că e numai un joc ar putea să mă omoare.

FIESCO

Vei scăpa sănătos! Iți dau cuvântul meu de conte. Voiu cere ca satisfacere incuviințarea de a te pedepsi eu; și te voiu ierta inaintea ochilor intregii republici.

MOBUL

Bine, fie! Au să-mi cam desfacă incheieturile, dar nu-i nimica, m'oiu face mai mlădios.

FIESCO

Hai! Sgărie-mă iute cu pumnarul la braț până ce a da sânge. Am să fac ca și când te-aș fi prins asupra faptei. Bine. (Strigând grozav). Ucigași! Ucigași! Țineți-i calea. Incueți ușele! (Ese fiind pe Mor de gât, servitorii fug in coace și in colo).

SCENA X.

Leonora, Rosa (intră iute și speriate).

LEONORA

Ucigași! S'a strigat ucigași! De-aici s'a auzit
țipetul.

ROSA

N'a fi nimica. O spaimă deșartă, cum se'ntimplă
in toate zilele in Genova.

LEONORA

Au strigat ucigași! Și am auzit poporul șoptind :
Fiesco! Sermanilor, care voiți să mă inșalați! Vreți
să-mi cruțați ochii, ear inima găcește tot. Aleargă,
du-te, vezi, spune-mi unde-l duc.

ROSA

Linștește-te, s'a dus Bella.

LEONORA

Bella o să mai vadă ochirea lui murindă. Fericită
Bella! Blăstēm asupra mea, eu l'am ucis! Dacă
Fiesco m'ar fi putut iubi, Fiesco niciodată nu s'ar
fi aruncat in lume, nu s'ar fi aruncat in pumnarii
invidiei. Eaca Bella! Du-te! Nu vorbi Bella!

SCENA XI.

Cei dinainte, Arabela.

ARABELLA

Contele trăește și e sănătos. L'am văzut galo-
pând prin oraș. Niciodată nu l'am văzut atât de
frumos! Harmăsarul său se fălia sub dînsul și

depărta cu mândrele sale copite poporul ce se grămădea împrejurul mândrului călăreț. Mă zări, surise, făcû un semn spre palat și trimise trei sărutări (malițios). Ce să fac cu dinsele, signoră?

LEONORA (incântată).

Limbuto! Du-i-le înapoi!

ROSA

Ei vezi, eată-te ear roșie ca purpura.

LEONORA

Inima și-o aruncă femeii aceea, și eu alerg după o ochire? O, femeil femeil! (es).

SCENA XII.

In palatul lui Andrea.

Gianettino, Lomellino (intră iute).

GIANETTINO

Lasă-i să urle după libertatea lor ca leoaica după pui. Eu nu-mi schimb intenția.

LOMELLINO

Insă...

GIANETTINO

La dracu cu *insele* tale, procuratorule de trei ciasuri! Eu nu dau înapoi nici un fir de păr. Lasă turnurile Genovei să clatine din cap și marea furioasă să strige: *Nu!* Eu nu mă tem de plebe.

LOMELLINO

Adevărat e că poporul e lemnul care arde, no bleța insă e vântul care mărește flacăra. Toată republica clocotește, poporul și patricianii.

GIANETTINO

Atunci ca Neron de pe culmea muntelui, voiți privi poznașul incendiu.

LOMELLINO

Până ce toată mulțimea se va arunca în brațele unui singur ambițios care va ști secera ceea ce-au semănat alții.

GIANETTINO

Fleacuri, fleacuri! Numai unul este care ar fi de temut. Și acela e pus la cale.

LOMELLINO

Serenisimul doge! (Andrea intră. Amândoi se 'nchină adânc).

ANDREA

Signor Lomellino! Nepoata mea vrea să easă.

LOMELLINO

Voiu avea onoarea de-a o intovărăși.

SCENA XIII.

Andrea, Gianettino.

ANDREA

Ascultă, nepoate. Nu's mulțămit de tine.

GIANETTINO

Dă-mi voie a-ți spune, preainălțate unchiu...

ANDREA

Ascult mai bucuros pe cerșetorul cel mai sdren-

țeros din Genova dacă o merită, pe un rău nici-
odată, fie chiar nepotul meu. Ajungă-ți că-ți vor-
besc ca un unchiu; ai merita s'auzi vorbind dogele
și Signoria.

GIANETTINO

O singură vorbă, preainălțate...

ANDREA

Ascultă întâi ce ai făcut și pe urmă apără-te.
Ai dărâmat un edificiu la care am lucrat eu o ju-
mătate de secul, mausoleul unchiului tău — unica
sa piramidă — amorul Genovejilor. *Nesocotința* asta
ți-o iartă Andrea.

GIANETTINO

Unchiule și ducă...

ANDREA

Nu mă intrerupe! Ai vătămat cel mai frumos
monument al cărmuirii, pe care eu insumi l'am co-
borit Genovejilor din cer, care m'a costat atâtea
nopti, atâtea pericole, afâta sânge. Inaintea Ge-
novei întregi ai pătat onoarea princiară, pentru că
n'ai avut stimă pentru așezământul meu. Cine-l
va respecta dacă însuș sângele meu îl desprețu-
ește? Această *prostitie* și-o iartă unchiul tău.

GIANETTINO (atins).

Înălțimea ta m'a crescut pentru ca să mă facă
ducă Genovei.

ANDREA

Taci!... ești un trădător al statului, și ai rănit
inima vieții sale. Ia aminte, copile! Aceasta se

chiamă *supunere!* Pentru că păstorul s'a retras in desară de la treaba lui, crezut-ai că turma a rămas părăsită? Pentru că pèrul lui Andrea e alb ca omètul, trebuia să calci ca un ştrengar legile in picioare?

GIANETTINO (mândru).

Incet, ducă. Şi in vinele mele ferbe sângele acestui Andrea, dinaintea căruia tremura Franţa.

ANDREA

Taci... iţi zic! Sunt deprins s'asculte marea când vorbesc eu. In mijlocul templului ai mirşăvit maestoasa dreptate. Rebelule! Ştii care e pedeapsa pentru o aşa crimă? Răspunde acum!

(Gianettino ţinteşte ochii la pământ. Tăcere).

ANDREA

Nefericite Andrea! In insuş sênul têu, ai crescut vermele ce era să roadă meritul têu! Cladisem Genevejilor un monument, un monument care să in-frunte orice pericol! Şi eu singur arunc in el cel întâiu tăciune — pe acesta. Mulţameşte, nesocotite, acestui cap alb, ce nu voeşte a fi pus in sicriu de mâni străine, mulţameşte nelegiuitei mele dragosti că nu arunc de pe eşafod capul resvrătorului la picioarele statului vătămat! (ese iute).

SCENA XIV.

Lomellino (gâfâind şi spăriat). *Gianettino* (se uită in tăcere şi roşu de ruşine după duca).

LOMELLINO

Ce-am auzit! Ce-am vèzut! Fugi, prinţule, fugi! Totul, totul e perdut!

GIANETTINO (posomorit).

Ce era de perdut?

LOMELLINO

Genova, prințule! Vin de la piață. Poporul se grămădia împrejurul unui Mor pe care-l târieau ferecat. Conte de Lavagna și peste vre-o trei sute de nobili și mai bine îl urmau la curte unde se torturează criminalii. Prinsese pe Mor tocmai când voia să ucidă pe Fiesco.

GIANETTINO (bătând din picior).

Cel Resculatu-s'au toți dracii în contra mea?

LOMELLINO

Il întrebare cine l'a plătit. Morul nu mărturisi nimic. Il supuseră la întâia tortură. El nu mărturisi nimic. Il duseră la a doua; el mărturisi. Înălțimea ta, unde-ți era capul când ți-ai încredințat onoarea unui asemenea ticălos?

GIANETTINO (selbatic).

Nu mă 'ntreba nimic.

LOMELLINO

Ascultă mai departe. Abia fu pronunțat numele Dria — cu mai mare plăcere aș fi văzut numele meu înscris în catalogul lui Satan, decât să aud numele Înălțimii Tale acolo — se arată Fiesco poporului. Il cunoști pe acel om care se roagă ordonând și stăpânește asupra inimilor; toată mulțimea se uita la dînsul în grupuri amenințătoare abia resuflând; el vorbi puțin, însă ridică brațul sânger și poporul se aruncă asupra picăturilor de sânge ca asupra

unor moaște sfinte. Morul fu dat la discreția lui, și Fiesco — ce lovitură de moarte pentru noi! — Fiesco îl iertă. Atunci tăcerea mulțimii se prefăcù într'un urlet, fiecare resuflare ucidea pe un Doria, ear Fiesco fu condus acasă cu vivate, de sute de mii de glasuri.

GIANETTINO

Ajungă-mi resculara până la gât — Impăratul Carol! Cu singur numele acesta fi voi nimic, încât să nu se audă în toată Genova nici măcar sunetul unui clopot.

LOMELLINO

Boemia e departe de Italia. Dacă Carol se va grăbi, numai bine va ajunge să vadă cum te duc la groapă.

GIANETTINO (scoțând o scrisoare cu mare sigiliu).

Noroc c'a și sosit! Se miră Lomellino? Au'mă crede destul de nebun pentru a ațîța niște republicani furioși dacă n'ar fi depe acum vânduți și trădați!

LOMELLINO (cu mirare).

Nu mai știu ce să gândesc!

GIANETTINO

Eu gândesc la ceva ce tu nu știi. Eacă ce e hotărît. Poimâni cad doisprezece senatori. Doria se ace monarc și împăratul Carol îl va protege. Te sparii?

LOMELLINO

Doisprezece senatori! Inima mea e prea strîmțată pentru a cuprinde o crimă așa de grozavă de douăsprezece ori!

GIANETTINO

Nebunule! Odată suit pe tron, nu se mai incap
păcate! Vezi tu, m'am înțeles cu miniștrii lui Carol
și am văzut că Franța are încă în Genova partizani
puternici, care ar putea să i-o mai vîndă odată,
dacă nu-i vom stirpi din rădăcină. Și bătrânul Carol
a priceput aceasta și a scris cererea mea —
și tu scrie ce-ți voi dicta.

LOMELLINO

Nu știu încă...

GIANETTINO

Șezi și scrie!

LOMELLINO

Dar ce să scriu? (se așază).

GIANETTINO

Numele celor doisprezece candidați. — Francisc
Centurione.

LOMELLINO

Ca mulțămire pentru votul său, el deschide cor-
tejul.

GIANETTINO

Cornelio Calva.

LOMELLINO

Calva.

GIANETTINO

Mihail Cibo.

LOMELLINO

S'a recori de procuratură.

GIANETTINO

Toma Asserato cu trei frați.

(Lomellino se oprește).

GIANETTINO (apăsând).

Cu trei frați.

LOMELLINO (scrie).

Urmează.

GIANETTINO

Fiesco de Lavagna.

LOMELLINO

Ia sama, ia sama să nu te împedici de iastă
peatră neagră și să-ți sfarمی capul.

GIANETTINO

Scipion Burgognino.

LOMELLINO

Poate să-și facă nunta în alt loc.

GIANETTINO

Unde i-o pregătesc eu. Rafael Sacco.

LOMELLINO

Acestuia ar trebui să-i cer iertare până mi-a plăti
cele cinci mii de scuzi ce-mi datorește; (scrie)
moartea... ne face chit.

GIANETTINO

Vincentiu Calcagno.

LOMELLINO

Calcagno. Pe al doisprezecelea îl scriu pe sama mea, ori uităm pe dușmanul nostru de moarte.

GIANETTINO

Finis coronat opus! Giuseppe Verrina.

LOMELLINO

Acesta e capul vermelui. (Se scoală, pune nisip, citește încă odată și dă hârtia prințului). Moartea dă poimâni masă mare și a invitat doisprezece prinți Genoveji.

GIANETTINO (merge la masă și subscrie).

E hotărît! Poimâne e alegerea dogelui. Când Signoria va fi adunată, se va da un semnal cu o batiștă, și o singură impușcătură va răsturna pe toți doisprezece la pământ, totodată cei două sute de Germani ai mei vor ocupa palatul. După asta Gianettino Doria intră în sală și se proclamă ducă.

(Sună).

LOMELLINO

Dar Andrea?

GIANETTINO

E un moșneag (unui servitor). De m'a întreba duca, spune-i că sunt la biserică. (Servitorul ese). Dracul care e ascuns în mine poate să-și păstreze incognito numai sub o mască sfântă.

LOMELLINO

Dar hârtia, prințule?

GIANETTINO

Ia-o tu și fă-o să circuleze in partidul nostru. Scrisoarea asta trebuie să meargă cu extrapostă la Levante. Inștiințează pe Spinola despre toate și-i ordonă să se afile mâne dimineată la opt ore aci in capitală (vrea să iasă).

LOMELLINO

Lipsește un cerc de la bute, prințule. Fiesco nu mai vine in Senat.

GIANETTINO (strigând inapoi).

Un ucigaș se va mai găsi doară in toată Genova. Lasă pe mine. (Ese prin o ușă laterală ; Lomellino printr'o alta).

SCENA XV.

Cameră la Fiesco.

Fiesco (ocupat cu scrisori și hârtii), Morul.

PIESCO

Așa dar patru galere au intrat in port?

MOBUL

Au intrat cu bine in Darsena.

PIESCO

Minunat. De unde sunt dopeșele?

MOBUL

De la Roma, de la Piacenza și din Franța.

PIESCO (deschide scrisorile și le citește).!

Bine ați venit! Bine ați venit in Genova! (Cu satisfacere). Curierii să fie tratați domnește.

MORUL

Hum! (vrea să easă).

FIESCO

Stăi! stăi! Mai ai treabă multă.

MORUL

Dece ai nevoie, de nasul prepelicarului ori de ghimpele scorpionului?

FIESCO

De o cam dată nada păserarului. Mâne dimineată au să vie în oraș două mii de oameni schimbați în haine, ca să intre în serviciul meu. Imprăștie-ți tovarășii pe la toate porțile cu ordinul de a priveghia pe toți străinii ce ar veni. O parte va sosi ca perigrini ce se duc la Loretto; o alta ca călugări, ori savoiarzi, ori comediantși; unii ca neguțatori ori musicanți, cei mai mulți însă ca soldați eșiți din armată ce vin să mănânce pâne genoveză. Fiecare trebuie întrebat unde voește să măe. De respunde: „La șarpele de aur“, trebuie să-l saluți ca pe un amic și să-l îndreptși spre locuința mea. Inșă ascultă! Am încredere în prudenta ta.

MORUL

Ca și'n răutatea mea. De-a trece un fir de pârnezărit poți să-mi scoți ochii, să-i incarci într'o pușcă și să tragi în vrăbii (vrea să easă).

FIESCO

Stăi! încă o treabă. Galerele au să bată poporul la ochi. Ia bine sama ce se va vorbi despre dînsele. De te-a întreba cineva, să respunzi că ai

auzit vorba că stăpânul tău vrea să se bată cu Turcii. Ai înțeles?

MORUL

Înțeles! Barbele păgânilor acoper sacul; ce e înăuntru, dracul știe (vrea să casă).

FIESCO

Mai stai! Încă o pază. Gianettino are o nouă cauză să mă urască și să-mi tindă curse. Observă pe camarazii tăi de nu vei mirosi cumva vre un nou asasinat. Doria se duce prin casele cele rele. Bagă-te între femeile publice. Tainele cabinetelor s'ascund de multe ori prin crețele fustelor; promite-le mușterii care scuiță aur, promite-le și pe stăpânul tău. Nu respecta nimic, nici cel mai venerabil lucru; acufundă tot în noroiul acesta până ce vei da de fund.

MORUL

Stăi! Ho! Am intrare la una Diana Benoni căreia i-am făcut serviciiuri particulare mai bine de un an. Alaltăieri am văzut pe procuratorul Lomellino eșind din casa ei.

FIESCO

Minunat! Tocmai Lomellino e cheia tuturor nebuniilor lui Doria. Chiar mâne dimineață să mergi la dinsa. Poate chiar în astă noapte el e Endimionul acestei caste Diane.

MORUL

Încă ceva, stăpâne. Dacă m'ar întreba Genovezii — și mă dau dracului de n'or face-o — dacă m'or întreba ce gândește Fiesco despre Genova. Ai să-ți mai porți masca, ori ce să răspund?

PIESCO

Ce să răspunzi! Așteaptă. Pară e coaptă. Dure-
rile anunță facerea. Că Genova e pe eșafod — să
răspunzi — și că stăpânul tău se cheamă Ioan Lu-
dovic Fiesco.

MORUL (vesel).

Asta am s'o zic, pe onoarea mea, de ticălos!
Însă hai la treabă, amice Hassan! Întâi la crâșmă!
Picioarele mele au destul de lucru, trebuie să-mi
dismerd puțin stomahul ca s'ajute picioarele. (Ese
însă se întoarce îndată înapoi). Apropos! Mai c'aș fi
uitat luându-mă cu vorba. Ai vrut să știi ce s'a
petrecut între femeea d-tale și între Calcagno! Pro-
puneri respinse. Atâta tot. (fuge).

SCENA XVI.

PIESCO (singur).

Imi pare rău, Calcagno. Crezi tu că aș risca un
articul atât de delicat ca onoarea conjugală, dacă
virtutea femeii mele și meritul meu propriu n'ar
fi o garanție? Însă și aceasta e bună. Ești un brav
soldat și asta te-a face să-mi împrumuți brațul
pentru răsturnarea lui Doria! (Se primblă cu pași
mari). Acum Doria vino cu mine pe câmpul bătă-
liei! Toate mașinile pentru îndrăsneța faptă sunt
pregătite, toate instrumentele acordate pentru gro-
zavul concert. Nimic nu mai lipsește decât de a-mi
arunca masca și de a arăta patrioților Genovei pe
Fiesco. (S'aud pași). O vizită! Cine mai vine să mă
supere?

SCENA XVII.

Fiesco, Verrina, Romano (cu un tablou), Sacco, Burgognino, Calcagno. Toți se 'nchină.

FIESCO (mergându-le înainte).

Bine ați venit, onorați amici! Ce împrejurare gravă vă aduce la mine atât de numeroși? Și tu, iubite frate Verrina? Incurând nu te-aș mai cunoaște, dacă gândul meu nu te-ar vedea mai des decât ochii mei. Pare-mi-se că de la balul cel de pe urmă n'am mai văzut pe Verrina al meu.

VERRINA

Nu te supăra, Fiesco. Grele sarcini au plecat de atunci albul meu cap. Dar destul.

FIESCO

Nu e destul pentru iubirea mea îngrijată. Vei trebui să-mi spui mai mult când vom fi singuri. (Lui Burgognino). Bine-ai venit, june erou. Cunoștința noastră e verde încă, dar amicitia mea e coaptă. Ți-ai schimbat opiniunea rea ce aveai despre mine?

BURGOGNINO

Sunt pe calea aceea.

FIESCO

Verrina, aud că acest ténér cavaler are să-ți fie ginere. Nu pot decât lăuda o asemenea alegere. Am vorbit numai o singură dată cu dînsul, și cu toate acestea aș fi mândru dacă ar deveni ginerele meu.

VERRINA

Opiniunea asta mă face mândru pentru fata mea.

FIESCO (la ceilalți).

Sacco? Calcagno? Tot apariții rare în casa mea. Mai că m'aș rușina de ospitalitatea mea de vreme ce podoabele cele mai nobile ale Genovei n'o onorează. Mai salut încă un al cincilea oaspe, străin pentru mine dar recomandat în destul prin astă onorată societate.

ROMANO

E numai un pictor, Signore, căruia îi zic Romano, care se hrănește cu ceea ce fură de la natură ne având altă steamă decât penelul său și care acum caută conturul unui cap de Brutus.

FIESCO

Dă mi mâna, Romano. Invățătoarea ta e inrudită cu casa mea. Eu o iubesc frățeste. Artă e mâna dreaptă a naturei. Aceasta n'a făcut decât creaturi, cealaltă a făcut oameni. Dar ce zugrăvești Romano?

ROMANO

Scene din bărbăteasca antichitate. La Florența se găsește tabloul meu „Ercule murind“, „Cleopatra“ mea e la Veneția, „Ajax furios“ la Roma unde renasc în Vatican eroii antichității.

FIESCO

Și cu ce îți se ocupă penelul acum?

ROMANO

L'am aruncat! Lumina geniului a fost mai puțin

inzestrată decât lumina vieții. De la un oarecare punct mai încolo arde numai coroana de hârtie. Eată ultima mea operă.

FIESCO

Minunat! Azi sunt de o veselie extraordinară, toată ființa mea se află într'o liniște eroică, toată ființa mea e deschisă pentru frumoasa natură. Așază-ți tabloul. Am să-l gust cu nespūsă plăcere. Veniți împrejurul meu, amicii mei. Să ne dăm cu totul artistului. Așază-ți tabloul.

VERBINA (cătră ceilalți).

Acum luați sama, Genoveji!

ROMANO

Lumina trebuie să vie deoparte. Ridică cortina ceea, coboară pe cealaltă. Bine (se dă într'o parte). E istoria Virginiei și a lui Appiu Claudiu.

(Pausă mare expresivă in care toți contemplă tabloul).

VERBINA (inspirat).

Lovește, lovește, bătrânule părinte! Tremuri, tiranule? De ce sunteți palizi și ați incremenit, mișeilor de Romani? după dînsul, Romanilor! spadele strălucesc — după mine, mișeilor Genoveji! Jos Doria! jos! jos! (Lovește in tablou).

FIESCO (surizînd către pictor).

Mai vrei alte laude? Arta ta transformă pe moșneag într'un june exaltat.

VERBINA

Unde sunt? Au dispărut ca năluciri? Tu aci Fiesco? Tiranul trăește încă?

FIESCO

Atât de mult te-ai uitat încât n'ai văzut nimic. Admiri capul ist de Roman? Dă-l incolo! Privește mai bine pe fata aceasta. Expresia cât de gingașă cât de femească! Ce grație în veștejindele sale buze! Ce voluptate în acești ochii ce se sting! Neimitabil, divin, Romano! Și acest sin alb strălucitor, cât de frumos pare că palpită în cele de pe urmă valuri ale resuflării! De mai crezi asemenea nimfe, Romano, mă prostern înaintea fantasiei tale și mă lepăd pentru totdeauna de natură.

BURGOGNINO

Verrina, acesta-ți e efectul sperat?

VERRINA

Prinde inimă, fétul meu. Dumnezeu a înlăturat brațul lui Fiesco, se vede că se încrede într'al nostru.

FIESCO

Da! Aceasta e ultima ta operă, Romano. Măduva ți-a secat. Nu mai pune mâna pe penel. Dar admirând pe artist, uit să-i admir opera. Aș putea stând aici și privind să nu simt un cutremur. Ia-ți tabloul înapoi. De ar fi să-ți plătesc acest cap de Virginie ar trebui să pun Genova în gaj. Ia-ți tabloul înapoi!

ROMANO

Artistul se plătește cu onoare. Ți-l dăruiesc. (Vrea să easă).

FIESCO

Puțină răbdare, Romano! (Se primblă cu pași marestoși prin casă, preocupat cu un mare gând. Din când

in când se uită la ceilalți scurt și pătrunzător. In fine ia pe pictor de mână și-l duce inaintea tabloului). Vino incoace, pictore! (cu mândrie și demnitate). Ești mândru pentru că simulezi viața pe pânză moartă și eternizezi fapte mari cu mică cheltueală? Te fălești de focul tău poetic, de slaba ei fantasmă și reproduci marionete fără inimă, fără puterea ce încălzește faptele? Tu restorni tiranii pe pânză și ești singur un miserabil sclav! Mântuești republicii cu penelul și nu-ți poți sfărâma fiorele tale! (Imperios). Mergi! Arta ta e șarlatanie! Aparența face loc faptei! (cu mărire răsturnând tabloul). Ce tu ai zugrăvit, eu am făcut! (Toți incremenesc, Romano ia tabloul și ese turburat).

SCENA XVIII

Fiesco, Verrina, Burgognino, Sacco, Calcagno.

FIESCO (intrerupe o pauză de mirare).

Gândiați voi că leul dormia pentru că nu muștia? Erați voi așa de deșerteți ca să vă credeți singurii oameni care simțesc lanțurile Genovei, singurii oameni care doresc să le sfărme? Când voi abia le auziați zingănind, Fiesco le sfărmasă. (Deschide o scutulă, scoate un pachet de scrisori și le mprăștie pe masă). Aci soldați de la Parma, aci bani din Franța, aci patru galere de la Papa. Ce mai lipsește încă pentru a gonii pe un tiran din cuibul său? Spuneți, mai lipsește ceva? (Toți tac incremeniți, el se duce de la masă cu demnitate). Republicanilor, voi vă pricepeți mai bine a blăstăma pe tirani, decât a-i răsturna! (Toți, afară de Verrina cad in genunchi inaintea lui Fiesco).

VERRINA

Fiesco! Geniul meu se pleacă înaintea geniului
tău, genuchiul meu nu poate. Ești un mare om,
însă... ridicăți-vă, Genovejilor!

FIESCO

Genova întreagă se oțeria de molaticul Fiesco!
Genova întreagă blăstăma pe desfrănatul mișel
Fiesco. Genoveji! Genoveji! Desfrânarea mea a în-
șălat pe despotul cel mai viclean; nebunia mea a
ascuns pătrunderii voastre periculoasa mea înțe-
lepciune. În scuticele voluptății era ascunsă gran-
dioasa operă a conspirației! Destul! Genova mă
recunoaște acum prin voi, dorul meu cel mai fer-
binte s'a împlinit.

BURGOGNINO (aruncându-se trist într'un jilț).

Dar eu nu mai sunt nimic?

FIESCO

Dar să trecem iute de la vorbe la fapte. Toate
mașinile sunt pregătite. Pot da asalt cetății de
pe mare și de pe uscat. Roma, Franța și Parma
imi vin în ajutor. Nobilimea e nemulțămîtă. Inima
poporului e a mea. Pe tiran l'am adormit cu cân-
tece. Republica e coaptă pentru o schimbare. No-
rocul e cu noi. Nimic nu lipsește. Verrina e gân-
ditor?

BURGOGNINO

Tăceți. Știu o vorbă care l'ar trezi mai iute de-
cât trimbița judecătii de pe urmă. (Lui Verrina, cu
gravitate). Părinte, deșteaptă-te! Berta ta e în des-
perare!

VERRINA

Cine a zis aceasta? La lucru, Genoveji!

FIESCO

Gândiți la executarea planului. Noaptea ne-a surprins în vreme ce deliberăm. Genova doarme; tiranul cade obosit de păcatele zilei. Veghiați pentru amândoi.

BURGOGNINO

Înainte de a ne despărți, să întărim eroicul nostru pact cu o îmbrățișare solemnă. (Toți își dau mâna și formează un cerc). Aci se împreună cele cinci mai mari inimi ale Genovei într'una, pentru a hotărî cea mai mare soartă a Genovei. (Se string mai cu foc). Dărâme-se edificiul lumii, rupă sentința supremei judecăți legăturile sângelui și ale iubirii, această eroică tulpină cu cinci ramuri nu se pleacă. (Se despart).

VERRINA

Când ne adunăm ear?

FIESCO

Mâne la ameazăzi voi culege părerile voastre.

VERRINA

Mâne deci la ameazăzi. Noapte bună, Fiesco. Burgognino, vino, ai să auzi ceva foarte ciudat.

FIESCO

Voi eșiți prin poarta din dos, (la ceilalți) ca spionii lui Doria să nu iee nimic în samă.

(Toți se duc).

SCENA XX.

FIESCO (se primblă în cugetări).

Ce turburare în peptul meu! Ce sbor tainic al gândurilor! Ca oameni suspecti care încearcă o faptă neagră, lunecă pe virful degetelor, și-și pleacă aprinsa față la pământ, așa fug și se prefac voluptoase fantome înaintea sufletului meu. Opriți-vă! Stați să vă ved în față... O idee bună întărește inima bărbatului și s'arată vitejește la lumină. Ha! Vă cunosc! Purtați livreaoa eternului mincinos! Periți! (ear pausă pe urmă mai vioiu). Republicanul Fiesco — Fiesco ducă? Incet. Aci e prăpastia cea mare la marginea căreia se mântue virturea, unde se desparte cerul de iad. Aci au lunecat eroi și eroi au căzut, și lumea le încarcă numele cu blăstămuri. Aci eroi s'au indoit, eroi s'au oprit și au devenit semizei (mai iute). Inimile Genovei sunt ale mele? Grozava Genovă se lasă s'o poarte mânilor mele cum vor? O! ce viclean e păcatul care pune în fața fiecărui demon câte un ânger. Nefericită ambiție, vechie amăgitoare! Angerii îmbrătoșându-te au perdut cerul și din pântecul tău se nascu moartea. (Se scutură îngrozindu-se). Pe ângeri îi farmeci cu eterne melodii de sirenă — pe oameni îi prinzi cu aur, femei și coroane (după o pauză energică). A câștiga o diademă e mare! A o lepăda e dumnezeesc! (hotărît). Pei tiranule! Fii liberă, Genovă, și eu (cu o blândă emoție) cel mai fericit al tău cetățean!

(Cortina cade).

ACTUL III.

SCENA I.

Pustietate selbatică.

Verrina, Burgognino (noapte).

BURGOGNINO

Unde mă duci, părinte? Tot ved în greaoa ta suflare, durerea înădușită cu care m'ai chemat. Curmă această îngrozitoare tăcere. Vorbește! Nu merg mai departe.

VERRINA

Aci e locul.

BURGOGNINO

Cel mai grozav care-l puteai găsi. Părinte, dacă ceea ce meditezi seamănă cu locul acesta, are să mi se ridice părul de fiori.

VERRINA

Asta încă nu e nimic pe lângă ceea ce mi cuprinde sufletul. Urmează-mă acolo unde putrezimea roade cadavrele și moartea ține masă mare, acolo unde gemetele sufletelor pierdute inveselesc dracii

și lacrimile sterpe ale miseriei se cern prin sita eternității — acolo, fiule, unde lumea nu mai are legi și dumnezeirea se leapădă de misericordia sa, acolo îți voi vorbi prin spasmuri și dinții îți vor clănțani, ascultându-mă.

BURGOGNINO

S'ascult? Ce s'ascult? Te juri

VERRINA

Tinere, mă tem, tinere, sângele tău e roșu ca trandafirul, carnea ta e moale, naturi ca ale tale simțesc omeneste, la asta pară simțitoare se topește cruda mea înțelepciune. Dacă gerul bătrâneței ori nefericirile ar fi paralisat vesela săltare a spiritului tău, dacă un sânge negru și gros ar închide naturei simțitoare drumul la inimă, atunci ai fi în stare să 'nțelegi vorbele furiei mele și să admiri hotărîrea mea.

BURGOGNINO

Voiu asculta-o și voiu face-o a mea.

VERRINA

Nu pentru asta, fiul meu. Verrina te va cruța de aceasta. O, Scipion! Mari sarcini apasă acest pept, o idee grozavă ca intunecoasa noapte, destul de uriașă pentru a sdrobi un pept bărbătesc. Vezi? *Singur* vreau s'o implinesc, *singur* n'o pot purta. De-aș fi mândru, Scipion, aș pute zice că-i un chin de a fi unicul *om mare*. Mărirea a fost o sarcină pentru creator și și-a făcut confidenți printre spirite. Ascultă, Scipion.

BURGOGNINO

Sufletul meu inghite pe al tău.

VERBINA

— Ascultă dar nu răspunde nimic. Nimic! Auzi? Nici o vorbă să nu răspunzi! — Fiesco trebuie să moară.

BURGOGNINO (însămăntat).

Să moară Fiesco ?

VERBINA

Să moară! Îți mulțămesc ție, Dumnezeule! Am rostit-o. Fiesco să moară, fiule, să moară prin mâna mea. Acum mergi, sunt fapte care nu se supun judecăței unui om, care nu recunosc alt arbitru decât cerul. Această e una dintr'acele. Mergi! Nu vreau nici aprobarea nici desaprobarea ta. Știi cât mă costă și asta e destul. Însă ascultă, poate c'ai nebuni vrând să găcești, ascultă, văzutu-l'ai eri surizând de mirarea noastră? Omul, a cărui suris a înșălat Italia, suferi-va el în Genova unul asemenea cu dînsul? Du-te! Pe tiran îl va răsturna Fiesco, asta e sigur. Fiesco se va face cel mai periculos tiran al Genevei, asta e și mai sigur. (Ese țute. Burgognino se uită după dînsul cu admirare și adâncă tăcere, apoi îl urmează încet).

SCENA II.

O sală la Fiesco. În fund o mare ușă de sticlă prin care se zărește marea și Genova. Se ivește de zi.

FIESCO (la fereastră).

Ce e asta? Luna a apus? Zorile se ridică înfocate din ocean, visuri fantastice mi-au turburat somnul și mi-au pironit toată ființa spre o singură

idee. Imi trebuie aer. (Deschide fereastra și vede orașul și marea luminate de zorile zilei. Fiesco se primblă cu pași mari prin casă). Eu sunt cel mai mare om în toată Genova! Și geniele cele mai mici nu s'ar supune sub cel mai mare? Inșă vatăm virtutea! (Se oprește). Virtute? Un cuget înalt are alte ispîte, decât cele de rînd; să'mpărțiască el oare cu dinsele virtutea? În armura, în care intră micul trup al unui pigmeu, încapă trupul unui uriaș?

(Soarele resare asupra Genovei).

Ce oraș maiestos! (alergînd spre dînsul cu brațele întinse). *Al meu!* și de-a străluci asupra-i ca împărăteasca zi, de a-l acoperi cu puternicele aripi ale unui monarc, de-a cufunda toate patimile clocoțînde, toate dorințele nesățioase în acest ocean fără fund? Sigur! Dacă dibăcia înșălătorului nu inobilează înșălătura, cel puțin prețul înșălăciunii inobilează pe înșălător. E rușinos a fura o pungă, e obraznic a fura un milion, înșă e măreț, grandios, a fura o coronă. Rușinea *scude* cu cât păcatul *crește*. (Pausă, pe urmă cu expresie). A fi supus! A fi domnitor! Prăpastie grozavă, amețitoare! Aruncați înăuntru tot ce are omul prețios: cuceritorilor, bătăliile ce ați câștigat, artiștilor, operele voastre nemuritoare, epicureilor, voluptățile voastre, navigatorilor, mările și insulele voastre! A fi supus și a fi domnitor! A fi! și a nu fi! Cel ce ar fi în stare să măsore prăpastia ce desparte pe ființă înaltă din cei de pe urmă din serafimi, acela ar putea măsura și pe aceasta. A sta pe înălțimea cea sublimă și a privi cu dispreț în șiroiul rîpede al omenimii, unde oarba amăgitoare își învîrtește nestatornica roată, a sorbi cel întâiu din cupa plăcerii, a struni cum vrei puternicul uriaș, *legea*,

a-l vedea încercându-se să loviască, când neputernica sa mânie se sfarmă de ostrețele care'ncunjură măriestatea, a supune nedomolitele patimi ale poporului ca pe niște fugari c'un singur joc ușor al frâului, a stinge c'o suflare, c'o singură suflare trufia vasalilor ambițioși, când sceptrul creator va realiza delirul acestor friguri de domnie! A! ce inchipuire! Cum scoate pe sufletul uimit, din marginile sale! Un singur moment de domnie cuprinde toată substanța vieții. Nu lungimea, dar faptele ȕetermină valoarea vieții. Desfă tunetul in simple note și vei găsi un cântec de legănat copii. Topește-le la un loc și acest sunet monarhic va sguduî cerul etern! Sunt hotărit!

SCENA III.

Cei dinainte. Leonora (intră timidă).

LEONORA

Ertăți, conte. Mă tem să nu vė turbur repaosul de dimineață.

FIESCO (dă un pas inapoi cu mirare).

In adevăr, signora, imi pare foarte curios.

LEONORA

Asta nu se 'ntimplă niciodată intre persoane cari se iubesc.

FIESCO

Aerul aspru al dimineței nu e priitor frumuseței voastre.

LEONORA

Și de ce să mai cruț cât imi mai rămâne pentru suferință?

FIESCO

Suferință, iubita mea? Până acuma credeam că acei cari nu meditează la răsturnări, gustă pacea sufletească.

LEONORA

Se poate. Inșă simțesc că sênul meu femeesc se sfarmă sub greutatea acestei păci. Vin, domnul meu, să vă supăr cu o rugăminte neînsemnată, dacă aveți o minută de perdut pentru mine. De șapte luni visam nebunește că eram contesa de Lavagna. Acum visul a dispărut și mi-a lăsat o impresie dureroasă. Trebuie să rechem plăcerile nevinovatei mele copilării spre a-mi vindeca spiritul de astă vioae fantomă. Dațimi voe să mă întorc în brațele bunei mele mume.

FIESCO (spăriat).

Contesă!

LEONORA

Biata inima mea e slabă și simțitoare și trebuie să ai îndurare cu ea. Cea mai ușoară amintire a acestui vis ar putea vătâma bolnava mea fantasie. Pentru aceea întorc legiuitului lor stăpân gajurile cele de pe urmă ce mi-au ramas (pune câteva galanterii pe masă). Și pumnarul acesta care mi-a străpuns inima (scrisoarea lui) și acesta — și (voind să se răpeadă afară plângând tare) mie nu-mi mai rămâne decât rana.

FIESCO (inspăimântat fugе după dînsa și o oprește).

Leonora! Ce scenă? Pentru Dumnezeu!

LEONORA (căzînd obosită în brațele sale).

N'am meritat a fi soția voastră, însă soția voastră ar fi meritat stima. Cum șoptesc, când mă vîd limbile calomniei. Cu ce dispreț se uită la mine femeile și fetele Genovei! Ia priviți cum se vestejește trufașa ce luă pe Fiesco! Crudă pedeapsă pentru mândria mea de femeie! Eu disprețuisem tot sexul meu, când Fiesco mă conducea la altar.

FIESCO

Încă două zile contesă și atunci mă vei judeca.

LEONORA

Sacrificată! O, nu da voce să o rostesc înaintea ta, luminează fecioară! Sacrificată unei cochete! Nu, nu! privește-mă soțul meu! Ai ochii care fac să tremure Genova, trebuie să se plece înaintea lacrimilor unei femei!

FIESCO

Destul, signora, destul!

LEONORA (cu durere și amărăciune).

A rupe astfel inima unei slabe femei... O, asta e demn de sexul cel tare. M'am aruncat în brațele acestui bărbat. De acest bărbat tare se lipiră cu voluptate toate slăbiciunile mele femeiești. Eu îi dădui tot cerul meu — și acest bărbat mărinos îl dăruî unei..

FIESCO (întrerupînd-o cu iuțeală).

Leonoră mea, nu!

LEONORA

Leonora mea? Îți mulțămesc, cerule! Am auzit încă odată adevăratul sunet auriu al amorului! Ar trebui să te uresc, perfide, și eu mă arunc flămândă pe fărâmurile dragostei tale. A te urî? Am zis urî, Fiesco! O, nu crede! Sperjurul tău mă învață să mor, dar nu să te uresc. Inima m'a amăgit! (s'aude Morul).

FIESCO

Leonora, implinește-mi o neînsemnată rugămintă.

LEONORA

Tot, Fiesco, numai nu nepăsarea!

FIESCO

Ce vei voi, cum vei voi. (grav) Până ce Genova va fi îmbătrânit cu două zile, nu mă întreba, nu mă condamna! (O conduce cu nobleță într'o altă cameră).

SCENA IV.

Morul (gâfâind), Fiesco.

FIESCO

De unde vii de ești așa de obosit?

MORUL

Iute, Măria ta...

FIESCO

S'a prins ceva în laț?

MORUL

Cetește scrisoarea aceasta. Ajuns-am oare în adevăr? Ori Genova s'a scurtat de vre-o douăsprezece strade, ori picioarele mele s'au lungit pe atât. Te'ngălbenești? Așa, au să joace cărțile pe capete și al dumitale e coz. Ei, cum îți place?

FIESCO (aruncă scrisoarea pe masă, impresionat).

Dihanie cu părul creț, spune-mi, în numele tuturor dracilor, de unde și până unde ți-a picat scrisoarea asta în mâni?

MORUL

Cam tot așa cum a picat în mâinile Măriei tale republica. Un curier trebuia s'o ducă la Levante. Eu miros friptura și-mi pândesc flacăul într'o jûdovină. Baf! cade dihorul și eu apuc găina.

FIESCO

Sângele lui asupra ta! Scrisoarea asta nu se poate plăti cu aur.

MORUL

Mă mulțumesc și cu argint. (serios și grav) Conte de Lavagna, mai dăunazi am avut gust să te desbar de viață, acum ți-o scap și gândesc că signorul și tâlharul sunt chit! Pentru ceea ce am să-ți mai dau, mulțamește amicitiei mele (dându-i a doua scrisoare). Numărul 2.

FIESCO (luând hârtia cu mirare).

Nebunit-ai?

MORUL

Numărul 2. (Stă cu fudulie lângă dînsul puindu-și

mânile în șolduri). Leul n'a fost așa de prost când a ertat pe șoarece. Așa-i, prea șiret a fost, altfel cine ar fi ros sfoara? Ei bine, cum îți place asta?

FIESCO

Câți draci ai în serviciul tău?

MORUL

Numai unul și acela e servitorul unui conte.

FIESCO

Însăși subscrierea lui Doria! — De unde ai căpătat hârtia asta?

MORUL

Proaspătă din mâinile Bononei mele. Eu m'am dus la dînsa noaptea trecută și am făcut să sune vorbele voastre cele frumoase și zechinii voștri cei și mai frumoși încă. Aceștia făcură efect. Imi zise să vin a doua zi la șase dimineața și în adevăr contele fusese la dînsa, cum ai spus și plătise în loc de bani cu puțin negru pe alb acest paradis de contrabandă.

FIESCO

O, sclavi venali ai muierilor! Ei vor să răstoarne republice și nu pot să taca înaintea unei femei prostituate! Văd din hârtiile aceste că Doria și partida lui au făcut complot să măucidă împreună cu unsprezece senatori și să proclame pe Gianettino ducă-suveran.

MORUL

Nici mai mult nici mai puțin, și asta în zioa a-legerii dogelui, la a treia a lunei.

FIESCO (iute).

Harnica noastră noapte va sugruma zioa în senu maicei sale. Iute, Hassan! Trebile mele sunt coapte, chiamă pe ceilalți, îi vom preveni cu sânge, grăbește-te, Hassan!

MORUL

Mai 'nainte trebuie să-mi deșert traista de vești. Două mii de oameni au intrat bine în oraș. I-am vîrit în mînăstirea Capucinilor, de unde nici raza soarelui nu-i poate descoperi. Ard de nerăbdare de-a cunoaște pe stăpînul lor, sunt flecăi zdraveni.

FIESCO

De tot capul lucește un scud pentru tine. Ce mai zice Genova despre galere?

MORUL

Mare haz mi-a făcut! Mai bine de patru sute de aventurieri, care mor de foame de cînd pacea între Franța și Spania s'au legat de oamenii mei și i-au rugat să-ți vorbească de dinșii pentru ca să-i trimiți contra necredincioșilor. Le-am spus să vie în astă seară la curtea palatului!

FIESCO

Mai că-mi vine să te sărut, diavole! Bravo! bravo! patru sute, zici? Deacum înainte Genova nu mai poate scăpa. Alți patru sute de scuzi pentru tine.

MORUL (cu încredere).

Lasă pe noi, Fiesco! Noi amîndoi vom pune Genova la cale, încât să se poată mătura legile ca gunoiul, cu mătura. Nu ți-am spus încă, că am pă-

serile mele prin garnizonă, de care sunt tot așa de sigur ca de iad, în care voiu intra odată. Am pus deci treaba așa la cale: la fiecare poartă vom avea cel puțin vre-o șase creaturi, destui pentru a purta de grijă de ceilalți adecă de-a le ineca toate simțurile în vin. Așa dar, de ai gust să încerci ceva în astă noapte, vei găsi gardele bete.

FIESCO

Nu mai spune nimica. Până acum am urcat stîncă din loc fără ajutor omenească; acumă aproape de țel să mă rușineze ștrengarul cel mai mare din toată țara? Dă-mi mîna, aceea ce-ți rămîne dator contele, îți va plăti *duca*.

MORUL

Mai am încă un bilet de la contesa Imperiali. Imi făcû un semn când treceam, s'arătă foarte bună și mă întrebă zimbînd dacă contesa de Lavagna nu s'a îmbolnăvit de gălbenare? Înălțimea Voastră, am zis eu, mă 'ntreabă numai cum se află o persoană.

FIESCO (a cetit biletul și-l aruncă).

Prea bine! și ce-a răspuns?

MORUL

A răspuns că-i e milă de biata contesă și că e gata a-i da satisfacere și că nu-ți va mai da voie să-i faci galanterii.

FIESCO

Vor înceta ele până la sfîrșitul lumii. — Atăta tot, Hassan?

MORUL (malițios).

Măria ta, după trebile politice vin cele femești.

FIESCO

Negreșit și *aceasta* mai cu seamă. Dar ce hăr-tiuță ții în mână?

MORUL

O drăcie care și-a găsit locul. Praful ista mi-l dădă Signora ca să-l amestec toate diminețele în șocolata femeii d-tale.

FIESCO (îngălbenindu-se și făcând un pas înapoi).

Ți l'a dat...?

MORUL

Donna Iulia contesa Imperiali.

FIESCO (il smucește de mână).

De minți, canalie, pun să te spânzure de virful catedralei de Lorenzo unde într'o clipeală vântul te va învârti de nouă ori. Praful acesta...

MORUL (nerăbdător).

Mi a ordonat donna Iulia Imperiali să-l dau câte unul femeii d-tale în șocolată.

FIESCO (perzându-se).

Grozav! grozav! Astă creatură gingașă? Atât iad poate găsi loc în sufletul unei femei? Uit însă a-ți mulțami, divină Providență, care ai impedit-o printr'un diavol și mai rău încă. Căile tale sunt neînțelese! (Morului). Să promiți că vei asculta-o și să taci.

MORUL

Foarte bine. Aceasta o pot, m'a plătit cu bani gata.

PIESCO

Cu biletul acesta mă chiamă la dinsa, Voiu veni, doamnă. Te voiu indupleca să mă urmezi! Bine. Tu fugi cât vei putea și chiamă pe toți conjurații.

MORUL

Am presimțit acest ordin, și le-am spus la toți din capul meu să se afe aice la zece precis.

PIESCO

And pași. Ei sunt. Ai merita, berbantule, o spânzurătoare anume făcută pentru tine, la care încă n'a bălălăit nici un fiu al lui Adam. Treci in antecameră până ce voiu suna.

MORUL

Morul și-a făcut treaba. Morul se poate duce (ese).

SCENA V.

Toți conjurații.

PIESCO (mergându-le înainte).

Furtuna se pregătește. Nourii s'adună. Pășiti incet. Inchideți toate zăvoarele.

VEBRINA

Am trecut prin opt camere și pe toate le-am incuiat; prepusul nu se poate apropia de noi la o sută de pași.

BURGOGNINO

Intre noi nu e nici un trădător; singurul trădător poate fi frica noastră.

FIESCO

Frica nu trece pragul ușei mele. Bine a venit acel care e încă cel de ieri. Ședeți! (șed).

BURGOGNINO (primblându-se).

Mie nu-mi place să șed când gândesc la răsturnări.

FIESCO

Genoveji, acesta e un moment insemnat.

VERRINA

Ne-ai zis să ne pregătim un plan pentru uciderea tiranilor. Intreabă-ne. Suntem gata a-ți răspunde.

FIESCO

Intâi o întrebare care vine destul de târziu pentru a părea curioasă. Cine trebuie să cadă? (Toți tac).

BURGOGNINO

(sprijinindu-se de scaunul lui Fiesco, grav).

Tiranii!

FIESCO

Bine zis, tiranii. Vă rog să luați bine seama la toată greutatea cuvântului. Cine e mai tiran, acel ce voește să asuprească libertatea ori acel ce are destulă putere pentru a o asupri?

VERRINA

Uresc pe cel întâiu, de al doilea mă tem. Andrea Doria cadă!

CALCAGNO (mișcat).

— Andrea, bătrânul Andrea care mâne poate s'a răful cu natura?

SACCO

Andrea, blândul bătrân?

FIESCO

Grozavă e blândeța acestui bătrân, iubite Sacco, obrăznicia lui Geanettino e numai ridiculă! Andrea Doria cadă, asta a rostit-o înțelepciunea ta, Ver-rina!

BURGOGNINO

Lanțurile fie de oțel ori de mătăasă, sunt tot lanțuri și Andrea Doria cadă!

FIESCO

Condemnați sunt deci și unchiul și nepotul! Subscrieți! (toți subscriu) *Cinele?* e pus la cale (se pun jos) să trecem la *Cum?* Vorbește întâi, amice Calcagno.

CALCAGNO

Ne purtăm ori ca soldați, ori ca conspiratori. Calea întâia e *periculoasă* fiindcă ne trebuesc mulți confidenți, *riscată* fiindcă inimile națiunii nu's încă toate ale noastre; pentru a doua ajung cinci buni pumnari. Poimâne e leturgie in catedrala San Lorenzo. Amândoi Doria vor fi față. In sanctuarul Celui Prea Inalt, doarme și frica tiranilor.

FIESCO (intorcându-și capul).

Calcagno, oribilă e buna ta părere. Rafael Sacco?

SACCO

Motivele lui Calcagno imi plac, modul său revoltă. Mai bine, Fiesco, invită pe unchiu și pe nepot la o masă și acolo incunjuți de urele republicei alegă-și ei moartea între pumnari și vin de Cipru. Mijlocul acesta cel puțin e îndemânatic.

FIESCO (revoltat).

Sacco, dar dacă picătura de vin, gustată de limba lor murindă se va preface în pęcura clocotită — o pregustare a iadului? Ce facem atunci, Sacco? De parte de noi acest proiect! Vorbește tu, Verrina.

VERRINA

O inimă deschisă arată o frunte deschisă. Uciderea pe din dos ne infrățeste cu hoții. Cu spada în mână s'arată eroul. Păreia mea e să dăm tare semnalul resculării, chemând pe toți patrioții Genovei la resbunare.

BURGOGNINO

Și cu mâna armată silim norocul să se declare pentru noi! Acesta e glasul onoarii și al meu.

FIESCO

Și al meu. (Cătră Calcagno și Sacco) Rușine, Genoveji! Norocul a făcut dejuns pentru noi, mai rămăie-ne și nouă ceva de lucru. Așa dar, resculare și chiar în astă noapte, Genoveji! (Verrina, Burgnino se miră, ceilalți se sperie).

CALCAGNO

Ce? Chiar în astă noapte? Tiranii încă sunt prea tari, partidul nostru prea slab.

SACCO

- In astă noapte? Și încă n'am făcut nimica și soarele apune?

FIESCO

Ingrijirile voastre sunt drepte, dar cetiți aceste hârtii. (Dă hârtiile lui Gianettino, și în vreme ce ei ceteșc cu curioșitate, el se plimbă prin casă). Acum, rămas bun, Doria, luceafăr frumos! Erai falnic și disprețuitor ca și când ai fi stăpân pe orizontul Genovei, deși vedeai că însuș Soarele părășește cerul și împarte șcēprul universului cu Luna. Adio Doria, luceafăr frumos!

Și Patroclu a murit

Și era mai mult decât tine.

BURGOGNINO (după ce a cetit).

Oribil!

CALCAGNO

Doisprezece de odată!

VERBINA

Mâne în Signoria.

BURGOGNINO

Dați-mi mie hârtiile. Alerg în galop prin Genova țiiindu-le așa, și petrele vor sări după mine și câinii vor urla: resbunare!

TOȚI

Resbunare, resbunare! și chiar în astă noapte.

FIESCO

Eată-vă cum vă doriām! Cum va însera voiū invita pe toți nemulțumiții cei principali la o pe-

trecere, mai întâi pe toți care sunt însemnați în lista sângeroasă a lui Gianettino și afară de dinșii încă pe Sauli, Gentili, Vivaldi, Vesodimari, toți dușmani de moarte ai casei Doria, de care a uitat să se teamă ucigașul. Au să îmbrățișeze ideea mea din toată inima, nu mă îndoesc.

BURGOGNINO

Nu mă îndoesc!

FIESCO

Înainte de toate trebuie să ne asigurăm de mare. Galere și mărinari am. Cele douăzeci de corăbii ale lui Doria sunt fără funii, fără oameni, ușor de surprins. Gura Darsenei o astupăm, încât le incuем speranța de scăpare. Stăpâni pe port, Genova e în lanțuri.

VERRINA

Fără îndoială.

FIESCO

Pe urmă luăm și ocupăm toate țăriile orașului. Cea mai însemnată e poarta San Toma, care ducând la port, leagă puterile noastre de pe uscat și de pe mare. Amândoi Doria se vor surprinde și ucide în palatele lor. Batem alarma pe toate străzile, tragem clopotele, provocăm cetățenii să se dea în partea noastră și să se lupte pentru libertatea Genevei. De ne va favoriza nerocul, în Signoria veți auzi ce va mai fi de făcut.

VERRINA

Planul e bun. Să vedem cum împărțim rolurile.

FIESCO (grav).

Genoveji! Voi mă puneți de bună voie în capul complotului, veți asculta ordinele mele și de acum înainte?

VERRINA

Cât timp vor fi cele mai bune.

FIESCO

Verrina, știi cuvântul cei de sub standart? Genoveji, spuneți-i că e *Subordinație!* De nu pot povățul capetele aceste cum vreau eu — înțelegeți-mă bine — de nu sunt capul conjurației, atunci perde conjurația și un membru.

VERRINA

Pentru o viață liberă putem sacrifica vre-o câteva ore de sclăvie! Te vom asculta.

FIESCO

Bine. Acuma mergeți. Unul din voi va visita orașul și mi-a raporta de tăria și de slăbiciunea diferitelor posturi. Altul să afle parola. Al treilea înarmeze galerele. Al patrulea conducă cei patru mi de oameni în curtea palatului meu. Eu voi pune la cale ce mai rămâne până va însera și dacă vrea Iorocul voi sparge banca. La nouă ore precise să s'adune toți în palat ca s'audă cele de pe urmă ale mele ordine (sună).

VERRINA

Eu iau portul asupra-mi (ese).

BURGOGNINO

Eu, soldații.

CALCAGNO

Parola voi afla-o eu (ese).

SACCO

Eu voi face ronda prin Genova (ese).

SCENA VI.

Fiesco, pe urmă Morul.

FIESCO (s'a aşezat la un scriitor şi scrie).

Nu s'au burzului de cuvântul „subordinaţie“ ca fluturul în vârful acului? Inşă e prea târziu, republicanilor!

MORUL (vine).

Măria ta...

FIESCO

Pe toţi, al căror nume se găseşte pe hârtia asta, îi vei invita la o comedie pe astă seară.

MORUL

Pesemne ca să-şi ia şi ei câte un rol. Intrarea va fi plătită cu capete.

FIESCO (rece şi despreţuitor).

După asta nu te mai opresc în Genova (se duce şi lasă să cadă în dosul lui o pungă cu bani). Asta e treaba ta de pe urmă.

SCENA VII.

Morul (ridică punga încet de la pământ, uitându-se după dinzul cu gura căscată).

Aşa ți-e povestea? „Nu te mai opresc în Genova!“ Care vra să zică tradus din creştineşte în păgâneşte: „Când oi fi ducă pun să spânzure pe

prietenul meu de-o spânzurătoare genoveză". Bun! se teme că n'oiu putea să tac când a fi ducă pentru că-i cunosc intrigele. Ia mai stăi, domnule conte! Încă n'am isprăvit! Acuma, hătrâne Doria, pelea ta e în mâinile mele. Ești dus, dacă nu ți-oiu da de știre. De merg acum la dînsul și-l înștiințez de complot, scap ducăi de Genova nimic mai puțin decât viața și ducatul, și resplata nu poate fi mai mică decât o pălărie plină de aur. (Vrea să iasă însă se oprește). Dar ce vrei să faci, prietene Hassan? Pare-mi-se că vrei să faci o gogomănie. Dacă nu s'ar alege nimic din toată măcelăria și s'ar întoarce lucrul spre bine? fi! fi! Ce festă vrea să-mi joace lăcomia? Ce poate face mai multă neorânduială, de înșăl pe Fiesco, sau de lasă să peară Doria? Ia, asta să-mi discurmați, drăcușorii mei! Dacă Fiesco își implinește scopul, Genova poate să se ridice și să infloriască: asta nu-mi vine. De scap pe Doria, toate rămân cum au fost și Genova are pace; asta e și mai slut! Dar spectaculul când vor sbura capetele rebelilor în panerul călăului? (de cealaltă parte) dar măcelărirea din astă noapte, când Înălțimile lor se vor gâtuî între ele la șuerătura unui Mor? Nu! Din chaosul acesta easă un creștin, pentru un păgân enigma e prea grea. Mă duc să întreb pe un învățat (ese).

SCENA VIII.

Salon la Contesa Imperiali.

Iulia (în négligé), *Gianettino* (întră tulburat).

GIANETTINO

Bună seara, soră.

IULIA (sculându-se).

Ce lucru extraordinar aduce pe prințul moștenitor al Genovei la sora sa ?

GIANETTINO

Soro, tu ești pururea înconjurată de fluturi, eu de vespi. Ce să facem ? — Să ședem !

IULIA

Mă faci nerăbdătoare.

GIANETTINO

Soro, când ți-a făcut Fiesco cea de pe urmă vizită ?

IULIA

Curios ! Ca și când creierii mei se ocupă cu asemenea nimicuri.

GIANETTINO

Trebue s'o știu negreșit.

IULIA

Ei bine, a fost eri la mine.

GIANETTINO

Și s'a arătat deschis ?

IULIA

Ca totdeauna.

GIANETTINO

Tot vechiul fantast ?

IULIA (atinsă).

Frate !

GIANETTINO (ridicându-și vocea).

Ascultă! Tot vechiul fantast?

IULIA (se scoală mânioasă).

Drept cine mă iei, frate?

GIANETTINO (rămâne pe scaun cu ironie).

O bucățică de carne femească învăluită într'un mare pergament de nobleță. Fie zis între noi, soră, fiindcă nu ne ascultă nimeni.

IULIA (apinsă).

Intre noi fie zis — ești o momită obraznică care călărește pe creditul unchiului său — fiindcă nu ne ascultă nimeni.

GIANETTINO

Sorioară, sorioară. Nu te supăra, sunt vesel pentru că Fiesco e tot vechiul fantast. Asta am vrut să știu. Cu plăcaciune. (Vrea să iasă).

SCENA IX.

Lomellino (intră).

LOMELLINO (sărutând mâna Iuliei).

Ertare pentru indrăsneala mea, Signora (intorcându-se către Gianettino). Afaceri ce nu sufer întârziere.

GIANETTINO

(Il ia la o parte. Iulia se duce mânioasă la un clavier și cântă un allegro).

Ei, totul e pus la cale pe mâne?

LOMELLINO

Tot, prințule. însă curierul care a plecat azi dimineată la Levante încă nu s'a întors. Nici Spinola n'a venit. De nu cumva l'or fi prins. Mă găsesc într'o mare îngrijire.

GIANETTINO

Nu te teme. Lista o ai cu tine?

LOMELLINO (in învălmășală).

Măria ta... lista... nu știu... oiu fi uitat-o in buzunarul hainei de eri.

GIANETTINO

Bine ș'așa. Numai de s'ar fi întors Spinola. Pe Fiesco l'or găsi mâne dimineăța mort in așternut. Așa am pus la cale.

LOMELLINO

Însă are să pricinuiască un vuet grozav.

GIANETTINO

Tocmai asta e siguranța noastră. Crime de rând fac să clocotiască sângele vătămăților și-i fac capabili de orice, crime extraordinare inchiagă sângele de groază și nimicește pe om. Știi povestea cea cu capul Medusei? Aspectul transformă pe oameni in petre. Ce nu se poate face până ce se însuflețesc petrele?

LOMELLINO

Ai dat a înțelege Signorei?

GIANETTINO

O! nu! Ea trebuie tratată mai cu delicateță din

causa lui Fiesco. Inșă dacă va gusta fructele, va uita ce costă. Vino, aștept încă în astă seară trupe de la Milano și trebuie să dau ordinele necesare pe la porți. (Iuliei). Ei sorioară, trecu-ți-a necazul cu muzica?

IULIA

Du-te, ești un oaspe selbatic.

(Gianettino vrea să easă și intilnește pe Fiesco la ușă).

SCENA X.

Fiesco (intră).

GIANETTINO (dând un pas înapoi).

Ha!

FIESCO (prevenitor).

Prințule, mă scutești de o vizită ce-mi propusesem a-ți face.

GIANETTINO

Și mie conte, nimic nu-mi putea face o mai mare plăcere decât a te intilni.

FIESCO

(merge la Iulia și-i sărută mâna cu respect).

Lumea e deprinsă, signora, de a-și găsi la voi așteptările întrecute.

IULIA

Fi donci! De-ai spune asta la o alta, ar putea să aibă un înțeles indoit. Inșă mă spariu de négligé al meu. Iartă-mă, conte (vrea să fugă în cabinetul ei).

FIESCO

O, rămâi, frumoasă doamnă. Femeea nu e niciodată așa de frumoasă ca în négligé, (surizând) asta e îmbrăcăminte ce-o prinde mai bine. Pêrul acesta în nerândueaiă, dă-mi voe să-l mai incurc.

IULIA

O! vouă bărbaților, vă place să incurcați!

FIESCO (lui Gianettino cu nevinovăție).

Pêr și republice! Nu e tot una, așa-i? nici cor-deaoa asta nu-i bine așazătă. Șezi, frumoasă contesă, Laura d-tale se pricepe a amăgi ochi, însă nu inimi. Dă-mi voe să-ți servesc eu de camerieră.

GIANETTINO (impingând pe Lomellino).

Sermanul nesocotit!

FIESCO (ocupat la sênul Iuliei).

Vezi, asta o ascund. Simțurile trebuie să fie factori orbi, și să nu știe raportul între fantăsie și natură.

IULIA

Ești foarte ușor.

FIESCO

Nicidecum, căci, vezi, cea mai bună noutate își perde valoarea, dacă o află toată lumea. Simțurile noastre sunt numai vulgul republicei noastre. Nobleța trăește din ele dar se ridică peste gustul vulgar. (A gătit-o și o duce înaintea unei oglinzi). Pe onoarea mea! Imbrăcăminte asta trebuie să devie mâne modă în Genova! (cu fineță) Imi e permis, contesă, să te conduc așa prin oraș?

IULIA

Șiretule! Câtă dibăcie a întrebuintat ca să mă aducă la voința lui! Inșă mă doare capul și voiu rên ânea acasă.

FIESCO

Iartă contesă, poți să faci cum vrei, inșă nu vrei. Au sosit astăzi o societate de actori florentini și au să joace in astă seară in palatul meu. N'am putut oprî ca cele mai intâi doamne ale nobleței să vie să priviască, lucru ce mă viră intr'o mare nedumerire, neștiind cu cine să ocup loja de onoare fără a jicni susceptibilitatea oaspeților mei. Este numai o singură scăpare (făcend un compliment adânc). Vrei să-mi faci onoare, signora?

IULIA (se inroșește și fuge in cabinet).

Laura!

GIAETTINO (apropiindu se de Fiesco)

Conte, ți-i fi aducend aminte de o istorie neplăcută ce s'a intîmplat intre noi doi mai dēunăzi.

FIESCO

Aș dori, prințule s'o uităm amēndoi; noi oamenii lucrăm in contra noastră după cum ne cunoaștem, și a cui e vina decât a mea, dacă amicul meu Doria nu m'a cunoscut bine?

GIANETTINO

Cel puțin niciodată nu voiu gândi la ceea ce s'a petrecut fără a-ți cere ertăciune din toată inima.

FIESCO

Și eu niciodată fără a te erta din toată inima.
(Iulia se intoarce schimbată in imbrăcăminte).

GIANETTINO

Tocmai imi aduc aminte, conte, că inarmezi contra Turcilor.

FIESCO

In astă sară se vor ridica ancorele — sunt cam îngrijit—sper că amicia iubitului meu amic Doria imi va veni in ajutor de cumva mi s'ar face impedicări.

GIANETTINO (cu cea mai mare politeță).

Cu cea mai mare plăcere, dispune de întreaga mea inriurare.

FIESCO

Această intîmplare ar putea să pricinuiască spre seară o afluență spre port și spre palatul meu, și poate duca, unchiul vostru, ar crede că...

GIANETTINO

Lasă, asta să fie treaba mea, fă ce ți-a plăcea și-ți doresc noroc și succes in întreprindere.

FIESCO (surizînd).

Iți mulțamesc din toata inima.

SCENA XI.

Cei dinainte. Un German din gardă.

GIANETTINO

Ce vrei?

GERMANUL

Trecînd pe lângă poarta San Toma, am văzut o

mulțime de soldați inarmați alergând spre Darsena și pregătind galerele contelui de Lavagna.

GIANETTINO

Alt nimic? Nu e nevoie de a raporta mai departe.

GERMANUL

Foarte bine. Din mănăstirea Capucinilor, es o mulțime de oameni suspecti și se furișază pe piață, după mersul și figura lor se poate presupune că sunt soldați.

GIANETTINO (mânios).

La dracu cu sirguința unui prost! (lui Lomellino cu siguranță). Sunt Milanezii mei.

GERMANUL

Ordonă înălțimea voastră să se aresteze?

GIANETTINO (tare lui Lomellino).

Du-te de vezi, Lomellino. (Germanului) Bine, du-te. (Lui Lomellino) Spune boului ist de German să tacă. (Lomellino ese cu Germanul).

FIESCO

(care până acuma a șezut cu Iulia și a aruncat din când în când o ochire ascunsă spre ceilalți).

Ved pe amicul nostru cam supărat; imi e permis a-l intrebă din ce cauză?

GIANETTINO

Nu e de mirare, toată zioa mă necăjesc cu întrebări și cu raporturi (ese iute).

FIESCO

Pe noi ne așteaptă teatrul, imi e permis a-ți oferi brațul, doamna mea?

IULIA

Puțină răbdare, imi mai trebuie o manteluță. Sper că nu e vre-o tragedie, conte. Ele mă fac de am visuri urite.

FIESCO

O! e de murit de ris, contesă. (O conduce).

(Cortina cade).

ACTUL IV.

SCENA I.

Noapte. Curtea palatului lui Fiesco. S'aprinde fânarele și s'aduc arme. O aripă a palatului luminată.

Burgognino (conducând soldați).

BURGOGNINO

Stați! La poarta cea mare patru sentinele. La fiecare ușă câte două. (Sentinelele își ocupă postul). Oricine poate intra. Nimărui nu-i e dat voie să easă. Cine s'a împotrivi — ucis! (Intră cu ceilalți în palat. Sentinele se primblă incoace și'ncolo. Pausă).

SCENA II.

SENTINELA DE LA POARTA CEA MARE (strigă).

Cine e? (Centurione vine).

CENTURIONE

Amic cu Lavagna (trece prin curte spre ușa din dreapta).

SENTINELA (de acolo).

Inapoi!

CENTURIONE (se miră și merge la ușa din stînga).

SENTINELA (de acolo).

Inapoi!

CENTURIONE

(stă impetrit. Pausă, cătră sentinela din stînga).

Amice, pe unde se merge la comedie?

SENTINELA

Nu știu!

CENTURIONE

(se primblă cu mirare pe scenă, văzînd armele se sparie).

Amice, ce vrea să zică...?

SENTINELA

Nu știu.

CENTURIONE (spăriat, se învlește în manta).

Curios!

SENTINELA DE LA POARTA OEA MARE

Cine e?

SCENA III.

Cei dinainte. Cibo.

CIBO (intrînd).

Amic cu Lavagna.

CENTURIONE

Cibo, unde suntem?

CIBO

Ce?

CENTURIONE

Uită-te împrejurul tău, Cibo!

CIBO

Unde? Ce?

CENTURIONE

La toate porțile sentinele.

CIBO

Colo sunt arme.

CENTURIONE

Nimeni nu răspunde.

CIBO

Asta e foarte curios.

CENTURIONE

Câte ciasuri sunt?

CIBO

Opt trecute.

CENTURIONE

Br! tare e frig!

CIBO

Opt este ora hotărîtă.

CENTURIONE (clătinând din cap).

Nu e lucru curat.

CIBO

Va fi vre-o glumă de-a lui Fiesco.

CENTURIONE

Mâne e alegerea dogelui. Cibo, aici nu e lucru curat.

CIBO

Tăcere, tăcere!

CENTURIONE

Aripa dreaptă a palatului e luminată.

CIBO

N'auzi, n'auzi?

CENTURIONE

Aud un murmur surd și din când în când..

CIBO

Un zăngănit ca de zale care se lovesc.

CENTURIONE

Ingrozitor! Ingrozitor!

CIBO

O trăsură se oprește la poartă.

SENTINELA LA POARTĂ

Cine?

SCENA IV.

Cei dinainte. Cei patru Asserato.

ASSERATO (intrând).

Amic cu Fiesco.

CIBO

Sunt cei patru Asserato.

CENTURIONE

Bună sara, amice.

ASSERATO

Ne ducem la comedie.

CIBO

Drum bun.

ASSERATO

Nu veniți și voi la comedie?

CENTURIONE

Luați-o înainte. Noi vrem să mai luăm aer.

ASSERATO

Incurând are să 'nceapă. Aideți! (se duc).

SENTINELA

Inapoi!

ASSERATO

Ce va să zică asta?

CENTURIONE

Asta va să zică că nu se ese.

ASSERATO

Trebue să fie vre-o neînțelegere.

CIBO

Neapărat (musică in aripa dreaptă).

ASSERATO

N'auziți simfonia? Comedia are să'nceapă.

CENTURIONE

Mi se pare c'a și început și că noi jucăm rolul de bufoni.

CIBO

Nu-mi e prea cald. Eu unul mă duc.

ASSERATO

Colo arme?

CIBO

Da, pentru comedie.

CENTURIONE

Să stăm aici ca nebunii la marginea Acheronului? Hai la o cafe! (Toți se îndreaptă spre poartă).

SENTINELA (strigă tare).

Inapoi!

CENTURIONE

La dracu! Suntem prinși.

CIBO

Spada imi zice nu pe multă vreme.

ASSERATO

Las'o in teacă! Las'o in teacă! Conte! e om de onoare.

CIBO

Vânduți! Trădați! Comedia era slănina cu care s'a prins șoarecii in capcană!

ASSEBATO

Să nu dea Dumnezeu! Mă îngrozesc când gândesc cum are să easă la capăt.

SCENA V.

Cei dinainte, Verrina, Sacco. Șapte alți nobili îi urmează.

SENTINELA

Cine e?

VERRINA

Amici ai casei.

OIBO

Intimii lui! Acum are să se descopere totul.

SACCO (in convorbire cu Verrina).

Cum îți spuneam. Lescaro comandază garda la poarta San Toma. Cel mai bun ofițer al lui Doria, și-i e devotat orbește.

VERRINA

Imi pare bine

OIBO (lui Verrina).

Bine c'ai venit, Verrina, ca să ne deștepți din visul nostru.

VERRINA

Cum așa?

CENTURIONE

Suntem invitați la o comedie.

VERRINA

Avem tot un drum.

CENTURIONE (nerăbdător).

Drumul a tot ce e muritor. Pe acela îl știu. —
Nu vezi, că la porți sunt sentinele. Dece sunt sen-
tinele pe la porți?

CIBO

Dece arme?

CENTURIONE

Stăm ca sub spânzurătoare.

VERRINA

Contele va veni în persoană.

CENTURIONE

Ar putea să se grăbiască. Răbdarea mea începe
a rupe gardul. (Toți nobilii se primblă în fund).

BURGOGNINO

Cum merg trebile la port, Verrina?

VERRINA

Totul e gata pe bord.

BURGOGNINO

Și palatul e plin de soldați.

VERRINA

Incurând vor fi nouă ciasuri.

BURGOGNINO

Contele întârzie mult.

VERRINA

Tot se grăbește prea tare pentru speranțele lui.
Burgognino, mă înfior când gândesc la ceva.

BURGOGNINO

Tată, nu te grăbi!

VERRINA

Unde nu se incupe întârziere, nu e pripire. Dacă
nu comit a douaucidere, niciodată nu pot să ju-
stific pe cea întâi.

BURGOGNINO

Însă când să moară Fiesco?

VERRINA

Când Genova va fi liberă, va muri Fiesco.

SENTINELA

Cine e?

SCENA VI.

Cei dinainte, Fiesco.

FIESCO (intrând).

Amic. (Toți se 'nchină. Sentinela presentă armele).
Bine ați venit, domnii mei! Veți fi supărați că stă-
pânul casei a întârziat atâta. Iertați! (Incet lui Ver-
rina) Gata?

VERRINA (la ureche).

După plac.

FIESCO (incet lui Burgognino)

Și?

BURGOGNINO

Toate gata.

FIESCO (lui Sacco).

Și?

SACCO

Toate merg bine.

FIESCO

Dar Calcagno?

BURGOGNINO

Lipsește încă.

FIESCO (tare sentinelelor).

Să se 'nceuie porțile. (Își scoate pălăria și face un pas spre adunare cu o nobilă politeță). Domnilor! Mi-am luat libertatea de-a vă invita la un spectacul, — nu însă ca să fiți spectatori, ci pentru a vă împărți rolurile. Destul timp, amicii mei, am suferit trufia lui Gianettino Doria și nedreptele usurpări ale lui Andrea. De voim să scăpăm Genova n'avem timp de pierdut. Pentru care scop gândiți că sunt cele douăzeci de galere care asediază portul patriei noastre? Pentru care scop alianțele incheiate de Doria? Pentru care scop armatele străine chemate în inima Genovei?... Timpul murmurilor și a blăstemelor a trecut; pentru a scăpa *totul*, trebuie să cutezăm *totul*. La boalele desperate trebuie o medicină violentă. Este vre-unul din noi care are atâtă flegmă pentru a recunoaște de stăpân pe cel ce nu e decât egalul său? (murmure). Aici nu este nici unul ai cărui străbuni să nu fi fost împrejurul leagănului Genovei. Ce? Vă 'ntreb pe tot ce e mai

sacru, prin ce se deosebesc acești doi cetățeni ca să se ridice cu atâta insolență deasupra capetelor noastre? (murmure selbatic) Provoc pe fiecare din voi ca să aperse cauza Genovei inconstra asupritorilor ei... Nici unul din voi nu poate ceda un fir de păr din drepturile sale, fără a trăda totodată sufletul statului întreg.

(Mișcări sgomotoase între ascultători îl întrerup, apoi urmează).

Simțiți—acum totul e câștigat! Eu v'am deschis drumul la glorie. Voiți a mă urma? Sunt gata a vă conduce. Pregătirile aceste pe cari dinioarea le priviați cu groază, trebuie să vă însufle acum un nou curaj eroic. Acești fiori de groază trebuie să se prefacă într'un dor ferbinte de a ve uni cu acești patrioți și cu mine ca să desrădăcinăm tiranii. Succesul va favoriza îndrăsneța noastră faptă, căci pregătirile mele sunt bune. Întreprinderea e dreaptă, căci Genova suferă. Ideea ne face nemuritori, căci e periculoasă și sublimă.

CENTURIONE (înferbântat).

Destul! Genova va fi liberă! Cu acest strigăt resboinic plecăm și spre infern.

CIESO

Și acel pe care acest cuvânt nu-l deșteaptă din somn, să geamă etern încovoiat pe vislă, până ce trimbița judecâței de pe urmă îl va elibera.

FIESCO

Aceste sunt cuvinte de bărbat. Acum numai, meritați a afla primejdia care plutea și asupra voastră și asupra Genovei. (Le dă hârtiile Morului). Lumină

soldații! (Nobili se grămădesc împrejurul unei făclii și cetesc). Amice, trebile merg după cum doriam.

VERRINA

Nu vorbi încă așa de tare. Colo în stînga am văzut fețe îngălbenindu-se și genunchi tremurând.

CENTURIONE

Doisprezece senatori! Diabolic! Apucați toți arme!

(Toți afară de doi apucă arme).

CIBO

Și numele tău stă aici, Burgognino.

BURGOGNINO :

Și dacă a da Dumnezeu va fi scris astăzi încă pe gâtul lui Doria.

CENTURIONE

Două spade au mai rămas.

CIBO

Ce? Ce?

CENTURIONE

Doi n'au luat arme.

ASSERATO

Frații mei nu pot vedea sânge. Cruțați-i!

CENTURIONE (furios).

Ce? Ce? Nu pot vedea sânge de tiran? Faceți-i bucați! Goniți din republică pe acești bastarzi! (Câțiva din societate s'aruncă infuriați pe cei doi).

FIESCO (despărțindu i).

Stați! Stați! Să datoriască Genova libertatea sa unor sclavi? Să peardă aurul nostru sunetul cel bun, amestecat cu acest rău metal? (Ii eliberează). D-voastre, domnilor, mulțamiți-vă de o cam dată cu o cameră a palatului meu, până ce trebile noastre vor fi hotărîte. (La sentinela). Dci arestați! Voi respondeți de ei. Două sentinele la ușa lor! (Se. duc).

SENTINELA (de la poartă).

Cine e? (Se bate la ușă).

CALCAGNO (afară, strigă inspăimântat).

Deschideți! Amic! Deschideți, pentru Dumnezeu!

BURGOGNINO

E Calcagno. Ce vrea să zică acest „pentru Dumnezeu?”

FIESCO

Deschideți, soldați!

SCENA VII.

Cei dinainte, Calcagno (gâfâind și spăriat).

CALCAGNO

S'a mântuit! S'a mântuit! Fugă cine poate! Totul e perdut!

BURGOGNINO

Ce e perdut? Ce? E carnea lor de aramă, sunt spadele noastre de trestie?

FIESCO

Gândește-te înainte de a vorbi, Calcagno! O neînțelegere n'ar fi de iertat!

CALCAGNO

Suntem trădați! Un adevăr infernal! Morul tău, Lavagna, ticălosul! Vin de la palatul Signoriei. A avut audiență la duca.

(Toți nobilii incremenesc, Fiesco însuș schimbă culoarea).

VERBINA (la sentinelă, hotărît).

Soldați! Străpungeți-mă cu elebardele! Nu voi să mor de mâna călăului!

(Toți nobilii fug incoace și incolo inspăimântați).

FIESCO (liniștindu-se).

Incotro? Ce faceți! Du-te în iad, Calcagno.. V'ați inspăimântat în deșert, domnilor... Muieri! Să spui acestea înaintea unor copii... Și tu Verrina?... Burgognino și tu?... Incotro?

BURGOGNINO (iute).

A casă să-mi omor pe Bertha și să mă întorc.

FIESCO (rizând cu hohot).

Stați! Stați! Acesta e curajul sfârmătorilor de tirani? Ți-ai jucat rolul de minune, Calcagno... N'ați băgat de seamă că vestea aceasta era pusă la cale de mine? Vorbește, Calcagno, nu ți-am ordonat eu să cerci pe acești Romani?

VERBINA

Ei bine! De poți ride, te cred, ori nu te mai țin de om.

FIESCO

Rușine! Bărbați ca voi să cadă într'o ispită copilărească!... Reluați-vă armele... Trebuie să vă bateți ca niște urși de voiți să ștergeți această pată. (Incet lui Calcagno) Ai fost acolo în persoană?

CALCAGNO

Mi-am făcut loc printre trabanți pentru a putea afla la duca, după ordinul ce mi-ai fost dat, parola; tocmai când eșiam, aduceau pe Mor.

FIESCO (tare).

Vă să zică s'a culcat mioșneagul? L'om scula noi din puf. (Incet) Vorbit-a mult cu duca?

CALCAGNO

Spaima mea și pericolul ce vă amenință nu-mi dădū voe să-remân mai mult de două minute.

FIESCO (tare și vesel).

Ia privește cum tremură încă amicii noștri.

CALCAGNO

Nu trebuia să mă faci să le spun așa de odată. (Incet) Pentru numele lui Dumnezeu, conte, ce folos poate da minciuna aceasta?

FIESCO

Timp, amice; cea întâi spaimă s'a trecut acum, (tare) Hai, să se aducă vin! (incet) Și a îngălbenit duca? (tare) Hai fraților să ne pregătim cu veselie la jocul din noaptea aceasta. (Incet) Și ai văzut pe duca îngălbenind?

CALCAGNO

Cel întâi cuvânt al Morului trebuie să fi fost:
Conspirație. Bătrânul dădă un pas înapoi, galben
ca ceara.

FIESCO (confus).

Hum! Hum! Dracul e viclean, Calcagno... n'a
trădat nimic până ce nu l'a ajuns cuțitul la os.
Acuma s'a făcut ângerul lor. E viclean Morul. (I se
aduce o cupă de vin, o ridică către Adunare și bea). La
succesul nostru, camarazi! (se bate la poartă).

SENTINELA

Cine e?

O VOCE

Ordonanța de la duca! (Nobilii se primblă despe-
rați prin curte).

FIESCO (sare între dinșii).

Nu vă spăriați, nu vă spăriați, copii, sunt aici!
Iute, înlăturați armele! Fiți bărbați, pentru Dum-
nezeu! Vă jur! Visita aceasta imi dă speranță că
Andrea se indoește. Intrați înăuntru! Veniți-vă în
fire! Deschideți, soldați! (Toți intră, poarta se deschide).

SCENA VIII.

Fiesco (făcându-se că ese din palat). *Trei Germani*
(aducând pe Mor legat).

FIESCO

Cine m'a chemat în curte?

GERMANUL

Du-ne la conte.

FIESCO

Eu sunt în persoană. Ce voți de la mine?

GERMANUL (salutându-l).

Complimente din partea ducăi. Trimite Măriei tale pe Morul acesta ferecat. A spus mii de înfamilii. Acest bilet vorbește mai lămurit.

FIESCO (il ia cu indiferență).

Nu ți-am proorocit chiar astăzi galerele? (Germanului). Bine! Respectele mele ducăi!

MORUL (strigând în urma lor).

Și din partea mea, și spune ducăi că... de n'ar fi trimis un măgar, ar fi putut afla că sunt ascunși în palat două mii de oameni!! (Germanii es, nobilii se întorc).

SCENA IX.

Fiesco, Conjurații, Morul (în mijlocul lor cu o mină obraznică. Conjurații dau un pas înapoi văzând pe Mor).

CONJURAȚII

Ha! Ce-i asta?

FIESCO (după cetirea biletului, încându-și mânia).

Genoveji! S'a trecut pericolul... S'a trecut însă și conspirația!

VEBRINA (strigând cu mirare).

Ce! Murit-a Doria?

FIESCO (cu mare mișcare).

Pe viața mea! La toată puterea înarmată a re-

publicei... la *aceasta* nu mă așteptam! Bătrânul gârbovit îmi învinge cu patru linii două mii cinci sute de oameni! (Lasă mâinile în jos desperat). Doria învinge pe Fiesco!

BURGOGNINO

Explică-te! Suntem impetriți!

FIESCO (cetind).

„Lavagna, avem amândoi tot o soartă, binefacerile ni se resplătesc cu nerecunoștință. Morul *acesta* îmi zice să mă ferească de un complot. Ți-l trimit ferecat și voi dormi în *astă* noapte fără gardă”. (Îi cade hârtia din mână, toți se uită unul la altul).

VEBRINA

Ei bine, Fiesco?

FIESCO (cu nobleță).

Un Doria să mă fi învins în mărinimie? Pe viața mea!... Despărțiți-vă! Mă duc la dînsul și descoper totul! (Vrea să easă).

VEBRINA (țiindu-l).

Nebunit-ai, omule? Intreprinderea noastră era un joc copilăresc? Stăi! ori nu era pentru patrie? Stăi! ori aveai tu numai cu *Andrea* a face, nu cu *tiranul*? S:ăi, îți zic, te arestez ca pe un trădător al patriei!

CONJURAȚII

Legați-l! Ferecați-l!

PIESCO

(smucind spada din mâna unui conjurat și făcându-și loc printre dînșii).

Incet! Cine e cel întâiu care ar îndrăsnul să pue căpēstru tigrului?... Vedeti, domnilor, sunt liber... Aș putea trece pe unde mi-ar plăcē. Voiu însă să rămân căci mi-am schimbat ideea.

BURGOGNINO

Ți ai adus aminte de datoria ta?

PIESCO (mānios, cu mândrie).

Ha, copilule! Invați-ți întâi datoriile cătră mine, și nu îndrăsnul niciodată!... Liniștiți-vē, domnilor, totul rămāne cum a fost... (Morului, tăindu-i frānghiele). Tu ai meritul de a pricinul o mare faptă... Fugi!

CALCAGNO (mānios).

Ce? Ce? Să trăiască păgānul? După ce ne-a trădat pe toți?

PIESCO

Să trăiască!... După ce v'a spāriat pe toți. Fugi! Caută să părăsești Genova cât de curēnd, ar putea să-și incerce unii curajul asupra persoanei tale.

MORUL

Aceasta va să zică că dracul nu-și părăsește berbanții! Mē 'nchin cu plecāciune, domnilor! Vēd că in Italia nu-mi crește funia! Trebuie s'o caut aiurea (ese rizēnd).

SCENA X.

Un servitor (intră). Cei dinainte, afară de Mor.

SERVITORUL

Contesa Imperiali a întrebat de trei ori după Măria Ta.

FIESCO

Mări ce spui? E vreme să'nceapă comedia! Spune-i că vin îndată... Stăil Roagă pe femeea mea să se ducă în sala de concert și să m'aștepte în dosul cortinei (servitorul ese). V'am scris la toți rolurile. Dacă fiecare își va împlini rolul său, n'am ce mai zice. Verrina va merge înainte la port și va da semnalul cu un tun după ce va fi pus mâna pe corăbii. Eu me duc, mai am încă o mare datorie de împlinit. Când veți auzi un clopoțel să intrați cu toții în sala de concert, până atunci intrați în palat și gustați vinul meu de Cipru. (Es cu toții).

SCENA XI.

Sala de concert.

Leonora, Arabella, Rosa. (Toate îngrijite).

LEONORA

Fiesco a promis c'a veni în sala de concert și nu vine. Palatul resonă grozav de oameni și de arme, și Fiesco nu mai vine?

ROSA

A spus să te ascunzi în dosul cortinei — oare pentru ce?

LEONORA

Așa vrea el, Rosa, și e deajuns ca să ne sunem, deajuns, Rosa, ca să nu avem frică. — Și cu toate acestea tremur, Bella, și inima îmi bate cumplit. Pentru Dumnezeu! dragele mele, nu ve duceți de lângă mine!

ARABELLA

Nu te teme. Frica ne taie curiozitatea.

LEONORA

Ori încotro îmi arunc ochii, dau peste fețe străine, sinistre, hidoase ca fantome. Pe oricine întreb se infioară și s'ascunde în noaptea cea mai adâncă, grozavul locaș al relei conștiințe. De-mi răspund, îmi răspund c'uri glas surd și tremurător, ce pare încă a se teme să nu fi zis prea mult. Fiesco... Nu știu ce lucruri grozave se pregătesc aici... numai pe Fiesco meu (împreunându-și mâinile cu grație) păziți-l, Puteri divine!

ROSA (însământată).

Dumnezeule, ce s'aude în galerie?

ARABELLA

A fi sentinela? (Sentinela strigă: *Cine e?* și i se răspunde).

LEONORA

Vine cineva. Aidem în dosul cortinei! Iute! (Se ascund).

SCENA XII.

Iulia, Fiesco (in convorbire).

IULIA (foarte agitată).

Sfirşeşte, conte! Galanteriile tale nu mai cad în urechi nebăgătoare în samă, ci într'un sânge cloticitor. Unde sunt? Aci nu e nimeni decât ispititoarea noapte. Unde ai condus gingaşa mea inimă?

FIESCO

Unde patima timidă se face mai îndrăzneată şi inima vorbeşte mai liber cu inima.

IULIA

Opreşte-te, Fiesco! În numele a tot ce e sfânt, opreşte-te! Dacă noaptea n'ar fi atât de întunecoasă ai vedea faţa mea roşă ca para focului şi te-ai îndura.

FIESCO

Te'nşeli, Iulia. Tocmai atunci simţirea mea ar recunoaşte focul simţirii tale şi s'ar face mai îndrăzneată. (Ii sărută mâna cu pasiune).

IULIA

Omule, faţa-ţi arde ca şi vorbele! Vai! Şi din a mea, o simţesc, ese un foc vinovat. Aidem la lumină, te rog! Simţurile deşteptate ar putea asculta periculoasa îndemnare a acestui întuneric. Aceşti rebeli impetuoşi ar putea implini scopul lor profan, în lipsa sfintei lumine. Aidem între oameni, te conjur!

FIESCO

Pentru ce-ți e teamă fără cuvânt, iubita mea?
Poate stăpâna să se teamă de sclavul său?

IULIA

O, voi bărbaților și eterna voastră contradicere!
Ca și când n'ați fi voi invingătorii cei mai periculoși, atunci când vă declarați prinși de propriul nostru amor. Să-ți mărturisesc totul, Fiesco? că numai vițiul meu imi păstra virtutea, că numai mândria mea ridea de încercările tale, că principiile mele au ținut pân' aci? Nu te mai increzi în viclenie și te adresezi la sângele Iuliei, aci mă părăsesc.

FIESCO (cu confiență).

Ei? Și dacă ele te părăsesc, ce ai pierdut?

IULIA (escitată și cu foc).

Cum? Dacă uit pentru tine cele mai sacre datorii ale onoarei femeiești, nu ești stăpân a mă face să mor de rușine? Pot perde mai puțin decât totul? Mai vrei să aflu ceva? Voești încă să-ți spun că toată iscusința sexului nostru nu e nimica alta decât o mască pentru a apăra partea noastră cea slabă, partea acea pe care o asediază mai cu seamă jurămintele voastre și care s'ar lăsa bucuros învinsă de câte ori o perde virtutea din vedere — că tot talentul nostru apără numai aceea ce nu se poate însuși apăra, precum apără toate figurile numai pe rege ce singur nu se poate apăra. De-l inchizi — mat! și svirle toate celelalte. Iată tabloul trufașei noastre sărăcii — fii generos!

FIESCO

Cu toate acestea, Iulia, cui ai putea încredința comoara aceasta mai bine decât nesfirșitului meu amor?

IULIA

Sigur. Nimărui mai bine și nimărui mai rău. — Ascultă Fiesco, câtă vreme va ține nesfirșitul acesta? Ah! Am fost prea nefericită la joc ca să nu risc și ce-mi mai rămâne. Că te-oiu captiva, Fiesco, asta o așteptam de la frumusețea mea, însă mă indoesc că ea va avea puterea să te și reție. Fi! Ce vorbe sunt acestea? (Dă înapoi și-și ascunde fața în mâni).

FIESCO

Două hule într'un cuvânt. Neîncredere în gustul meu, ori crimă de înaltă trădare contra frumuseții tale, care din două e mai de iertat?

IULIA (obosită, supuindu-se).

Minciuni sunt numai armele iadului; de acele nu mai are Fiesco nevoie pentru a învinge pe Iulia sa. (Cade obosită pe un sofa; după o mică pauză, solemn). Ascultă! încă o vorbă, Fiesco: suntem *eroine* când știm virtutea noastră în siguranță, când o apărăm *copii* (uitându-se în ochii lui selbaic), *furii*, când o răzbunăm. Ascultă! De m'ai vinde cu sânge rece, Fiesco!

FIESCO (făcându-se mânios).

Sânge rece? Sânge rece? Ce mai vrea nesățioasa deșertăciune a unei femei când vede pe un om umilindu-se la picioarele ei, și încă tot se indoește? Cele mai mari favoruri ale unei femei nu plătesc

osteneala ca să se injosiască un bărbat nici un minut, (făcându-i un compliment adânc și rece). Liniștește-te, signora, acuma ești în siguranță.

IULIA (inspăimântată).

Conte, ce schimbare!

FIESCO (cu mare indiferență)

Nu, signora, ai dreptate, amândoi nu ne putem pune în risc onoarea decât o singură dată (li sărută mâna cu politeță). Voiu avea plăcerea a vă anunța societății (vrea să easă iute).

IULIA (urmându-l și oprindu-l).

Stăi! Perdut-ai mintea? Stăi! Trebuie să mărturisesc, aceea ce tot sexul tău n'ar trebui s'o smulgă de la mândria mea în genunchi, cu lacrimi, în tortură? Vai! și întunericul acesta e prea luminos pentru a ascunde focul ce fața-mi acopere prin astă mărturisire — tot sexul meu are să mă urască etern—te ador, Fiesco! (cade în genunchi înaintea lui).

FIESCO

(dă trei pași înapoi, o lasă jos și ride cu un ris triumfător).

Imi pare rău, signora! (trage clopotul, ridică cortina, și conduce pe Leonora). Eată soția mea, o femeie divină! (cade în brațele Leonorei).

IULIA (sărind cu un țipăt de la pământ).

Ha! vânzare neuzită!

SCENA XIII.

Conjurații (intră toți împreună). *Doamne* (pe cealaltă parte). *Fiesco, Leonora, Iulia.*

LEONORA

Soțul meu, ai fost prea aspru.

FIESCO

O inimă rea nu merită mai puțin. Lacrimilor tale eram dator o asemenea satisfacere. (Cătră societate). Nu, domnilor și doamnălor, eu nu sunt deprins de a mă inflăcăra copilărește la fiecare ocazie. Nebuniile oamenilor mă desfătează mult până ce mă irită. Aceasta a meritat toată mânia mea, căci a vrut să otrăvească pe acest ânger (arată otrava cătră adunare care se îngrozește).

IULIA (mușcându-și buzele cu furie).

Bine, bine! Foarte bine, domnul meu! (vrea să easă).

FIESCO (o duce înapoi de braț).

Vei trebui să ai răbdare, signora, încă n'am sfințit amândoi. Societatea aceasta ar dori să știe pentru ce mi-am tăgăduit într'atâta bunul simț încât să joc un romanț nebun cu cea mai mare nebună a Genovei.

IULIA (tresărind).

A, nesuferit! Tremură tu! (amenințându-l). Doria dispune în Genova de toate trăsnetele și eu... sunt sora lui.

FIESCO

Imi pare rău că nu-ți rămâne decât această fiere. Imi pare rău că am să-ți vestesc că Fiesco de La-

vagna a făcut din diademul furat al înaltului d-tale frate o frânghie cu care are să spânzure pe furul republicei în astă noapte încă. (O vede îngălbenindu-se și urmează cu ironie). Așa e? La asta nu te așteptai și vezi (urmând și mai mușcător) deaceea am găsit de cuviință să amăgesc ochii familiei d-tale; de aceea m'am învălit în astă pasiune de arlechin (arată spre ea); deaceea m'am depărtat de juvaerul acesta, și vênatul meu s'a prins în cursă. Îți foarte mulțămesc pentru ajutorul ce mi-ai dat, signora, și mă lepăd de acest ornament de comedie. (Ii întoarce portretul ei cu un compliment adânc).

LEONORA

Ludovico, plânge. Leonora ta te roagă tremurând...

IULIA (cu furie Leonorei).

Taci tu, uricioasă!

FIESCO (unui servitor).

Fii galant, amice, dă brațul acestei doamne — ea are gust să viziteze închisoarea mea. Te fac responsabil ca signora să nu fie supărată de nimeni. Afară bate un vânt aspru, furtuna care va desrădăcina trunchiul Doria ar putea să-i strice cofaura.

IULIA (plângând).

Ciuma asupra ta, ipocrit negru și afurisit! (cătră Leonora cu ciudă). Nu te bucura de triumful tău, și pe tine are să te peardă și pe sine însuș și are să despereze! (ese).

FIESCO (cătră oaspeți).

D-voastră ați fost marturi, scăpați-mi onoarea

in Genova! (cătră conjurați). Voi veți veni să mă luați când se va auzi tunul (toți se depărtează).

SCENA XIV.

Leonora, Fiesco.

LEONORA (s'apropie de dînsul cu timiditate).

Fiesco! Fiesco! Te'nțeleg numai pe jumătate și încep a tremura.

FIESCO (g-av).

Leonora, te-am văzut odată la stînga unei doamne geneveze. Am văzut in adunările nobilimii cum cavalerii îți sărutau mîna după ce sărutase întîi o alta. Leonora, asta mi-a jicnit ochii și am hotărit ca să nu mai fie, și nu va mai fi! Auzi zgomotul resboinic in palatul meu? Lucrul de care te temi e adevărat. Mergi de te odihnește *contesă*, mîne te vei deștepta *ducesă*.

LEONORA

Dumnezeule! Presimțirea mea! Sunt perdută!

FIESCO

Lasă-mă să sfișesc, iubito! Doi din străbunii mei au purtat întreita coroană; sângele Fiescilor curge liber numai sub purpură. Soțul tîu să strălucească numai de splendoarea moștenită? Ce? Pentru toată mărimea să mulțămiască numai schimbăciosului noroc, care intr'un moment de bună dispoziție a cărpit din merite putrezite pe un Ioan Ludovic Fiesco? Nu, Leonora, sunt prea mândru pentru a primi in dar aceea ce pot dobândi singur. In astă noapte arunc in mormîntul străbunilor

mei strălucirile imprumutate. *Contii* de Lavagna s'au stins, *printii* încep.

LEONOBA (clătinând din cap în fantasii).

Ved pe soțul meu căzând, rănit greu, de moarte. Ved un cortej aducând în tăcere cadavrul soțului meu (sculându-se spăriată). Cel întâiu, singurul plumb, lovește sufletul lui Fiesco.

FIESCO (o ia de mână cu amor).

Fii liniștită, copila mea, acest singur plumb nu-l va lovi.

LEONOBA (se uită la dînsul serios).

Cu așa siguranță provoacă Fiesco cejul? Și dacă în o mie de mii de casuri ar fi unul numai încontra ta, acel o mie de mielea s'ar putea intimpla și soțul meu ar fi pierdut. Inchipuește-ți că-ți pui în joc viața eternă, Fiesco! Dacă pe un bilion de câștiguri ar veni o singură pierdere, fi-vei atât de cutezător de a pune îndrăsnețul rămășag cu Dumnezeu? Nu, soțul meu! Când e totul în joc, fiecare încredere în hazard e hulă.

FIESCO (zimbînd).

Fii neingrijită, norocul și eu trăim bine împreună.

LEONOBA

Tu o spui asta — și erai de față la jocul cel grozav — voi îl numiți petrecere — ai văzut cum înșălătorul anăgia pe favoritul său cu cărți bune, până ce se infocă, se sculă, zise: „*va banque!*” și atunci îl părăsi. O, soțul meu, tu nu te duci pentru a te arăta Genovejilor și a fi adorat! A deștepta republicani din somnul lor, a aduce aminte harmăsa-

rului de copitele sale, asta nu e o simplă primblare, Fiesco. Nu te increde rebelilor acestora! Cei șireți care te-au ațitat se tem de tine; cei proști care te indumnezeesc nu-ți folosesc intru nimic, și încotro mă uit, Fiesco e perdut!

FIESCO (primblându-se prin casă).

Lipsa curajului e pericolul cel mai mare, și mărirea cere și ea un sacrificiu.

LEONORA

Mărire, Fiesco? O, dece geniul tău nu înțelege inima mea! Bine! Am încredere în norocul tău, admit că ai să-i învingi. Atunci vai mie! sunt cea mai nefericită din tot sexul meu! Neferice de nu isbutești, de isbutești mai neferice încă! Aici nu se încapе mijloc, iubitul meu! De nu se face ducă, Fiesco e perdut; de-l îmbrățoșez ducă, mi-am perdut soțul.

FIESCO

Asta nu o înțeleg.

LEONORA

Așa e, Fiesco. În zona furtunoasă a tronului se usucă gingașa plantă a amorului. Inima unui om, fie și Fiesco acel om, e prea strimțată pentru a cuprinde două dumnezeiri a tot puternice — dumnezeiri atât de opuse una alteia; *Amorul* are lacrimi și înțelege lacrimi! *Ambiția* are ochi de aramă pe care niciodată nu-i umezește simțirea. *Amorul* are numai un singur obiect și renunță la toate celelalte creații; *ambiția* moare de foame înghițind întreaga natură, *ambiția* prefăce lumea într-o închisoare ce resună de lanțuri, *amorul* visează în fie-

care pustiu paradisul. De vrei să te legeni la peptul meu, un vasal rebel năvăleşte în țara ta — de voesc eu să mă arunc în brațele tale, frica ta de despot ar auzi pasul unui ucigaș eșind din dosul unei tapete și te-ar gonî fugar din cameră în cameră. Dar, neadormitul prepus ar intra și în concordia casnică. Când Leonora ta îți va întinde cupa recoroasă, tu ai respinge-o cu groază și ai crede dragostea însăși otrăvitoare.

FIESCO (se oprește cu groază).

Leonora, taci! Aceasta e o urită inchipuire!

LEONORA

Și tabloul încă nu e deplin. Aș zice, sacrifică amorul măririi, sacrifică liniștea, numai să rămâi Fiesco. Dumnezeu! Dar aceasta e lovirea cea mai cumplită! Foarte rar se urcă ângeri pe tron și mai rar se cobor tot ângeri. Cine n'are nevoie să se teamă de un om, va avea el milă de vre-un om? Cel ce poate însoți orice dorință cu un trăsnet, va găsi el de cuviință s'o însoțiască cu o vorbă blândă? Domnitorilor, Fiesco, acestor proiecte greșite ale naturei, care voiește însă nu poate, le place a ședea între oameni și dumnezeire, *creaturi fără credință, mai răi creatori!*

FIESCO (primblându-se din ce în ce mai neliniștit).

Leonora, deajuns! Puntea în urma mea e ruptă.

LEONORA (uitându-se la dinsul cu dragoste).

Și dece, soțul meu? Numai faptele nu se pot șterge! Te-am auzit odată jurând că frumusețea mea ar fi răsturnat toate planurile tale — n'ai jurat drept, fățarnicule — ori s'a trecut ea foarte iute. Întreabă inima ta cine e vinovat? (cu mai mare foc.

imbrătoșându-l cu amândouă mânele). Intoarce-te! Deșteaptă-te! Renunță! Amorul te va despăgubi. Dacă inima mea n'a putea sătura foamea ta, o Fiesco! diademul va fi și mai neputincios încă! (cu măgulire) Vino! Vreau să'nvăț toate dorințele tale pe de rost, vreau să contopesc toate farmecele naturei într'o sărutare amoroasă pentru a ține pe înaltul fugar etern în aceste sfere divine. — Inima ți-e nesfârșită — și amorul e nesfârșit, Fiesco. A ferici pe o sermană creatură — pe o creatură care gustă raiul la peptul tău — putea-va lăsa un deșert în inima ta?

FIESCO (în cel mai mare grad al mișcării).

Leonora! Ce ai făcut? (cade în brațele ei, perzându-și puterile). Nu voi mai putea privi pe un Genovez în față.

LEONORA (bucuroasă, iute).

Să fugim, Fiesco, s'aruncăm în pulbere aceste nimicuri pompoase, să trăim în câmpii romantice numai pentru amor. (Îl strânge la inimă cu încântare). De sufletele noastre limpezi, ca vesелul azur al cerului asupra noastră, nu se va mai lipi atunci suflarea neagră a tristeții — viața noastră va curge melodioasă ca isvorul spre Creator — (s'aude tunul; Fiesco tresare; toți conjurații intră în sală).

SCENA XV.

CONJURAȚII

Timpul a sosit!

FIESCO (cătră Leonora, energic).

Adio! Pentru totdeauna — ori Genova va fi mâne la picioarele tale. (Se răpede să easă).

BURGOGNINO (strigând).

Contesa leșină! (Leonora a leșinat. Toți sar spre a
o ține, Fiesco la picioarele ei).

PIESCO (cu un ton pătrunzător).

Leonora, ajutați-o, pentru Dumnezeu, ajutați-o!
(Rosa, Bella vin s'o ajute). Ea deschide ochii! (se ridică
hotărît). Acum veniți — să'nchidem ochii lui Doria!

(Conjurații es).

(Cortina cade).

ACTUL V.

SCENA I.

Mezul nopții. Stradă în Genova. Pe ici pe colea se mai văd luminări prin case, care se sting una după alta. În fund se vede poarta San Toma încă închisă. În depărtare mare câțiva oameni trec cu fânare în mână, pe urmă patrule. Totul e în liniște. Numai marea e neliniștită.

Fiesco vine înarmat și se oprește înaintea palatului lui *Andrea Doria*, pe urmă *Andrea*.

FIESCO

Bătrânul s'a ținut de cuvânt — toate luminările stinse în palat, garde nu sunt. Am să sun (sună). He! hola! Deșteaptă-te Doria! Doria ești trădat, ești vândut! Hola! hola! Deșteaptă-te!

ANDREA (se arată în balcon).

Cine a tras clopoțelul?

FIESCO (prefăcându-și glasul).

Nu mă 'ntreba! Ascultă-mă! Steaoa ta s'a întunecat, ducă. Genova se rescoală încontra ta! Calăii tăi s'apropie și tu poți dormi, *Andrea*?

ANDREA (măret).

Imi aduc aminte cum marea infuriată se certa cu Bellona mea, cum corăbiile piriiau și catargul cel mare s'a rupt... și Andrea Doria dormia liniștit. Cine trimite calăii?

FIESCO

Un bărbat mai teribil decât marea ta infuriată: Ioan Ludovic Fiesco.

ANDREA

Vrei să rizi, amice! Ești vesel! Dacă-ți plac glumele, glumește zioa. Mezul nopții nu e ora potrivită.

FIESCO

Tu ieși în ris pe acel ce-ți dorește binele?

ANDREA

Îi mulțumesc și mă duc să mă culc. Fiesco s'a ostenit în petreceri și n'are timp de gândit la Doria.

FIESCO.

Bêtrâne nefericit! Nu te încrede șarpelui! Șapte culori lucesc pe solzii săi... te apropii... și te învălătuțește cu cercurile sale. Ai ris de înștiințarea unui trădător, nu-ți bate joc de sfatul unui prieten. Un cal e înșăoat gata în curtea ta. Fugi până e timp. Nu desprețul pe un amic!

ANDREA

Fiesco are cugetări nobile; nu-l am insultat niciodată, și Fiesco nu mă trădează.

FIESCO

Are cugetări nobile; te trădează și-ți dă dovezi și de una și de alta.

ANDREA

Atunci mai este încă o *gardă* pe care un Fiesco n'o poate învinge, dacă n'are ângeri în oastea sa.

FIESCO (cu ironie).

Aș dori să-i ved ca să le dau o scrisoare pentru ceea lume.

ANDREA (cu mărire).

Sermane luător în ris! N'ai auzit niciodată că *Andrea e de optzeci de ani și Genova fericită?* (se duce din balcon).

FIESCO (se uită lung și mult după dînsul).

Trebuia întâi să *restorn* pe omul acesta și pe urmă să 'nvăț că e greu de a-i sêmăna? (face câțiva pași adâncit în gânduri). Am răspuns măririi cu mărire... Andrea, între noi s'a sfîrșit! Și acuma, peire, pornește!

(Aleargă spre strada din fund; s'aud tobe din toate părțile. Luptă la poarta San Toma. Poarta se sfarmă și se vede portul, în care se zăresc corăbii luminate cu făclii).

SCENA II.

Gianettino Doria (cu manta de purpură). *Lomellino*.
Servitori (cu făclii înainte). Toți vin iute.

GIANETTINO (oprindu-se).

Cine-a dat orîin să bată alarma?

LOMELLINO

De pe galere s'a slobozit un tun.

GIANETTINO

Sclavii și-or fi sfărmat ferele. (S'aud impușcături la poarta San Toma). /

LOMELLINO

Colo foc!

GIANETTINO

Poarta deschisă! Gardele răsculate! (spre servitori)
Aide iute, ticăloșilor! Mergeți cu făcliile spre port!
(Toți se 'ndreaptă spre port).

SCENA III.

Cei dinăinte: Burgognino. Conjurații viind de la poarta San Toma.

BURGOGNINO

Sebastiano Lescaro e un soldat viteaz!

CENTURIONE

S'a apărat ca un urs până ce a căzut.

GIANETTINO (dând un pas inapoi).

Ce s'aude?... Stați!

BURGOGNINO

Cine e acolo cu făclii?

LOMELLINO

Sunt dușmani, prințule! Fugi în stînga!

BURGOGNINO (cu energie).

Cine e acolo cu făclii?

CENTURIONE

Stați! Parola!

GIANETTINO (scoțând spada cu mândrie).

Supunere și Doria!

BURGOGNINO (furios).

Răpitorul republicei și al miresei mele (cătră con-
jurați aruncându-se asupra lui). Ne scutește de a-l mai
căuta! Demonii lui inșii îl trădează (il străpunge).

GIANETTINO (cade urlând).

Ucigași! Ucigași! Resbună-mă, Lomellino!

LOMELLINO și SERVITORII (fugind).

Ajutor! Ucigași! Ucigași!

CENTURIONE (strigă tare).

E străpuns! Țineți pe conte! (puind mâna pe Lo-
mellino).

LOMELLINO (in genunchi).

Lăsați-mi viața, mă dau in partea voastră.

BURGOGNINO

Mai trăește încă acest miserabil? Lăsați să fugă
mișelul! (Lomellino fuge).

CENTURIONE

Poarta San Toma a noastră! Gianettino mort!
Fugiți cât veți putea, dați de știre lui Fiesco.

GIANETTINO (ridicându se spasmodic).

Blăstēm, Fiesco! (moare).

BURGOGNINO (scoțând spada din cadavru).

Genova liberă și cu ea Berta mea!... Dă-mi spada ta, Centurione. Și asta plină de sânge du-o mirese mele. Porțile închisorii ei sunt sărobite. Te-oiu urma incurând să-i dau sărutarea de mire. (Es prin diferite părți).

SCENA IV.

Andrea Doria, Germani.

UN GERMAN

Furtuna s'a îndreptat spre partea ceea. Incalecă, duca.

ANDREA

Lăsați-mă să mai privesc odată turnurile Genevei și cerul! Nu, nu e un vis, Andrea e trădat!

GERMANUL

Imprejurul nostru numai dușmani! Aidem! Aidem dincolo de marginile țării!

ANDREA (aruncându se pe cadavrul nepotului său).

Aici vreau să mor. Nu-mi vorbească nimeni de fugit! Aici zace puterea bătrâneței mele. Calea mea s'a sfârșit!

GERMANUL

Colo ved ucigașii! Ucigașii! Fugi, bătrâne prinț!

ANDREA (după ce s'a auzit earăș tobele).

Ascultați, străinilor, ascultați! Aceștia sunt Geneveții a cărora jug eu l'am sfărmat. Așa se resplătește și în țara voastră?

GERMANUL

Fugi! fugi! fugi! Păn'atuncea oasele noastre se vor tîmpî de spázile lor. (Calcagno s'apropie).

ANDREA

Fugiți voi! Lăsați-mă pe mine! Mergeți de infri-coșați națiunile cu vestea: Genovezii și-au ucis părintele!

GERMANUL

Fugi! păn' la ucis mai avem treabă. Camarazi, stați! Luați contele in mijloc! (scot spázile). Invățați pe câinii își de Italieni să aibă respect de pîrul cel alb.

CALCAGNO (strigă).

Cine e? Ce-i acolo?

GERMANUL (lovind).

Loviri germane! (Es bătîndu-se. Se ridică cadavrul lui Gianettino).

SCENA V.

Leonora (in haine bărbătești). *Arabella*. (Amîndouă vin tremurând).

ARABELLA

Vino, Signora, vino!

LEONORA

Intr'acolo s'aude cel mai mare sgomot, ascultă, n'auzi gemetul inadușit al unui om ce moare! — Vai! îl incunjură — spre inima lui Fiesco sunt indreptate țevile carabinelor lor, spre a mea, Bella

— acum dau foc — stați! stați! e soțul meu! (aruncă brațele în aer în delir)

ARABELLA

Pentru numele lui Dumnezeu!

LEONORA (ca și sus, strigând în dreapta și'n stînga).

Fiesco! Fiesco! Fiesco! Il părăsesc amicii, credința rebelilor e nestatornică. Soțul meu conduce rebeli? Bella! Cerule! Fiesco e rebel?

ARABELLA

Nu, signora, el e grozavul arbitru al soartei Genevei.

LEONORA (cu atenție).

Așa! Și Leonora ar fi tremurat! Cel mai mare republican să aibă soț pe cea mai fricoasă republicană? Arabella, când bărbații se luptă pentru țări, e ertat ca și femeile să simțească? (se aud tobe). Mă arunc între luptători.

ARABELLA (incestându-și mâinile).

Cerule îndurător!

LEONORA

Stăi! De ce se împedică piciorul meu? Eată o pălărie și o manta, eată și o spadă (o ia în mână); grea spadă, Bella mea, însă oiul avea putere a o purta și mâinile mele nu-i vor face rușine. (Se sună alarma).

ARABELLA

Auzi? Auzi? Clopotul din turnul Dominicanilor. Indură-te Dumnezeule! Cât de grozav!

LEONORA

Zi mai bine cât de încântător! prin sunetul lui, Fiesco vorbește cu Genova (tobe sună mai tare). Ura! Ura! Niciodată n'am auzit o musică mai dulce. Și acestor tobe le dă viață Fiesco! Cum imi bate inima! toată Genova se deșteaptă, bande de mercenari urmează numele lui și șoția lui să aibă teamă? (Se aude sunând în trei alte turnuri). Nu! Eroul meu să imbrătoșeze o eroină! Brutus al meu să imbrătoșeze o Romană! (Pune pălăria în cap și mantoa pe umere). Eu sunt Porcia!

ARABELLA

Signora, nu știi cât de cumplit aiurezi! Nu, nu-ți poți închipu! (Sunete de alarmă și tobe).

LEONORA

Ticăloaso, care poți auzi toate acestea fără a te exalta — petrele plâng pentru că nu au picioare să alerge după Fiesco — palaturile acestea sunt indignate contra celui ce le-a infipt atât de adânc în pământ încât nu pot alerga la Fiesco — țermurile de-ar putea și-ar uita datoria — ar trăda Genova mării și ar sălta după tobele sale. Acea ce deșteaptă moartea din cuticele sale nu poate deștepta curajul tău? Du-te tu! Eu singură mi-oiu găsi drumul.

ARABELLA

Mare dumnezeule! Nu cumva ai voi să implinești aceea ce vorbești?

LEONORA (mândru și eroic).

Am s'o implinesc, ticăito! (cu foc) Acolo unde lupta va fi mai furioasă, acolo unde Fiesco se luptă

insuș — acesta-i Lavagna? Genovejilor el e, le voui zice; și acest om e soțul meu, și eu am o rană. (Sacco strigă: Cine e? Doria sau Fiesco?)

LEONORA (inspirată).

Fiesco și libertate! (se aruncă într-o stradă, mulțimea de oameni o desparte de Bella).

SCENA VI.

Sacco (cu o trupă). Calcagno (il întâlnește cu o alta).

CALCAGNO

Andrea Doria a scăpat.

SACCO

Foarte rea recomandare pentru tine la Fiesco.

CALCAGNO

Niște urși, germanii ceia, s'au infipt dinaintea bătrânului ca niște stinci. Nici măcar l'am pătut zări. Nouë dintr'ai noștri s'au dus și pe mine m'au atins la urechia stingă. Dacă se bat ei așa pentru tirani străini, cum trebuie să păziască pe domnitorii lor!

SACCO

Partea noastră crește din ce în ce mai mult, porțile orașului le avem toate.

CALCAGNO

Aud că la castel se bat cumplit.

SACCO

Burgognino e între ei. Ce face Verrina?

CALCAGNO

Stă între Genova și marea ca cânele infernului,
incât un peștișor nu poate trece.

SACCO

Eu pun să sune alarma în suburbiu.

CALCAGNO

Eu mă duc la piața Sarzana. Mișcă, toboșer!

(Se duc cu sunetul tobelor)

SCENA VII.

Morul. O bandă de tâlhari (cu torcii).

MORUL

Sé știți, blăstemaților! Eu sunt cel ce v'a fêrt
supa, și mie nu-mi dau nici măcar o lingură. Bine!
Și vênătoarea imi vine la socoteală. Hai să dăm
foc și să prădăm! Ceilalți se bat pentru un ducat,
noi vom face foc în biserici ca să se mai încăl-
zească apostolii înghețați. (Se aruncă în casele de prin
prejur).

SCENA VIII.

Burgognino, Berta (în haine bărbătești).

BURGOGNINO

Odihnește-te aici, iubite copile. Ești în siguranță.
Ești rănit?

BERTA (prefăcându-și glasul).

Nu.

BURGOGNINO (voios).

Atunci, scoală-te. Am să te duc unde se dobândesc răni pentru Genova — frumoase, vezi, ca aceasta (arată brațul).

BERTA (spăriindu-se).

Cerule!

BURGOGNINO

Te spării? dragă copile, prea de timpuriu vrei să te arăți bărbat — de câți ani ești?

BERTA

De cincisprezece ani.

BURGOGNINO

Pentru noaptea asta cu cinci ani prea tînăr — tatăl tău?

BERTA

Cel mai bun cetățean al Genovei.

BURGOGNINO

Te înșăli, copile! Acel ce merită acest titlu e tatăl miresei mele. Cunoști casa lui Verrina?

BERTA

Foarte bine.

BURGOGNINO (iute).

Cunoști și pe divina lui fică?

BERTA

Se numește Berta.

BURGOGNINO (cu foc).

Du-te fuga și-i dă acest inel. Zi-i că e veriga cununiei și că panașul albastru se ține vitejește. Mergi sănătos! Eu mă duc într'acolo. Pericolul n'a trecut încă. (Vre-o câte-va case ard).

BERTA (chemându-l cu glas slab).

Scipion!

BURGOGNINO (se oprește uimit).

Pe spada mea, cunosc acest glas!

BERTA

Pe inima mea! (imbrățoșându-l) Sunt foarte cunoscută aici.

BURGOGNINO (strigă tare).

Berta! (Sunete de alarmă în suburbiu. Mulțime. Amândoi se perd într'o imbrățoșare).

În locul scenei acesteia Schiller a scris, în timpul opririi sale la Lipsca în anul 1785, următoarele:

O boltă subpământeană, luminată de o singură lampă. Fundul rămâne de tot întuneric. *Berta* singură cu vâl negru pe față șade pe o peatră în fața scenei. După o pauză se scoală și merge încoace și încolo.

Nimic nu s'aude încă! Nici o urmă de om nu se arată. Nici un pas al mântuitorilor mei! Așteptare grozavă! Grozavă și deșartă, ca chinul celui îngropat de viu în mormânt. Și ce aștepți, înșălato? Un jurământ ce nu se poate sfărma te ține închisă în bolta aceasta. Gianettino Doria trebuie să cadă, Genova să fie liberă, ori Berta să se usuce în acest turn — așa e jurământul tatălui meu. Închi-soare blăstemată, ce n'are altă cheie decât hircăi-

tura de pe urmă a unui tiran bine păzit. (Se uită împrejurul ei în boltă). Cât de lugubră e tăcerea asta! spăimântătoare ca tăcerea mormântului. Din unghiurile deșerte se imprăștie o noapte infricoșată. Și lampa incurând se va stinge. (Mergând cu mai mare vioiciune). O! vino, vino, preaiubitul meu, e grozav de a muri aici. (Pausă; pe urmă tresare și se primblă frângându-și mâinile prin boltă cu toate semnele durerii). M'a părăsit! Și-a sfărmat jurământul! A uitat pe Bertă lui! Cei ce trăesc uită pe cei ce au murit, și boltă aceasta e un mormânt. Nu mai spera nimic, nefericito! Speranța există numai unde Dumnezeu se uită. În închisoarea asta Dumnezeu nu se uită. (Earș pausă, se infricoșază mai mult).

Ori au căzut mântuitorii mei! Sumeața conspirație n'a isbutit și pericolul a invins pe inimosul tână. O, nefericită Bertă! Poate în momentul acesta fantomele lor se primblă prin boltă și plâng de speranța ta (tresare).

Dumnezeule! Dumnezeule! Așa dar sunt percută fără scăpare de au căzut, fără scăpare trădată crudei morți! (Se razimă de zid. După o pauză urmează cu durere). Și de trăește încă iubitul meu, când va veni să-și impliniască cuvântul și să-și iee mireasa în triumf, și va găsi aici totul deșert și mut, și cadavrul lipsit de suflet nu va putea răspunde la fericirea lui, când sărutările lui ferbinți vor căuta în zadar pe buzele mele viața fugită, când lacrimile în zadar vor curge peste mine, când tatăl va cădea suspinând peste fiica lui și numai țipetul suferințelor vor resuna în zidurile goale ale acestei închisori. O, atunci, atunci nu le spune plângerile mele, boltă! Spune-le că am suferit ca o eroină și că cel de pe urmă resufu a fost iertare. (Cade oboșită pe peatră, pausă. Se aude un vuet amestecat de

tobe și clopote în dosul scenei. Berta sare în sus). Ce e asta? Aud eu bine, ori visez? Clopotele sună grozav! Acesta nu e sunetul clopotelor care chiamă pe credincioși la rugăciune. (Sunetul se apropie și devine mai tare; ea fuge încoace și încolo spăriată). Mai tare și tot mai tare! Asta e alarmă! Intrat-a dușmanul în oraș? Se perde Genova în flacări? — Un vuet selbatic, cumplit ca fuga unor mii de oameni! Ce e asta? (se bate la ușă) Vine aici, se trage zăvorul. (Mergând cu vioiciune spre fund). Oameni! Oameni! Libertate! Scăpare! Mântuire!

Burgognino (intră cu spada goală). *Câțiva servitori* (il urmează cu torcii).

BURGOGNINO (strigând).

Ești liberă, Berta! Tiranul a murit, această spadă l'a străpuns!

BERTA (alergând în brațele lui).

Mântuitorul meu! Ângerul meu!

BURGOGNINO

Auzi sunetul clopotelor, vuetul tobelor? Fiesco a invins, Genova e liberă, blăstêmul tatălui tâu e sfârmat.

BERTA

Dumnezeule! Dumnezeule! Așa dar pentru mine a fost vuetul acest grozav, sunetul clopotelor!

BURGOGNINO

Pentru tine, Berta; ne chiamă la cununie. Părăsește astă închisoare uricioasă și urmează-mă la altar.

BERTA

La altar, Burgognino? Acuma la mezul nopții în sgomotul acest cumplit, ca și când lumea a eșit din' osia sa?

(Verrina intră nevăzut și rămâne fără a vorbi pe pragul ușei).

BURGOGNINO

In astă noapte sublimă în care serbează Genova întreagă libertatea sa și legătura amorului nostru. Astă spadă, roșie încă de sânge de tiran, va fi po-doaba mea de nuntă. Astă mână caldă încă de fapta eroică, va pune-o preotul într'a ta. Nu te teme, iubita mea, și vino cu mine la altar.

VERBINA (s'apropie de dîșii și-i binecuvintează).

Dumnezeu să vă binecuvinteze, copii mei!

BERTA și BURGOGNINO (cad în genunchi la picioarele lui).

O, părinte!

VERBINA

(puind mânilor pe capul lor; pauză, pe urmă se adresează solemn la Burgognino).

Nu uita niciodată cât de greu ai dobândit-o! Nu uita niciodată că cununia ta e de o virstă cu libertatea Genovei. (serios și măreț adresându-se la Berta) Tu ești fiica lui Verrina și bărbatul tău a ucis pe tiran. (După o mică tăcere le face semn să se ridice și le zice cu un glas înădușit) Preotul vă așteaptă.

BERTA și BURGOGNINO

Cum, tată? Nu vii cu noi?

VERRINA (foarte serios).

Intr'un alt loc mă chiamă o datorie grăzavă; rugăciunile mele vă vor intovărăși. (Se aud trîmbițe și tobe, în depărtare strigări de bucurie). Auzi strigările de bucurie?

BURGOGNINO

Negreșit, proclamă pe Fiesco ducă. Plebea îl îndumnezește și i-a adus purpură cu strigări de bucurie; nobilimea privia cu groază și nu putea zice nu!

VERRINA (rîzînd cu amărăciune).

Așa dar vezi, fătul meu, că trebuie să fac jurământul de supunere noului monarc.

BURGOGNINO (îiîndu-l spăriat).

Ce vrei să faci? Te întovărășesc!

BERTA (îiîndu-se înfricoșată de Burgognino).

Dumnezeule! Ce e asta, Burgognino? Ce vrea să facă tatăl meu?

VERRINA

Fiule, mi-am prefăcut toată averea în aur și am trimis-o pe corabia ta. Ia-ți mireasa și te imbarcă. Poate voiu urma, poate nu! Voi vă duceți la Marsilia și (îmbrățoșându-i cu mișcare) Dumnezeu fie cu voi!...

BURGOGNINO (hotărît).

Verrina, eu rămân. Pericolul încă nu s'a sfîrșit.

VERRINA (ducîndu-i pe Berta de mână).

Mândrule, nesățiosule! Privește la mireasa ta!

Cu tiranul *tău* te-ai răfuit, lăsa-mi mie pe al meu!
(Se duc).

SCENA IX.

Fiesco (intră furios). *Cibo*.

FIESCO

Cine-a dat foc?

CIBO

Castelul Pam luat.

FIESCO

Cine-a dat foc?

CIBO

Patrulii să prindă făptuitorul (căjiva se duc).

FIESCO (mânios).

Vreau să mă facă hoț și incendiar? Să se ducă pe loc cu pompe și cu cofe. (Urma ese). Insa Gianettino e ucis?

CIBO

Așa se zice.

FIESCO (selbatic).

Se zice numai? Cine-o zice numai? Cibo, pe onoarea ta, a scăpat?

CIBO (grav).

Dacă mi-e dat voie a crede ochilor mei mai de grabă de cât cuvântului unui gentilom, Gianettino trăește.

FIESCO (tresărind).

Cu vorbele acestea îți pui viața în joc, Cibo!

CIBO

O spun încă odată — l'am văzut de vre-o opt minute viu, cu purpura și cu pânașul galben.

FIESCO (eșindu-și din fire).

Cer și infern! Cibo, pun să râteze capul lui Bûrgognino. Sboară, Cibo, să se 'nchidă porțile orașului, să se inece toate felucile ca să nu poată scăpa pe apă — diamantul acesta, Cibo, cel mai scump în Genova, Lucca, Veneția și Pisa, cel ce a veni să-mi vestească: Gianettino e mort — îl are. (Cibo aleargă). Sboară, Cibo!

SCENA X.

Fiesco, Sacco, Morul, Soldați.

SACCO

Am prins pe Mor cum arunca un fitil aprins în catedrala Iesuiților.

FIESCO

Trădarea ți-am iertat-o, fiindcă mă privia numai pe mine. Insa incendiarea se pedepsește cu spânzurătoare. Duceți-l îndată și-l spânzurați la poarta bisericeii.

MORUL

Fil fi! fi! Nu-mi vine la socoteală. Nu se mai poate scădea ceva cu vorbe bune?

FIESCO

Nimic.

MORUL (intim).

Faceți o cercare și trimiteți-mă la galere.

FIESCO (făcând celorlalți semn).

La spânzurătoare!

MORUL (obraznic).

Atunci mă fac creștin.

FIESCO.

Biserica nu dorește putorile păgânilor.

MORUL (lingușitor).

Trimete-mă cel puțin beat pe cea lume.

SACCO

Treaz!

MORUL

Cel puțin nu mă spânzurați de-o biserică creștinească.

FIESCO

Un cavaler se ține de cuvânt. Ți-am promis o spânzurătoare anume pentru tine.

SACCO

Destule vorbe, păgâne! Mai avem și alte trebi.

MORUL

Dar dacă s'ar întâmpla să se rupă frânghia?

FIESCO (lui Sacco).

S'o pui in două.

MORUL (resignat).

Bine, fie! și pregătească-se dracul pentru ceva extra! (Ese cu soldații care-l spânzură în depărtare).

SCENA XI.

Fiesco, Leonora (se ivește în fund cu purpura lui Gianettino).

FIESCO

(o remarcă, tresare, dă înapoi și șoptește infuriat).

Par'că cunosc pânașul și mantaoa! (Sărind furios pe dînsa și străpungînd-o). Dacă ai trei viețe, învie ear și mergi!

(Leonora cade cu un țipăt înădușit. S'aude un marș victorios, tobe, trimbițe și hoboe).

SCENA XII.

Fiesco, Calcagno, Sacco, Centurione, Cibo.
Soldații (intră cu musica și cu drapeluri).

FIESCO (mergîndu-le înainte cu triumf).

Genoveji, soarta voastră e hotărîtă, eată-l, ver-mele care rodea sufletul meu, hidosul obiect al urei mele. Ridicăți armele în sus, Gianettino!

CALCAGNO

Și eu vin să-ți vestesc că două treimi a Geno-vei îmbrătoșează partea ta și jură sub bandiera lui Fiesco.

CIBO

Și prin mine îți trimite Verrina salutări din co-rabia amirală și stăpînirea pe port și pe mare.

CENTURIONE

Și prin mine guvernorul orașului bastonul de comandament și cheile.

SACCO

Și în persoana mea se aruncă (ingenunchiând) consiliul cel mare și cel mic al Republicei în genunchi înaintea stăpânului său și cer milă și cruțare.

CALOAGNO

Eu sunt cel întâiu care salut pe marele învingător în zidurile lui. Onoare ție — plecați stindardele adânc — *ducă de Genova!*

TOȚI (scoțându-și pălăriile).

Să trăiască! Să trăiască! duca de Genova! (Marș de drapele).

(Fiesco a ramas tot timpul cu capul plecat pe pept, adâncit în cugetări).

CALOAGNO

Poporul și Senatul așteaptă pe înaltul lor stăpân să-l poată saluta în ornatul domnesc — dă-ne voce preainalte ducă, să te conducem în triumf la Signoria!

FIESCO

Dați-mi voce întâi să pun la cale o treabă între mine și inima mea. Am trebuit să las o persoană foarte scumpă în presimțiri de moarte o persoană care va împărtăși gloria acestei nopți cu mine. (Cu mișcare către adunare). Fiți buni de mă însoțiți la amabila voastră ducasă (vrea să easă).

OALCAGNO

Dar ucigașul ist ticălos și mișel să rămăe aci și să-și ascundă rușinea în acest unghiu ?

OENTURIONE

Înțepați-i capul într'o elebarda!

OIBO

Trunchiul său mutilat să ne măture stradele.

(Se duc câțiva cu făclii spre cadavru).

OALCAGNO (spăriat și cam incet).

Priviți, Genoveji! Aceasta nu e o față de Giannettino. (Toți rămân cu ochii țintiți spre cadavru).

FIESCO

(se oprește și aruncă o căutare pe care o retrage incet și strimbându-se).

Nu, la dracu, nu! Aceasta nu e o față de Giannettino. Afurisenie! (rotindu-și ochii) Genova a mea, ziceți a mea? (cu un țipăt furios). Nălucire infernală! E femeea mea! (cade pătuns la pământ. Conjurații stau împrejur foarte impresionați).

FIESCO (ridicându-se obosit cu un glas înădușit).

Ucisu-mi-am femeea, Genoveji? Vă conjur, nu vă uitați galbeni ca fantome la acest joc al naturei. Mărire ție doamne! Sunt lucruri de care omul nu are teamă pentru că e numai om. Acel ce nu poate simți plăcere dumnezească, nici poate suferi torturile iadului. Eroarea aceasta ar fi și mai cumplită. (Cu o liniște grozavă). Genoveji! Mărire domnului, nu e cu puțință.

SCENA XIII.

Cei dinainte. Arabella (vine plângând).

ARABELLA

Ucidă-mă deacum! Ce mai am de perdut? Fie-vă milă de mine, bărbați, aici am lăsat pe stăpâna mea și n'o găsesc nicăiri.

FIESCO (apropiindu-se de dînsa tremurător).

Leonora o chiamă pe stăpâna ta?

ARABELLA (cu bucurie).

O! bine că te-am găsit, iubite și bunule stăpân!
Nu fii supărat pe noi, n'am putut-o ține.

FIESCO (furios).

Urito, de la ce?

ARABELLA

Să se ducă...

FIESCO (și mai furios).

Taci!... Unde să se ducă?

ARABELLA

Să se amestece în mulțime.

FIESCO (de tot furios).

Prefacă-se limba-ți în crocodil — hainele sale?

ARABELLA

O manta de purpură.

FIESCO (turbat).

Du-te în al noulea fund al Iadului! Mantaoa...

ARABELLA

Era aici la pământ.

CĂȚIVA CONJURAȚI (soptind).

Gianettino a fost ucis aici.

FIESCO (obosit și amețit Arabellei).

Stăpâna ta s'a găsit. (Arabella ese infricoșată; Fiesco se uită rotindu-și ochii la cei din împrejurul lui, pe urmă cu o voce slabă ce treptat crește până la strigăt). Adevărat e, adevărat, și eu sunt acel ce am comis neauzitul păcat (bătând împrejurul său) dați-vă înapoi voi toți ce aveți chip omenesc! — A! (crășnind din dinți spre cer). De-aș avea lumea sa între dinții mei! A! aș sfâșia natura întreagă și aș preface-o într'un monstru care să samene cu durerea mea. (Spre ceilalți care stau tremurând împrejur). Oameni! Cum stă soiul acest ticălos, bucurându-se și fericindu-se că nu's ca mine — nu's ca mine... (recăzând în tremur). Eu singur am implinit fapta... (mai iute și mai selbatic). Eu? pentru ce eu? pentru ce nu cu mine și. aceștia? de ce să nu se tîmpească durerea mea de durerea unei alte creaturi?

CALCAGNO

Iubitul meu ducă...

FIESCO (apropiindu-se de dînsul cu bucurie selbatică).

A! Bine ai venit! Mărire Domnului, mai eată unul pe care-l strivește aceasta. (stringend pe Calcagno în brațe, furios). Frate al desperării mele! Să-ți priască blăstēmul! E moartă! Și tu ai iubit-o. (El duce la cadavru și-i pleacă capul spre el). Disnădējduește! E moartă (cu ochiul infipt spre un unghiu). A! de-aș

sta la porțile osindei, și ochiul meu să poată vedea diferitele torture ale iscoditorului iad și urechile mele să sugă gemetele păcătoșilor perduți, de l'aș putea vedea pe chinul meu, cine știe, poate l'aș putea suferi (mergând cu groază spre cadavru). Femeea mea zace aici ucisă! O! și asta încă n'a mulțămît iadul, întâi mă ridică pe cea mai înaltă, mai lunecoasă culme a plăcerii, mă înalță pân' la pragul cerului, și atunci... jos... atunci... O! de-ar putea sufletul meu să imprăstie ciumă în suflete... atunci... atunci... imiucid femeea! Nu! viclenia sa merge și mai departe — atunci se painjinesc doi ochi—și-miucid... femeea! (Surizând cu amărăciune). Aceasta e un cap d'operă! (Toți conjurații se razimă mișcați pe armele lor, câțiva șterg lacrimile din ochi — pauză).

FIESCO (obosit și mai încet, uitându-se împrejur).

Da, da! Cei ce au sugrumat un domnitor, plâng, (cu cea mai mare durere). Vorbiți! plângeți voi de înalta trădare a morții ori plângeți de rătăcirea minții mele? (stând înaintea cadavrului foarte mișcat). Unde ucigași tari ca peatra se topesc în lacrimi ferbinți, disperarea lui Fiesco blastemă numai (cade plângând înaintea cadavrului). Leonora, iartă-mă, cu furie nu se silește cerul a se pocăi (mișcat, cu in-duioșare). Cu mult înainte, Leonora, gândiam cu voluptate la serbarea oarei aceleia când voiu presenta Genovejilor pe ducesa lor, imi părea că ved fața ta rumenindu-se, sênul tâu săltând cu demnitate sub vëlul argintiu, blânda ta voce tremurând și neputând exprima fericirea (mai voios). Ha! cât de divin sunau la urechile mele sgomotoasele acla-mații ale poporului, cum se oglindea triumful iubitei mele în invidia căzută! Leonora, momentul

a sosit, Fiesco al t eu e ducă de Genova  i cel mai miserabil cer ator al Genovei s'ar gândi să schimbe ticăloasa sa soartă cu durerea  i purpura mea. (mai mișcat) Tic lo ia lui el o imp rt e te cu o so ie, eu cu cine să imp rt esc strălucirea mea? (pl nge  i- i ascunde fa a in cadavru; mi care pe toate fejele).

CALOAGNO

Era o femeie superioară!

OIBO

S  nu se aflo această nenorocire in popor. Ai noștri ar perde curajul  i du manii ar prinde la inimă.

FIESCO (ridicându-se hotărit).

Ascultați, Genoveji! Providen a, de pricep semnul s eu, mi-a dat această lovire spre a-mi incerca inima la apropierea măririi la care mă inalt . aceasta era cea mai grea ispită; deacum inainte nu mă mai tem nici de durere, nici de plăcere. Veniți! Genova mă a teapt , zice i voi? Am să dau Genovei un domnitor cum nu s'a mai văzut in Europa. Veniți! Am să fac o inmormen are acestei princese inc t viața i i va perde adoratorii  i moartea va străluci ca o mireasă. Acum urma i pe domnitorul vostru! (ese, mar ).

SCENA XIV.

Andrea Doria, Lomellino.

ANDREA

Eată-i, se duc in veselie.

LOMELLINO

Norocul i-a imbătăt. La porți nu mai e nimeni.
Toți aleargă la Signoria.

ANDREA

Pe nepotul meu nu-l îngăduia calul. Nepotul meu
a murit. Ascultă, Lomellino!

LOMELLINO

Ce, tot sperezi încă, ducă?

ANDREA

Tremură de a mă numi ducă, dacă nu-mi e dat
voie de a spera.

LOMELLINO

Prea înalte, o națiune întreagă e pentru Fiesco,
cine e pentru Măria ta?

ANDREA (măreț și cu foc).

Cerul!

LOMELLINO (cu ironie increșindu-și sprincenile).

De când s'a inventat praful, nu se mai luptă
ângerii.

ANDREA

Momiță ticăloasă, care răpești unui bătrân în
desperare, până și pe Dumnezeuul său. (Serios și im-
perios). Mergi! Vesteste că Andrea trăește încă, —
spune-le că Andrea roagă pe copiii săi să nu-l go-
niască în al optzecelea an la străini, care nici o-
dată nu-i vor ierta înflorirea patriei sale. Spune-le
aceasta, și că Andrea cere de la copii săi atâta
pământ, cât să-i acopere oasele.

LOMELLINO

Ascult, însă n'am speranță.

ANDREA

Mai stăi! Ia astă buclă de păr, spune-le c'a fost cea de pe urmă, în capul meu, și s'a rupt în noaptea de trei Ianuarie, când s'a rupt Genova de la inima mea, și c'a ținut optzeci de ani și c'a căzut de pe capul meu în al optzecelea an — firele ei slabe însă sunt tot destul de tari pentru ca ténorul cela să prindă cu dinsele purpura de umere. (Ese ascunzându-și fața. Lomellino aleargă într'o altă parte. S'aude mare sgomot de veselie cu sunetul de trimițe și tobe).

SCENA XV.

Verrina (viind de la port). *Berta* și *Burgognino*.

VERRINA

Ce strigăte de bucurie! Pentru cine să fie?

BURGOGNINO

Proclamă ducă pe Fiesco.

BERTA (jindu-se de Burgognino).

Tatăl meu e ingrozitor, Scipion.

VERRINA

Lăsați-mă singur, copii. O, Genova! Genova!

BURGOGNINO

Vulgul il adoară și ceru purpura în strigăte. Nobilimea privia cu groază și nu îndrăsnea să zică: nu.

VERRINA

Fiul meu, mi-am prefăcut toată averea în aur și am pus-o în corabia ta. Ia-ți femeea și pleacă. Poate voiu urma, poate nu. Voi vă duceți la Marsilia și (imbrățoșându-i cu durere) Dumnezeu să vă păzească! (ese iute).

BERTA

Pentru numele lui Dumnezeu! Ce gândiri are tatăl meu?

BURGOGNINO

Ai înțeles ce-a spus?

BERTA

Să fugim! Dumnezeule! Să fugim în noaptea cununiei!

BURGOGNINO

Așa a ordonat — și noi îl ascultăm.

(Amândoi se 'ndreaptă spre port).

SCENA XVI.

Verrina, Fiesco (în ornatul ducal. Amândoi se'ntîlnesc).

FIESCO

Verrina! Minunat! Tocmai te căutam.

VERRINA

Și eu te căutam.

FIESCO

Nu vede Verrina nici o schimbare în amicul său?

VEBBINA (cu rezervă).

Nu doresc nici una.

FIESCO

Insă nu vezi nici una?

VEBBINA (după o ochire scurtă).

Nu gădesc nici una.

FIESCO

Ei bine, vezi, tot e adevărat că puterea nu face tiranii. De când ne-am despărțit, m'am făcut ducă de Genova și Verrina (stringându-l la pept) găsește imbrătoșarea mea caldă ca odinioară.

VEBBINA

Cu atât mai rău că trebuie să răspund rece la dinsa! Privirea maiestății cade ca un cuțit ascuțit între mine și între ducă. Ioan Ludovic Fiesco posedă țări întregi în inima mea, acum posedă Genova și eu îmi retrag proprietatea.

FIESCO (cu mirare).

Să ferească Dumnezeu! Pentru un ducat prețul acesta ar fi prea jidovesc.

VEBBINA (șoptește c'un glas surd).

Hum! a eșit oare libertatea din modă, pentru ca să se arunce republicii în capul fiecăruia?

FIESCO (mușcându-și buzele).

Asta nu o spune nimărui decât lui Fiesco.

VEBBINA

O, firește! Trebuie să fie un cap foarte ales de

la care scapă adevărul nepălmuit, însă păcat! și retul jucător s'a greșit numai într'o singură carte. A calculat tot jocul invidiei, însă din nenorocire min-teosul șiret a uitat să gândiască și la patrioți. (Foarte grav). Asupritorul libertății n'a mai rezervat vre-o viclenie pentru *virtutea romană*? Jur pe viul Dumnezeu! decât mi-a desgropa posteritatea oasele din cimitirul unui ducat, mai degrabă le-a culege de pe roată.

FIESCO (il ia de mână cu blândețe).

Nici dacă duca e fratele tău, dacă preface principatul său într'un tezaur de binefaceri, ce până acuma a trebuit să cerșătoriască din cauza neputinței sale? Verrina, nici atunci?

VERRINA

Nici atunci. Tâlharul nu scapă de spânzurătoare dacă dăruiește lucrul furat. Și apoi prodigalitatea aceasta nu are nici un preț în ochii lui Verrina. Unui concetățean îi puteam permite să-mi facă bine, unui concetățean puteam să-i resplătesc. Darurile unui domnitor sunt mile, și numai lui Dumnezeu îi e dat să facă milă.

FIESCO (supărat).

Mai degrabă aș rupe Italia din oceanul Atlantic decât pe nătângul acesta din ideile sale.

VERRINA

Și la răpit te cam pricepi, ia întreabă pe mielul republica, pe care l'ai smuls din gura lupului Doria, pentru ca să-l inghiți tu. Dar destul! Ia spune-mi, ducă, ce-a comis bietul om care e spânzurat de catedrala Jesuiților?

FIESCO

Canalia a dat foc Genovei.

VEBBINA

Insă legile le-a lăsat canalia întregi?

FIESCO

Verrina imi pune amicia la tortură.

VEBBINA

Dă-o incolo amiciel! Îți spun că nu te mai iubesc, îți jur că te uresc, te uresc ca pe șarpele paradisului care a adus cel întâiu rău în lume, pentru care suferă de cinci mii de ani creațiunea. Ascultă Fiesco, nu ca supus cătră domnitor, nu ca amic cătră amic, vorbesc cu tine ca om cătră om. (Pătrunzător și iute). Ai păcătuit contra maiestății adevăratului Dumnezeu pentru că ai întrebuițat mânilor virtuții la ticăloasa ta faptă și că ai pus pe patrioții Genovei să-și bată joc de Genova. Fiesco, dacă aș fi fost și eu atât de onest și prost totodată ca să nu pătrund vicleșugul, Fiesco! pe toate grozăviile eternității, aș impleți o frânghie din inșuși mațele mele și m'aș sugruma, încât sburând, sufletul meu să te stropiască cu bale convulsive. Acest vicleșug domnesc sdrobește cumpăna păcatelor omenești, însă ai insultat cerul și procesul tău se va judeca de cătră judecata cea de pe urmă.

FIESCO (se miră și îl măsoră cu ochii în tăcere).

VEBBINA

Nu mai gândi la nici un răspuns. Acum am sfârșit. (După ce se primblă incoa și'ncolo). Ducă de Genova, pe corăbiile tiranilor de ieri am văzut creatură ti-

căloase ce rumegă cu fiecare lovitură de vislă o vină învechită și plâng lacrimile lor în ocean, care precum un om avut se simte prea mareț pentru a le număra. Un domnitor bun începe domnia lui cu îndurare.

FIESCO

Fie ei cei întâi care vor simți tirania mea! —
Du-te de le vestește la toți iertare.

VERRINA

Faci treaba numai pe jumătate de nu vei fi față la bucuria lor. Cearcă de te du singur. Oamenii cei mari sunt așa de rar marturi la răul ce fac, deco să nu fie marturi nici la binele ce ordonă? Cred că duca nu e prea mare, încât să nu simtă și bucuria unui cerșător.

FIESCO

Omule, ești grozav, însă nu știu ce mă face să te urmez. (Amândoi se 'ndreaptă spre mare).

VERRINA (se oprește cu durere).

Însă îmbrățoșază-mă încă odată, Fiesco! Aci nu o nimeni care să vadă pe Verrina plângând și pe un domnitor simțind. (Îl stringe la pept). Sigur! Nici odată n'au bătut împreună două inime mai mari; ne iubiam ferbinte ca doi frați (plângând tare în brațele lui Fiesco). Fiesco! Fiesco! Tu deșertezi un loc în peptul meu, pe care omenirea întreagă de trei ori pe cât este nu-l mai poate umple.

FIESCO (foarte mișcat).

Fii... amicul... meu.

VERBINA

Aruncă această purpură odioasă și sunt al tău amic! Cel întâiu domnitor a fost ucigaș și a introdus purpura pentru ca s'ascundă în culoarea asta de sânge petele faptei sale — ascultă-mă, Fiesco — eu sunt un oștean, nu prea știu ce vreau să zică fețe ude de lacrimi! Leapădă astă purpură!

FIESCO

Taci!

VERBINA (mai cu foc).

Fiesco, arată-mi ici toate coroanele acestei planete, colo toate torturile ei, ca să plec genunchiul înaintea unui muritor, și nu-l voi pleca. Fiesco, (în genunchi) aceasta e întâia mea ingenuchiare, leapădă-ți purpura!

FIESCO

Scoală și nu mă supăra mai mult.

VERBINA (hotărît).

Mă scol, nu te supăr mai mult. (Stau înaintea unei scândure care duce la galere). Domnitorul trecu înainte (trece peste scândură).

FIESCO

De ce mă tragi așa de manta—cade!

VERBINA (cu ironie grozavă).

Ei, dacă purpura cade, trebuie să cadă și duca. (il imbrânțește în mare).

FIESCO (strigă din unde).

Ajutor! Genova, ajutor domnitorului tău! (se cufundă).

SCENA XVII.

*Calcagno, Sacco, Cibo, Centurione, Conjurații.
Popor (toți ingrabă și infricoșați).*

CALOAGNO (strigând).

Fiesco! Fiesco! Andrea s'a întors, jumătate din
Genova se dă în partea lui. Unde e Fiesco?

VERRINA (cu un ton hotărît).

S'a înecat!

CALOAGNO

Respunde Iadul ori casa de nebuni?

VERRINA

*L'am înecat, dacă vă place mai bine. Eu merg
la Andrea!*

(Toți grupați în grupe nemișcate).

(Cortina cade).

